

K 205.393
3

ქართული
საქმიანობის

3 მ მ ა

ბ ე მ

3 2 0

ქართული
ენების ცენტრი

თბილისის უნივერსიტეტის გერმანულ-ლათინური
ბიბლიოთეკა

ГРЕЧЕСКО-ЛАТИНСКАЯ БИБЛИОТЕКА ТБИЛИССКОГО
УНИВЕРСИТЕТА

BIBLIOTHECA GRAECO-LATINA UNIVERSITATIS TBILISSIENSIS

დიდი რომელი პოეტის კვინტუს პორაციუს ფლავიუსის ლირიკულ ლექსთა კრებული „ოდები“ ანტიკური ხანის უმნიშვნელოვანეს ძეგლთაგანია. მან დიდა გავლენა მოახდინა ევროპულ ლირიკაზე და დღემდე შწერალთა, მეცნიერთა და ფართო მკითხველი საზოგადოების შეუწელებელი ყურადღების ცენტრშია. პორაციუსის „ოდები“ პირველად ქვეყნდება ქართულ ენაზე.

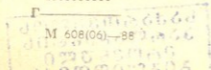
თსუ ბერძნულ-ლათინური ბიბლიოთეკის
სარედაქციო კომისია:

ს. ჯორბენაძე, შ. აფაქიძე, ა. ურუშაძე (თავმჯდომარე), გ. კოპლატაძე (სწავლული მდივანი), ა. აღმაშენებელი, ბ. ბრეგვაძე, რ. გორდენიანი, გ. თევზაძე, რ. შინოშვილი, ო. ნოღია, თ. ყაუხჩიშვილი, შ. ძიძიგური.

რეცენზენტები: დოც. ი. გაგუა
დოც. გ. კოპლატაძე

© თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1988

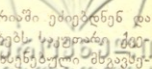
4603030000

პორაციუსი და მისი პოეზია

კლასიკურ ლათინურ ენაზე შექმნილმა რომაულმა მწერლობამ, რომელიც ანტიკური ლიტერატურის შემადგენელი, ორგანული ნაწილია, უაღრესად მნიშვნელოვანი, შეიძლება ითქვას, არსებითი როლი შეასრულა ევროპული ლიტერატურების აღმოცენების, განვითარებისა და აღზევების საქმეში. ამ მწერლობის ჩამოყალიბება დაიწყო ძველი წელთაღრიცხვის III საუკუნიდან, როცა მონათმფლობელური ფორმაციის წიაღში აღმოცენებულმა რომის საზოგადოებამ, მისმა თანდათანობით ძლევამოსილმა სახელმწიფომ, თავისი ეკონომიკურ-პოლიტიკური აღმავლობა იმდროინდელი მსოფლიოს დამორჩილებისა და კულტურული ჰეგემონიისაკენ დაუოკებელი მისწრაფების გზით წარმართა. ძველ ბერძნულ მწერლობას ამ დროისათვის განვითარების დიდი, ხანგრძლივი გზა ჰქონდა გავლილი და ეგრეთ წოდებულ ელინისტურ ანუ ალექსანდრიულ პერიოდში იყო შესული. ელინისტურ ქვეყნებთან დაახლოებამ მსოფლიო ასპარეზზე გასულ რომის სახელმწიფოში ბერძნული კულტურის მეტად ნაყოფიერი გავლენა გააძლიერა. ეს გავლენა განსაკუთრებით და საფუძვლიანად დამკვიდრდა რომაული საზოგადოების მატერიალურსა თუ სულიერ ყოფაში რომის მიერ საბერძნეთის დამორჩილების შემდეგ (ძვ. წ. 146 წ.). ბერძნულ-რომაული ურთიერთობა კულტურის სფეროში კარგად გამოხატა დიდმა რომაელმა პოეტმა პორაციუსმა ცნობილი სიტყვებით: *Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio* — „დაპყრობილმა საბერძნეთმა შეიპყრო ველური გამარჯვებული და ხელოვნებანი შეიტანა მდაბიურ ლაციუმში“.

რომში მეორდებოდა ძველი საბერძნეთის საზოგადოებრივი განვითარების ძირითადი ეტაპები. რომის სახელმწიფოს

მესვეურები სწორედ საბერძნეთის ისტორიაში ეძიებდნენ და პოულობდნენ კიდევ აუცილებელ პასუხებს საკუთარი ქვეყნის იდეოლოგიურ კითხვებზე; მაგრამ ხსენებული მსგავსება-განმეორება რომის მონათმფლობელთა ახალ საფეხურზე წარიმართა. ეს ახალი საფეხური ძალუმად გამოვლინდა რომაელთა ნულიერი განვითარების ყველა სფეროში. ბერძნულ გავლენასთან ერთად რომაულ კულტურაში, კერძოდ, მწერლობაში, თანდათან და განუწყვეტლივ იზრდებოდა ნაციონალური ელემენტი, ელინური კულტურის საკუთარ, ნაციონალურ ნიადაგზე დამყნობის გარდუვალი სურვილი. რომაელები შესანიშნავად ახერხებდნენ თავისი მსოფლმხედველობის, გემოვნებისა თუ წარმოდგენების შეხამებას დიდი ელინური კულტურის მოვლენებთან.

მონათმფლობელური ფორმაციის დაუძლეველმა წინააღმდეგობებმა სამოქალაქო ომებისა და რესპუბლიკის კრიზისის პერიოდში (ძვ. წ. I საუკუნის მანძილზე) წარმოქმნა სრულიად ახალი ისტორიული და სოციალური პირობები. მკვეთრად გამწვავებულ სოციალურ ბრძოლაში ჩამოყალიბებული პარტიების, პოპულარებისა და ოპტიმატების, ანტაგონიზმი სამოქალაქო ომში გადაიზარდა, რაც რომის მონათმფლობელური რესპუბლიკის დაცემით დამთავრდა.

რომაულ მწერლობას აღარ შეეძლო ბერძნული ლიტერატურის მხოლოდ ბრმა მიმბაძველი ყოფილიყო. არსებული ვითარების შესაბამისად მასში გააქტიურდა რომაული თემატიკა და ფართოდ აისახა დიდი სოციალურ-პოლიტიკური და კულტურული ძვრები. რომის ლიტერატურის ისტორიის ამ მონაკვეთში განსაკუთრებით დაწინაურდა პროზა: განვითარდა ორატორული ხელოვნება, ფილოსოფია, ისტორიოგრაფია, მემუარული და ეპისტოლარული ლიტერატურა. დიდი ადგილი დაიკირა ორატორულმა ხელოვნებამ (რიტორიკამ). მან თავისი დახვეწილი სტილით დიდი გავლენა მოახდინა მწერლობის სახეებზე და, უწინარეს ყოვლისა, პროზის დარგებზე. ლათინურმა ენამ უდიდეს გამომსახველობით ძალას მიადწია ამ პერიოდის პროზაში, რომლის განუმეორებელი დიდოსტატი იყო გამოჩენილი პოლიტიკური მოღვაწე, ორატორი და ფილოსოფოსი მარკუს ტულუს ციცერონი (ძვ.

წ. 106—43). მან თავისი პოლიტიკური და სამოსამართლო სიტყვებით, რიტორიკული და ფილოსოფიური ტრაქტატებით, აგრეთვე უაღრესად შინაარსიანი წერილებით, მეტად მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა რომაული ლიტერატურის შემდგომი განვითარების საქმეში.

ორატორულ პროზას მხარი აუბა ისტორიულ-პუბლიცისტურმა ქანრმა, რომელიც მემუარებისა და წარსულ თუ თანამედროვე ამბავთა შემკველი ტრაქტატების ფორმით გამოიხატა. ამ ქანრის თხზულებათა ნიმუშებია გაიუს იულიუს კეისრის (ძვ. წ. 100—44) „შენიშვნები ვალებთან ომის თაობაზე“ და „სამოქალაქო ომისათვის“, აგრეთვე — გაიუს სალუსტიუს კრისპუსის (ძვ. წ. 86—35) „კათილინას შეთქმულებისათვის“ და „იუგურთას ომი“.

უხვი პროდუქციით გამოირჩეოდა მეცნიერი ენციკლოპედისტი ანუ პოლიპისტორი მარკუს ტერენციუს ვარონი (ძვ. წ. 116—27). მას მიეკუთვნება მრავალი თხზულება ცოდნის სხვადასხვა დარგში (ფილოსოფია, რიტორიკა, პოლიტიკა, იურისპრუდენცია, გრამატიკა, ლიტერატურათმცოდნეობა და სხვ.). ვარონის თხზულებათა დამახასიათებელი იყო გარდასულ დროთა რომანტიკული იდეალიზაცია (ნაწილობრივ მოღწეულია ვარონის ტრაქტატები — „ლათინური ენისათვის“ და „სოფლის მეურნეობისათვის“).

პროზასთან ერთად განვითარდა მაღალი მხატვრული რანგის პოეზია, რომლის უმთავრესი წარმომადგენლები იყვნენ ლუკრეციუსი და კატულუსი.

ტიტუს ლუკრეციუს კარუსი (ძვ. წ. 98—55) ეპიკურეს მატერიალისტური მოძღვრების საფუძველზე ქმნის დიდაქტიკურ პოემას „საგანთა ბუნებისათვის“, რომელშიაც ფილოსოფიური მასალის პოეტიზაცია უმაღლეს მხატვრულ ფორმებამდეა აყვანილი. ავტორის მიზანია სამყაროს წარმოშობის მატერიალისტური ახსნა და ადამიანის გათავისუფლება რელიგიისა და ცრურწმენათა მონობისაგან.

ელინისტური პოეზიის საფუძველზე აღმოცენებულსა და ნაციონალურ ნიადაგზე განვითარებულ რომაულ ლირიკას ახალი ვზა გაუკაფეს ე. წ. ნეოტერიკოსებმა, რომელთა მეთაური იყო უნიკიერესი პოეტი, რესპუბლიკური წყობილები-

სათვის თავგამოდებული მოღვაწე გაიუს ვალერიუს კატულუსი (ძვ. წ. 87—54). იგი უნახეს ღირიულ ლექსებში ადამიანის ყველაზე სათუთ, ინტიმურ, გომიბუნს სიყვარულსა და მეგობრობას უგალობდა. ცენტურეზმა, ძველბერძნულ პოეზიაზე დაყრდნობით, ახალი რიტმული საზომები დანერგა და რომაული ეპიგრამის უნარი ჩამოაყალიბა.

ასეთი იყო, ერთი თვალის გადავლებით, ის უშუალოდ წინამორბედი საფეხური, რომელმაც ნიადაგი შეუმზადა იმპერიის ეპოქის მწერლობის დასაწყის ხანას — პრინციპატის ხანის უმაღლესი რანგის ლიტერატურას.

პრინციპატის ხანა. არისტოკრატიული რესპუბლიკური წყობიდან იმპერიის რეჟიმზე გარდამავალ ხანას ძველი რომის ისტორიაში პრინციპატი — „ერთმმართველობა“ ეწოდება. პრინციპატის ხანის რომაულ მწერლობას, რომლის ქრონოლოგიური ჩარჩოები ძველი წელთაღრიცხვის I საუკუნის მეორე ნახევრით და ახალი წელთაღრიცხვის I საუკუნის დასაწყისით განისაზღვრება, სხვაგვარად „ავგუსტუსის ხანის“ ანუ „ოქროს საუკუნის“ მწერლობის სახელებითაც მოიხსენიებენ.

ძველი წელთაღრიცხვის 44 წელს, მარტის იღებში (15 მარტს) რესპუბლიკური წყობის აღდგენისა და შენარჩუნების მიზნით, მარკუს ბრუტუსისა და გაიუს კასიუსის შეთქმულთა ჯგუფმა სენატში სიცოცხლე მოუსწრაფა რომის სახელმწიფოს ფაქტიურ ერთპიროვნულ გამგებელს, დიდ დიქტატორს გაიუს იულიუს კეისარს, მაგრამ რესპუბლიკის მომხრეთა ცდა ამაო და განწირული გამოდგა. რომში ახალი ძალით იფეთქა სამოქალაქო ომმა. იგი საკმაოდ ხანგრძლივი იყო და ბოლოსდაბოლოს დასკვნითი ეტაპის როლი შეასრულა რომის მონათმფლობელური რესპუბლიკის ისტორიაში. დიდი კეისარის მემკვიდრემ გაიუს ოქტავიანუსმა (ძვ. წ. 63 — ახ. წ. 14) საბერძნეთის დასავლეთ სანაპიროზე მდებარე აქციუმის კონცხთან ძვ. წ. 31 წლის 2 სექტემბერს გამართულ გენერალურ ბრძოლაში სასტიკად დაამარცხა ყოფილი თანამოსაგრე, მეორე ტრიუმვირატის ფრიად გავლენიანი წევრი მარკუს ანტონიუსი. გაიუს ოქტავიანუსი რომის სახელმწიფოს ფაქტიურ ერთმმართველი გახდა. 29 წელს მან იმპერატორის

ტიტული მიიღო და რომის რესპუბლიკის მონარქიად გარდაქმნა დაიწყო. ეს იყო ბუნებრივი შედეგი რომის მონათმფლობელური საზოგადოების ღრმა კრიზისისა, განვითარებული შინაგანი კლასობრივი ბრძოლისა და დაულოკებელი საგარეო ექსპანსიისა. ძვ. წ. 27 წლის 13 იანვარს გაიყენა იქვე ვიანუსს ავგუსტუსის „აღზევებულის“, „სიკეთეთა ღვთაებრივი გამამრავლებლის“ საპატიო ტიტული მიენიჭა. სენატის საზეიმო სხდომაზე მან უარი თქვა საგანგებო რწმუნებებზე, მეფისა და დიქტატორის უზენაესი წოდებები ვითომ „ახლოს არ მიიკარა“ და ხალხს თავი „რესპუბლიკის რესტავრატორად“ მოაჩვენა. ჭკვიანმა და ცბიერმა პოლიტიკოსმა აშკარა მონარქიულ წყობას უწოდა „აღდგენილი რესპუბლიკა“, რომლის ძალაუფლებაც თითქოს შეზღუდული იყო ხალხის სუვერენიტეტით. ახალი რეჟიმის მეთაური თავს ისე იჭერდა, თითქოს „აღდგენილი რესპუბლიკის“ მხოლოდ პირველი მოქალაქე, პირველი სენატორი — პრინცეპსი იყო და მეტი არაფერი!

პრინცეპსის სხვადასხვა ტიტულებს იულიუსთა საგვარეულო სახელიც დაემატა და ამიერიდან რომის სახელმწიფოს გამგებელი მოიხსენიებოდა როგორც — იმპერატორი, კეისარი, ავგუსტუსი, ღვთაების ძე, უზენაესი ქურუმი, ტრიბუნის ძალით მოსილი, მამულის მამა, კონსული, ვენუსისა და ენეასის შთამომავალი (*imperator, Caesar, Augustus, divi filius, pontifex maximus, tribunicia potestate, pater patriae, consul, suboles Veneris Aeneisque*).

ახალმა რეჟიმმა, რომელსაც ფრ. ენგელსი „სამხედრო დიქტატურას“ უწოდებს, ამოცანად დაისახა საამბოხოდ ამოძრავებული მონების, დემოკრატიული ფენებისა (პლებსის) და ოლიგარქიული რეჟიმის მომხრე ოპოზიციური არისტოკრატის (ნობილიტეტის) სრული დათრგუნვა, მონათმფლობელთა მონებზე ბატონობისა და დაპყრობილ ქვეყნებზე რომის შეუზღუდავი მბრძანებლობის უზრუნველყოფა. ამ ამოცანის განსახორციელებლად ავგუსტუსი ცბიერ პოლიტიკას ეწეოდა: მონარქიულ რეჟიმს რესპუბლიკის საფარველით იცავდა, მან ხელუხლებლად დატოვა ძველი რესპუბლიკური საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ყველა ორგანო. მოჩვენ-

ნებითი რესტავრატორული მოღვაწეობით იგი ცდილობდა, დაერწმუნებინა რომის საზოგადოება, რომ პრინციპსს გულწრფელად სურდა, აღედგინა წინაპართა ადათები: დღეს-მოსაობა, რწმენა და ერთგულება, სრულყოფილი სიჭკველე, გულმოწყალება.

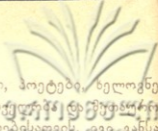
ოქტავიანუს ავგუსტუსის პრინციპატის ოფიციალური იდეოლოგია მოითხოვდა თავისი პროგრამის აუცილებელ განხორციელებას, ახალი რეჟიმის კურთხევას, პრინციპსის სახელის ფართო მასშტაბით პოპულარიზაციასა და დამდგარი დროის მიჩნევას „ოქროს ხანად“, რომელმაც განახორციელა მაშინდელი მსოფლიოსათვის სანუკვარი ღოზუნგი და დაამყარა „საყოველთაო მშვიდობა“, ეგრეთ წოდებული „რომაული ზავი“ (pax Romana).

რომის იმპერიის გარეგნულმა სიმშვიდემ და ერთგვარმა სტაბილიზაციამ დიდად შეუწყო ხელი ლიტერატურისა და ხელოვნების განვითარებას, კულტურის აყვავებას. ქალაქი რომი გაძლიერებული და განმტკიცებული უზარმაზარი იმპერიის კულტურულ ცენტრად იქცა. ქალაქში ფართო მშენებლობა გაჩაღდა: აიგო ახალი არქიტექტურული ძეგლები, აშენდა ახალი ტაძრები, განახლდა ძველი ნაგებობანი, გაიყვანეს ახალი გზები. ავგუსტუსის ბრძანებითა და მხარდაჭერით ახალმშენებლობათა საქმეში თავი გამოიჩინა ჯარების სარდალმა, იმპერატორის სიძემ, მარკუს ვიპსანუს აგრიპამ (ძვ. წ. 63—ახ. წ. 12), რომელიც ლიტერატურულ მოღვაწეობასაც ეწეოდა. მის სახელთან დაკავშირებულია იულიუსთა საგვარეულო პანთეონის აგება. წყაროთა გადმოცემით, აგურის რომი მარმარილოს ქალაქად გარდაიქმნა. პალატიუმზე, აპოლონის ტაძართან, დაარსდა მსოფლიოში პირველი საჯარო ბიბლიოთეკა, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა ცნობილი ორატორი და ისტორიკოსი გაიუს აზნიუს პოლიონი. მან შემოიღო ე. წ. რეციტაციები — მწერალთა და პოეტთა ნაწარმოებების საჯარო კითხვა-განხილვა,

რასაც იმდროინდელ ლიტერატურულ ცხოვრებაში დიდი სი-
ცოცხლე და სიხალისე შეჰქონდა.

რომის სახელმწიფოს ერთპიროვნული გამგებელი, პრინ-
ციპსი გაიუს ოქტავიანუს ავგუსტუსი, რომელსაც საფუძვლად
ნი ბერძნულ-რომაული განათლება ჰქონდა მიღებული და ლი-
ტერატურულ მუშაობასაც ეწეოდა (სხვადასხვა ხასიათის
პროზაულ თხზულებებს წერდა), ხელოვნებასა და მწერლობას
უმძლავრეს საპროპაგანდო იარაღად მიიჩნევდა და ყოველ
ღონეს მიმართავდა, ეს იარაღი მთლიანად ახალი ხელისუფ-
ლების სამსახურში ჩაეყენებინა. მწერლობას ოფიციალური
იდეოლოგიის ფართო პროპაგანდის საქმე დაეკისრა. განსა-
კუთრებული პატივი დაედო პოეზიასა და ისტორიოგრაფიას,
რადგან პოეტებსა და ისტორიკოსებს ყველაზე უფრო მეტად
ძალუძდათ თვალსაჩინოდ და მისაწვდომად, ესთეტიკურად
მიმზიდველი ფორმის ნაწარმოებებით შეესხათ ხოტბა ახალი
პოლიტიკური წყობისა და პრინციპისათვის, გაეტარებინათ
ავგუსტუსის სასურველი ტენდენციები. იმპერატორი გარს
იკრებდა გამოჩენილ მწერლებს, პოეტებსა და ხუროთმო-
ძღვრებს. ხელოვნების დიდოსტატთა პრინციპის მხარეზე გა-
დასაბიერებლად ფართოდ დაინერგა გულისმოგებისა და მოს-
ყიდვის ხერხი. ავგუსტუსის მეხოტბეთ ხელგაშლილად ური-
გებდნენ სხვადასხვაგვარ ჯილდოებს, მამულებსა და საოცნე-
ბო ვილებს. ავგუსტუსის მარჯვენა ხელი ამ საქმეში იყო მი-
სი თანამოსაგრე, უახლოესი მეგობარი გაიუს ცილნიუს
მეცენატი (ძვ. წ. 74—ძვ. წ. 8).

ძველი და წარჩინებული ეტრუსკული გვარის შთამომავა-
ლი მეცენატი, მართალია, რომის საზოგადოების მხედართა
(ექვიტატუსების) საშუალო ფენას მიეკუთვნებოდა, მაგრამ
როგორც ავგუსტუსის ფავორიტი დიდი ძალისა და გავლენის
პატრონი იყო. იგი უმდიდრეს მოქალაქედ ითვლებოდა. ავგუს-
ტუსის წყალობით ესკვილინუმის ბორცვზე დიდი სასახლე
ედგა ფართოდ ცნობილი ბაღნარით, სადაც სისტემატურად
იყრიდა თავს რჩეული საზოგადოება. საფუძვლიანი განათლე-
ბის მეცენატი ლიტერატურულ მოღვაწეობას ეწეოდა. არა-
ვითარი ოფიციალური თანამდებობა მას არ ეკავა. მეცენატს,
როგორც პრინციპის პირად მრჩეველს, დავალებული ჰქონდა,

ავგუსტუსის კარზე მიეზიდა მწერლები, პოეტები, ხელოვნების დიდოსტატები და, საერთოდ, მფარველმა და მფუძვლურმა გაეწია რომის კულტურული ცხოვრებისათვის. ვგი განსაკუთრებულ მზრუნველობას იჩენდა ხელოვნების, მწერლობისა და მეცნიერების იმ წარმომადგენელთა მიმართ, რომლებიც ავგუსტუსის სამსახურში ჩადგებოდნენ და „ღვთაებრივი პრინციპის“ პოლიტიკის პროპაგანდას გასწევდნენ. მეცენატმა რომში ჩამოაყალიბა ოფიციალური ლიტერატურული მიმართულების ფართო წრე, რომელშიც გააერთიანა ავგუსტუსის ერთგულ მსახურებად მოქცეული ნიჭიერი მწერლები, პოეტები და ისტორიკოსები. მან გადამჭრელი როლი შეასრულა მათი ცხოვრებისა და შემოქმედების წარმართვის საქმეში. მეცენატის კოლეგიუმში შევიდნენ რომაული პოეზიის კორიფეები ვერგილიუსი და ჰორაციუსი, მათთან ერთად იყვნენ გამოჩენილი მწერლები: ჰორაციუსის უახლოესი მეგობარი, დრამატურგი და პოეტი ლუციუს ვარიუს რუფუსი, ეპიგრამატისტი დომიციუს მარსუსი, ელეგიკოსი პოეტი სექსტუს ავრელიუს პროპერციუსი, დრამატურგები: მელისუსი და ფუნდანიუსი, გრამატიკოსი და პოეტი არისტოიუს ფუსკუსი და სხვები.

მეცენატის წრეს დაუპირისპირდა ოპოზიციურად განწყობილი ჯგუფები. ერთ ასეთ, მაგრამ ლოიალური პოზიციის ჯგუფს აზინიუს პოლიონი მეთაურობდა, მეორე ჯგუფს სათავეში ედგა გამოჩენილი ორატორი მარკუს ვალერიუს მესალა კორვინუსი. ამ ჯგუფში შედიოდნენ პოეტები: ემილიუს მაკერი, ალბიუს ტიბულუსი, ვალგიუს რუფუსი, სერვიუს სულპიციუსი, ლიგდამუსი, პუბლიუს ოვიდიუს ნაზონი და სხვები.

პრინციპატის ეპოქის მწერლობისა და ხელოვნების დარგთა ცენტრალური იდეა იყო რომის სახელმწიფოს განდიდებისა და ავგუსტუს კეისრის გაღმერთების იდეა. „ავგუსტუსმა იზრუნა იმისათვის, რომ არა მარტო ღმერთკაცობა, არამედ ეგერთწოდებული უმანკო ჩასახვაც თვით სახელმწიფოს მიერ სანქცირებულ ფორმულებად გამხდარიყო. მან არათუ ბრძანა, ღვთიური პატივი ეცათ მისთვის, კეისრისთვის, არამედ ვანკარგულება გასცა, ყველგან გაევრცელებინათ, რომ იგი, ავგუსტუს კეისარი, ღვთიურია, ჩვეულებრივი ადამიანის შვი-

ლი კი არაა, არამედ დედამისს იგი აპოლონისაგან ჩაესახა¹.

ხსენებულ იდეას ემსახურებოდა განსაკუთრებული ძალით აღზევებული პოეზია. ახლად აღმოცენებული იმპერიალური უველაზე დიდი იდეოლოგიური მებაირახტრის მუხარამი ვერგილიუს მარტონის (ძვ. წ. 70 — ძვ. წ. 19) დიდი მხატვრული ღირსების თხზულებებში („ბუკოლიკები“, „გეორგიკები“, „ენეიდა“) არსებითია რომანტიკული სულისკვეთება და რომის მტაცებლურ-დიდმპყრობელობითი პოლიტიკის აპოლოგეტიკა. ოფიციალური მწერლობის პოლიტიკური ტენდენციები განსაკუთრებული სიმძლავრით გამოიკვეთა რომაული პოეზიის ისეთ შედევრში, როგორცაა ავგუსტუსის დაკვეთით შექმნილი პოემა „ენეიდა“. მასში უზადო პოეტური ფორმებით, დიდი გამომსახველობითი ძალითაა გადმოცემული რომის ისტორია იმრივად, რომ მკითხველისათვის ნათელი იყოს, ვით ჩაისახა და განვითარდა წარსულშივე ოქტავიანიუს ავგუსტუსის მიერ რომის სახელმწიფოსათვის შექმნილი სიდიადე.

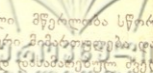
„ოქროს საუკუნის“ რომაული პოეზიის მეორე დიდი წარმომადგენელი ჰორაციუსი ახალგაზრდობაში თავგამოდებული რესპუბლიკელი იყო და ახლო მეგობრობა აკავშირებდა იულიუს კეისრის წინააღმდეგ შეთქმულ პირებთან და უშუალოდ მარკუს ბრუტუსთანაც, მაგრამ მეცენატმა მალე ისიც გადაიბირა და ისიც იმავე ცენტრალური იდეის მეხოტბე გახდა. ენგელსის სიტყვებით რომ ვთქვათ, ამ დიდმა პოეტმაც დაიწყო „მუცელზე ხოხვა“ ავგუსტუსის წინაშე². თუმცა, უნდა ითქვას, იგი უფრო მოკრძალებული აპოლოგეტი იყო ავგუსტუსის პოლიტიკისა.

ოფიციალური მიმართულების მხარი ბოლომდე არ დაიჭირა ვერგილიუსისა და ჰორაციუსის უმცროსმა თანამედროვემ, რომაული პოეზიის მესამე დიდმა წარმომადგენელმა ოვიდიუს ნაზონმა, რამაც საბედისწერო როლი შეასრულა მის ცხოვრებაში³. ოვიდიუსის მაგალითზე კარგად

¹ მარქსი და ენგელსი ანტიკურობის შესახებ. თბილისი, 1937, გვ. 120.

² იქვე, გვ. 244.

³ იხ. პუბლიუს ოვიდიუს ნაზონი. მეტამორფოზები. თბილისი, 1980. შესავალი წერილი, გვ. 12-17.

ჩანს, რომ ავგუსტუსის დროის რომაული მწერლობა სწორ-
ხაზოვნად არ ვითარდებოდა. ოპოზიციური მიმართულება და-
კარგულ თავისუფლებასა და ფაქტიურად დამსამართელო ძველ
რესპუბლიკურ წყობას მისტიროდა და უპირისპირდებოდა. პოლიტიკურ
ურთიერთობათა წინააღმდეგობრივი ხასიათი საკმაოდ აისახა
მწერლობის დარგებში. თავისუფლების დაკარგვამ გაზარდა
ინდივიდუალიზმი, რამაც საზოგადოებრივი ყოფისაგან ჩამო-
შორებისა და კერძო ცხოვრების ნაჭუჭში ჩაკეტვის მძაფრი
განწყობილება გამოიწვია. რომის სახელმწიფოს „ახალი აღ-
ზევეებით“ გამოწვეულ სიხარულსა და ალტაცებას იმთავითვე
ახლდა რელიგიურ-მისტიკური მისწრაფება, რამაც მაშინდელ
ფილოსოფიურ შეხედულებებში იჩინა თავი. ეპიკურეიზმთან
ერთად გავრცელდა სტოურ-პითაგორაეული იდეალისტური
მოდერება, რომელიც ზნეობრივ სრულყოფასა და ბედისწე-
რისადმი მორჩილებას ქადაგებდა. რაკი ავგუსტუსის მიერ
დამყარებულ ახალ წესრიგში ძველ წინასწარმეტყველებათა
განხორციელებას ხედავდნენ, რესპუბლიკის კატასტროფის
პროცესში გაზრდილი რელიგიურ-მისტიკური მიმდინარეობა-
ნი ოფიციალურადაც აღიარეს.

მეცენატის მეშვეობით განხორციელებული ავგუსტუსის
პოლიტიკა კულტურის სფეროში უთუოდ იყო იმ ერთ-ერთ
მძლავრ ფაქტორთაგანი, რომელმაც ხელოვნებისა და მწერ-
ლობის აღმავლობა გამოიწვია. ეს აღმავლობა, უწინარეს ყოვე-
ლისა, გამოიხატა ბერძნულ-ელინისტური გავლენების და-
ძლევაში, ელინური კულტურისაგან შეთვისებული მაღალ-
მხატვრული გემოვნებისა და შემეცნების ნაციონალურ ნია-
დაგზე დამკვიდრებასა და ახალ, ორიგინალურ სტილთა შექმ-
ნაში, როგორც მწერლობის, ისე სახვითი ხელოვნების დარ-
გებში.

ავგუსტუსის ხანის მაღალი მხატვრული რანგის ლიტერა-
ტურისა და ხელოვნების ძეგლთა მნიშვნელობა მარტოოდენ
ამ პერიოდის თვალსაზრისით როდი განიზომება. ისინი მსო-
ფლიო-ისტორიული ხასიათის ძეგლებია, რომელთაც მრავალი
საუკუნის მანძილზე შეინარჩუნეს „ნორმისა და მიუწვდომე-

ლი ნიმუშის მნიშვნელობა და რომლებიც ახლაც კიდევ ეს-
თეტიკურ ტუბობას გვანიჭებენ“ (მარქსი). ეს ძეგლები რომის
კულტურის ხანგრძლივი განვითარების შედეგია. მათვე დროს
მათში ასახულია ავგუსტუსის დროისათვის დამახასიათებელი
იდეური მიმართულებანი. ამ პერიოდის მწერლები, პოეტები
და ხელოვნების სხვა წარმომადგენლები უშუალოდ ეცნო-
ბოდნენ, ღრმად სწავლობდნენ და შემოქმედებითად ითვი-
სებდნენ კლასიკურ ბერძნულ მემკვიდრეობას, ამ კულტურუ-
ლი მემკვიდრეობის სახელოვან შემქმნელებს, მაგრამ მათ
მონურად როდილა ჰბაძავდნენ: „ამ საუკუნის ლიტერატურის
დამახასიათებელია არა მიბაძვა ბერძნული ძეგლებისადმი და
ორი-სამი ბერძნული ნაწარმოების შეკოწიწებით ერთი რომა-
ული კომედიის შეთხზვა, როგორც ეს იყო III—II საუკუნე-
ებში, არამედ სამოქალაქო ომებისა და კლასობრივი ბრძო-
ლების პირობებში შექმნილი რომაული სინამდვილის გააზრე-
ბა ელინური მწერლობისაგან შექმნილი მაღალმხატვრული გე-
მოვნებისა და შემეცნების მეშვეობით“¹.

ავგუსტუსის ხანის ხელოვნება და მწერლობა მონარქიუ-
ლი რეჟიმის ჩარჩოებით იყო შეზღუდული და სოციალურ
პრობლემებს მეტისმეტად მოკრძალებულად აყენებდა და ამა-
საც მხოლოდ იმ მიზნით, რომ პრინციპატისა და მონათმფლო-
ბელური საზოგადოებისათვის აუცილებლად საჭირო წესრიგი
და ნორმები განმტკიცებულყო. მიუხედავად ასეთი ვითარე-
ბისა, მწერლობა მაინც აღმავალი გზით მიემართებოდა. მარ-
თალია, თითქმის მთელი კულტურული ცხოვრება და, კერ-
ძოდ, მწერლობა „ღვთაებრივი“ ავგუსტუსის პიროვნებისა და
მისი პოლიტიკის პანეგირიკის — განდიდების საქმეს ემსახუ-
რებოდა და პოეზიის თითქმის ვეძცერთმა დიდმა წარმომ-
ადგენელმა ვერ დააღწია თავი მეხოტბეობას, ამ მწერლობის
მხატვრული ფორმა მაინც ზედმიწევნით სრულყოფილი გა-
ხდა². საგანგებოდაა აღსანიშნავი ის ცნობილი ფაქტი, რომ ამ

¹ ყ ა უ ხ ჩ ი შ ვ ი ლ ი. ანტიკური ლიტერატურის ისტორია. თბილისი,
1971, გვ. 398.

² პრინციპატის ეპოქის პოეზიის აპოლოგეტიკურ მხარეს უარყოფითად
აფასებდნენ დიდი რუსი რევოლუციონერ-დემოკრატები, მაგრამ ამავე
დროს ხსენებული პოეზიის დიდ მხატვრულ მნიშვნელობასაც აღიარებდნენ.

პერიოდის ლათინური ენა კიდევ უფრო მეტად დაიხვეწა, ჩამოიქნა და სამართლიანად დაიმსახურა „ოქროს ლათინურის“ სახელი.

პრინციპატის ხანის ადრესაფუძვლულნი პოეტები პოეზია განსაკუთრებული ძალით გამობრწყინდა ამ პოეზიის კორიფეთა კოლეგიუმის — ვერგილიუსის, ჰორაციუსისა და ოვიდიუს ნაზონის შემოქმედებაში. მათ შემოქმედებას მხარი აუბეს რომაული ლირიკის, განსაკუთრებით, ელეგიური ჟანრის, ისეთმა წარმომადგენლებმა როგორც იყვნენ პოეტები: ემილიუს მაკერი, კორნელიუს გალუსი, ვალგიუს რუფუსი, დომიციუს მარსუსი, გაიუს მელისუსი, ალბიუს ტიბულუსი, ლიგდამუსი, სექსტუს პროპერციუსი და სხვ.

პროზის დარგებიდან ამ დროს პირველი ადგილი ისტორიოგრაფიამ დაიკავა. მისი დიდი წარმომადგენელი პრინციპატის პერიოდში ტიტუს ლივიუსი (ძვ. წ. 57—ახ. წ. 17) იყო. ლივიუსმა შექმნა მონუმენტური საისტორიო თხზულება „დასაბამითგან ქალაქისა“, რომელშიც ეპოქის გემოვნების შესაბამისად მხატვრული ენით და დიდი გამომსახველობითი ძალით გადმოცემულია რომის გაიდეალებული წარსული. ამ დროს თვალსაჩინო ისტორიკოსები იყვნენ, აგრეთვე, აზინიუს პოლიონი და პომპეიუს ტროგუსი.

ასეთი იყო ძირითადად ის გარემო ვითარება, რომელშიც ცხოვრება და მოღვაწეობა მოუხდა დიდ პოეტს, რომაული პოეზიის თავკაცს, კვინტუს ჰორაციუს ფლაკუსს, ვის შემოქმედებაშიაც უაღრესად დაიხვეწა რომაული ლირიკის პოეტური ენა, სტილი და არაჩვეულებრივი მრავალფეროვნებით წარმოჩინდა ამ ლირიკის მეტრიკული შესაძლებლობანი.

ასეთი დამოკიდებულება პრინციპატის ეპოქის პოეზიისადმი ჩანებულადაა გამოხატული ნ. გ. ჩერნიშევსკის სიტყვებში: Не восхищаться Горацием, Вергилием, Овидием может только тот, у кого недостает эстетического чувства. А сколько в этих поэтах слабых сторон! (Н. Г. Чернышевский). Эстетические отношения искусства к действительности (Поли. собр. соч., т. 2, 1949, стр. 37).

პოეტის ცხოვრების გასაცნობად მთავარი წყარო პოეტიკისათვის თხზულებებია, რომლებშიაც ხშირადაა გადმოცემული ავტობიოგრაფიული დეტალები. გარდა ამისა, ჰორაციუსის ნაწარმოებთა ხელნაწერებმა შემოგვინახეს გაიუს სვეტონიუს ტრანკვილუსის (ახ. წ. 70—140) თხზულებიდან „გამოჩენილ ვაჟკაცთათვის“ ამოღებული მოკლე ბიოგრაფია. მოღწეულია აგრეთვე ჰორაციუსის კომენტატორის პომპონიუს პორფირიონის ცნობები პოეტის ცხოვრებისა და შემოქმედების თაობაზე.

კვინტუს ჰორაციუს ფლაკუსი დაიბადა ძველი წელთაღრიცხვის 65 წლის 8 დეკემბერს აპულიისა და ლუკანიის საზღვარზე მდინარე ავფიდუსთან მდებარე ქალაქ ვენუზიში, რომლის მახლობლადაც მამამისს, გააზატებულ მონას, მცირე მამული ჰქონდა. გადმოცემით, იგი განათლებული კაცი ყოფილა, და, რაკი სწავლის ფასი იცოდა, შვილის კარგად აღზრდისათვის არაფერს ზოგავდა. ბუნების წიაღში წამოზრდილი და სოფლად ანბანს უკვე დაწაფებული ყრმა ვენუზიის ელემენტარულ სკოლაში არ შეიყვანა. სურდა, ვაჟისთვის ისეთი განათლება მიეცა, როგორსაც მაშინ მხედართა ფენისა და სენატორთა შვილები ღებულობდნენ. ამ მიზნით 52—50 წლებში იგი მთელი ოჯახით რომში გადასახლდა. აქ კოაქტორის (აუქციონზე გადასახადთა ამკრეფის) პატარა თანამდებობა დაიკავა და თავისი პირშვიო მკაცრი, მაგრამ ცნობილი პედაგოგის ორბილიუსის სკოლაში მიიბარა. ჰორაციუსმა აქ კარგი, იმ დროისათვის საჭირო გრამატიკული ანუ ბერძნულ-რომაული განათლება მიიღო: „შეისწავლა ჰომეროსის „ოდისეა“ ლივიუს ანდრონიკუსის მიერ შესრულებულ ლათინურ თარგმანში. ისწავლა, თუ „რაოდენი ვნება მიიყვანა ბერძნებს აქილეუსის რისხვამ“ (iratus Graius quantum nocuisset Achilles — ეპისტ. II, 2, 43) — ე. ი. გაიცნო ბერძნული მწერლობა. ბერძნულ ორიგინალში დაეუფლა ალკეოსის, საფოს, სტეზიქორეს, სიმონიდესა და პინდარეს თხზულებებს; ხშირად ისმენდა სახელოვანი მკვერმეტყველის ციცერონის მიერ წარმოთქმულ საჯარო სიტყვებს.

ჰორაციუსი თავის „სატირებში“ მაღლიერების დიდა

K205.393

საქართველოს
პარლამენტის
ბიბლიოთეკა

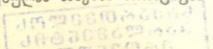

გრძნობით მოიხსენიებს მისთვის თავდადებულ მამას, რომელმაც შრომისა და სწავლის სიყვარული, პატიოსნება და სათნოება, ავისა და კარგის გარჩევა და ბოროტების სიძულვილი შეაგონა. ჰორაციუსს სრულიადაც არ ეთქვანებოდა მდიბიური წარმომავლობა და ამაყობდა კიდევ თავისი მზრუნველი, პატიოსანი და მშრომელი მამით, რომელიც განუყრელად გვერდში ედგა (სატ. I, 6, 65—91; 4, 105—139).

ძვ. წ. 45 წელს 20 წლის ჰორაციუსი სწავლის გასაგრძელებლად ათენს გაემგზავრა. ათენი იმ დროს ფილოსოფიური განათლების ცენტრი იყო და ვინც იქაურ სკოლას არ გაივილიდა და აკადემოსის ჭალის მოძღვართა და პერიპატეტიკოსთა მიწოდებულ ცოდნას არ ეზიარებოდა, განათლებულ კაცად არ მიიჩნეოდა. ამიტომ სწავლას მოწყურებული ყოველი რომაელი ახალგაზრდა, თუკი ამის მცირეოდენი საშუალება მაინც ჰქონდა, უმაღლესი განათლების მისაღებად ათენისაკენ მიისწრაფოდა.

ჰორაციუსი აქ, ათენში, ეპიკურეს ცნობილი მიმდევარის — ფილოდემოსის ხელმძღვანელობით სწავლობდა ფილოსოფიას, ეუფლებოდა რიტორიკას და ბერძნულ პოეზიას. თავის „ეპისტოლეებში“ ჰორაციუსი ამბობს, რომ კეთილმა ათენმა მას დიდი ცოდნა მისცა, ასწავლა მრუდისა და მართლის გარჩევა და აკადემოსის ჭალებში ჭეშმარიტების ძიება (*curvo dignoscere rectum latque intersilvas Academi quaerere verum* II, 2, 44—45). ათენში საბოლოოდ განისაზღვრა ჰორაციუსის ელინოფილური მიმართულება, რომლის ერთგულიც ბოლომდე დარჩა. ბერძნულ პოეზიაში იგი ისე გაიწაფა, რომ თავადაც დაიწყო ლექსების თხზვა ბერძნულ ენაზე. ამის თაობაზე „სატირებში“ იგი გადმოგვცემს: „მე, ზღვისგადაღმა დაბადებულმა, ლექსების თხზვა ჯერ ბერძნულად დავიწყე, მაგრამ შუალამისას სიზმრად კვირინუსი (ე. ი. რომის დამფუძნებელი რომულუსი) გამომეცხადა და ასე შემძახა: შენ, ჰეი, ბრიყვო, შეშას ნუ ეზიდები ტყეში. შენ ალბათ ძალიან გინდა ბერძენთა პოეტების რაზმი შეავსო!“ (*in silvam non ligna feras insanius, ac si | magnas Graecorum malis implere catervas* I, 10, 31—35).

შეცვლილმა პოლიტიკურმა სიტუაციამ და რომში დატრიალებულმა ამბებმა ჰორაციუსს მეცადინეობა და წამო-

წყებული პოეტური ვარჯიში შეაწყვეტინეს. ძვ. წ. 44 წელს რომში მოკლეს გაიუს იულიუს კეისარი. მისი ტატურული რეჟიმის დამხობას აღფრთოვანებულმა შეეგება არისტოკრატიული რესპუბლიკური წყობის აღდგენის მიზნით რომაელი ახალგაზრდობა. ათენი კეისარიზმის წინააღმდეგ მებრძოლ კონსერვატიულ-რესპუბლიკელთა დაჯგუფებების ცენტრად გადაიქცა. ჰორაციუსი და მისი მეგობარი, ციცერონის ვაჟი მარკუსი, როგორც თავგამოდებული რესპუბლიკელები, მყისვე ამოუდგნენ მხარში ათენში ჩამოსულ ბრუტუსსა და მის თანამოსაგრეებს. ჰორაციუსი ბრუტუსის ლაშქარში შევიდა და მალე საამისოდ მოუმზადებელმა ახალგაზრდამ სამხედრო ტრიბუნის (*Tribunus militum*) წოდებაც მიიღო. იგი ბრუტუსს ახლდა თესალიაში, მაკედონიასა და მცირე აზიაში გამართული ბრძოლების დროს. მაგრამ რესპუბლიკელთა ოცნებები საბოლოოდ დაიმსხვრა ძვ. წ. 42 წელს, მაკედონიის ქალაქ ფილიპებთან ბრუტუსის ლაშქრის დამარცხებისთანავე. ჰორაციუსმა უყოყმანოდ დათმო პოზიცია, თავი დამნაშავედ მიიჩნია და ამიერიდან რესპუბლიკელებს განუდგა. პომპეიუს ვარუსისადმი მიძღვნილ ოდაში იგი გულახდილად და მსუბუქი ირონიით იგონებს, თუ ვით გამოიჩინა სიმხდალედ და ბრძოლაში ფარი გადააგდო (II, — 2, 9—10).

დამარცხებულ რესპუბლიკელებს და ყველას, ვინც კეისარის წინააღმდეგ მიმართულ შეთქმულებაში მონაწილეობდა, სასტიკად გაუსწორდა მეორე ტრიუმვირატი, რომელსაც მარკუს ანტონიუსი, ოქტავიანუსი და ლეპიდუსი შეთაურობდნენ. ანტონიუსის პროსკრიპციების შედეგად მრავალი სენატორი, მხედართა ფენის წარმომადგენელი და მოქალაქე დაიღუპა (ძვ. წ. 43 წელს პროსკრიპციის საფუძველზე მოკლეს რომაული მჭევრმეტყველების თავკაცი ციცერონი; ბრუტუსმა და კასიუსმა სიცოცხლედ თვითმკვლელობით დაამთავრეს). ოქტავიანუსის ხელმძღვანელობით აღსრულდა ფართო მასშტაბის კონფისკაცია. ექსპროპრიაცია უყვეს 16 ქალაქის ტერიტორიას, მათ შორის ვერგილიუსის მანტუასა და ჰორაციუსის ვენუზიას. რესპუბლიკელთა ჩამორთმეული ქონება სახელმწიფომ ვეტერანებს გადასცა. ძვ. წ. 41 წელს გამარჯვებული ანტონიუსისა და ოქტავიანუსის მიერ გამოცხადებული ამნის-

ტიის საფუძველზე ჰორაციუსი რომში დაბრუნდა, საბოლოოდ
მოინანია რესპუბლიკური ცოდვები და უკვე ვარდაცვლილი
მამის დატოვებული მცირეოდენი სახსრებით შინაში კვესტორის მწერლის თანამდებობა
მწიფო სამსახურის აღსრულებასთან ერთად იგი შეუდგა თავისი
შინაგანი მოწოდების განხორციელებას, ლათინურ ენაზე
ლექსთა თხზვას, თავის უებრო პოეტური ნიჭის გამოძეღვენე-
ბას. შემოქმედების ამ დასაწყისი პერიოდის თაობაზე ჰორა-
ციუსი ამბობს: „მაღლიან ათენს მომწყვითა მკაცრმა დრომ,
სამოქალაქო ომის ცეცხლმა გამოუცდელი კაცი იარაღში
ჩამსვა ავგუსტუსის მარჯვენასთან უსწორო ბრძოლაში. მაგ-
რამ მალე მიხსნა ამ ვითარებისაგან ფილიპებმა; ფრთებშე-
ჭრილსა და უსასოოს, მამისეულ სახლ-კარს აღკვეთილს, სი-
ლარიბემ მომცა ბიძგი, გამებედა ლექსების თხზვა“ (ეპისტ.
II, 2, 46—52).

ახალგაზრდა ჰორაციუსის პოეტური ტალანტი შეუმჩნე-
ველი როდი დარჩა. იგი დაიახლოვეს უკვე სახელმწიფოებრივ
და ავგუსტუსის სამსახურში ჩამდგარმა პოეტებმა ვერგილი-
უსმა და ვარიუს რუფუსმა და ძვ. წ. 38 წელს მეცენატს წა-
რუდგინეს. ცხრა თვის შემოწმების შემდეგ მეცენატმა ჰორა-
ციუსი თავის წრეში მიიღო, ხოლო 33 წელს საჩუქრად უბო-
ძა რომიდან 40—45 კილომეტრზე მდებარე მშვენიერი მამუ-
ლი — საბინუმი ქალაქ ტიბურის (ახლანდელი ტივოლი) მა-
ხლობლად. მატერიალურად სავსებით უზრუნველყოფილმა
პოეტმა ამიერიდან მთლიანად პოეზიას მისცა თავი. აქ, საბი-
ნუმში, შექმნა ჰორაციუსმა თავისი პოეტური შედევრები.
მთელ დროს აქ ბუნების წიაღში და პოეზიის ტყვეობაში ატა-
რებდა და რომში დრო და დრო თუ ჩავეილოდა. ოქტავიანუს
ავგუსტუსმა მეცენატისაგან უახლოეს მეგობრად მიჩნეული
უნიჭიერესი, მაგრამ თავმდაბალი და მოკრძალებული პოეტი
შეითვისა, შეიყვარა და პირადი მდივნის თანამდებობაც
შესთავაზა. ჰორაციუსმა ამაზე უარი თქვა და ცდილობდა,
მაინცა და მაინც ხშირად არ შეხვედროდა პრინცესს, თუმცა
ბოლომდე მის ერთგულ მგოსნად, მისი პოლიტიკის იდეო-
ლოგიად დარჩა. აქ ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს ის, რომ რეს-
პუბლიკური პოზიციების დათმობა და კეისრიზმის მხარეზე

გადასვლა ძვ. წ. I საუკუნის 30-იანი წლების რომაული სა-
ზოგადოების დიდი ნაწილის მიერ არჩეული გზა იყო, პოლი-
ტიკურ ღირებულებათა ასეთი გადაფასება იმ დროისათვის ის-
ტორიულად კანონზომიერი მოვლენა ჩანს. პორაციუსისათვის
როგორც ზემოთ ითქვა, მაინც ერთგვარი ანტირეაქციული
დამახასიათებელი. იგი არც მთლად თავგამოდებული მეხოტბე
და არც ანგარებიანი მლიქვნელი ავგუსტუსისა არ ყოფილა.
პორაციუსის პოლიტიკური კრედო წარსულის თაყვანისცემა და
აწმყოს სიყვარულია. მართალია, მას მოსწონდა პრინცეპსის
ღვაწი, მისი წყალობით აქციუმთან მოპოვებული გამარჯვება
ანტონიუსზე და კლეოპატრაზე, რომში სტაბილირებული მშვი-
დობა, დამორჩილებული და დანებებული მტრისადმი გამო-
ჩენილი გულმონწყალეობა და, საერთოდ, ავგუსტუსისეული
რეფორმები, მაგრამ იგი პრინცეპსს მაინც თავშეკავებით
ასხამდა ხოტბას, ვიდრე სხვა პოეტები, თუნდაც, მაგალითად,
ვერგილიუსი. თუ ზოგჯერ პორაციუსის ლექსებში ავგუსტუ-
სის განდიდება აპოთეოზს აღწევს, ასეთ შემთხვევებში პოე-
ტურ სახესთან უფრო მეტად გვაქვს საქმე, ვიდრე პოლიტი-
კურ ღოგმასთან. აღსანიშნავია, რომ ავგუსტუსისადმი მი-
ძღვნილი ოდები, რომლებიც უპირატესად IV წიგნშია მოქ-
ციული, დაკვეთითაა შეთხზული. სვეტონიუსის გადმოცემით,
ეპისტოლეთა მეორე წიგნის პირველი წერილი, რომელშიც
პრინცეპსის დიდებული საქმენია ხოტბაშესხმული, ავგუს-
ტუსმა ხუმრობაში გატარებული ერთგვარი მუქარით პირდა-
პირ გამოსძალა პორაციუსს. ავგუსტუსს წყენით შეუთვლია
პოეტისათვის:

„გამწყრალი ვარ იცოდე, შენზე; ასეთი სახის ამდენ ნა-
წერში, რომ უწინარეს ყოვლისა მე არ მესაუბრები. ეგებ იმის
გერიდება, ჩვენთან შენი სიახლოვე მომავალმა თაობებმა სა-
მარცხვინო საქმედ არ ჩავითვალონ?!“ თავის თხზულებებში
პოეტი ხშირად აღნიშნავს, რომ მას არ ძალუძს დიდი ეპიკუ-
რი ტილოების შექმნა ავგუსტუსის საქმეთა განსადიდებლად და
ამიტომ მცირე მოცულობის ლირიკული ლექსების შეთხზვით
კმაყოფილდება. პორაციუსი, მართალია, აქებს და ადიდებას
ავგუსტუსს, მის ძლევამოსილებას, მაგრამ არასდროს არ ივი-
წყებს თავის ყოფილ რესპუბლიკელ მეგობრებს და კეთილი

გრძნობით მოიხსენიებს ხოლმე ბრუტუსსაც, კატონ უმცროსსაც და სხვებს.

ჰორაციუსმა, როგორც დიდმა პოეტმა, სწრაფად მოიპოვა აღიარება და პოპულარობა. განსაკუთრებული მალეობა მისი სახელი როგორც ავეგუსტუსის კარის მგონისა სიცოცხლის ბოლო ათწლეულში. აუმიღვრელად და შეუშფოთებლად მიედინებოდა პოეტის ცხოვრება და შემოქმედება. მართალია, მას ხანდახან თავს ესხმოდნენ შურით აღვსილნი პატარა მტრები, უნიჭო პოეტები, რომლებიც ვერ იტანდნენ მდაბიო წარმომავლობის კაცის ასეთ აღზევებას, მაგრამ ჰორაციუსი მშვიდად იტანდა ამას და თავის ლექსებში მსუბუქი ირონიით კენწლავდა და დასცინოდა მათ. იგი მტკიცედ ეყრდნობოდა ცხოვრებას და შემოქმედებაში თავის ცნობილ დევიზებს: *aurea mediocritas* (ზომიერების დაცვა „ოქროს შუალედში“ ყოფნა) და *nil admirari* („არაფერი არ უნდა გაგვიკვირდეს“). პრაქტიკული მორალის ეს ფორმულები, ჰორაციუსისეული ცხოვრების ფილოსოფიის უმთავრესი დებულებებია, რომლებიც წითელი ზოლივით გასდევს პოეტის ლირიკას. ჰორაციუსის მსოფლმხედველობა იმთავითვე განსაზღვრა ეპიკურესა და სტოელთა ფილოსოფიური სკოლების იმ ეთიკურმა მოძღვრებამ, რომელსაც ქადაგებდნენ ძველი დროის ფილოსოფოსები პითაგორა და დემოკრიტე, ეპიკურე და სტოელი ძენონი: უზენაესი სიკეთე სიმდიდრესა და პატივმოსილებაში კი არაა, არამედ ყოველი ვითარების ჟამს სულიერი სიმშვიდის მყარ შენარჩუნებაში.

მძიმე ტკივილით განიცდიდა ჰორაციუსი უახლოეს მეგობარ პოეტთა ცხოვრების აღსასრულს: ძვ. წ. 24 წელს მან და ვერგილიუსმა ერთად დაიტირეს პოეტი კვინტილიუს ვარუსი, ძვ. წ. 19 წელს თვითონ ვერგილიუსი გარდაიცვალა; ამავე წელს წავიდა ცხოვრებიდან ელეგიკოსი ალბიუს ტიბულუსი; ძვ. წ. 14 წელს ვარიუს რუფუსი აღესრულა, ორიოდ წლის შემდეგ კი — ვიპსანიუს აგრიპა. ყველაზე დიდი ტანჯვა ჰორაციუსს თავისი მწყალობლისა და დიდი მეგობრის მეცენატის სიკვდილმა მიაყენა. ჰორაციუსი ბოლომდე უსაზღვროდ მადლიერი იყო მისი და რამდენიმე მეტად თბილი გრძნობებით აღსავსე ლექსიც მიუძღვნა. იგი მეცენატს თავის

მფარველსა და ტებილ სამკაულს (*praesidium et dulce decus*) უწოდებდა. ძვ. წ. 8 წელს გარდაიცვალა გაიუს მეცენატი და დამთავრდა ჰორაციუსთან მისი მეგობრობის ბედნიერი ოცნებათა წელი. სვეტონიუსის გადმოცემით, სიკვდილის წინ მეცენატმა ავგუსტუსს ანდერძად დაუბრუნა: *Horati Blacci, uti mei, memor esto* („გახსოვდეს ჰორაციუსი ისე, ვით მე გემახსოვრებითო!“). ორი თვის შემდეგ, ძვ. წ. 8 წლის 27 ნოემბერს, 57 წლის ასაკში, ჰორაციუსიც გარდაიცვალა. აღსრულდა ის სიტყვები, რომლებიც დიდმა პოეტმა მეცენატს მისადმი მიძღვნილ ოდაში უთხრა: *ille dies utramque ducet ruinam* („დაე, აღსასრულის დღემ ორივე ერთად წარგვიტაცოს მოუსავლეთში! — ოდ. II, 17). ჰორაციუსის ნეშტი ესკვილინუმის ბორცვზე დაკრძალეს განუყრელი მეგობრის მეცენატის გვერდით.

ჰორაციუსის თხზულებები

ჰორაციუსი ანტიკური ეპოქის იმ ავტორთაგანია, რომლის თხზულებებმაც თითქმის უნაკლოდ მოაღწიეს ჩვენამდე. ჩვენ ზუსტი ცნობები მოგვეპოვება მათი შექმნის თარიღებისთვისაც. დიდი რომაელი პოეტის ლიტერატურული შემკვიდრების ქრონოლოგიური რიგი ასეთია: „სატირები“ და „ეპოდები“ — ძვ. წ. 41—30 წლები; „ოდები“ I—III წიგნები — ძვ. წ. 23 წელი, IV — წიგნი — ძვ. წ. — 13 წელი, „ეპისტოლენი“ — ძვ. წ. 20—14 წლები, „სატურები“ ანუ „საბოლოები“ — ძვ. წ. 17 წელი.

1. **სატირები** ორი წიგნის შემკველი თხზულებაა. პირველ წიგნში 10 სატირაა, მეორეში — 8. მათი სალექსო საზომი დაქტილური ჰექსამეტრია. სატირა რომაული წარმომავლობის ჟანრია. კინტილიანუსი ამბობს: „სატირა მთლიანად ჩვენი [რომაელების] კუთვნილებაა“ (*Inst. orat., X, 1*). ამ ჟანრის სახელის უძველესი ფორმა არის, „სატურა“ (*satura*), რაც ლათინურად სხვადასხვა ნაყოფთა შეზავებით მიღებულ შესაწირავ შეჭამადს აღნიშნავდა. სხვადასხვა ნარევი შინაარსისა და ფორმის შემკველ თხზულებას პირველად პოეტმა *კვინტუს ენიუსმა* (ძვ. წ. 239—169) უწოდა „სატურები“.

რები“. ასეთივე სათაური მისცა თავის წვრილ-წვრილ, ნარევი შინაარსის მქონე ლექსთა კრებულს პოეტის მიხედვით სმა (ძვ. წ. 220—132). არცთუ მართებული დაწვეობის ფორმა „სატირა“ (satyra ან satira) — „სატურა“ ფორმას შეენაცვლა და უარყოფითი საზოგადოებრივი მოვლენების დამცინავ, გამკიცხველ ჟანრს დაერქვა; ელინომანიის ნიადაგზე წარმოიქმნა ბერძნული სიტყვისაგან „სატკროს“ (1. დიონისე-ბახუსის მხლებელი თხის მსგავსი არსება; 2. ბერძნული დრამის პაროდული ნაირსახეობა, რომლის კომიკური გუნდის წევრები თხის ტყავის მოსასხამებით იყვნენ მორთულნი). ლიტერატურული სატირის ჟანრის შემქმნელად რომაელები მიიჩნევენ ძვ. წ. II საუკუნის პოეტს — გაიუს ლუცილიუსს (180—102), რომელსაც 30 წიგნის შემცველი „სატურები“ შეუთხზავს (ჩვენამდე მხოლოდ ფრაგმენტებია მოღწეული). ლუცილიუსის სატირა პოლემიკურ-დიდაქტიკური ხასიათისა იყო. პოეტი მოურიდებლად კიცხავდა და ამათრახებდა რომის საზოგადოებაში ფეხმოკიდებულ უარყოფით მოვლენებს; ზნეობრივ დაქვეითებას, სიხარბესა და მომხვეჭელობას, მეჭრთამეობასა და გამდიდრებისაკენ უსაზღვრო მისწრაფებას. ლუცილიუსის აქტუალურ-პოლიტიკური თემატიკის შემცველ სატირას დღის სინათლეზე გამოჰქონდა რომაული არისტოკრატისა თუ პლებსის ფენებში არსებული ყველა მანკიერება, რომელთაც რომის სახელმწიფოსათვის ვნება მოჰქონდათ. პოეტი არ ერიდებოდა ცალკეული პიროვნების გაკიცხვას, თუ იგი ამას იმსახურებდა. ლუცილიუსის მოღვაწეობის ხანაში მწერალსა და პოეტს ჯერ კიდევ თავისუფლად შეეძლო პოლიტიკურ მოღვაწეთა, დიდ-დიდ მაგისტრატთა შეცდომებისა თუ ჩადენილი დანაშაულის მხილება, მათი საჯაროდ დაგმობა. ამიტომ ლუცილიუსის სატირას არისტოფანესეული ძველი ატიკური პოლიტიკური კომედიის სიმახვილე ახასიათებდა. პორაციუსი ლუცილიუსზე ამბობს: „თავკაცებსაც ესხმოდა თავს და მდაბიო ხალხსაც. ზოგავდა მხოლოდ ქველობას და ამასთან წილნაყარ ვაყვაცო“ (სატ II, 1, 69—70). რესპუბლიკის პერიოდის მომდევნო ხანებში, როცა პოლიტიკური თავისუფლება შეიზღუდა, ლუცილიუსის მიერ დამკვიდრებული სატირული ჟანრი სხვა გზით წარიმარ-

თა ისეთი პოეტების შემოქმედებაში, როგორც იყვნენ: „მე-
ნიპსეული სატირების“ ავტორი — მარკუს ტერენ-
ციუს ვარონი (ძვ. წ. 116—27), ჰორაციუსი, პეტრო-
სიუსი (ახ. წ. 34—62), დეციმუს იუნიუს ტრევესტუსი
ლი (ახ. წ. 60—127). სატირამ დაკარგა მათთან პოლიტიკური
პამფლეტის ხასიათი და მძაფრი პერსონალური მიზნის მიხედვით

ჰორაციუსი თავის სატირებს „საუბრებს“ (Sermones) უწოდებს¹ და ამოცანად ისახავს, განავითაროს მორალის თე-
მებზე მუსაიფის ის ჟანრი, რომელიც ელინისტური პერიოდის
ბერძნულ მწერლობაში საფილოსოფიო დია-
ტრიბეების სახით ჩამოყალიბდა და რომლის დიდოსტა-
ტადაც ძვ. წ. III საუკუნის კინიკოსი ბიონ ბორისტე-
ნელია მიჩნეული. ჰორაციუსის სატირა თავისებური ჟან-
რია და მთლიანად არ შეესაბამება ჩვენს დღევანდელ წარმო-
დგენას სატირაზე. ესაა, შეიძლება ითქვას, მორალური ქადა-
გება, რომელიც მიმიურ სცენებსა და დიალოგის ფორმებშია
გამოხატული. სატირის სადიალოგო ფორმა განსაკუთრებუ-
ლად მაღალმხატვრულ დონეს აღწევს „სატირების“ მეორე
წიგნში.

საზოგადოებრივი და იდეოლოგიური ცხოვრების ახალ
ეტაპზე, როცა გაიზარდა ინდივიდუალიზმი და პარტიკულარი-
ზმი, როცა აიკრძალა პოლიტიკური გამობდომები მაღალი მა-
გისტრატებისა და სახელმწიფოს ინსტიტუტების წინააღმდეგ,
ჰორაციუსმა სატირა საყოფაცხოვრებო და საფილოსოფიო
თემების სამსახურში ჩააყენა. ეპიკურეს მოძღვრებაზე დაყრ-
დნობით, ჰორაციუსი სატირებში მთავარ პრობლემად აყენებს
პიროვნების ბედნიერების საკითხს ახალ სოციალურ ვითარე-
ბასთან დაკავშირებით. უწინარეს ყოვლისა, პოეტის აზრით,
საჭიროა რომის სახელმწიფოს ახალი პოლიტიკური გარემოს
სრული აღიარება, მასთან შერიგება. ნორმალური ადამიანური
ბედნიერების, შინაგანი დამოუკიდებლობისა და სიმშვიდის,
ამკვეყნიური ცხოვრების სიკეთით ტყობის მოპოვების ერ-

¹ ოდების გარდა ყველა თავის თხზულებას ჰორაციუსი მეტრიკულ
ფორმაში მოქცეულ პროზად (Musa pedestris, sermones repentis per
humum) შიიხნევს.

თადერთი და სწორი გზა ზომიერების დაცვაა, ესაა ე. წ. „ტეროს უჟაღელი“ (*aurea mediocritas*) — შართალი, აუმაღრველი ცხოვრების წყაროსთვალი. ამ სწორი გზიდან ყოველი გადახრა გასაკიცხია და დასაგმობი. ჰორაციუსის *სატირის* ობიექტია ბედნიერებისაკენ მისწრაფების, ყალბი გზა. პოეტი მსუბუქი ირონიით კიცხავს ადამიანთა უხეობის შედეგად მანკიერებებს: გადაჭარბებულ პატივმოყვარეობასა და ქედმაღლობას, ორგულობასა და ფლიდობას, სიძუნწესა და სიხარბეს, ფუფუნებასა და სიმდიდრისაკენ დაუოკებელ მისწრაფებას და ა. შ. გაკიცხვის ობიექტად პოეტს არცთუ იშვიათად გამოჰყავს კონკრეტული პიროვნებანი, მაგრამ ასეთ შემთხვევებში სიფრთხილეს იცავს და თავისი ირონიის მსხვერპლს საეჭვო რეპუტაციის ადამიანთა წრეში ეძიებს. კონკრეტულ პიროვნებათა მანკიერების გაკიცხვის უამს პოეტი ისე როლი იქცევა, რომ მხოლოდ სხვის თვალში ხედავდეს ბეწვს და საკუთარში ღირეს ვერ ამჩნევდეს. არა! იგი თავის თავსაც არ ინდობს, როცა ეს საჭიროა (სატ. I, 3). ჰორაციუსი პირდაპირ აცხადებს, რომ მას „სიცილით სურს ჭეშმარიტების ლაღადი“ (*ridentem dicere verum Sat. I, 24*).

ჰორაციუსის ყოველ სატირას თავისი, განსაზღვრული თემა აქვს: ნაწილი სალიტერატურო თემებს ეძღვნება (I, 4, 10; II, 1), ნაწილი — მორალურ-ფილოსოფიურ საკითხებს (I, 1, 2, 3, 6; II, 2, 3, 5, 6, 7); ზოგი სატირა ამა თუ იმ ამბის თხრობაა (I, 5, 7, 8, 9; II, 4, 8), რომლებშიც უბადლო იუმორითაა აღწერილი საკუთარი (I, 5, 9; II, 4) თუ სხვა პირის პიკანტური თავგადასავალი (I, 7, 8; II, 8).

პირველი წიგნის პირველი სატირის თემა, მაგალითად, სიძუნწე და სიხარბეა. პოეტი მეცენატთან საუბარში გმობს გაძლიერებისაკენ უსაზღვრო მისწრაფებას. მეტისმეტი სიმდიდრე ჭეშმარიტ სიკეთეს ვერ მიაწიჭებს ადამიანს. მფლანგველობაცა და სიძუნწეც — ორივე ბოროტებაა. ბედნიერება ზომიერების დაცვაშია: ზომიერება ყველგან და ყველათვე უნდა იქნეს (*est modus in rebus*) — ასეთია ამ და სხვა სატირების ერთ-ერთი მოტივი.

მე-3 სატირის თემა მეგობრობაა. პოეტი ეპიკურესეულ

ეროვნული
მეცნიერებათა
აკადემია

მეგობრობის თეორიას უჭერს მხარს: ჭეშმარიტი მეგობარი უღალატოა და მიმტევებელი.

2. ეპოდები. ამ სათაურის ქვეშ გაერთიანებულია 17 ლექსი, რომლებიც მჭიდროდ უკავშირდებიან სატოტემოსის ლექსთა კრებულს ჰორაციუსი თვითონ „იამბებს“ (Iambi) ეძახდა; „ეპოდები“ მოგვიანებით გრამატიკოსებმა შეარქვეს იმის გამო, რომ აქ გამოყენებულია ორკარედიანი სისტემის ეპოდური საზომი. ამ ორკარედიან სტროფში პირველი კარედი იამბური ტრიმეტრია, მეორე კი იამბური დიმეტრი: ასეთ სტროფს უწოდებდნენ ეპოდს. სახელწოდება მომდინარეობს პირველზე მოკლე მეორე კარედის ხასიათისაგან. იგი მიჩნეული იყო მისამღერ ერთეულად — რეფრენად (ბერძ. *ἐπαυθ* ლათ. *clausula*). კრებულის 1—10 ლექსები ხსენებული საზომითაა გამართული, დანარჩენი 7 ეპოდის მეტრიკა კი განსხვავებულია: მე-11 ეპოდში იამბურ ტრიმეტრს გრძელი კარედი მოსდევს (ელეგიურ-იამბური); მე-12 ეპოდში იამბური საზომი არაა გამოყენებული; მე-13 ეპოდის პირველი კარედი ჰექსამეტრულია, მეორე იამბურ-ელეგიური; მე-14 და მე-15 ეპოდები პითიამბური სისტემითაა გამართული (დაქტილური ჰექსამეტრი იამბური დიმეტრი); მე-16 ეპოდში ჰექსამეტრულ კარედს იამბური დიმეტრი მოსდევს; მე-17 ეპოდი მთლიანად იამბური ტრიმეტრითაა შეთხზული.

ახალგაზრდობის ქაშს დაწერილ ამ ეპოდებში ჰორაციუსი ძვ. წ. VII ს-ის დიდი ბერძენი იამბოგრაფოსის არქილოქე პაროსელის პოეზიას ეყრდნობოდა და არა კატულუსის ინვექტივას. თავისი დამოკიდებულება არქილოქესადმი ჰორაციუსს ასე აქვს გამოხატული: „პირველმა მე ვუჩვენე ლაციუმს პაროსული იამბები, რაკი მივყუევი არქილოქეს საზომთა და სულისკვეთების გზას და არა მისეულ შინაარსსა და ლიკამბეს განშაქიქებელ სიტყვებს“¹. მართლაც, ჰორაციუსის ეპოდებში არქილოქესეულია მეტრიკული ფორმა და აგრესიულ-სარკასტული ტონი. ამას ზედ ერთვის დიდაქტიკაც. მეტად საყურადღებოა მე-7 ეპოდი: ჰორაციუსი სასტიკად

¹ პაროსელი არისტოკრატი ლიკამბე და მისი ასულები არქილოქეს მეტად გესლიანი იამბების ობიექტები იყვნენ.

გმობს სამოქალაქო ომს, რომელიც რომის სახელმწიფოს ძლიერებას ძირს უთხრის. პოეტი შექმნილი ვითარებიდან გამოსავალს ვერ ხედავს და აღშფოთებით მიმართავს უმწიფელებს: „საით, მიისწრაფით ბოროტმოქმედნი? ჩიხთუვის ამოგწვდიათ მარჯვენით მახვილნი? განა ლათინთა მტრად სახელი დაიღვარა ველებსა და ნეპტუნუსის [ზღვის] საბრძანებელზე? იმისთვის კი არ აკეთებთ ამას, რომ რომაელმა შურით აღვსილი კართაგენის ზვიადი ციხე-სიმაგრენი გადაბუგოს! არც იმისათვის, ძლიერმა ბრიტანელმა რომ შებორკილმა გაიაროს საკრავიაზე! არამედ იმისათვის, რომ პართების საამოდ ეს ჩვენი ქალაქი თავისივე მარჯვენით დაიღუპოს! არც მგლებსა და არც ლომებს არა აქვთ წესად ასეთი რამ თავ-თავიანთ სანათესაოში; ისინი სხვა ნადირთ მტრობენ! რამ დაგაბრმავათ: სიშმაგემ, უსასტიკესმა ძალამ თუ ცოდვამ? მიპასუხეთ! სდუმან! სახეზე მკრთალი ფერი დასდებიან, ჭკუა გაპყინვიათ: დიად, მკაცრი ბედისწერა რომაელებს დევნის ძმის მკვლელობისათვის, როს მიწაზე დაიღვარა რემუსის უმანკო სისხლი მაწყევარი შთამომავალთა!“

ასეთივე ხასიათისაა მე-16 ეპოდი. პოეტი აქაც რომაელ ხალხს მიმართავს: „უკვე მეორე თაობა ისრისება სამოქალაქო ომებით და რომი საკუთარი ძალებით ანგრევს თავის თავს, ის რომი, რომელიც ვერ დასძლია ვერც მარსების მეზობელმა ტომმა, ვერც მრისხანე პორსენას ეტრუსკულმა ლაშქარმა... ვერც მკაცრმა სპარტაკუსმა... ვერც ველურმა გერმანიამ თავისი ცისფერთვალეებიანი ურდოთი... ვერც ჩვენ მამა-პაპათა მოძულე ჰანიბალმა... „პოეტის აზრით, დადგება „ოქროს საუკუნე“, მაგრამ იტალიაში კი არა, როგორც ვერგილიუსი ქადაგებს მე-4 ეკლოგაში, არამედ ნეტართა შორეულ კუნძულებზე, სადაც გადარჩენილი რომაელები გაიქცევიან.

პირადი მტრობის მოტივი ჰორაციუსის ეპოდებში იშვიათია. პოეტი უპირატესად იმ პირთ კიცხავს და დასცინის, რომლებიც საზოგადოებისათვის მეტად საშიშნი არიან. ასე მაგალითად, მე-4 ეპოდში პოეტი დასცინის ყოფილ მონას, რო-

1 Sacra via — „წმინდა გზა“ რომის ფორუმზე გავლით მიემართებოდა კაპიტოლიუმის იუპიტერის ტაძრისაკენ. ამ გზით რომაელები ტრიუმფით ტყვეებს გაატარებდნენ ხოლმე.

მელსაც გათავისუფლების შემდეგ მაღალი პატრევი მოუპოვე-
 ბია და სამხედრო ტრიბუნაც გამხდარა. დასავლეთის ბიბლიო-
 იმიტომაა, რომ დავიწყებია თავისი ახლო წარსული, როცა
 ესპანური შოლტით ფერდებს უჭრელებდნენ, დასავლეთის
 დრებული და გრძელ ტოგაში გამოწყობილი, დიდკაცობს,
 იბლინძება და მზად არის სხვათა საგვემად.

მე-10 ეპოდი ელინისტური „პროპემტიკონის“ (გზის და-
 ლოცვის) პაროდიაა. პოეტი დასციინის და წყველა-კრულვით
 მიმართავს თავისსა და ვერგილიუსის ლიტერატურულ მტერს
 უნიკო და ყიამყრალ პოეტს მევიუსს.

3. ეპისტოლენი. ეპისტოლარული ჟანრი, რომელიც გუ-
 ლისხმობს გარკვეული პირისადმი მიმართულ წერილს სხვა-
 დასხვა საკითხის თაობაზე, რომაულ პოეზიაში ადრეც არსე-
 ბობდა. ასეთ წერილებს თხზავდნენ, მაგალითად, ლუცილიუსი
 და კატულუსი, მაგრამ ეპისტოლარული ჟანრის დახვეწასა და
 მის ჩამოყალიბებას წმინდა ლიტერატურულ ჟანრად ჰორა-
 ციუსის დამსახურებად თვლიან.

შემოქმედების ბოლო პერიოდში ჰორაციუსმა ეპისტო-
 ლეთა ანუ წერილთა ორი წიგნი შეთხზა, პირველი წიგნი ოც
 წერილს შეიცავს და ძვ. წ. 20 წელს განეკუთვნება. მეორე
 წიგნი სამი წერილისაგან შედგება და ძვ. წ. 19—14 წლებშია
 შეთხზული. სალექსო ფორმა ამ მეტნაკლები მოცულობის წე-
 რილებისა დაქტილური ჰექსამეტრია. წერილთა ადრესატე-
 ბი ჰორაციუსის ნაცნობ-მეგობრები არიან (მეცენატი, ლოლი-
 უსი, იულიუს ფლორუსი, ალბიუს ტიბულუსი, მანლიუს ტორ-
 კვატუსი, ნუმინციუსი და სხვ. II — ავგუსტუსი, პიზონები...).

ეპისტოლეთა ანუ წერილების ჟანრი თემატურად სატი-
 რებს უახლოვდება. ეტყობა, ამიტომ, ავტორი წერილებსაც
 „საუბრებს“ უწოდებს. ჰორაციუსი თავის ადრესატებს უპი-
 რატესად ფილოსოფიურსა და ლიტერატურულ საკითხებზე
 ესაუბრება. იგი მიზნად ისახავს, წერილის ადრესატს და,
 საერთოდ, რომაული საზოგადოების ინტელექტუალურ ზედა-
 ფენას დაეხმაროს ჭეშმარიტებისა და უზენაესი სიკეთის ძიე-
 ბაში. წერილებში ჰორაციუსი კვლავ ეპიკურეიზმის პოზი-
 ციებს იცავს. ამასთან, ცდილობს, ამ მიმდინარეობის პრინცი-
 პები სტოელთა ფილოსოფიის დებულებებს შეუხმატკბილოს.

მეორე წიგნის სამივე წერილის მთავარი თემა ლიტერატურული საკითხებია. პირველ წერილში, რომლის ადრესატი, ოქტავიანუს ავგუსტუსია, პოეტი ძველი და ახალი პოეზიის თაობაზე მსჯელობს და ლიტერატურული მოღვაწეების საკითხებს ეხება. ასევე პოეზიაზე წერს მეორე მაც. პოეტი აქ უარყოფითად აფასებს მოდალქცულ პოეტურ დილექტანტიზმს.

მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა ამ წიგნის მესამე წერილი — „წერილი პიზონებისადმი“. წერილის ადრესატები არიან რომაული არისტოკრატიული ოჯახის წარმომადგენლები: მამა — ლუციუს კალპურნიუს პიზონი და მისი ორი ვაჟი, რომელთაგან უფროსი, ეტყობა, დრამატურგობას ჩემულობდა. წერილი მთლიანად პოეტიკის საკითხებს ეხება და სწორედ ამის გამო ცნობილმა რიტორმა კვინტილიანუსმა მას საგანგებო სათაური შეურჩია და დაარქვა „წიგნი პოეტური ხელოვნებისათვის“. ეს არცთუ დიდი მოცულობის ეპისტოლე (სულ 476 ჰექსამეტრულ კარედს შეიცავს) ანტიკური კლასიკური ესთეტიკის უადრესად მნიშვნელოვანი ძეგლია. პორაციუსის „პოეტური ხელოვნება“ თავისი ხასიათით არსებითად განსხვავდება არისტოტელეს „პოეტიკისაგან“. არისტოტელეს თხზულება თეორიული გამოკვლევაა, პორაციუსის ნაწარმოები კი ღრმა ფილოსოფიურ საფუძვლებს არ ეყრდნობა. მას უფრო მეტად პრაქტიკული დანიშნულება აქვს და ნორმატიულ ტრაქტატს წარმოადგენს. პორაციუსი ამ ტრაქტატში რომაული კლასიციზმის პოზიციებიდან მკითხველს აწვდის პოეტურ ხელოვნებასთან დაკავშირებულ ნორმატიული ხასიათის წესებს, ლიტერატურულ პროგრამას ანუ თავისებურ მანიფესტს, რომლის მიზანი რომაული ლიტერატურული შემოქმედების დონის ამაღლებაა. პორაციუსს გამოყენებული აქვს წინამორბედ თეორეტიკოსთა თხზულებები (არისტოტელეს, ნეპტოლემე პარიონელის, ციცერონისა და სხვათა ტრაქტატები), მაგრამ თავისი ნაწარმოებისათვის მთავარი საყრდენი იყო საკუთარი პოეტური პრაქტიკის განზოგადება და საფუძვლად აღებული ესთეტიკური პრინციპების ნათელყოფა წინამორბედ დიდ პოეტთა შემოქმედების მაგალითებით. ძირითადი

თეორიული საკითხები, რომელთაც ჰორაციუსი „პოეტურ ხელოვნებაში“ აყენებს, შემდეგია: როგორი უნდა იყოს პოეტური თხზულება, რით უნდა აღიჭურვოს პოეტი და რა მთავრობება მას, რა დოზით შეიძლება წინამორბედთა ნაწარმოების მოყენება, როგორ უნდა მოვუაროთ მხატვრული ნაწარმოების საშენ მასალს, ე. ი. სიტყვას. ტრაქტატში დასმულია, აგრეთვე, ჰორაციუსის თანამედროვე ეპოქისათვის უმნიშვნელოვანესი სხვა ესთეტიკური საკითხებიც.

ჰორაციუსის, როგორც დიდი ლირიკოსი პოეტის, მთელი შემოქმედება მიმართული იყო პრინციპატის ეპოქაში საკმაოდ ფეხმოკიდებული უიდეო ფორმალიზმისა და პოეტური დილეტანტიზმის წინააღმდეგ. პოეტი ებრძოდა იმ ლიტერატორებს, რომლებიც მხოლოდ ფორმას ანიჭებდნენ მნიშვნელობას და თითქმის სრულიად უგულვებელყოფდნენ ნაწარმოების იდეურ შინაარსს. პოეზიის დანიშნულება ადამიანის გართობა კი არ არის, არამედ მისი სულიერი აღზრდა, ეთიკური დაწმენდა. ჰორაციუსის აზრით, ლიტერატურული ხელოვნების საფუძველთა საფუძველი ყოველთვის უნდა იყოს ელინთაგან დამკვიდრებული სიბრძნე.

„პოეტური ხელოვნება“ დაწერილია ჰორაციუსისათვის დამახასიათებელი სხარტი, მიმზიდველი პოეტური ხერხებით და თავისუფალია რიტორიკული სქემატიზმისაგან. ამ თხზულებას ევროპული კლასიციზმის პოეტიკისათვის არისტოტელეს „ტექნე პოეტიკეზე“ ნაკლები კანონიკური მნიშვნელობა როდი ჰქონდა. ჰორაციუსი ევროპულმა მწერლობამ უდიდეს ავტორიტეტად აღიარა პოეზიისა და დრამის ხელოვნების ნორმატულ თეორიაში. ევროპული კლასიციზმის ცნობილი კოდექსი — ბუალოს „პოეტური ხელოვნება“ მთლიანად ჰორაციუსის გავლენითაა შედგენილი!

4. „ხაუკუნო ანუ საიუბილეო ჰიმნი“. ანტიკური ხანის ბიოგრაფოსის გადმოცემით, პრინცეპსი ოქტავიანუს ავგუსტუსი ვერგილიუსის სიკვდილის შემდეგ ჰორაციუსს უდიდეს პოეტად აღიარებდა და თვლიდა, რომ მისი თხზულებები თაო-

1 იხ. კვინტუს ჰორაციუს ფლაკუსი. პოეტური ხელოვნებისათვის. ლათინურიდან თარგმნა, შესავალი წერილი და კომენტარები დაურთო აკაკი ურუშაძემ, თბილისი, 1981.

ბიდან თაობას გადაეცემოდა და სამარადისოდ იქნებოდა დაცული. სწორედ ამიტომ საიმპერატორო კარმა, პირადად პრინცესმა, ჰორაციუსს დაავალა, შეეფარებინა ოთხთვიან პიძნი დიდი საიუბილეო ზეიმის დასაგეგმარებლად.

ჰორაციუსმა ლეგენდარული სიბილას „წმინდა წიგნებიდან“ (*libri si byllini*) მომდინარე საკულტო პოეზიის ფორმულებს ახალი სიცოცხლე მიანიჭა და ბუნების მამოძრავებელი ძალებისა და რომაული პატრიოტიზმის საზეიმო ხოტბა გამოძერწა იმ პიძნის სახით, რომელსაც „საუკუნო პიძნი“ — *Carmen saeculare* ეწოდება.

ძვ. წელთაღრიცხვის 17 წელს რომში გაიმართა დიდი სამდღიანი ზეიმი, „საუკუნის განახლების“ დღესასწაული, რომლითაც აღინიშნა სამოქალაქო ომების დასასრული და რომის მშვიდობიანი აღზევების დასაწყისის დადგომა. თუ ძველად ანალოგიური დღეობა ჩრდილთა სამეფოს ღვთაებებისადმი იყო განკუთვნილი, ავგუსტუსის მიერ მოწყობილი დღესასწაული მიეძღვნა აპოლონ-ღმერთს (მზეს), მის დას დიანას (მთვარეს) — მშობიარეთა მფარველ ღმერთქალს (ილითიას ანუ ლუკინა-გენიტალისს). საზეიმო მსხვერპლის შეწირვაში მონაწილეობდა თვითონ პრინცესი — ოქტავიანუს ავგუსტუსი. ჰორაციუსის პიძნი შესრულდა 27 კაბუკისა და 27 ქალიშვილისაგან შედგენილი გუნდის მიერ ზეიმის მესამე დღეს ჯერ პალატიუმის ბორცვზე აპოლონის ტაძართან, შემდეგ — კაპიტოლიუმზე.

საიუბილეო „საუკუნო პიძნი“ შეთხზულია ოთხკარედიანი საფოსეული სტროფული სისტემით და 19 სტროფს შეიცავს. პოეტი პიძნში ხსენებულ ღვთაებებს შესთხოვს ძლევაშისილი რომის კეთილდღეობას.

1890 წელს, რომში არქეოლოგიური გათხრების დროს იპოვეს ვრცელი შინაპრის შემცველი წარწერა, რომელიც ხსენებული საიუბილეო ზეიმის ანგარიშს წარმოადგენს. წარწერის ფინალურ ნაწილში აღნიშნულია, რომ სიმღერა შესრულდა კაბუკთა და გოგონათა გუნდმა და რომ სიმღერა შეთხზა კვინტუს ჰორაციუს ფლაკუსმა (...*carmen composuit Q. Horatius Flaccus*).

ნ. ოდებო. ზემოთ მიმოხილულ თხზულებებში ჰორა-

ციუსმა თავისი უბადლო პოეტური ნიჭი და შესაძლებლობა-
ნი გამოავლინა, მაგრამ ცენტრალური ადგილი მის შემოქმე-
დებაში მაინც ლირიკულ პოეზიას ეჭირა. ჰორაციუსის შემ-
თავრესი თხზულება, რომელმაც უკვდავო პოეტის სახელი
არის ოთხი წიგნის შემცველი ლირიკული ლექსების კრებუ-
ლი, რომელსაც ანტიკური ხანის კომენტატორებმა ბერძნული
სახელი „ოდები“ შეარქვეს (ბერძნულად *odè* ან *oda* „სიმ-
ღერას“ აღნიშნავს და არა იმ სახეიმო, სახოტბო ქანრის
თხზულებას, რომელსაც ეს სახელი — ოდა — ახალი დროის
ლიტერატურაში ეწოდა). თვითონ ჰორაციუსი თავის ლირი-
კულ ლექსებს უწოდებს „სიმღერებს“ — *Carmina*-ს.

„ოდების“ ანუ „კარმინების“ პირველ წიგნში 38 ლექსია,
მეორეში — 20, მესამეში — 30 და მეოთხე წიგნში — 15.
ასე რომ — „ოდების“ კრებულში სულ 103 ლექსია. 104-ე
ლექსად კრებულს ერთვის ზემოთ განხილული „საუკუნო
ჰიმნი“.

ჰორაციუსმა თავის „ოდებში“ რომაული ლირიკა უმა-
ღლეს და მანამდე უცნობ საფეხურზე აიყვანა. სანიმუშოდ
გამოიყენა ბერძენთა დიადი პოეტური მემკვიდრეობა, რომე-
ლიც ღრმად ჰქონდა შესწავლილი და შეთვისებული. ბერ-
ძნულ პოეზიასთან დამოკიდებულება მან გამოკვეთილად გა-
მოხატა რომელი პოეტებისადმი მიმართვაში: „თქვენ დღი-
სითაც და ღამითაც ხელთ გქონდეთ და იკითხეთ ბერძნული
სამაგალითო ქმნილებანი“ („პოეტური ხელოვნებისათვის“,
268—269). რომაული ლირიკული პოეზიის აღსაზევებლად
ჰორაციუსი დაეყრდნო ძველბერძენ ლირიკოს პოეტებს არქი-
ლოქესა და მიმნერმეს, ალკეოსს, საფოსა და ანაკრეონტს,
აგრეთვე ქორიკული პოეზიის თავკაცს — პინდარეს. ჰორა-
ციუსს თავის დიდ დამსახურებად მიაჩნდა ის, რომ იტალიურ
ნიადაგზე ბერძნული მონოდური ლირიკის (ალკეოსის, საფოსა
და ანაკრეონტის) ჰანგები გადმოხერგა (III, 30 — მეღპო-
მენესადმი).

ჰორაციუსი კლასიკური ლათინური ლექსის განუმეორებე-
ლი ნოვატორი იყო. მის ლირიკულ პოეზიაში უაღრესად დაი-
ხვეწა პოეტური ენა, სტილი და სრულიად ახალი რიტმით
აუღერდა ლათინური ლექსი. ჰორაციუსს, სიტყვიერი ხელოვნე-

ბის ამ ჯადოქარს, ახასიათებს გასაოცარი ლირიკული არტი-
ტიზმი, თანამედროვე მკითხველისათვის არცთუ ადვილად მი-
საწვდომი უმაღლესი დონის ურთულესი და დახვეწილ პოე-
ტური ტექნიკა, ის ტექნიკა, რომელსაც ანტიკურ ხანაში
„ტექნე პოეტიკა“ — „არს პოეტიკა“ შეეფუძვნა. გენიალურმა
რომაელმა პოეტმა კლასიკური ლათინური პოეზია გაამდიდრა
ბერძნული ეოლიური ლირიკის სალექსო, სტროფული ფორ-
მებით. მის ოდებსა და ეპოდებში გამოყენებულია და დანერ-
გილი ოცამდე სხვადასხვა სახის სტროფი (არქილოქესეული,
საფოსეული, ასკლეპიადესეული და სხვ.), რომელთა უმთავ-
რესი სქემებიც ქვემოთ გვაქვს ნაჩვენები. ეს სტროფული
ფორმები სრულიად ახალი იყო რომაულ პოეზიაში (ერთად-
ერთი—საფოსეული სტროფი უფრო ადრე კატულუსთან
გვხვდებოდა), სწორედ ამიტომ უწოდებს ოვიდიუსი ჰორაციუსს
„მრავალსაზომიანს“. ჰორაციუსის ლექსს, ისევე როგორც
საერთოდ ანტიკური ხანის ბერძნულსა და ლათინურ ლექსს,
რითმა არა აქვს. სტროფები შედგენილია სხვადასხვა რიტმისა
და სხვადასხვა მეტრის შემცველი კარედებისაგან. სტროფთა
ასეთი მეტრული მრავალფეროვნება, ვერსიფიკატორული დი-
დოსტატობა, მხოლოდ და მხოლოდ ჰორაციუსის ლექსის კუ-
თვნილება იყო და მერე რომაულ პოეზიაში აღარ განმეორე-
ბულა. ჰორაციუსმა, მართალია, გადმონერგა ძველბერძნული
ეოლიური ლირიკის მეტრული წყობა და საერთო სტილის-
ტური ტონი, მაგრამ სხვა მხრივ საკუთარი, ელინისტურ-
რომაულ შინაარსზე დაყრდნობილი გზით წავიდა.

მეტად ორიგინალურია ჰორაციუსის პოეტური ენა და სტილი.
აქ იგი დამოუკიდებელია, წმინდა რომაული პოეტური სიტყვის
სამყაროშია და შეუდარებლად ხელეწიფების ცნების, სი-
ტყვის, ფრაზის მარჯვე, სწორი შერჩევა. განსაკუთრებით აღ-
სანიშნავია წინადადებაში სიტყვათა განლაგების თავისუფლე-
ბა, რაც ლათინურ ენაში ბუნებრივი და დასაშვები იყო და
რის გადატანაც სხვა ენაზე უსაშველოდ ძნელი საქმეა. ჰორა-
ციუსის ლექსს ახასიათებს საოცარი საგნობრიობა, კონკრე-
ტულობა და სიცხადე. მისი ლექსები აღსავსეა განყენებული
და კონკრეტული სახეებით, მითოლოგიური და საკუთარი —
ადამიანთა თუ გეოგრაფიული სახელებით. ჰორაციუსის პოე-

ზიის სახეთა სამყარო ამ მხრივ მეტად ფართო და რთულზე
რთულია. პორაციუსის პოეზიისათვის ასევე დამახასიათებელი
შტრიხია თემის განვითარების პარადოქსალური ხელოვნება
და, რაც მთავარია, აზრის სიღრმე. აზრი და წარმოსახვა პორა-
ციუსის ლექსში გრძნობას იმორჩილებს და თემატიკა ვიწრო
სუბიექტურ განცდათა სფეროს ძალუმად სცილდება პორა-
ციუსის პოეზიაში განადღებულია „პოეტურ ხელოვნებაში“
ჩამოყალიბებული დებულებები: ქეშმარიტი შემოქმედების
საფუძველი, მისი წყაროსთვალი, მართო ეგზალტაცია კი არ
არის, არამედ პოეტის სწორი, დაკვირვებული, მედიტატიური
აზროვნება. პოეტისათვის საჭიროა ფილოსოფიური განათლე-
ბა. მან უნდა იცოდეს, რა ვალი აწევს ქვეყნისა და საზოგა-
დოების წინაშე. იგი ცხოვრებას უნდა უკვირდებოდეს და
სინამდვილეს სწორედ ცხოვრებისეულად ასახავდეს. შინა-
არისისაგან დაცლილი თხზულება მკითხველს ვერ მოხიბლავს.
რომელთა მხატვრული შემოქმედების უნარი, ძველ ბერ-
ძნებთან შედარებით, გამორჩენის, გამდიდრებისა და ფუფუ-
ნებისაკენ მისწრაფებამ დააყენინა. სიხარბე და ქონების მო-
ხვეჭის დაუოკებელი სურვილი შეუთავსებელია ქეშმარიტ
პოეზიასთან.

პორაციუსის ლექსებს თითქმის ყოველთვის მიმართვის
ფორმა აქვთ. პოეტი ესაუბრება თავის ადრესატს და ამ საუ-
ბარში ავითარებს ლირიკულ თემას. მხოლოდ რამდენიმე შემ-
თხვევაში აქვს ოდას სხვაგვარი ფორმა — ფორმა მონოლოგის
ან დიალოგისა. ოდათა ადრესატები უპირატესად პოეტის
ნაცნობ-მეგობრები არიან (მეცენატი, ვიპსანიუს აგრიპა, ვერ-
გილიუსი, ელიუს ლამია, იქციუსი, ალბიუს ტიბულუსი ნუმინ-
და და სხვები). ზოგჯერ პოეტი მიმართავს ღვთაებას (ვენუსს,
პოლონს, დიანას, მერკურიუსს...) ასეთ შემთხვევაში საქმე
გვაქვს ჰიმნთან, ამ ცნების ანტიკური გაგებით. ზოგჯერ, როცა
პოეტს სჭირდება, მიმართვის ადრესატი პოეტური ფიქციაა.
უპირატესად ეხება ეს ბერძნული სახელებით მოხსენიებულ
შვენიერი სქესის წარმომადგენელ ადრესატებს (პირა, ლიდია,
გლიკერა, ლიდე, კინარა, ლეკონოე, ლალაგე, ფოლოე, ფი-
ლსი, ქლოე...). იშვიათად პოეტი უსულო საგნებსაც (ზო-
ლოდს, ჩანგს...) მიმართავს.

ჰორაციუსის ოდების თემატიკა მეტად მრავალფეროვანია. პოეტის იდეურ რეპერტუარში დიდი ადგილი უჭირავს ფილოსოფიურ თემებს, სიციცხლისა და სიკვდინლის, გეგმარიტი ბედნიერებისა და ზნეობის საკითხებს. პოეტი თავის მედიტატიური ხასიათის ლირიკულ ლექსებში უპირატესად ეპიკურეიზმისა და სტოიციზმის დებულებებსა და დასკვნებს ეყრდნობა. იშველიებს, აგრეთვე, ბერძნული პოეზიის ფონდიდან დასესხებულ დიდაქტიკურ — გნომურ მასალას, საკუთარ ცხოვრებისეულ გამოცდილებას. ადამიანის ყველაზე დიდი მიზანი უშფოთველი ცხოვრება და უზენაესი სიკეთისაკენ — ზნეობრივი სრულყოფისაკენ მისწრაფებაა. მაგრამ ეს არ გამოირიცხავს პოეტის მოწოდებას, რომ ადამიანი სწრაფად წარმავალ წუთისოფელში დატყბეს დღევანდელი დღით, შეირგოს სწორედ დღევანდელი დღე (*carpe diem* „ლეკონოესადმი, I, 11), ოღონდ და აუცილებლად ზომიერების — „ოქროს შუალედის“ (*aurea mediocritas; est modus in rebus*) და სიმშვიდე — გაუკვირვებლობის (*nil admirari*) დაცვით. ჰორაციუსის მთელი პოეტური შემოქმედების, განსაკუთრებით ოდათა წიგნების, მათი ლირიკული გმირის კრედიო ქვეყნად, საზოგადოებისა და ადამიანის არსებაში წესრიგის, სულიერი სიმშვიდის, წონასწორობისა და ზომიერების დაცვაა. პოეტის მედიტატიური ლირიკიდან მომდინარე შეგონებები ჰორაციუსის ული სიბრძნის სახელით საუკუნეებს გადაწვდა. ოდების თემათაგან აღსანიშნავია განცხრომა-ლხინის, ტრფობისა და მეგობრობის თემები.

ჰორაციუსი ხშირად და ხალისით გვთავაზობს დვინით განცხრომის ტრადიციულ პოეტურ თემას; მის ლექსებში არცთუ იშვიათია რემინისცენციები ალკეოსისა თუ ანაკრეონტის სალადობო სიმღერებიდან, მაგრამ დვინისადმი ტრფიალში პოეტი მუდამ ზომიერების დაცვას ქადაგებს, რადგან დიონისე-ბახუსს ანუ ლიბერს თავად არ მოსწონს დვინის სქემა ღვარის კალახუ ქსოვი.

ტრფობის თემატიკაში პოეტი მიაღწევს ლექსებს ოდების კრებულის თემატიკის მეოთხედი ნაწილი ეთმობა. გრძნობა, რომელსაც პოეტი ამ ლექსებში უმღერის, არ არის სიყვარულის ღრმა და სათუთი გრძნობა. ჰორაციუსისათვის

ტრფობა ნებიერი კაცის მსუბუქი გატაცებაა, ანაკრეონტისეუ-
ლი წყაროა ტებობისა, რომელსაც ბოლოს უნდა გაეცალო.
სიყვარული კი არ უნდა მძლავრობდეს კაცზე, არამედ პირი-
ქით — ადამიანმა უნდა დაიმორჩილოს იგი.

მეგობრობის თემას ჰორაციუსის ლირიკაში სა-
ბატიო ადგილი უჭირავს. მეგობრობა ფასდაუღებელი გრძნო-
ბაა, რომელსაც სათუთი დამოკიდებულება სჭირდება. ლირი-
კის ამ სფეროს ჰორაციუსის შემოქმედებაში ინტიმური კო-
ლორიტი ახასიათებს. აღსანიშნავია მეცენატისა და ვერგი-
ლიუსისადმი, პომპეიუს ვარუსისა და სხვა მეგობრებისადმი
მიძღვნილი შესანიშნავი, უმაღლესი მხატვრული დონის ლექ-
სები (მაგალითად: I, 1; II, 7; II, 17 და სხვ.).

ოდებში ფართოდაა ასახული პოეტის თანამედროვე პო-
ლიტიკური ცხოვრება. პოლიტიკურ და სოცია-
ლურ თემებზე შეთხზული ოდები განსაკუთრებულ კატეგო-
რიას წარმოადგენენ. პოეტი შეშფოთებულია სამოქალაქო
ომით გამოწვეული მძიმე ვითარებით. ალეგორიულ ოდაში
რომის სახელმწიფოს პოეტი ადარებს აბობოქრებულ ზღვაში
მყოფ ხოფებდაცვენილ და ანძაგადატეხილ, ჩასაძირავად გან-
წირულ ხომალდს (I, 14).

ეგრეთ წოდებულ „რომაულ ოდებში“ (III, 1—6)
ოქტავიანუს ავგუსტუსის მიერ დამკვიდრებული რეჟიმის
იდეოლოგთა იდეალია ჩამოყალიბებული. უნდა აღსდგეს პატ-
რიარქალურ დროთა ზნეობრივი სიწმინდე და ძველრომაული
სრულყოფილება (virtus). პოეტი მოუწოდებს რომაელ ახალ-
გაზრდებს უზენაესი სათნოებისაკენ, მოქალაქეობრივი მოვა-
ლეობისა და პატრიოტიზმისაკენ: „ტკბილია და დამამშვენებე-
ლი სამშობლოსათვის სიკვდილი“ (dulce et decorum (e)st
pro patria mori III, 2, 13).

რამდენიმე ოდა ეძღვნება პირადად პრინცესს — ოქტა-
ვიანუს ავგუსტუსს. პოეტი ხოტბას ასხამს მას და მის ბრ-
ძნულ პოლიტიკა (I, 2; II, 111, 3; 5). „რომაულ ოდებში“
მოცემულია ოქტავიანუს ავგუსტუსის აპოთეოზი.

6. ჰორაციუსი მსოფლიო მწერლობაში. ჰორაციუსის ლი-
რიკაში ვითარცა სპექტრში, თავი მოიყარა რომაული პოე-
ზიის ყველა მიღწევამ. დიდი რომაელი პოეტი თავად გრძნობ-

და, რომ ფასდაუდებელი სამსახური გაუწია რომაული პოეტური ენისა და სტილის დახვეწისა და უმაღლეს დონეზე აყვანის საქმეს, კლასიკური ლათინური ლექსის ფორმათა ჩამოყალიბებას. სწორედ ამიტომ იწინასწარმეტყველა მან ამაყად თავისი ლიტერატურული უკვდავება საქვეყნოდ ცნობილ იმ ოდაში, რომელსაც „ძეგლი“ (Monumentum) ეწოდება (III, 30) და რომელიც მსოფლიო მასშტაბის დიდ პოეტთა შთავგონების წყარო გახდა.

ჰორაციუსმა ანტიკურ ხანაშივე მოიპოვა დიდი პოეტის სახელი. მის ლექსებს კითხულობდნენ, სკოლებში სწავლობდნენ და განმარტებებს უდგენდნენ. ჰორაციუსის თხზულებები პირველად წესრიგში მოიყვანა და იმდროინდელი საშუალებებით გამოაქვეყნა ახ. წ. I ს-ის რომაელმა ფილოლოგოსმა მარკუს ვალერიუს პრობუსმა. III საუკუნის გრამატიკოსმა პომპონიუს პროფირიონმა ვრცელი კომენტარი დაურთო ჰორაციუსის თხზულებებს. ამ თხზულებათა ხელნაწერებს ზოგჯერ ერთვის სქოლიოებიც. მათი ავტორობა მიეწერება ჰელენიუს აკრონს, რომელიც უპირატესად ფსევდო-აკრონის სახელითაა ცნობილი¹. ადრე შუასაუკუნეებში განსაკუთრებული ყურადღებით ეკიდებოდნენ ჰორაციუსის მორალურ-ფილოსოფიურ თემებზე დაწერილ თხზულებებს. ამ ხანებიდანვე დაიწყო პოეტის ლიტერატურული მემკვიდრეობის გამრავლება უპირატესად მონასტრებში გადაწესებული ხელნაწერებით.

ჰორაციუსისა და მისი შემოქმედებისადმი ღრმა ინტერესი აღორძინების ანუ რენესანსის ეპოქის დასაწყისიდანვე აღიძრა. ახლად ფეხადგმული ბურჟუაზიის იდეოლოგიამ, რომელიც დაუპირისპირდა საეკლესიო მსოფლმხედველობას, მისტიკასა და ასკეტიზმს, ჰორაციუსის პიროვნებასა და ლირიკაში, ისევე როგორც საერთოდ ანტიკურობაში, თავისი დასაყრდენი დაინახა. დიდმა იტალიელმა პოეტმა პეტრარკამ უმაღლეს დონეზე შეაფასა ჰორაციუსის ლირიკა. ჰორაციუსი, ვერგილიუსსა და ოვიდიუსთან ერთად, აღორძინების ეპოქის სათაყვანო პოეტი გახდა. ევროპული მწერლობისა და ხელოვნ-

¹ Schanz-Hosius. Geschichte der röm. Literatur, II⁴.

ნების დარგთა წარმომადგენელი ჰორაციუსის თხზულებებს
ბაძავენ და მის მოტივებზე ახალ ნაწარმოებებს თხზავენ.
ფრანგი პოეტი პიერ რონსარი, მაგალითად, თავის
„ოდებს“ ჰორაციუსის მიბაძვით ქმნის. არც ერთ ანტიკური
ავტორი არ გამოცემულა სტამბური წესით შაშინ იმდენჯერ,
რამდენჯერაც ჰორაციუსი გამოიცა. მისმა პოეზიამ უდიდესი
როლი შეასრულა ახალი ევროპული ლირიკის ფორმირების
საქმეში. რენესანსის ეპოქაშივე დაიწყო ჰორაციუსის თხზუ-
ლებათა თარგმნა ევროპულ ენებზე. ანტიკური მწერლობისა
და, კერძოდ, ჰორაციუსის მემკვიდრეობის შემოქმედებითი
ათვისება საფუძვლად დაედო ფრანგულ კლასიციზმსა და
მისი თეორეტიკოსის ბუალოს ცნობილ თხზულებას
პოეტიკის დარგში.

რუსულ პოეზიაში ჰორაციუსისეული თემები და
მოტივები შემოიტანა კანტემირმა, რომელმაც ჰორა-
ციუსის 22 ეპისტოლე გადათარგმნა რუსულ ენაზე. დიდ შე-
ფასებას აძლევდნენ, თარგმნიდნენ და ბაძავდნენ დიდ რო-
მაელ პოეტს ლომონოსოვი და დერჟავინი. განსაკუთრებული
სიყვარულით და მოწიწებით, მაგრამ ზოგჯერ კრიტიკულადაც
ეკიდებოდა ჰორაციუსს პუშკინი. პუშკინმა თავისი ლირიკული
შედეგის „ძეგლის“ ეპიგრაფად სწორედ ჰორაციუსი გამოი-
ყენა.

ჰორაციუსის თემები და მოტივები ხშირია XIX საუკუ-
ნის რუსი პოეტების — ბატიუშკოვის, დელვიგის, ტიუტჩევის,
მაიკოვისა და სხვათა ლექსებში.

7. ჰორაციუსი და კოლხეთი. საგანგებოდ არის აღსანიშნა-
ვი ის, რომ ჰორაციუსს, ისევე როგორც ანტიკური ხანის ბევრ
ბერძენსა და რომაელ ავტორს, ყურადღების გარეშე არ დარ-
ჩენია კავკასია, კერძოდ — კოლხეთი და იბერია, კოლხეთთან
დაკავშირებული თქმულებები არგონავტებსა და პრომეთეზე.
ჩვენთვის, ქართველებისათვის, საყურადღებო ცნობები მოი-
პოვება ჰორაციუსის თხზულებებშიც და მათზე დართულ
პომპონიუს პორფირიონისა და ფსევდო-აკრონის კომენტა-
რებსა და სქოლიოებშიც.

„ეპოდების“ წიგნში მოხსენიებულია: „მკაცრი კავ-
კასია“ (I, 12), „კოლხური ცეცხლი“, „იოლკოსსა და იბერია-

ში ნაზარდი ჯადო ბალახები“ (V, 20—24), „კოლხური საწამლავეები“ (XVII, 35). ეპოდებში ჩანს, რომ ჰორაციუსი დაწვრილებით იცნობდა არგონავტების თქმულებას, მედეასა და იასონის ურთიერთობის ამბებს (III, 9—12; XVI, 57—58). ტრაქტატში „პოეტური ხელოვნებისათვის“ ჰორაციუსი ასახელებს კოლხს, მედეას.

„ო დ ე ბ შ ი“ მოხსენიებულია: პონტო, კავკასია, გელონების ტომი, კასპიის ზღვა, არმენია, კოლხები, იბერები...

„ოდების“ მეორე წიგნის ბოლო, მე-20 ოდაში, რომელიც მეცენატისადმი მიძღვნილი, ჰორაციუსი, ისევე როგორც ცნობილ „ძეგლში“ (III, 30), მაღალ შეფასებას აძლევს თავის შემოქმედებას და ამაყად უსწორებს თვალს მომავალ უკვდავებას: „მე, ორსახოვანი მგოსანი, სიცოცხლეში ძე ხორციელი და გარდაცვალების შემდეგ აპოლონ ღმერთისადმი შეწირულ-მგალობელ თეთრ გელად ქცეული, დავტოვებ მიწას და ქალაქებს და ჯერარნახული, მძლავრი ფრთებით ავიჭრები ლაქვარდოვან ეთერში, სად ვერ მომწვდება ბოროტი შური. მე, ღარიბი დედ-მამის ნაშიერი, ჩემო კარგო მეცენატო, სიკვდილს არ მივეცემი; ვერ შემბოჭავენ სტიქსის ტალღები! აი, უკვე შემომეცალა წვივებზე უხეში კანი, ხელნი და მხარნი შემემოსა ნაზი ბუმბულით. უკვე ზეციერ თეთრ ფრთოსნად გარდავიქცე! დედალუსის ძეზე — იკარუსზე უფრო უსაფრთხოდ ვიფრენ და ტკბილად მგალობელი ფრთოსანი ვიხილავ მგრგვინავი ბოსფორის ნაპირებს, გეტულთა სირტსა და ჰიპერბორეულ ტრიალ მინდორ-ველს!

მე შემიცნობენ: კოლხი, მარსული რაზმის შიშის მფარველი დაკიელი და შორეული გელონებიც; შემისწავლის გაწვრთნილი ჰიბერიც და როდანტისის წყალდალეული ტომიც!

დაე, გამეცალოს ამო დაკრძალვის გლოვა-ტირილი, უგვანო მოთქმა და მწუხარება! შეწყვიტე ზარი გლოვისა და თავი ანებე პატივის მიტანას გვამისაგან ცარიელ სამარზე!“.

ამ შესანიშნავი და უკვდავი ლექსის კონტექსტში, რაც აქ საგანგებოდ პროზაული ადეკვატით გადმოვეცი, დიდი რომაელი პოეტის მიერ თავისი ლირიკული შემოქმედების შემსწავლელ მემკვიდრეთა შორის კოლხის პირველ ადგილზე მოხსენიება შემთხვევითი როლია

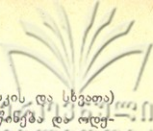
პორაციუსის ამ უბადლო ანდერძში, ისევე როგორც კლასიკური ეპოქის ჩვენთვის ცნობილ სხვა წერილობით წყაროებში, კიდევ ერთხელაა აქცენტირებული კოლხთა და კოლხური სამყაროს დიდი როლი ანტიკური კულტურის ისტორიაში.

8. **ოდებების თარგმანისათვის.** ანტიკური ხანის ბერძენ-რომაელ მწერალთა შორის პორაციუსის სახელი ერთ-ერთ ყველაზე პოპულარულთაგანია. ყოველ განათლებულ კაცს აქვს გაგონილი ეს სახელი, როგორც სახელი გენიალური რომაელი პოეტისა. ორი ათასი წელი გვაშორებს მისი ცხოვრებისა და შემოქმედების ხანას, მაგრამ დიდი პოეტის პოეზია დღემდე უქცნობია, პორაციუსის უკვდავი ლირიკა დღემდე ამშვენებს მსოფლიო მწერლობის ოქროს ფონდს. ამას აღიარებს ყველა, ვისაც პორაციუსი წაუკითხავს და ვისაც მხოლოდ სახელი გაუგონია მისი. მაგრამ ერთია პოეტის გენიალობის აღიარება და მეორეა, ირწმუნო ამ გენიალობის კეშმარიტება. ეს კი არცთუ ისე ადვილი საქმეა! საამისოდ საჭიროა დიდი პოეტის ურთულესი პოეტური ტექნიკის, მისი პოეტური ხელოვნების სფეროში ღრმად ჩაწვდომა. პორაციუსის ლირიკა, რომელიც ფორმისა და შინაარსის მრავალფეროვნებით გამოირჩევა, მეტად თავისებურია და მისი თვით ორიგინალში კითხვაც მკითხველის ყურადღების უაღრეს მობილიზებასა და დაძაბვას მოითხოვს. ეს კარგადაა ცნობილი სპეციალისტებისათვის. თვით პორაციუსის ცნობილი მკვლევარნიც ერთხმად აღიარებენ ამას და თუ ეს ასეა, თავისთავად დაისმის კითხვა: შეიძლება თუ არა პორაციუსის პოეტური გენიის შეცნობა თარგმანით? შესაძლოა თუ არა, საერთოდ, მსოფლიო მასშტაბის გენიალურ მგოსანთა (ჰომეროსის, ვერგილიუსის, დანტეს, რუსთველის, გოეთეს, პუშკინის, ბლოკის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ვაჟასა და გალაკტიონის...) პოეტური შემოქმედების სიღრმისეული გაგება თარგმანში და ამ გზით იმ ესთეტიკური ტკბობის განცდა, რაც დიდმა პოეზიამ უნდა მოგვანიჭოს? ეტყობა, ეს საქმე მთლად უპერსპექტივო თუ არა, უსაშველოდ ძნელი რამაა! პორაციუსის ლირიკის მრავალი და კულტურული თარგმანი არსებობს სხვადასხვა ენაზე. მრავალგზის და მრავალი გამოჩენილი მოღვაწის მიერაა პორაციუსი თარგმნილი რუსულ ენაზე. პორაციუსს თარ-

გმინდნენ ლომონოსოვი და დერჟავინი, დმიტრიევი, ყუკოვსკი და პუშკინი, ფეტი, ანენსკი და ბლოკი და სხვები. ჰორაციუსის თბზულებათა სრული რუსული თარგმანის რამდენიმე გამოცემა არსებობს. სახელოვანი რომაელი პოეტის რუსულად თარგმნის საქმეში დიდი წვლილი მიუძღვის ქართველ მეცნიერსა და პოეტს გრიგოლ წერეთელს, ანტიკური ეპოქის ბერძენ-რომაელ ავტორთა გრიგოლ წერეთლისეულ რუსულ თარგმანებს დღემდე საპატიო ადგილი უჭირავს სათანადო კრებულებსა და ანტიკური ლიტერატურის ისტორიის კურსებში. ჰორაციუსის რუსული თარგმანები უპირატესად ორიგინალის საზომებითაა შესრულებული. ჩვენთვის ხელმისაწვდომ ენათაგან რუსულ ენაზე შესრულებულ თარგმანებში ყველაზე უფრო მიახლოებითაა გადმოტანილი ჰორაციუსის ოდების ორიგინალის ფორმა და შინაარსი. ეს განპირობებულია რუსული მთარგმნელობითი საქმიანობის უაღრესად მაღალი დონით და, რაც მთავარია, იმ ცნობილი ფაქტორით, რომ რუსული ლექსთწყობის ბუნებას თავისი დინამიკური მახვილით, მეტრიკული შესაძლებლობებით, ყველაზე მეტად ძალუძს ანტიკური კვანტიტატიური სალექსო ფორმების გადმოცემა. მიუხედავად ამისა, ჰორაციუსის რუსულ თარგმანებში კითხვა, როგორც ცნობილია, მკითხველის სათანადო მომზადებას, მისი ყურადღების ორმაგად დაძაბვას მოითხოვს.

ქართულ ენაზე დღემდე თარგმნილი იყო მხოლოდ ჰორაციუსის ტრაქტატი „პოეტური ხელოვნებისათვის“ და ორიოდ ლექსი („მელპომენესადმი“ ანუ „ძეგლი“ და „ლევკონოსადმი“).¹ ამჟამად ქართველ მკითხველს თბილისის უნივერსიტეტის „ბერძნულ-ლათინური ბიბლიოთეკის“ სერია სთავაზობს ჰორაციუსის „ოდების“ ორიგინალს და შესრულებულ სრულ ქართულ თარგმანს, რომელიც ეკუთვნის ახალგაზრდა სპეციალისტს და მთარგმნელს მარინე იმნაძეს. მთარგმნელისა და რედაქტორის უმთავრესი ამოცანა იყო, ორიგინალის ტექსტში ღრმად ჩაწვდომა, ძნელად გასაგები ადგილებისათვის ჰორაციუსის ცნობილ მკვლე-

¹ იხ. აკაკი ურუშაძე, ბერძნულ-რომაული და ქართული მეტრიკის საკითხები. თბილისი, 1980, გვ. 108—109.

ვართა და ტექსტოლოგთა (ზენგერის, ბოროვსკის და სხვათა) მიერ მოწოდებულ კონიექტურების გათვალისწინება და ოდებობის, რაც შეიძლება, ადეკვატური გადმოცემა. ლათინურ სალექსო საზომებს მარინე იმნაძემ პირობითი ქართული სალექსო ფორმები შეურჩია. ამ შემთხვევაში მთარგმნელისა და რედაქტორის თვალსაზრისები შეიძლება განსხვავებული იყოს, მაგრამ მუშაობის პროცესში ორივე შეთანხმებულად ცდილობდა, რიგიანი ქართულით გამართული და ორიგინალის შინაარსთან მაქსიმალურად მიახლოებული თარგმანი შესრულებულიყო. უაღრესი სიფრთხილეა დაცული საკუთარ სახელთა გადმოცემაში.

დართულ შენიშვნებში მკითხველის დასახმარებელი განმარტებებია წარმოდგენილი.

მთარგმნელიცა და მისი რედაქტორიც სრულიადაც არ ფიქრობენ, ჰორაციუსის „ოდების“ ეს თარგმანი დიდი რომაელი პოეტის ქართულად ამეტყველებს სრულყოფილი და უკანასკნელი ცდა იყოს, მაგრამ ეს კი შეუძლიათ განაცხადონ: ძნელზე ძნელი გზა მომავალ მთარგმნელთათვის უთუოდ გააფუღია!

ჰორაციუსის ოღათა სალექსო საზომები

კლასიკური ლათინური ანუ რომაული ლექსთწყობა, ძველი ბერძნული ლექსთწყობის მსგავსად, მეტრულ-ოდენობითი ანუ კვანტიტატიური ბუნებისაა¹. ამ ლექსთწყობაში რიტმის საფუძველია გრძელი და მოკლე მარცვლების კანონზომიერი მონაცვლეობა. კლასიკური ლათინური ლექსთწყობა ძველი ბერძნული მეტრიკის უშუალო და ინტენსიური გავლენით ჩამოყალიბდა. კლასიკური პერიოდის რომაელი პოეტების ლირიკულ პოეზიაში დახვეწილი, რაფინირებული სახით დამკვიდრდა ძველი ბერძნული მწერლობის ელინურ და ელინისტურ პერიოდებში ჩამოყალიბებული კვანტიტატიური სალექსო საზომები. ამ საზომთა შემცველ სალექსო კარედებსა და

¹ იხ. აკაკი ურუშაძე, ბერძნულ-რომაული და ქართული მეტრიკის საკითხები. თბილისი, 1980, გვ. 93-114.

სტროფებს მათი შემქმნელი თუ დამამკვიდრებელი ბერძენი პოეტების სახელები შეერქვათ. ეს პოეტები იყვნენ: არქილოქე პაროსელი (ძვ. წ. VI ს. იამბოგრაფოსი და ელეგიკოსი), ჰიბონაქტე ეფესელი (ძვ. წ. VI ს. იამბოგრაფოსი, ალკეოსი და საფო (ძვ. წ. VI ს. მელიკოსები), არისტოფანე და ფერუკრატე (ძვ. წ. V ს. კომედიოგრაფოსები), გლიკონი და ასკლეპიადე (ელინისტური ხანის ლირიკოსები).

ჰორაციუსის თხზულებათა მეტრიკა მრავალფეროვანია, ოდებში ბერძნული პოეზიიდან მომდინარე ცამეტი სახის მეტრული საზომია გამოყენებული. ყოველი ოდა ოთხ-ოთხ კარდიანი სტროფების შემცველია.

ბიბლიოგრაფიული ცნობები

1. ხელნაწერები.

ჰორაციუსის თხზულებათა შემცველი ხელნაწერები, რომელთა რიცხვი 250-ს აღწევს, ევროპის სხვადასხვა ქალაქებშია დაცული. დიდი ნაწილი საფრანგეთისა და გერმანიის ბიბლიოთეკებშია თავმოყრილი, ნაწილი — იტალიის, ინგლისის, შვეიცარიისა და სხვა ქვეყნების წიგნსაცავებში ინახება. არსებულ ხელნაწერთა ყველაზე უფრო აღიარებული კლასიფიკაცია ეკუთვნით გერმანელ მკვლევარ-გამომცემლებს ო. კელერსსა და ა. ჰოლდერს, რომლებმაც ეს ხელნაწერები სამ ჯგუფად დაჰყვეს.

უძველეს და უმნიშვნელოვანეს ხელნაწერად მიჩნეულია ბერნის (შვეიცარია) ხელნაწერი, ე. წ. Codex Bernensis IX საუკუნისა. ვარაუდობენ, რომ იგი მომდინარეობს რომში 527 წელს კონსულად წამყოფი ვეტიუს აგორიუს ბაზილიუს შავორციუსის მიერ დადგენილი და იმდროინდელი საშუალებით გამოცემული ტექსტიდან.

ასევე მნიშვნელოვანია გოთას (გდრ) ბიბლიოთეკაში (Bibliotheca regalis Gothana) დაცული XV ს-ის ხელნაწერი Codex Gothanus. იგი გადანუსხულია 1566 წელს ხანძარში დაღუპული ერთი უძველესი ხელნაწერიდან — Codex Blandinius Vetustissimus, რომელიც თავის გამოცემას სა-

ფუძვლად დაუდო ი. კ რ უ კ ვ ი უ ს მ ა (ანტვერპენი, 1578 წ.).
სხვა ხელნაწერთაგან აღსანიშნავია:

- Codex Parisinus, 7900, X,
- C. Paris, 7992, IX,
- C. Leidensis, 28, X,
- C. Vaticanus, 1703, IX-X,
- C. Reginensis (Oxonienensis), P. 2, X,
- C. Taurinensis I, VI, 2, X-XI,
- C. Bruxellensis, 9776-78, XI,
- C. Sangallensis oppidianus, 312, X.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

2. გამოცემები.

ჰორაციუსის თხზულებათა პირველი გამოცემებიდან
აღსანიშნავია:

- Ch. Landinus, Venedig, 1469, 1483.
- J. Cruquius, Antwerpen, 1578: Opera... ex rec.
- R. Bentley, Cambridge, 1711.
- (ყველაზე მნიშვნელოვანი, სრულყოფილი გამოცემა)
ახალი კრიტიკული გამოცემები:

- Ed. Fr. Klingler, Lipsiae, 1959.
- Ed. Kiessling-Heinze-Burck, 1964 (Oden); 1961
(Satiren), 1961 (Briefe).

3. თარგმანები

Квинт Гораций Флакк. Полное собрание сочинений. Перевод под ред. и с примеч. Ф. А. Петровского, Вступ. статья В. Я. Каплинского, М.-Л., Академия, 1936.

Квинт Гораций Флакк. Оды; Эподы; Сатиры; Послания. Перевод с латинского. Редакция переводов, вступительная статья и комментарии М. Гаспарова, Москва 1970.

Quintus Horatius Flaccus, Werke. Herausgegeben von Reimar Müller. Reclam. Leipzig, 1968.

Horaz. Werke. Herausgegeben von... Fred Simon. Berlin, Weimar, 1972.

4. უმთავრესი ლიტერატურა

- К. Маркс, Ф. Энгельс, Об античности. Л., 1932.
- К. Маркс, Ф. Энгельс, Сочинения, т. XXIII.

Машкин Н. А., Принципат Августа. Москва-Ленинград, 1942.

К. П. Полонская, Римские поэты эпохи принципата Августа. М., 1963.

История римской литературы, т. I. М., 1959.

И. М. Тронский, История античной литературы. Москва, 1983.

Schanz M. Geschichte der römischen Literatur. B. II, 1. München, 1935.

Smiley Ch. N. Horace. His poetry and philosophy. N.-Y., 1945.

Wilkinson L. P. Horace and his lyric poetry, 2 nd ed.; 1951.

Noyes A., Portrait of Horace. L., 1947.

Fraenkel E., Horace, Oxf., 1957.

Perret I., Horace. P., 1960.

Commager S., The odes of Horace. New Haven - L., 1962.

Suetoni Tranquili, quae supersunt omnia. Deperditorum librorum reliquiae. BT. Lipsiae, 1886 (Vita Horati).

ქართული
საქმიანობა

მ რ ე ბ ი

საქართველოს
საზღვრო-საზღვრო

მეცენატს

ჩემო მეცენატო, ტკბილო სამკაულო,
ო, ბურჯო, მემკვიდრევე უძველეს მეფეთა!
ოლიმპურ მინდორზე ავარდნილ მტვრისაგან
იხარებს მავანი და მეტას დაუვლის,

5 თუ ოდეს ღვთიური პალმის რტო მოიმკო,
ღმერთების სწორფერად აღმადლდა მოკვდავი;
ვიეთთა ნეტარი სიამე მოიცავს,
სამმაგი პატივით ბრბო თუ განადიდებს!

10 ზოგი კი ნატრულობს პირსავსე ბელღებში
ლიბიის კალოთა ხევსა და ბარაქას;
განძი ატალუსის რომ მისცე მუშაკაცს,
არ დათმობს საკუთარ მამულში ხვნა-თესვას;

15 მხდალ მეზღვაურივით ის არ მიენდობა
მირტოუმის ზღვას კვიპროსულ ხომალდით.
დიდებულ დიდვაჭარს ტალღების ტყლაშუნით
შიშნაჭამს, ნატვრად აქვს ხმელეთის სავანე;

20 გადარჩება და კვლავ ხომალდს ანახლებს,
რამეთუ ვერ ჰგუობს ღარიბულ ლუკმაპურს;
ზოგი მასიკურით აღსავსე ფიალას
ყველაფერს ანაცვალებს და ყოველ ცისმარე

ან გაშოტილია გაფოთლილ თალარში,
ან წმინდა წყაროსთან ისვენებს განცხრომით.

ვითთა საბრძოლო ძახილი ახარებს,
ბუკი და ნალარა, გმირული კვეთება.

25 მავანი კი მწყაზარ მეუღლეს დააგდებს,
თუ სადმე ძაღლებმა ირემი ააგდეს,
ან ტახის ნაკვალევს დალანდავს ფშანებში.
მე, სურომ სწავლულთა შუბლების წილხვედრმა

30 უმაღლეს ღმერთების კრებულში გამრია,
ცივს ჭალას ნიმფათ და სატირთა გუნდებთან
ციურ ფერხისაიმ ბრბოს ჩამომაშორა,
ოღონდ სალამური ევტერპემ მიბოძოს,

დე, პოლიპიმნამ არ მითხრას უარი,
დე, ლესბოსური ჩანგი მომაწოდოს;
35 თუ შენც, მეცენატო, მგოსანთ მიმარცხავ,
მაშინ თავს აღერილს ვარსკვლავებს მივაწვდენ!

2

შ ა მ ი ძ ნ ე ლ ბ ე დ ო ბ ი ს ა

ყოველთა მამამ მიაგო ქვეყანას
აურაცხელი სეტყვა და ქარბუქი,
სისხლიან ხელით შემეუსრა გოდოლი,
დააფრთხო ხალხი.

5 და სასწაული ინიშნეს შემკრთალთა:
ნუთუ კვლავ პირას დროება დაბრუნდა,
ოდეს პროტევსმა იჩქითად არეკა
ხვასტაგი მთაში.

10 და ჩვეულებრივ მტრედების საბუდარს,
თელების წვეროებს, უწიეს თევზებმა,
ველური თხები ფეხს ველარ უწვდენდნენ
დალტობილ მიწას.

15 მოკვდავთა ვიხილეთ ტიბერის დიდროა
უკუქცეული ეტრუსკულ მხარიდან
ვესტას ტაძრის და მეფის სრა-სასახლის
წასალეკავად.

20 იუპიტერის თანხმობის თვინიერ
შურისმგებელი უტკბეს ილიაზე
ბევრსაც იქადდა და ნაპირს მარცხენაჲ
გადმოდიოდა.

ცოდვილ მამათა შვილებსაც ძმათა კვლის
და შინაომების მახვილის ხმა ესმით,
რომლითაც სპარსთა დახოცვა ეგებინა
უპირველესად.

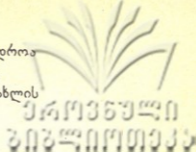
25 რომელმა ღმერთმა მოგვხედოს მოწყალედ,
როცა სამეფო ესოდენ დაეცა,
რადას შესთხოვენ სპეტაკი ქალწულნი
დიდებულ ვესტას?

30 იუპიტერიც ვის მისცემს დასტურს
მოინანიოს ცოდვები თავისი?!
გესავ, ღრუბლებით მოსილო აპოლონ,
მოხვიდე შევლად!

35 შენ, ერიკინავ, იქნება გვექმნე მწედ,
ვის ხალისი და კუბილო თავს დაგფრენს.
მარსო, თუ ხედავ ეგზომად კირთებულ
შთამომავლობას,

40 გამაძლარს ომით და ალტაცებულს
ბრძოლის ყიჟინით, მსუბუქ მუზარადით,
მარსელ ფეხოსნის დაჭრილი მეტოქის
გამგმირავ მზერით.

მაიას ძეო, იქნებ შენ მოგვხედო;
ოდეს მიწაზე მოყმედ გიხილეს,

ხალხმა კეისრისთვის შურისმაძიებლად
მიგიღო უმაღლესი.

- 45 ნუ ეშურები მიქცევას ზეცისკენ,
რომეღელთ შორის იცხოვრე განცხრომეთ
მხოლოდ კი ქარმა ცოდვათა განკითხვის
არ გაგიტაცოს.

- 50 კეისარს მოგაგებთ ტრიუმფებს უდიდესს,
ჩვენს უპირველესს მამას და დიდებულს,
არ შეგვაჭამო, პატრონო, ოლონდაც
მიდიელთ ჯავრი!

3

გ ა ც ი ლ ე ბ ა

ფთარვიდეს კვიპროსის ღვთაება,
კაშკაშა ვარსკვლავნი — ძმები ელენესი,
დე, ზურგისქარი გაახლოს,
სხვები კი დაახშოს ქარების გამრიგემ.

- 5 შენ გევედრები, ხომალდო,
ატიკის სამანებს უვნებლად უწიო
ვერგილიუსი და ესრეთ
დაიხსნა ნაწილი ჩემი სულისა.

ჯავშნად სამმაგი სპილენძი,
ან მუხა თუ ჰქონდა იმ გულადს, რომელმაც
კარჭაპის იმედით შეჰბედა
მძვინვარე ზღვასა და აფრიკულ ქარაშოტს:

არცა სეველიან პიადთა,
ცალ გამოჩენას შეუერთა, — ც სამსრეთულის
ამოჭრას:

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

15 ხან მონანავეს სიოსებრ,
ხან კიდევე უშმაგეს ქარიშხლად მქროლვარეს.

არ შეუშინდა სიკვდილს, ვინც
მცურავი ურჩხული პირველად ნახელს,
ნახა მძვინვარე ტალღა ზღვის
20 აკროკერავნიის კლდეები საშიში!

რალად გამიჯნეს ღმერთებმა
წყალი და ხმელეთი, თუ მოდგმა მოკვდავთა
აკრძალულ სამანთ გადალაზავს!
უწმინდურ კარქაპით და გამბედაობით!

25 ძეხორციელთა ჯილაგი
ჯიქურად სურვილობს იგემოს ყოველი,
უკანონობას აკრძალულს
უფრორე უმეტეს ხალისით მიელტვის.

ესრეთ ხელთ იგდო პრომეთემ
30 ცეცხლი და კაცთა ნაშიერთ წარუხვნა.
წუთისოფელი გამრუდდა
უმაღ და სიკვდილიც აჩქარდა ქვეყანას.

გარნა ვინ მისცა საფრენად
35 მოკვდავთა ფრთები, რომ ცად იწევ დედალუს?
ვით ხელეწიფა ჰერკულესს
ეგზომი შრომა და აქერონტს მიწვდენა!

რალაა ძნელი კაცთათვის,
უკეთუ უმეტრად ზეცისკენ მივილტვიოთ.
იუპიტერსაც მრისხანეს
40 ელვათა მტყორცნელს თუ არაფრად დაგვდევთ.

ქამი განახლებისა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

გაღღა ყინული ზამთრის და გაზაფხულის ზეფირი
ნანაობს,

მანქანა ზღვაში აცურებს ხომალდებს.

რადას დაგიღვეთ უკვე პირუტყვი სადგომს,
ცეცხლისპირს — მეგუთნე,
თუ რთვილით აღარ ირთვება მინდორი.

5 მთვარიან ღამეს სხივებს ნათლისას მოსდევს ვენუსის
მარაქა,

გრაჯიათა და ნიმფათა კრებული,
და ფერხისაის არ უჩნს სამანი, ოდეს კიკლოპთ
სამკედურში
აღს გააჩაღებს ცხელი ვულკანუსი.

ახლა კიდევაც შეგფერთ მშვენიერ თმებში ჩაბნევა
ტვიათა,

10 ან შევბულ მიწის ნაბოძებ ყევეილთა,
შეგფერთ ჩრდილიან ალაგს ფავნუსს გულუბვად
მიავოთ ზვარაკი,
მისი სანდომი კრავი ან თიკანი.

სიკვდილის ფერხთა ჩქამი სწორფერ ეზრახვის მეფეთა
დარბაზებს,

15 და ქოხს ღარიბის, ნეტარო სესტუსო,
ჩვენი ხანმოკლე ჟამი უწყალოდ გვიკვეცს იმედის
სამანებს,
მოგელის უკვე პლუტონის სადგომი,

მარადის მრუმე ღამე, განსრულდე საცა ზენათა
სურვილით,
შემდგომად ვერღა წარუძღვე ნადიმთა,

ვერ მოიხიბლო მეტად, შენ უმრწემესთა ეგზომ
სასურველის

20 ნაზი ლიკიდას მშვენეირებით.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

5

პირას

მღვიმესა საამურს, ვარდნარში გატვრინულს
ვინ გეაღერსება სუნამონაპკური,
პირავ, და ვისთვის იდგამ
ქერა დალაღების გვირგვინს?

5 აცდუნე ალბათ და დაგხარბდა ოქროსდარს,
არმცოდნე შენეულ თვალთმაქცურ ხვანჯების,
ფუჭი იმედი ჰქონდა,
ერთგული ეგონე მუდამ.

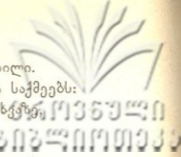
10 და მერმე მრავალგზის გამოიტირებს
ერთგულებისა და ღმერთების ცვლილებებს,
და გაოცებით განჭვრეტს
შენეულ ვნებათა ღელვას!

15 მე გადავურჩი უდიდეს ქარიშხალს,
წმინდა კედლებზე კი, გვამცნობენ დაფები,
რომ აღთქმისამებრ ზღვის ღმერთს
სამოსი მივუძღვენ სველი.

6

აბრიკასალმი

აგრიბავ, შენეულ საგმირო საქმეთა
აღწერს ვარიუსი მეონურ სიმღერით,
ხოტბას შეასხამს ზღვასა და ხმელეთზე
იმ სპარაზენთა ბრძოლებს,

5 თავად რომ უძლოდი წინ ძლევამოსილი.
ვერ შევძლებ ვუმღერო მეც დიად საქმეებს:
ვერ ვიტყვი პელიდეს უმძიმეს რისხვებზე,
ილბალზე პელოპსის სახლის;

10 ვერ აღვწერ ზღვაზე ულიქსეს ხეტიალს.
მფარველმა მუზამ და რიღმა ამიკრძალეს
მე დაკნინება შენი და კეისრის
საგმირო საქმეთა დიდთა!

15 ღირსად მარსს ვინ აღწერს, თვით რვაღზე უმტკიცესს,
ანდა მერიონეს, ტროას მტვრით დამტვერულს;
რომელმან შებედოს პალასის ხელდებით
ღვთისდარ ტიდიდეს ბრძოლებს?

20 მიყვარს თუ არ მიყვარს ვინმე, მაინც ძალმიძს,
ვუმღერო ლხინსა და ფრჩხილდაქნილ ასულთა
ყმაწვილკაცებთან უსაფრთხო შერკინებას,
ჩემეულ ჩვევათა დაცვით!

7

კ ლ ა ნ კ უ ს ს

ქებათა ქებას უმღერენ მიტილენეს და როდოსს
მაგანნი,
ანდა ეფესოს, კორინთოს კედელთა
ორი მხრით ზღვა რომ რეცხავს, ან დელფოს, ან თებეს.
განთქმულს ბახუსით,
ანდა თესალიის ტემპეს დაბლობთა.

5 მიწყვიე შეასხამს ხოტბას მარად უბიწო პალასის
ქალაქს,
ზოგი, რომელსაც ესოდენ ათნევს,
მრავლად შეიმკოს შუბლი ზეთისხილის რტოს
გვირგვინთა წყებით:
სხვანი იუნოს უგებენ პატივს და

ცხენკეთილ არგოსს, ანდა მიკენს უმდიდრესს ეტყვიან
გებას.

10

ისე არ მომწონს ლაქედემონია,
არცა მიწები ეგზომ ნოყიერი ლარისის მსათგან,
როგორც ალბუნეას მშფოთვარე მიდამო;

ანიოს სწრაფი ჩქერი, მშვენი ფშანები, ან ტიბურნუსის
წყლით დანამული მდიდარი ბალები.

15

ვითარც ნოტუსი თეთრი, ღრუბლების ფთილებს
გადაწმენდს ციდან
და გადაივლის ისხარი კამარას,

ესრეთ პლანკუსო, ბრძენო, გადაივიწყე მძიმე ნაღველი,
თუნდაც საომარი ბრწყინვალე დროშები
გიხმობდეს, ანდა ზშირი ჩრდილი ტიბურის პირთა —
წუხილი

20

შენ გაიქარწყლე ღვინის სასმისით.

როს გამოექცა მამას სალამინიდან — უბნობენ,
ესრეთ

ტევკრმა ზედაშით დაალტო გვირგვინი
უნორჩეს ალვის რტოთა და საფეთქლები შეიმკო იმით,
თანამდგომთა კი მიმართა ასე:

25

„მოყვასნო, ჩემნო, ბედი, ღვიძლ მამაზე უფრო
შემწყალე,

საცა წაგვიყვანს, მორჩილად წავყვებით;
იმედი გქონდეთ თქვენ, ტევკრის — მისნის და თქვენი
თავკაცის,

ჩვენ აპოლონი გვპირდება, უწყოდეთ:

ოი, ძლიერნო, მამრნო, ჩვენ სხვა სალამინს ვიზილავთ
მალე,

30

ერთად მოვკვეცოთ საწუთროს ვაება
ღვინის თასებით; ახლა თავი წავართვათ უმძიმეს
დარდებს,

ხვალ კი ისევე მივიქცეთ ზღვისკენ“.

ლილიას

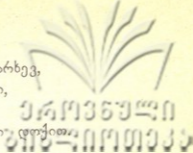

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

- ღვთის გულისათვის, მარქვი
რად გასურს, სიბარისს ტრიალუბაში აღმოხდეს
სული?
- ერთ ღროს ნაწრთობი ხვატში
რად ველარ იტანს დასანახავად მზიან მინდორთა?
- 5 რისთვის განუდგა მოყვასთ,
რად არ კაზმავს ცხენს მგლისკბილებიან
საყბეურებით?
რად უფრთხის ყვითელ ტიბერს?
გესლის უფრორე რად ერიდება ზეითუნის ზეთა?
- 10 რად არ უმშვენებს ხელებს
წყლული უმძიმეს აღჭურვილობის ხმარებისაგან,
წარსულში განთქმულს იმით,
რომ ხან ბადროს და ხან შუბს ისროდა მიჯნის
უშორეს?
- რად იმალება ისე,
ვითარც ამბობენ ძე თეტისისა იმალებოდა,
15 ტროას დაღუპვის უამად,
რომ მამაკაცურ კვართს საომრად არ მიეჭცია.

თალიარხის

გადაპენტილა სორაკტეს მწვერვალი
და გაჭირვებით უძლებენ ტყეები
ხვავრიელ ნათოვს, წყაროს ტანი კი
შეუბოჭავს გასიბულ ყინულს.

- 5 თოში გააღვე კეთილო თალიარხევ,
 კერაზე მრავლად დაყარე ფიჩხი,
 ჩამოასხი საბინური
 სუფთა ზედაშე სოველი დოქიო.
- 10 სხვა ყოველივე მიანდე ღმერთებს,
 ოომელთა ისე მოთოკეს ქარები,
 რომ კიპარისი აღარ ღელავს
 და აღარც ძველი თელა ქრიალებს.
- 15 ნულარ ეძიებ: „ხვალე რა იქნება,“
 დაემორჩილე განგებას ბედისას,
 ნუ განუდგები სასიამო
 სიყვარულს მეტრფის, ჰაბუკო ჩემო!
- 20 ვიდრე მხნეობა გვაშორებს ჰალარას,
 საასპარეზო დროულად მოძებნე,
 მოიმკე დაფნა, შენი ჯუფთი,
 შენი სწორფერი იპოვე სატრფო.
- იგემე მეტრფის ჩურჩული ღამეში,
 მიმალულ გოგოს უტკბესი კისკისი,
 შენაც წარსტაცე საწინდარი
 ჩამოთლილ თითებს სასურველისას.

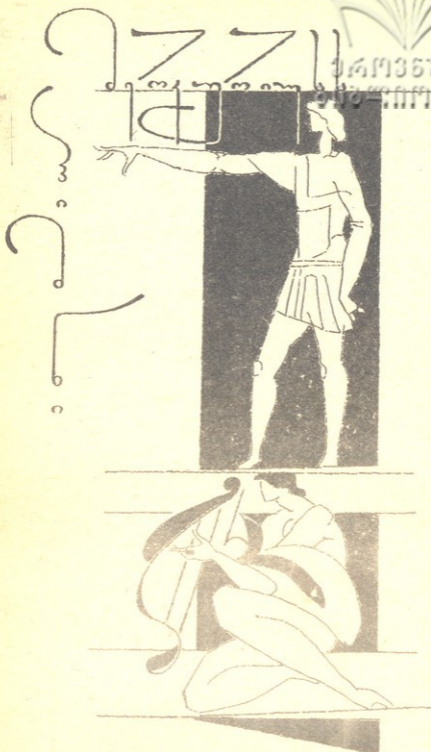
10

ჰ ი მ ნ ი მ ე რ კ უ რ ი უ ს ს

- ატლასის მოდგმავ, ენამზე მერკურიუსო!
 რომელმაც კაცთა ველური ჩვევები
 გარდაქმენ ნატიფ ხელოვანებად,
 მუსიკის ეღერად!
- 5 ღმერთთა შიკრიკო, გიგალობ აზმანთა,
 ტკბილხმოვან ქნარის შემოქმედს გიგალობ,

საქართველოს
საქართველოს

შენი სიანციით — რაც კი რამ მოგწონდა
რომ გადამაღე.

10 ერთხელ ბაღში რომ ხარები წაჰყვარე,
დასაშინებლად დიდხანს მრისხანებდა
აპოლონ და როს ვერც კაპარჭი იპოვა,
იციან მერმე.

15 როს შემწედ იყავ, სვიანი პრიამუს
ზვიად ატრიდთა რაზმთა დაუძვრა,
მალვით გაეცალა ტროას მტერთ ბანაკებს,
ცეცხლს თესალიურს.

20 უმაღლეს ღმერთთაგან უყვარხარ ყველას,
ლხინით განუტევე ჰადესში სულთა,
განაგე მპყრობელმან ხელთ ოქროს კვერთხის
გარდაცვლილთ აჩრდილნი.

11

ლ ე ვ კ ო ნ ო ე ს

შენ ნუ ეძიებ, ო, ლევკონოე, მკრეხელობაა ცოდნა,
ნუ სცდი განსჭვრიტო ცხოვრების ბოლო, დაჰყევ
ზეციურ ნებას;
ამოდ ჩხრეკავ იღუმალებას ბაბილონური რიცხვის,
იქნება მრავალ ზამთარს მოვესწროთ, უამმა გვიწია
იქნებ.

5 მკაცრი ზამთარით ... ტყდება ტირენის
ტალღა,
წყეა იხარე, თას ... ცეცხლი ღვინით;
ფრთები მოკვეცე ... მშველ იმედს, წამიერია ყოფა;
იხელთე უამი, ეს დღე შეირგე, მცირედ იწამე ზვალის.

ლირსნი ქებათა

უპირველესად ვის ვუძღვნათ ქება,
რომელ ღმერთს აღვუვლენთ ფლეიტით ბოტას,
ვის სახელს გასძახებს ქილიკით ექო,
გამანდე, კლიოვ,

5 პელიკონის ჩრდილოვან ფერდობებს?
პინდუსს თუ პემუსს — სით ხეთა მწკრივნი
მიაცილებდნენ ორფევსის უტკბილეს
გალობის ხმათა?

10 და ქართა ქროლა იჩქითად დგებოდა,
ცხრებოდა წყალთა ჩქერალის ხმაური,
მღერას ჰყვებოდა გალურსულ მუხნარის
ჩუმი შრიალი.

15 რას ვიტყვი მშობლის ქებაზე უადრეს,
ვინ წონის ხვედრთა ღმერთთა და მოკვდავთა,
ფერისცვალებას ზღვათა და ხმელთთა
დროის ტრიალში.

20 რომელთა ზედა არც როდის იშვება
იუპიტერზე აღმატებული,
ომშიც მართოდენ პალადამ მოიმყო
მსგავსი პატივი.

შემდგომად დავეარდე ლიბერის მეხოტბედ,
გიმღერ ნადირთა დამორგუნველ ქალწულს
და შენ ისართა უბადლო ტყორცნით
საშიშო, ფებუს!

25 ვუმღერ ალკიდეს და ლედას ვაეკაცებს,
ამას მხედრობით, იმას კრივით განთქმულს,

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

რომელთა ვარსკვლავი ოდეს მეზღვაურთა
გზას გაანათებს,

30 მაშინ დაიწრეტს ნაპირი დიდროას,
გადაიკარებს ცარგვალი საავდროს,
თუ მოისურვეს, კვლავ მიიქცევა
მღელვარე ტალღა.

35 ვინ გავიხსენო შემდგომად: რომულუს,
თუ პომპილიუსის მეფობის ამბავი,
ტარკვინიუსის კონსულობა, ანდა
კატონის ბოლო.

40 მოწყალედ მექმენთ, მუზანო, მივაგო
რეგულუსს, პავლუსს და სკავრუსთ დიდება,
კართაგენელთა მზვაობარ სპათა რომ
შეაკლეს თავი.

ფაბრიციუსს და კურიუს გაბურძგვნილს,
ქება — ქებათა, უპოვარ კამილუსს,
კვლავ ჯარისკაცად ფუძის ანგელოსმა
რომ მოაქცია.

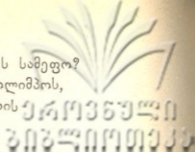
45 დიდ მარცელუსის სახელი ჟამთა სვლით
ვით ნელლი ნერგი მძლავრობს და ფესვს იდგამს.
შენი ვარსკვლავი მთვარისებრ ციაგობს
იულიუსო!

50 მოკვდავთა მოდგმის მამავ და განმკითხო
დიდი კეისრის შემწევე და დამცველო, —
მეფობე ყოველთა; მეორედ კეისრის
ვიტყვი მეფობას!

55 ის ან მოასხამს ტრიუმფით ლაციუმს
შემართულ პართელთა, ან ინდოელთა,
აგრეთვე სერთა — მზის ამოსაველეთის
ქვეყნების მკვიდრთა.

მაგრამ ვინ მართოს შენებრ ეს სამეფო?
შენ მიძიმე ეტლით აძრწუნებ ოლიმპოს,
კადნიერ ტყეთა მიაგებ საკადრის
ცეცხლოვან ელვას.

60

13

ლიდიას

ოდეს შენ აქებ, ლიდიავ,
ტელეფუსს, მის რძისებრ მკლავს, კისერს
ვარდისფერს,
ვაი, რომ ცხელი ღვიძლი
მევესება ღვარძლით და სივდება ნაღველით.

5 ფერმიხდილს გონი მერევა,
მალული ცრემლები მესკვნება ლაწვებზე,
ჩემი ვაების მოწამე,
იმ ტანჯვის, ნელ ცეცხლზე წამებას რომ მოაქვს.

10 და ვხედავ: ვითარ ბილწავენ
შენს ნატიფ სხეულს უსაზმოდ ნასმურნი,
ან ტელეფუსი ვით შმაგობს
და ტუჩზე სახსოვრად გიტოვებს ნაკბილარს.

15 ცოდვილო, ნუ გაქვს იმედი,
რომ სიტკბო ბაგეთა შეგრჩება მარადის,
თუმცაღა გწყალობს ვენუსი,
თავისი ნექტარის გარგუნა ნაწილი.

20 ბედნიერია სამმაგად,
მეტადრეც, ვინც მტკიცე კავშირით შეერთდა,
რომელთა სიყვარულს სიკვდიმდე
ვერაფერს დააკლებს უაზრო გაბუტვა.

გ ა ზ რ თ ხ ი ლ მ ბ ა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ახალი მოქცევა ზღვად წარგიტაცებს,
ლუზა ნაესადგურში ჩაუშვი ხომალდი,
რას იქმ? სიფრთხილე გმართებს,
ხომ ხედავ დაგცვივდა ხოფნი.

- 5 ან როგორ გაუძლებს აფრიკულ ქარიშხალს
საწყლად მოჭრიალე დახრილი ქანდარა,
ზენა ქარების ქროლვით
შუა გაბზარული ანძა.

- 10 აქა-იქ ფრიალებს აფრის ნაგლეჯები,
ღვთაებათ ქანდაკი აღარ ჩანს არსაით,
ქირში უხმობდი ვისაც,
ლოცვით გამოსთხოვდი შველას.

- 15 თუმცა ხარ ნაგები პონტოურ ფიჭვისგან,
თუმცა ხარ ასული ტყის სახელოვანის,
კიჩომობატულს ვერ გნდობს
მხდალი მეზღვაური შენი.

- 20 თუ წინათ ნალველის მიზეზი იყავი,
ვერც ეხლა გელევა შენ ჩემი ფიქრები:
ო, განარიდე ზღვაში
ეგ კვინტი კიკლადებს მბრწყინავს!

ბ ა რ ი ს ი ს ბ ი ლ ი ს ჟ ი რ ა

ოდეს წარიტაცა მწყაზარი ელუნე,
მწყემსმა მუხანათმა ტროული ჩომალდით.
ნერევესმა ქარები მოთოკა და მერმე
შას მწარე უმისა ბელი:

5 დიაცი შენს სახლში ცუდ ფეხზე შემოვა,
და ფიცით შეკრული მხედრობა ბერძენთა
შემუსრავს ავბედით ქორწილს, პრიადაუნის
უძველეს სამეფო მამულს.

10 და გაიხვითქება რაშიც და ვაეკაციც,
ტროაში მოკლულთა დაღება გორები;
პალასი მრისხანებს და უკვე ამზადებს
მუზარადს, ფარს, ეტლს და რისხვას.

15 ველარ დაგიფარავს ვენუსის წყალობა,
ამაოდ ივარცხნი მშვენიერ კულულებს,
ამაოდ, კითარით უტკბილეს სიმღერებს
უმღერებ დიაცთა მხიბლავთ!

20 უმძიმეს ჰოროლთა და კნოსურ ისართა,
მადევარ აიაქსს ვითარ გაექცევი?
თავს ვერ შეაფარებ დედათა ოთახში,
ველარ გაექცევი სიკვდილს!

ვერ უჭვრეტ მოქცეულს შენსკენ ძეს ლაერტის,
უბადლო მეომარ სთენელუსს, ან კიდევ
ტევკრ სალამინელს და ნესტორ პილოსელს,
შემმუსვრელთ მამულთა შენთა?

25 ვერ უჭვრეტ ტიდიდე რაც უფრო მეტს გეძებს,
უფრორე შმაგდება?! აჰა, მერიონეც!
რომელ ერთს გაექცე, შენ სუნთქვაშეკრული
ხვედრს შენსას განუდგე საით?!

30 თავზარდაცემული ვით დაიმალები?!
დამფრთხალი ირემი მგლის სუნს რომ დაიკრავს,
არარად დაგიდევთ ნოყიერ ბალახთა;
ეს აღთქმა დაუღე რჩეულს?

რისხვა აქილევისის ოღნავ გადაუდებს
შემუსვრას ილიონს, დალუპვას დიაცებს;

ორიოდ ზამთარი გავა და პერგამუმს
შთანთქავს აქაველთა ცეცხლი!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მონანიება

ლამაზი დედის მწყაზარო ქალწულო,
მარქვი ცოდვათა რა ბოლო დავუღო —
მრისხანებისას დაცდენილ იამბთა —
ზღვის წიაღს თუ ცეცხლს მივცე უსწრაფეს?

5 ვერცა დინდიმენე, ვერც პითოს მკვიდრი,
ვერცა ლიბერი ვერ შესძრავს ქურუმთ ვონს,
ვერც კორიბანტები ვერ ატეხენ
ხმაურს სპილენძის დაფდაფთა ცემით;

10 ისე ვით იქმს ამას მზარავი რისხვა,
რაიც არ უკრთის არც მახვილს ნორიკულს,
არც ცეცხლს, არცა ზღვას, არც იუპიტერს
მალლით მქუხარეს, გრგვინვით მეხდამცემს.

15 როს პრომეთევსმა იმ პირველ ტალაზში,
ტანის სხვადასხვა ნაწილი შეზილა,
მაშინ ჩვენს ფაშეში, ასე ითქმის,
რისხვაც ჩაგვიღო მძვინვარე ლომის.

20 რისხვამ არგუნა ხვედრი უმძიმესი
თიესტეს; რისხვამ აღგავა ქალაქნი,
ნაციხარსა და ნამოსახლარს
სახნაე-სათესად მიადგა მტერი.

მოთოკე ვნება! რამეთუ რისხვამ
ერთიან შემძრა უტყბილეს სიყრმეში;
მიტომც შევცოდე, ცოფიანი
წამოვისროლე იამბი მრავლად.

- 25 აწ სინანულის დამიდგა დღეები,
ვცოდვილობ, წყენა სიტკბოთი შევცვალო,
ოლონდაც მეტრფე სასურველო,
ოლონდაც სული მომძიდვენ, შენი.

17

ტინდარისს

- მალი ფავნუსი მრავალგზის ინაცვლებს
ლიკეუსს და მიესწრაფის ლუკრეტილს,
რომ განარიდოს ზაფხულის ხვატს
და ქარბორბალას ფარა თხებისა.
- 5 დედალი თხები გაშლილან ჭალებში
დაკუნტრუშობენ უშიშრად, ეძებენ
ხემარწყვასა და ურცვის რტოებს
და არ უფრთხიან მწვანე გველებსაც.
- 10 არცა მგლის შიშით დაფრთხება თიკანი,
ო, ტინდარუსო, რამეთუ ველებსა
და უსტიკას ციცაბო ჭიუხს
ტბილად ედება ხმა სალამურის.
- 15 მწყალობენ ღმერთნი: კრძალვა და ვედრება
და მუზა ჩემი გულით შეიწყნარეს.
თავს დაგეყრება სიუხვის რჩით
ვრცელი მინდვრების უხვი დოვლათი.
- 20 აქ დაემალვი უდიდეს სიცხეთა,
განმარტოვდები ტეოსურ ჩანგით და
ერთ კაცზე ფიქრით ტანჯულთ
უმღერებ კირკეს და პენელოპეს.
- აქ ჩრდილქვეშ შესვამ უწყინარ ლესბოსურს,
მარსი არ იღავებს სემელეს ძესთან,

არც შენ შეკრთები ეჭვებისაგან,
რომ ხვანჯს დაგიღებს შმაგი კირუსი,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

- 25 რომ შეგებება უწმინდურ ხელებით,
რათა თავს მოგხადოს წნული გვირგვინი
და მერმე სხეულს მოგაცილოს
შენი უმანკო შესამოსელი.

18

კ ვ ი ნ ტ ი ლ ი უ ს ვ ა რ ი უ ს ს

უწინარესად ნერგთა ყოველთა ვაზი ჩაყარე,
ტიბურზე ანუ კატილუსის კედელთა გარშემო,
რადგან ღმერთებმა ფხიზლებს გვარგუნეს ეგზომი
კირთება,
თუ არა ღვინით, ვით გავუმკლავდეთ ღარდებს და
ტკივილებს?

- 5 შეზარხოშებულს ვის მოაგონდა საწუთროს ვაება,
ანდა, უტკბესად რომელმან გითხრა აზმანი, ბახუსო,
ან შენ ვენუსო? მაგრამ სმის ზომას ნურვიან ვადავა.
დაწაფებულნი შუმ ღვინის სასმურთ უსაზმოდ
გამოთვრენ

- 10 და დაერიგენ კენტავრები და ლაპითნი ერთუროს.
მარადვამს მოაგონებს სითონელთ მსაჯული მკაცრი,
რომ ხარბი კაცი არად დაგიდევთ აკრძალვის საზღვარს.
შენს უნებლიედ ღია ცისქვეშეთს არსით გავიტან

ბალახით დაფარულ შენს წმინდა ნივთებს,
ბასარეუსო;

- 15 აღკვეთე დაფი ზარდამცემი, რქა ბერეკინტიის,
მათ ხმას მოპყვება თავმოთნეობა და ფუჭი დიდება
და საიდუმლო მინაზე უფრო ნათელი ხდება.

გ ლ ი კ მ რ ა ე რ ი ვ ნ ე უ ლ ი

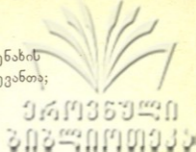
მძვინვარე დედა ტრფობისა — ბ ი ზ ლ ი ო თ ე კ ს
ვენუსი და ნეტარი თავისუფლება
და სემელეს ძე ღირს მყოფენ,
სული კვლავ დავეუნთო ტრფობას მივიწყებულს.

- 5 პაროსის მარმარილოზე
უფრო მეტად ბრწყინავს გლიკერა ჩემი;
ურცხვობა და მშვენება მისი
დაუნდობლად მწუვავენ ნეტარების ცეცხლით.
- 10 თავს მძლე დამესხა ვენუსი,
დატოვა კვიპროსი; სკევითა და ომს შიგან
მძლე მხედართა პართელთა გამო
სიმღერა ვერ მოთქვამს მისგან შერისხულს.
- 15 აბა, მოიტათ მოყმენო,
ცოცხალი რტოები და კათხით ზედაშე;
უხვად უკმევდეთ საკმელსა,
იქნება დაცხრეს და მშვიდად მობრძანდეს!

მ ე ც ე ნ ა ტ ს

- დაგაღვივინებ, ჩემო მეცენატო,
იაფ საბინურს ზომიერ თასებით,
საკუთარ ხელით დაგოზილ ჭურჭელში
რომ გადავმალე,
- 5 ოდეს თეატრში ტაშის კვრით თაყვანგცეს
და დაგიბრუნა ხუმარა ეჭომ შენ
ვატიკანუსით, მშობლიურ ტიბერით
ქებანი ესე.

- 10 შენ სვი ცეკუბური და კალენურ ვენახის
ცვარი კობულოთი დაწურულ მტევანთა;
მე ფალერნული, ანდა ფორმიული
არ მივსებს თასებს.

21

ჰ ი მ ნ ი

- დიანას ქება ვთქვათ, მოდექით, ქალწულნო,
მოყმენო, გრძელთმიანს ვუმღეროთ კინთიელს,
ზეღმერთის მეუღლეს
ლატონას — დიდება!
- 5 ტყეს ერიმანთუსის, კრაგუსს და ალგიდუსს
დიანას მდინარით და მწვანით რომ ატკობს,
მივაგოთ პატივი
ღირსი ქება — ქებათა!
- 10 განთქმულს კაპარჭით და ძმისეულ საკრავით —
აპოლონს, ტემპეს ველს და დელოსს მშობლიურს,
მამაცნო, თაყვან ვცეთ,
ვუძღვნათ ქება — ქებათა!
- 15 თავიდან ააცდენს ხალხსა და კეისარს,
ის ლოცვა-ვედრებით ომსა და ჭირ-შიმშილს,
რომელთაც წარუგვრის
სპარსებს და ბრიტანებს.

22

არისტოუსს ფუსკუსს

ფუსკუსო, ზნეკეთილ, უმწიკვლო ალალ კაცს
არცა შეჰფერის მავრული ხელშუბით,
ანდა ისრებით გავსილი კაპარჭით
რომ აღიჭურვოს,

5 თუნდ ცხელ სირტებზეც ედოა გზა საკვლი,
 ან კავკასიას მოძულეს სტუმრისა
 უწიოს, თუნდაც ჰიდასპით დალტობილს
 მიადგეს ალაგს.

10 ერთხელ, როდესაც საბინურ ღრმა ტყეში
 უიარაღოს ამებნა გზა-კვალი,
 მგელი დავაფრთხე, რამეთუ ლალაგეს
 ტკბილად ვუმღერდი.

15 ვერსად იხილოთ მსგავსი ურჩხული,
 ვერცა დავნიის დაბურულ მუხნარში
 და ვერც იუბას ლომებით განთქმულ
 ბერწ მამულებში.

20 გინდა მქნა დამქნარ უდაბურ მინდორზე,
 სად გაზაფხულზე ხეც კი არ შრიალებს,
 ან იუპიტერი სადაც მრისხანებს
 ნისლთა წამგვრელი.

გინდა მქნა მზესთან ახლო მყოფ ეტლის ქვეშ,
 გინდა მქნა ტრიალ უსახლო ალაგზე,
 მაინც კისკისა ლალაგე მიყვარდეს,
 ტკბილმოუბარი.

23

ქ ლ ო მ ს

ო, ქლოე, გამირბი, ვით ნუკრი ირემის,
 რომელიც ფურირემს ჰიუხში დაეძებს,
 და შიშნეული უფრთხის
 ტყეში მოჩურჩულე სიოს.

5 ან აცახცახებულს მუხლი ეკვეთება,
 თუკი გაზაფხულმა კვირტი შეატოკა,

ან მწვანე ხელიკი ცქაფად
შევარდა მაცვალის ბუჩქში.

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

10

დამიდექ, არ გელტვი ლომ-ვეფხისებურად
მწადს მხოლოდ დედის კვალს დროულად დაეხსნა,
ნდომით გავსილხარ ქმრისთვის,
მწიფობის დაგიდგა ხანი.

24

ვერგილიუს კვინტილიუს ვარუსის
ბარდაცვალების გამო

განა საზღვარი დაედება ამ მწუხარებას?!
ის აღარ არის, დიდმა გლოვამ მოგვიცვა ყველა,
მწუხარე მღერა ააყოლე კითარის კვნესას
და მეც მასწავლე, ო, მელპომენე!

5

კვინტილიუსი საუკუნო შეიპყრო ძილმა,
პატიოსნებას, სიბრძნესა და უზაკველობას,
და სამართალის პირუთენელ და მყარ ერთგულებას
მსგავსის მონახვა გაუჭირდება.

10

ის მიიცვალა მოყვასთაგან ცრემლების ღირსი,
ყველაზედ მეტად ვერგილიუს, შენ გმართებს გლოვა,
მაგრამ, ვაი, რომ ამაოა შენი ვედრება,
ის არასოდეს არ დაბრუნდება.

15

საზარელ კვერთხით წაიყვანა მერკურიუსმა
დაუბრუნდება განა სისხლი ცარიელ აჩრდილს,
თუნდაც ორფევსზე უფრო ნაზად ჩამოჰკრა სიმებს,
ხეებს ჰანგებით დაუტკბო სმენა.

ხვეწნა-მუდართით ვინ აღუდგა ღმერთების ნებას,
ბედის განაჩენს; ვინ შესცვალა ხვედრი თავისი;

20 რის გასწორებაც არ ხერხდება მოკვდავთა ხელით,
მოთმინებითა შემსუბუქდების.

25 **ეროვნული**
ლიბრარია

ველარა ვხედავ ძველებს ურცხვ აშოკთა,
დახშულ დარაბებს ხმაურით გიმტვრევდნენ,
გეზრახებიან უფრორე ნაკლებად:
„გძინავს ლილიავ“

5 თვინიერ შენდა ვკვეც თეთრად ღამეთა.“
ბჭეც განუყრელი შეიქმნა ზღურბლისგან,
უწინ მრავალგზის კრიალით გახსნილი,
დღეს ძილს არ გიფრთხობს.

10 დრო მოვა ზაკვას კანდიერ სატრფოთა
გამოიტირებ ყველასგან მალულად.
ახალ მთვარეზე, როს ჩრდილოეთიდან
დაბერავს ქარი.

15 ოდეს დადგება ქამი ვნებათღელვის,
ქაკს რომ აცოფებს და თავს ააწყვეტინებს,
ნაღველს აგიღუღებს, ვნება ატეხილი
წუწუნს მოჰყვები,

20 რომ უმრწემესნი გალაღდნენ უადრეს,
მწვანე სუროთი და ტვიით მოსილნი
დაუნანებლად ქარაშოტს ატანენ
ჩამომჰკნარ ფოთლებს.

26

ელიუს ლამიას

მძვინვარე ქარებს მუზათა რჩეული
ზღვასას კრეტისას გავატან დარდს და შიშს,

ლაღად შთენილი გულგრილად ვუცქერი,
რომელი მეფობს ქვეყანას ჩრდილოს,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

5 ან ტირიდატე დააფრთხო რომელმა.
ო, ტკბილო პიმპლეა, წყაროთა მეტრფევე,
ყვავილთა გვირგვინი დამიწან —
ლამიას ჩემსას მიუვალ ძღვენით.

10 თვინიერ შენდა ხოტბა არ მივარგა:
მამე უკვდავყავით ახალი სიმებით,
უბოძეთ ჩანგი ლესბოსური
უტკბესმა ღებმა მეგობარს ჩემსას.

27

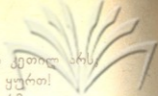
მეგობრებს

თრაკიელთ მოსდგამთ ჩვევანი ველურთა,
კათხებით ჯიბრი ლაღობის სანაცვლოდ.
ამ ველურ ჩვევას ნუ აყვებით,
ხამს განარიდოთ ბახუსი ბრძოლას!

5 განა არ უწყით, რაოდენ არა ჰგავს
მიდიურ მახვილს ღვინო და კანდელი;
მოყვასნო დავა დაუტევეთ,
მკლავნი მოხარეთ იდაყვში დინჯად.

10 იქნებ გწადიათ მეცა ვსვა თქვენებრ
ფალერნის ღვინო სიმაგრით ქებული?
თქვას თაუნტიელ მეგილას ძმამ,
რომელ კრილობით ირჩევდა სიკვდილს.

15 არ მიპასუხებთ, გადავღვრი ზედაშეს.
კეთილშობილ არს მიჯნურთა ცოდვანი,
ვისაც არ უნდა ტრფიალებდე,
ნუ გაწითლდები სირცხვილის ალით.

თუ სცოდავ ტრფიალით, ცოდვა კეთილ არს,
რაც გემართება, მიანდე სანდო ყურთ!

20

ქარაბდისს ეტრფი, იქნებ, ყრმათ,
შენ უკეთესის მიჯნურის ღირსათ?

განა მისანი, განა მოგვი, ანდა
ღმერთი თესალიის წამლით ვიშველის?
ამ სამსახოვან ქიმერასავან
თვით პეგასუსიც ძლიეს თუ დაგიხსნის!

28

არქიტასადმი

ქვიშათა მირიადების, ხმელეთისა და ზღვათა ამზომელს,
თვით მოგიზომეს მცირედი ალაგი
მატინუსის სანაპიროსთან; უკანასკნელი მოგაგეს
ძღვენი,
არქიტავ, მიჯაჭვულს სიკვდილის სარეცელს.

5

ვერარა გარგო აზრით კიდით კიდემდე ცარგვალის
მოვლამ,
ვერცა ღმერთების სადგომთა შეცნობამ.
ღმერთების თანამოინახე პელოპსის მამაც
გარდაიცვალა,
ტითონუსსაც ხომ უწია სიკვდილმა,

10

მინოსიც აღესრულა, იუპიტერის მესაიდუმლე;
და პანთოიდეც წარუდგა ტარტარუსს,
თუმც ამოიციო ფარი, ტროას ომის დროს თავისი
ნაქონი,
და საცნაურ ჰყო — მეორედ კვდებოდა.

ჭარღვთა და კანის გარდა მაინც არარა დაუთმო
სიკვდილს,
დიდმა მიხრეკელმა ბუნების კანონთა.

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

15 აგრეთ: ყოველ სულდგმულს ერთხელ უდგება
მიმწუხრის უამრ,
მან უნდა განვლოს სიკვდილის ბილიც.
აღსასრულის დროს მავანს ფურია ომში უმზადებს
სიკვდილს,

20 მეზღვაურებს კი ზღვაში აქვთ სავანე;
მიწყვივ გვერდიგვერდ ჭრიან ყრმის და მსცოვანის
საფლავის მიწას,
გზას ვერვინ უქცევს მკაცრ პროზერპინას.

ილარიის ზღვის ტალღა მეც წამაფარა სწრაფმა
ნოტუსმა,
თანამგზავრმა ორიონისა.
შენ, მეზღვაურო, გირჩევ, ნუ მიატოვებ თანამდგომის
ძღვლებს,
ისე რომ ქვიშა არ მიაყარო.

25 დაე, მთლად შემუსროს ვენუზიის ტყეები
ქარიშხლებმა,
როს ჰესპერიას მიაღწევს ევრუსი
შენ კი გადარჩე საღად, თან ხვავრიელი მოგაგოს
ძღვენი
ყოველი მხრიდან, განმკითხველს ყოველთა,

30 წმინდა ტარენტოს მცველმა ნეპტუნუსმა, ან იუპიტერმა.
იქნებ არარად მიიჩნევ ცოდვათა,
წაგებილწება გვარის უცოდველობა, იქნება შენაც
უარეს განსაცდელს გიმზადებს ბედი.

35 შეუსმენელი ჩემი ვედრების წილად შურს იძიებენ,
და მიტევენას ვერ ჰპოვებ ცოდვილი,
თუმცა იჩქარო, ახლა სჯობს, სამჯერ პეშევით დამაფშვნა
მიწა,
მერმე ეწიო საცილო საქმეთა.

იკციუს მსარწმუნო
ბიბლიოთეკა

- იკციუს არაბთ საქურჭლე ემსურვი,
 ომს შიგან უძლევე საბაელ მეფეთა
 შემუსვრა გსურს და ჯაჰვს უმზადებ
 შემადრწუნებელ მიდიელ მოყმეთ?
- 5 გარნა საქმროზე მტირალი დიაცი
 გაგიწევს სამსახურს? განა ჭაბუკი
 თმებგაპოხილი მოგაწვდის სასმურს,
 თუ უსწავლია მამისეული
- 10 მშვილდიდან სირიულ ისართა სროლა?
 ვინღა უარყოფს შემდგომად ამისა,
 რომ აღმასვლა ძალუძთ წყაროთა,
 და რომ ტიბერიც აღმა მდინარებს,
- 15 რამეთუ მოწამე სოკრატეს მოძღვრების
 პანეტიუსის ნაგროვებ ეტრატთა
 განუდექ სიბრძნეს, ყოველივე
 მტკიცე ჰიბერულ თორს ანაცვალე.

3 მ ნ უ ს ს

- ო, კნიდოსის და პაფოსის მეუფევე,
 ვენუსო, დააგდე საამო კვიპროსი
 და დაივანე გლიკერას დარბაზთა
 სით საკმელს გიკმევთ.
- 5 იახლე ფიცხი ბიჭუნა, ნიმფები,
 სარტყელშეხსნილი ნაზი გრაციები
 და სიყმაწვილე — უშენოდ მწუხარე,
 მერკურიუსიც.

პოეტის ვიდეობა

რას ევედრები აპოლონის ტაძარს
მარტვი, მგოსანო, ღვინო თუ გწყურია,
იქნებ ხვანა-თესვა მოგენატრა
სარდინიის უხვი მამულის?

5 ან კალაბრიის ხვასტავი გინდოდა,
ან სპილოს ძვალი და ოქრო ინდოთა,
იქნებ ღირისით რომ ირწყვება
ღინჯად მდინარის, გწადს ის მინდვრები?

10 ვისაც ფორტუნამ წილად არგუნა,
მან შექრას ლერწი კალენურ ვენახის;
დაე, ვაჭარმა უხიფათოდ
ჰკვეთოს ატლანტი წინაუკუმი,

15 ღვინით ღმერთების რჩეული გამოთვრეს,
ოქროცურვილი დააშროს თასები.
წილად მხვდა საკვებად მე ბალბა,
ზეთისხილი და ვარდკაჭაჭა.

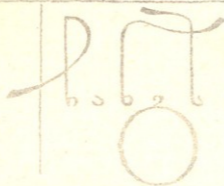
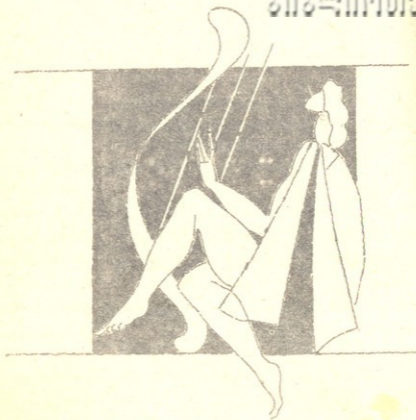
20 ლატონას ძეო, მხოლოდ ერთს გავედრებ:
მსურს სადი აზრით განვლიო სიბერე,
სვე ბოლო უამს არ გამიმწარო,
არ გამაშორო კითარას ჩემსას.

ჩ ა ნ ბ ს

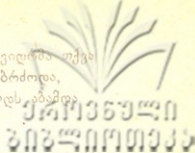
თუ რამ ვიმდერეთ სანდომო მოყვასთა,
მრავალუამიერ გვეთქვას უკეთესიც,
ო, ჩანგო, ჩემო, ეხლა ლათინურად
მითხარ სიმღერა,

საქართველოს
საქართველოს

5 რომელიც ადრე ლესბოსის მკვიდრმა უკვა
ვინც ომსა შიგან ფიცხელად იბრძოდა,
ხოლო მშვიდობის ეამს ხომალდს აბამდა
ნავსაყუდელში

10 და ტკბილად უმღერდა მუზას თუ ლიბერს,
ვენუსს და მის ვაჟს, მისგან განუყრელს;
აგრეთვე ლიკუსს, თავის შავთვალწარბას,
შავი თმებით მშვენს.

15 ო, ჩანგო, ჩემო, ფებუსის მკობელო,
იუპიტერის ნადიმთა მშვენებაჲ,
მაშვრალთ ძკურნალო, ხელი მომიმართე
შენს ერთგულს მგოსანს!

ალბიუს ტიზულუსს

ალბიუს, ნუ იგლოვ გლიკერას კადნიერს,
ბეჩავო, ნუ იმღერ მწუხრის ელეგიებს,
რადგან უმრწემესმა დაგჩრდილა მშვენებით,
მიტომაჲ ვიმუხთლა მზაკვარმა.

5 შუბლეიწრო ლიკორისს კირუსის ტრფიალით
განა არ ედება ცეცხლი? კირუსი კი
ფოლოეს არ ყვარობს? მაგრამ ხომ უადრეს
მგელსა და თხას ძალუთ შეუღლდნენ,

10 ვიდრე ფოლოე აეხორცობით შესცოდავს.
ეს ვენუსს ათნევს, ნეტარებს რომელიც,
თუ შეუფერებელ სულებს და სხეულებს
დაადგამს სპილენძის უღელს.

მე თუნდ მომეძალოს სხვა ტრფობა უტკბესი,
ვერსაით წავუვალ შმაგი ზღვის ტალღებზე

- 15 გიემაეს და ბობოქარს, მშვენიერ მირტალეს
ბორკილებს საამოს ჩემთვის.

34

უ ა უ მ ო ხ ე ღ ვ ა

შევცდი, თაყვანი არ ვეცი ღმერთებს,
რამეთუ მწამდა ყოვლად ცრუ სიბრძნე,
ეხლა კი შევიგნე ცოდვა და
ხამს იალქანი უკუმივმართო.

- 5 მმართვეს შევუდგე კვლავ გზებს მიტოვებულთ,
დიესპიტერი შევიცან მკრეხელმა,
გაკვეთა ცეცხლით ცის თავანი,
სასწაულებრივი ვიხილე ეტლი.

- 10 მიწა და წყალი ანაზღად შეირყა,
ატლანტის ბჭემან დაიწყო ტორტმანი,
იძრა ტენარუსის სამეფო,
აბობოქარდა მდინარე სტიქსი.

- 15 ღმერთს ძალუძს მდაბალი ასწიოს მაღლა,
ნათელყოს ბნელი, კეთილი დაამხოს.
ჰა, ფორტუნამაც ზარ-ზეიმით
სხვისი გვირგვინით შეამკო სხვა.

35

ფ ო რ ტ უ ნ ა ს

ჰოი, ღმერთქალო, განაგებ ანტიუმს;
გძალუძს მოკვდავი კაცი აღაზევო
და ქედზვიადი, დიდებული
ტრიუმფი უცებ შესცვალო გლოვით!

- 5 შენ გვედრება სოფლელი გლაზაკი
მთრთოლვარე ლოცვით; შენ, ზღვათა მბრძანებელს,

გესავს ხომალდზე მეზღვაური
კარპათიუმის ზღვაში გასული.

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

10 შენი შიში აქვთ სკვითების ურდუებს,
პირქუშ დაკიელს, ტომებს და ქალაქებს,
უმკაცრეს ლაციუმს და ბარბაროს
მეფეთა დედებს, სისხლიან ტირანებს,

რომ სვეტს აღმართულს ფეხი არ დაჰკრა,
რომ ურდომ მგზნებარემ არ გაიყოლოს
15 მშვიდად მცხოვრებნი და იარაღს
არ წაეტანონ ქვეყნის დამლუპველს.

შენ წინაგმძღოლობს გარდუვალობა:
სასტიკი ხელით ძელთა შესაკრავი
სოლების გროვა, მტკიცე კავი
20 და გაღლობილი ტყვია უპყრია.

და შემოსილნი თეთრი სამოსელით
ერთგულება და იმედიც თანდაგდევს;
როდესაც სამოსს შენც შეიცვლი,
ძლიერთა სადგომთ მტრობით დატოვებ.

25 უკან დაიხვევენ უნდო შეძავი,
ორგული ბრბო და მეგობრად ნახმობნიც —
თასებს დაწრეტენ, გადგებიან,
გილალატებენ ყამს სიდუხჭირის.

შენ გვედრები: ჰფარავდე კეისარს
30 ბრიტანიაში, შორეულ ლაშქარში —
ყრმათა რაზმს — რისხვას წითელი ზღვის
და აღმოსავლეთის ქვეყნების მკვიდრთა.

ვაი, სირცხვილო, მოძმეთა სისხლისღვრის;
შენ ბოროტებავ, მარქვი, ვის გავურბით,

35 მკაცრო დროებავ, ვის განდგომას
არ ვიმჩნევთ, ანდა მარტო ღვთის შიშით

რომელ საკუთხეველს ინდობენ ყრუნი
ო, დაბლაგვებულს ცხელ გრდემლზე ნეტავი
გამოკვერავდე მახვილს დასაკვრელს

40 მასაგეტთა და არაბებისთვის!

36

ნ უ მ ი დ ა ს დ ა ბ რ უ ნ ე ბ ა

დაამწყალობნეთ ზვარაკი,
მიწყვიე უგალობეთ, უკმიეთ საკმელი,
ღმერთებს ნუმიდას მფარველებს,
ჰესპერიიდან რომ მშვიდობით ატარეს.

5 მონატრებული მოყვასთა
ცხელ ამბორს გაუყოფს შორიდან მოსული,
ლამიას ყველაზე მეტად
დაპკოცნის თანშეზრდილს, ერთ მოძღვრის
გაზრდილებს

ერთად რომ ჩაიცვეს ტოგა.
10 ამ ლამაზ დღეს უნდა კრეტული ნიშანი,
ფერხთ კი — სალიური ხლტომა;
ნურც დაცლილ ამფორებს ექნებათ სამანი.

ნუ გაეჯიბრება ბახუსს
დამალისი თრაკიელთადარ სმაში.

15 სუფრა გახალისდეს ვარდით,
ნიახურით და ღღემოკლე შროშანით.

რა მიეძალემათ ვნება,
დამალისს მიაპყრობენ ამღვრეულ თვალებს,

20 ის კი ვერ ინიშნებს ამას,
მიჯნურთან სუროზე უფრო რე ჩაკრული.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

37

კ ლ ე ო კ ა ტ რ ა ს ა ლ ს ა ს რ უ ლ ი

მოყვასნო, ჩვენი თრობის დრო დამდგარა,
აწ ფერხისაი შეგვეფერის გაბმული;
დრო დადგა ღმერთებს სალიური
ლხინის სუფრები გადაეშალოთ.

5 ვეკრძალეზოდით მარნებში უძველეს
ცეკუბურის სმას, ვიდრე დედუფალი
უგუნურებით კაპიტოლიუმს
და იმპერიას ემუქრებოდა.

10 გაავებული ბრბოს მოიმედე,
გულს მოცემული, სიშმაგით დამთვრალი
მყის გაწბილდა, ვერარა შეძლო;
დაუცხრა ლტოლვა, როს ხანძრისაგან

მარტოოდენ ერთი ზომალდი დარჩა.
და როს კეისარმა თავისი დევნით

15 იტალიით უკუქცეული,
ღვინონასმური, ისე აოტა,

ვითარც მტრედს აოტებს ქორის დაცემა,
ანდა მონადირე — კურდღელს;

20 კეისარს მხეცის შეპყრობა სურდა,
რათა ბორკილი ებოძა მისთვის.

გარნა შეაკრთო ცივმა მახვილმა,
არც უჩინარი ნაპირი ეძება,

კეთილშობილური არჩია სიკვდილი
და გამბედავმა მისთვის დაკარგულს

- 25 მწერა ესროლა ტახტს გამჭირდავი.
მერმე კი გველთა თამამად მიეჭრა,
რათა სხეულით შეესრუტა
შავი შხამი და ცივი სიკვდილი.

- 30 გარდუვალ ბოლოს გულმაგრად ხვდებოდა,
არა ინდომა, მდაბალ დიაცივით
მტრული ხომალდებით ტყვედ წაეგვარათ
ზვიად ტრიუმფში გასატარებლად.

38

მ ს ა ხ უ რ ს

არარად მიჩანს ფუფუნება სპარსთა,
ლაფნით შეწნული არ მომწონს გვირგვინი,
ნულარ ეძიებ გვიან ყვავილობის
ვადარჩენილ ვარდს.

- 5 გიბრძანებ ბეჯითს, ვიკმართო ტვია,
უბრალო ტვია შენც შეგფერს ჩემს მსახურს,
ჩემთვისაც ვარგა, გაბარდნულ თალარში
ოდეს დვინოს ვსვამ.

ა ზ ო ნ ი უ ს კ ო ლ ი ო ნ ს

მოქალაქეთა მღელვარე მოქცევას,
ომის მიზეზებს, ხვანჭებს და შეცდომებს,
წინამძღოლების ღირს თანამდგომებს,
ბედის თამაშს და სპათა საჭურველს

5 ჯერ აუღებელ სისხლისგან შეღებილს —
შენ რუღუნებით იძიებ და აღწერ,
ადგებარ საქმეს ხიფათიანს,
ჩხრეკ ფერფლს რომელიც ნაღვერდალს მალავს.

10 დაე, თეატრებს განუდგეს მუზა,
ვიღრემდის ქვეყნის ჟამთასვლას აღრიცხავ,
მერმე მიხედავ ტრაგედიას,
ჩაიცვამ ხამლებს მსახიობისას,

15 ო, პოლიონო, მრჩეველო სენატის,
და განმკითხავო ყოველთა ცოდვათა,
რამაც მოგავო პატივი და
დაფნა, ტრიუმფი დელმატიური!

20 კვლავ ესმის შენი მრისხანე ხმა ყურთა,
კვლავაც სანიშნოს ხმაურობს ნაღარა,
კვლავ საჭურველის ბრწყინვალება
და სპის შეხედვა დააფრთხობს ცხენებს.

მგონია, თითქოს უდიდეს სპასპეტა
ნაომართ სისხლი და მტვერი დაშვენდათ,

და კატონის სულის თვინიერ
მოუდრეკელი არ დარჩა არცინ.

25 აფრიკელების მფარველმა ღმერთებმა
ვერრა ილონეს მიიქცნენ მიწიდას,
წარუხვნეს მსხვერპლად იუგუროთას
გამარჯვებულთა შვილთაშვილები.

30 რომელი ველი მორწყული ლათინთა
სისხლით, უსაზმო ომზე არ მეტყველებს,
მედებსაც მისწვდა ჰესპერიის
ულვთო რბევის და ნგრევის ხმაური,

რომელმა ტბამ და მდინარემ არ უწყის
იმ უბედური ომების შესახებ,
35 რომელი ზღვა არ შეღებილა
მტრისგან ნაჩეხი დაენიის სისხლით.

მაგრამ, ო, მუზავ, ძალიან გაერთე,
ახლა კეოსელის გლოვისა არა თქვა,
წამო, დიონეს გამოქვაბულთან
40 ერთად ვეძიოთ ლალი სიმღერა.

2

სალუსტიუს კრისპუსს ანუ ფეშვარიტი გელნიერება

მიწასა შიგან ვერცხლი რომ ხავსდება,
შენ უწყი, კრისპუსო, რამეთუ წკრიალით
აროდეს გათნედა, ქველი გაცემით
ბრჭყვიალებს იგი.

5 პროკულეიუს იქნება დღეგრძელი,
ვინაც რომ ძმათა მამობა გასწია,

ფრთებით ატარებს დიადი სახელი
მრავალქაშიერ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

16 ვინაც არ აყვება სულისა სიხარბეს,
უფრორე მეტად, ზვიადად იმეფებს,
ვიდრე კართაგენის, ლიბიის, გადესის
ძალით მპყრობელი.

15 კაცთა წყალმანკი იჩქითად გათელავს,
დაამწყურვალებს და ძარღვთა უადრესს
უნდა მოკვეთო წყარო სნეულების
რომ განიკურნოს.

20 ბრძენი ფრაატეს შერაცხს უბედურად,
თვალებს აუხელს ცრუ ქებით რეტდასხმულს,
ვინაც ძალადობით ხელახლა ხელყო
კიროსის ტახტი.

მარადის მწვანე დაფნათა გვირგვინი,
ღირსი მეფობა იმისი წილია,
ვისაც ძალუძს გულგრილად უყუროს
საჭურჭლეს ურიცხვს.

3

დ ე ლ ი უ ს ს

დელიუს, საშიშარ საქმეს წასულმა,
ანდა სალხინოს, ჭკუით იარე,
განცხრომით მყოფი განერიდე
კადნიერ ზედმეტ მხიარულებას.

5 უცილოდ გვიწვევს სიკვდილი ყოველთა,
თუნდაც ცხოვრება ნაღველში გალიო,
თუნდ ბედნიერი დღესასწაულს
ღვინით აღვსილი თასებით შეხვდე.

10 რად გვიჩრდილავენ გაშლილი რტოებით
თეთრი თელა და მალალი ფიჭვი?

რად მოჩუხჩუხებს საამურად
ნაკადულებში ანკარა წყალი?

15 ბრძანე, ღვინო და ნელსაცხებლები,
ნაირფერადი ყვავილნი მოგვართვან,
სანამდის ჟამი და სამი დის
შავი გორგალი გვაძლევს უფლებას!

20 ბოლოს დააგდებ მშობლიურ მთა-გორებს,
სახლს და ტიბერით დაღტობილ მამულებს,
წახვალ მემკვიდრეს გაამდიდრებ,
შენგან დაგროვილ უხვი საჭურჭლით.

გინდ იყო გლაზა, მდაბიურ ჭილაგის,
გინდ იყო მდიდარ ინაქეს მემკვიდრე,
ვინ განასხვაოს აღსასრული
შეუბრალებელ ორკუსის მსხვერპლთა.

25 ბოლოჟამს ყველა სწორფერად შევგროვდეთ,
საცა სულდგმულთა იღბალი ტრიალებს,
ადრე თუ გვიან გვიწერია
იქ სამუდამო სასუფეველი.

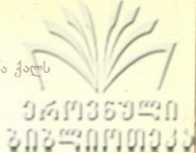
4

ქ ს ა ნ თ ი ა ს

ნუ გერცხვინება მონა ქალის ტრფობა,
ქსანთიავ, ვახსოვს, თუ როგორ აენტო
თოვლივით თეთრი მხევალის სურვილით
თვით აქილევსი.

5 დიდ აიაქსსაც თავრეტი დაასხა
ტყვედ წამოყვანილ ტეკმესას მშვენებამ;

შუა ტრიუმფის დროს ატრიდიც მონა ქალს
გაუმეჩნურდა,

- 10 როს აქილევსმა იმარჯვა ბრძოლაში
ბარბაროსების ლაშქარი გაწყვიტა
და დაცემულმა ჰექტორმა როს ტროა
ბერძნებს დაუთმო.

- 15 ოქროსფერთმიან ფილისის მშობლები
დაგამშვენებენ, თუ არა, ვერ განკვრეტ;
ის კი მისტირის მეტად მკაცრ პენატებს
და სამეფო გვარს.

- 20 გწამდეს, რომ შენთვის ესოდენ ძვირფასი,
არ არის მოდგმა მდაბიო ოჯახის,
გწამდეს, რომ ესოდენ სათნოს ვერ შობდა
ულირსი დედა.

ამიტომ ვაქებ მის მწყაზარ მშვენებას,
ჩამოქნილ წვივებს და თეთრზე თეთრ მკლავებს;
მერვე ხუთწლეულს სულ მალე მივალწევ,
ნუ მიმზერ ეჭვით!

5

ლ ა ლ ა ზ მ ს მ ი ჯ ნ უ რ ს

ჯერ უძლურია ატაროს უღელი,
ჯერ კიდევ არ ძალუძს გასწიოს ჭაპანი,
ან აიტანოს სიყვარულით
გახლეგბული ხარის სიმძიმე.

- 5 ჯერ მისი სული მინდვრებზე ნავარდობს,
გრილდება ცივი მდინარით სიცხეში,
ხან კიდევ წიფლნარს ჭაობიანს
ხბორებთან ერთად იყლებს კუნტრუშით.

10 ნუ ისურვილებ უმწიფარ ყურძენს,
მალე ნაირფერს დაჰფენს შემოდგომა
და დაედება მეწამული
ფერი ამჟამად უფარულ მთაწინეს

15 გახლებული მოგნახავს უმაღლე,
როს უღმობელი ქაში მას შემატებს
წელთა, რომელთაც შენ წარგტაცებს;
მაშინ ლალაგეც მოსძებნის ქმარს,

20 უფრორე სანდომო, ვიდრეა ფოლოე,
ანდა ქლორისი ქათქათა მზრებით,
მსგავსი ზღვის ზედა მთოვარის ნათელის,
ან კნიდოსელი კობტა გრგესი,

ვინაც უცხო კაცს უცილოდ შეაცდენს,
ქალწულთა კრებულს შუაში რომ ჩაუდგეს,
ორაზროვანი გამოხედვით
და დაფენილი გრძელი დალალით.

6

ს ე ბ ტ ი მ ი უ ს ს

სეპტიმიუსო, ვუწყვი, რომ მზადა ხარ,
ურჩ კანტაბრებთან მეახლო თანმდგომად,
გადესს, ან სირტისს, სად ზღვა მავრიტანიის
ნიადაგ შფოთავს.

5 რა მომეწევა სიბერე ბოლოყამს
გადაღლილს გზებით, ზღვითა და ბრძოლებით,
ნეტავ არგოსულ ახალშენს მაცხოვრა,
მქნა ტიბურელი.

10 მაგრამ თუ პარკნი მისასვლელს შეკრავენ,
გალეზუსს მივალწევ, ტყავდაკრულ ცხვრისფარებს,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სად განაგებდა ლაკედემონელი
მეფე-ფალანთუს,

15 მიწის ეს კუთხე მხიბლავდა ოდითგან,
აქაური თაფლი ჰიმეტურს ჯობია,
ზეითუნი კი გაეჯიბრება
მწვანე ვენაფრუმს.

20 იუპიტერიც ნოყიერ ადგილებს
წყალობს თბილ ზამთრით და გრძელი ზაფხულით
ბახუსის ბარაქაც არ ჩამორჩება
ფალერნუმის ვაზს.

ეს ადგილები, კეთილი მთა-ველი
გვიხმობენ ორთა, მე და შენ გველიან,
იქ იქნებ ჩემს ფერფლს ბოლოქამს არგუნო
ობოლი ცრემლი.

7

პომპეიუს ვარუსისადმი

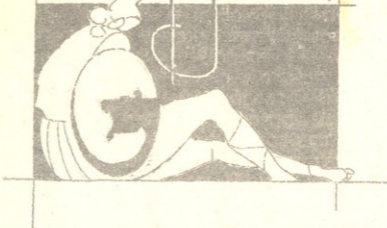
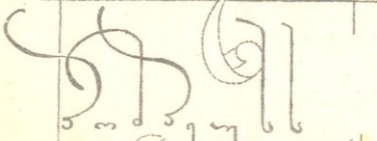
ო, პომპეუსო, ჩემო მეგობარო,
ბრუტუსის ომში სიკვდილს გამოვლილო,
ვინ დაუბრუნა შენი თავი
რომსა და ღმერთებს, იტალიის ცას?

5 მოყვასო ჩემო, უგრძესი დღეები
ჩვენ არაერთგზის მოგკვეცეთ ღვინოში
და სირიული მალობათროს
გვირგვინი გვიმკობდა ბრწყინვალე თმებს.

10 ფილიპის ბრძოლაც ხომ ერთად ვიწვნიეთ,
და ოტებულნიც მხარდამხარ გავრბოდით,
რა გატყდა ჩვენი მამაცობა
და სხვებმაც მიწა მოხნეს ნიკაპით.

საქართველოს
საზოგადოებრივი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

15 მერკურიუსი გამიძღვა უსწრაფეს
და უსიერი ბურუსი ვიფარე;
სისხლის მორევმა გავიტაცა —
შენ ხელმეორედ მიიქეც ბრძოლად

20 ხამს იუპიტერს მიაგო ნადიმი,
და მოიშუშო იარა ბრძოლების,
ვინ იმუქაფე უმეტესად,
მო, შეეფარე დაფნათა ჩემთა.

აწ მასიკურის დოქები გვჭირდება,
დარდს დაგვაფიწყებს, გავავსოთ თასები,
ნელსაცხებელით ვინებივროთ,
თქვი, ვინ მოგვიწნავს გვირგვინებს ლამაზს?

25 სუფრის გამრიგედ — ვენუსის რჩეული!
არა ვარ ქეიფში ედონთა ნაკლები,
მე მსიამოვნებს გახელება
მეგობრის ნახვით გამოწვეული.

8

ბ ა რ ი ნ ე ს

ბარინევი, ფიცის გატეხის მიზეზით
ერთხელ მაინც რომ დასჯილიყავი,
თუნდ ფრჩხილის, ან კბილის წამოტკივებით,
მოგენდობოდი.

5 ცრუ დაპირებებით, ერთგულების ფიცით,
მაცდურო, უფრორე მშვენიერდები,
უფრო მეტად იხვევ ქაბუკებს ირგვლივ,
წარმოჩინდები.

10 ხელგეწიფების დაუღო ცრუ ფიცი
მკვლარი დედის ფერფლს და ღამეულ ნიშნებით

მღუმარე ცარგვალს, ან კიდევ უკვდავი
ღმერთების კრებულს.

- გაგიმხელ: ვენუსიკ ქილიკობს ახახუ,
ალაღებ ნიმფებს და ველურ კეპოტას
15 სისხლშემხმარ სალეს ქვაზე ალესილ
ისრით აღჭურვილს.

- ხომ ხედავ, შენთვის მრავლად იზრდებიან
ჭაბუკნი, შენი ახალი მონები;
არც ძველ მიჯნურთ სურთ შენი მიტოვება
20 ძალაუნებურ.

შვილების გამო შიშობენ დედები,
გეკრძალებიან ძუნწი მოხუცებიც,
და გუშინდელი ქალწულნიც შიშობენ
თვის ქმართა წაგვრას.

9

ვ ა ლ გ ი უ ს რ უ ფ უ ს ს

- ო, ვალგიუსო, თანამდგომო ჩემო,
ატეხილ ქალებში გარნა მუდამ დღე
თავსხმა წვიმაა, ან კასპიუმს
გარნა მუდამყამს ქრის ქარიშხალი?
- 5 არმენიაშიც არ დევს სულ ყინული
წელიწადს ყოველს და არც ზენაქარს
მიაქვს მუხნარი გარგანუსის
და ძარცვავს იფნებს ფოთლებისაგან.
- შენ კი მისტირი მისტესს მუდამდღე,
10 დარდი არ ვტოვებს მიტოვებულის
არც საღამოყამს და არც ცისკარზე,
ვარსკვლავთ ამოსვლის, ანდა ჩასვლის ეამს.

ვინც განასრულა სამი საუკუნე
გარნა მუდამდღე სტიროდა სასურველს,
15 გარნა ფრივიას ნორჩ ტროილუსს
გაუთავებლად ტიროდნენ ღებე?

გულისწამლები შეწყვიტე გოდება,
თავი აიღე, მოდექ და ვუმღეროთ
20 ავგუსტუსის ახალ ძლევათ,
პირქუშ ნიფატეს დამორჩილებას.

აწ დაძლეული მედების მდინარეც
ელამუნება ნაპირებს მორჩილად;
დაჯირითობენ ახლა გელონნი
სამანებმოშლილ მცირე მიწაზე!

10

ლიცინიუს მშრანას
(ზომიერება ანუ ოქროს შუალედი)

შენ, ლიცინიუს, ჭეშმარიტი აირჩიე გზა:
ზღვასა შინა ნუ მიელტვი სიღრმესა დიდსა,
ნურც ქარაშოტის მოშიშარი მიეახლები
არამყარ ნაპირს.

5 ვინც ცხოვრებაში აირჩია ზომიერება,
თავისი თავი დამპალ ჭერქვეშ არ დაიტანჯა,
არცა დიდებულ სრა-სასახლეთ წაეპოტინა,
ტკბილად იცხოვრა.

10 უზარმაზარ ეულ ფიჭვსაც მოდრიკავს ქარი,
დაეცემა უმძიმესი დაცემით ციხეც,
თვით უმაღლეს მთის მწვერვალთა ხვედრია მუდამ
ელვა და მეხი.

ვინაც ჩაწვდა ბედისწერის ცვალებადობას,
ჭირსა შიგან ხსნას მოელის და ფრთხილობს ლხინში;

15 განაგებს ზამთრის მიმოქცევას იუპიტერი —
 იცვლება დროიც.

რაიც არს ცუდად, მერმის ასე აღარ ზღაპრებს;
 დაკრავს უამი, აპოლონი მშვილდს მიატოვებს
 და კითარის საამო ხმით აღაგზნებს იგი

20 მუზას მღუმარეს.

ძნელბედობამ გამოსცადოს მხნეობა სულის,
 ნუ შედრკები ჭირსაშიგან, დარჩი მამაცი,
 ნურც ლალ იალქნებს მიაწებებ ბედნიერ ზურგქარს,
 ჭკუა იხმარე!

მოწვევა სალამოგოდ

ნულარ ეძიებ, ჰირპინუს კვინტიუს,
 რა უღევს ფიქრად კანტაბრელ სპარაზენს,
 სკვიოს მოკვეთილს ადრიატიკით.
 და სარგებელიც ნუ გინდა დიდი

5 ამ ცხოვრებისგან, რამეთუ იჩქითად
 დაგტოვებს სიყრმე და ძველი ლაზათი,
 უმალ ჭადარაც დაგვაფიწყებს,
 მხიარულ ტრფობას და ძილს უშფოთველს.

10 ცვალებადია გაზაფხულის ყვავილთ
 ფერები, იცვლება ციაგი მთვარის,
 ნურც შენ აწუხებ მიღეულ სულს
 მომავალ დღეზე ბჭობით და დარდით.

15 სანამდის დროა, რად არ ვცლით სასმისთა
 მალალ ჭადრებთან, ან ფიჭვის ჩრდილის ქვეშ
 გულარხენინად გაშოტილნი
 ვარდის სურნელით გაჟღენთილ თმებით.

მიფანტოფანტავს ევპიუსი უმალ
მოხვეულ დარდებს. თქვი, რომელ ჰაბუქს
მოეუხმო, წყალით განაზავოს
თასში ფალერნის ცეცხლივით ღვინო?

ან მარქვი რომელი გამოიტყუებს
განმარტოებულ სახლიდან მრუშ ლიდეს,
ჩვენთან მოვიდეს ლაკონიურად
გაშლილი თმით და სპილოსძვლის ლირით.

12

მ ე ც ე ნ ა ტ ი ს ა ლ მ ი

არა გსურს კითარის საამო ჰანგებზე
ვუმღერო ჰანიბალს, ანდა ნუმანციას;
ვთქვა, ვითარ შეიღება სიცილიის ზღვა
წითლად კართაგენის სისხლით.

5 არც შეჰფერს კითარას უმღეროს ლაპითთა,
უსაზმო ღვინის მსმელ ჰილეუსს, ან კიდევ
ძველი სატურნუსის სასახლის შემძვრელთა
ტელუსის ქედმაღალ ვაყებს,

10 რომლებიც ჰერკულუსის ძალამ დათრგუნა,
უკეთ, მეცენატო, თხრობით შენ აღგვიწერ
ტყვედ ჩამოტარებულ ზვიად მეფეებზე
კეისრის გმირულ ბრძოლებზე.

15 ისურვა მუზამ, რომ უტკბესი სიმღერა
ვუთხრა ლიკიმნიას, ქალბატონს საქებარს;
აზმანი შეჰფერის მის ნათელ თვალებს და
უმტკიცეს სიყვარულს მისას,

რომელსაც შევნოდა ცეკვა ფერხისაი,
რომელსაც თამაშში შევნოდა ხუმრობა,

20 დიანას წმინდა დღეს ხელი-ხელ გოგმანი
ბრწყინვალე ქალწულთა გუნდთან.

განა ლიკიმნიას თმის ერთ ღერს გაცელა მენ
იმ ქონებაში, რაც ეპყრა აქემენეს
ანდა რაც ფრიგიელ მიგდონთ დაუხვავდათ,
ან რასაც არაბნი ფლობენ?

25 როცა ის გაგირბის მწველი ამბორისგან,
თითქოსდა მრისხანებს, გულში კი სურვილობს,
რომ წილხვდეს ალერსი უფრო უმეტესი,
უფრო რე ჩაგიკრავს თვითაც.

13 .

ს ა ბ ე დ ის წ ე რ ო ხ ი

ვინ მოგაყარა ფესვებზე ბელტები,
ვინ გექმნა შემწეოდ, რომელმა მკრეხელმა
გავზარდა შვილთა საბედისწეროდ,
სოფლის საწყევრად ვინ ჩაგრგო ხეო?!

5 მშობელსაც ალბათ მოსტება კისერი
და მორწყო სახლის ყოველი კუნჭული
ღამეულ სტუმრის ნანთხევი სისხლით,
ხელთ ეპყრა პინა კოლხური შხამით

10 და წილნაყარი ხვანჯთან და ზაკვასთან
შენ გახარებდა, მორო, ჩემს მამულში
უცოდველ პატრონის დასალახვრად,
მის სასიკვდილოდ გამიზნულს მარად.

15 აჩქარებულნი დროს რაღად ვიზოგავთ,
თუკი აროდეს ყოფნის კაცს სიფრთხილე:
ბოსფორი აკრთობს თუნიელს მარტო,
სხვა მხრივ კი იღბალს მინდობილია;

სპარაზენს მარტო პართელი აშინებს,
პართელს ბორკილი და რომის მძლეობა;
მაგრამ თავზარს სცემს ყოველ მოკვდავს
მოულოდნელი სიკვდილის ძალა.

20

თვალწინ დამიდგა მსაჯული ეაკუს,
და პროზერპინას ბნელეთის სამეფო,
წმიდათა ცალკე სავანეც, სადაც
ეოლურ სიმებს აკვნესებს საფო.

25

თვისტომ ქალწულთა მშვენების მეხოტბე;
იქვე ალკეოს ოქროს ქამანით
მღერის გასაჭირს აოტების
და ომის შავბნელ უბედურებას.

30

ჰკვირვობენ აჩრდილნი, ოდეს ორივე
წმინდა დუმილის ღირს საგანს უგალობს
და მაინც ხალისით ისმენს ბრბო
ტირანებისა და ომის ამბავს.

35

ევმენიდების დალალში ჩაწნული
გამოტოცხლდება გველების გორგალიც
და ურჩხულიც ასთავიანი
ყურდაშვებული ტკბება სიმღერით;

40

თვით პრომეთეესს და პელოპსის მამას
ტანჯვას უქარვებს უტკბესი გალობა
და ორიონიც როდი ცდილობს
ლომთა და დამფრთხალ ფოცხვერთა დევნას.

ბარდუშვალთა ბედისწერა

ვაი, პოსტუმუს, წლები ვით გარბიან,
ისე დავჰკნებით, კარს მომდგარ სიბერეს

და ვერცა სიკვდილს აულაგმავს
ღვთის მოკრძალებით ვერ შევავოვნებთ.

- 5 ჩემო მოყვასო, სიკვდილდე ყოველდღე,
სამას-სამასი ხარიც რომ შესწითო
პლუტონს, ვინც მწუხარე ტალებით,
გერიონს და ტიტოსს აკაავებს,
- 10 მაინც მოგვიწევს იმ წყალზე გადასვლა,
ჩემო პოსტუმუს, სულიერს ყოველს,
ვისაც კი კვებავს დედამიწა,
გინდა მეფე ქნა და გინდა გლეხი.
- 15 ამაოდ რაღად გავეჭვით სისხლისღვრას
ომში, ან მორევს ჰადრიას ტალების,
რად შევუშინდეთ შემოდგომით
კაცის მავნებელ ავსტერის ქარებს,
- თუ მაინც ვიხილავთ უმრუმეს კოციტუსს,
სახელგატეხილ ჯილავს დანაოსის,
ან გამწესებულს კირთებისათვის
ტანჯვას სიზიფე ეოლიდისას.
- წავალთ, დავაგდებთ სადგომს და მამულებს,
საყვარელ ცოლს და ჩვენს მოვლილ ნარგავებს,
არ წამოგვყვება არცერთი ხე
გარდა საძულველ კვიპაროსისა.
- 25 შენი მემკვიდრე გამოცლის ცეკუბურს,
შენგან უამრავ ურდულით ჩაკეტილს
და ქურუმების სანადიმო
ღვინის უმჯობესს, უსაზღვროდ დაღვრის.

ყოველი მოიცვეს სამეფო დიდშენთა

სახნავად მცირე მამული გადარჩა,

ყოველი მოიცვეს სამეფო დიდშენთა

ესრეთ ტბორები გადაშლილა

ლუკრინუსის ტბის უფრორე ფართოდ.

ეროვნული
ვიზუალიზაცია

- 5 თელას დაჯაბნის ეული ჭადარი,
კეთილსურნელი სხვადასხვა ყვავილთა,
ის და ტვიის, მოედება
ერთდროს სარგებლის მომტან სანახებს,

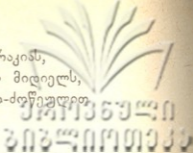
- 10 ბაღს მსხმოიარე ზეთისხილისას.
მზეს დაჩრდილავენ დაფნათა რტოებიც,
განა ძველთაგან, რომულუსის,
ან კატონის დროს დაწესდა ასე?

- 15 კნინ იყო წილი პირადი სიმდიდრის,
საერთო იყო უმეტეს ყოველთა,
კერძო სრა-სახლის ათფუტიან სვეტთ
არ ეხლებოდა მძლე ჩრდილო ქარი.

- 20 მაშინ კანონები როდი კრძალავდა
უბრალო კორდით სახლის გადახურვას,
საერთო ხარჯით შეემკოთ უნდა
ქალაქები და ღმერთთა ტაძრები!

კომპაიუნს გროსფუსისნადმი

ოდეს ღრუბლებმა დაბინდონ მთვარე,
და აციმციმდნენ ვარსკვლავნი საავდროდ,
ეგეოსის ზღვას გასული მენავე
ითხოვს სიმშვიდეს.

- 5 სიმშვიდე უნდა ნაომარ თრეკის,
ისარ-კაპარჭით აღჭურვილ მიდიელს,
რასაც თვლებით და ოქრო-ძოწვეულით
ვერ მოიპოვებ.
- 10 განძი და კონსულის მხლები ლიქტორი,
ვერც ჭერნი სრა-სახლთა, მოჭადრაკულნი,
ვერ ააცდენენ თავიდან ვერავის
შფოთსა და დარდებს.
- 15 პატარა კაცი თუ ცხოვრობს სიმშვიდით,
ძილს არ დაუფრთხობს შიში და სიხარბე,
მას სამაროლე უმშვენებს მაგიდას
მამისეული.
- 20 უმოკლეს დროში დიდსა რას მიველტვით,
რას ვაქნევთ სხვათა მზით გამთბარ მამულთა,
ვინც განიკვეთა მშობლიურ ქვეყნიდან
თავს ვერ განუღვა!
- ვავლახ, საზრუნავს იტვირთვენ ხომალდნიც,
უმისოდ ვერცა მხედართა იგელვონ,
ვერსით განუდგენ ევრუსზე უსწრაფესს,
ირემზე ფეხმალს.
- 25 ლაღი ხარება საზრუნავს გვიკვეცავს,
სიმწარეც უნდა სიცილით შერბილდეს,
უკეთუ ვერავინ იპოვის ყოველმხრივ
ბედნიერ სულდგმულს.
- 30 ბედმა აქილევსს სიცოცხლე წარსტაცა,
უსაზღვრო სიბერემ დააჭკნო ტითონი,
ვინ იცის, ჟამი იქნებ მე მარგუნებს
შენთვის მიუწვდომს.
- ას სიცილიურ ნახირს განაგებ,
ეტლს შესაბამი რაშებიც დაგიდის,

35 აფრიკულ მურით ორგზის შეღებილი
სამოსიც გმოსავს.

ალალმა ბედმა მცირედი მამული,
წყალობა მუზის უნაზეს სულის და
შურიანი ბრბოს ზიზღის უნარი
40 მომაგო ხვედრად.

17

მეცენატს

შენმა ჩივილმა სული ამომხადა,
ო, მეცენატო, შემამკობელო,
საქმეთა ჩემთა დიღო ბურჯო,
შენს უწინარეს მე მომკლას ღმერთმა!

5 ჩემზე უადრეს თუ გნახავს სიკვდილი,
ის დღე ორივეს ჩაგვიყვანს საფლავში,
თანაზიარო ჩემი სულისავ,
თვინიერ შენდა ვითარ ვიცოცხლებ!

მე გასატეხად არ მითქვამს ეს ფიცი:
10 უკანასკნელი გზა ერთად გავლიოთ,
წამოვალ შენთან უყოყმანოდ,
საითაც უნდა წავვილოს ბედმა.

ვერ შემაჩეროს ქიმერას ღველფმა,
ასხელიანი გიესის აღდგომამ,
15 რადგან ასე სურს ბედ-იღბალს და
ყოვლის უმაღლეს მართლმსაჯულებას.

მე თუ დავიბადე „სასწორის“ ეტლზე,
გადავეყარე მრისხანე „ღრიანკალს“,
ანდა თავს მედგა ჰესპერიის
20 ზღვის მბრძანებელი „თხის რქის“ ნათება,

სწორფერობს ერთურთს ჩვენი ვარსკვლავები,
იუპიტერის ბრწყინვალე ნათება
სატურნუსისგან დაგიფარა
და შეაყოვნა ბედი მსახვრად,

- 25 ოდეს თეატრში ბრბომ აურაცხელმა
სამგზის შეძახილით მოგცა სალამი.
მე დამლუპავდა დაცემული
ძელი, რომ ფავნუსს, პოეტთა მფარველს,
არ აეცდინა დარტყმა მარჯვენით,
30 ღმერთთა მიუძღვენ აღთქმული მსხვერპლი,
ტაძარი შენგან შენაპირი,
მე კი ზვარაკად — ბატყანს დავუკლავ!

18

სილარიზე და სიმდიდრე

- არცა რა სპილოს ძვალი,
არცა ოქროთი ნაჭედი გუმბათი,
არცა ჰიმეტეს მორით
შეკრული სვეტები ამკობენ ჩემს სახლს.
- 5 არ ვარ მემკვიდრე უცხო,
მე ატალუსის გაშლილ დარბაზთა,
არცა მსახური მაწვდის
მეწამულ სამოსელს ლაკედემონიურს.
- 10 მარტო უტკბესი ჩანგის,
მგზნებარე ნიჭის გახლავართ მფლობელი,
ეს ვანძი იზიდავს მდიდართ.
არც ღმერთთ ვაწუხებ და არცა მეგობარს
წყალობისათვის, რადგან
კმაყოფილი ვარ ჩემი საბინუმით.

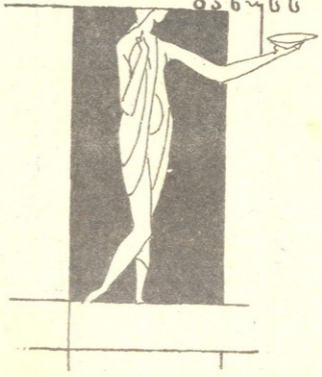
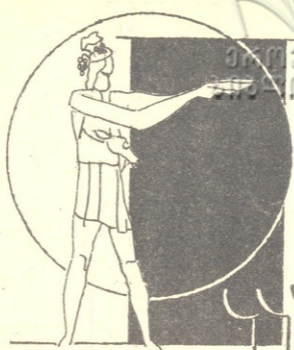

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

- 15 დღე კი მიჰყვება დღეებს,
ახალი მთვარეც უკუ მიიქცევა.
- შენ კი სჭრი მარმარის ლოდებს,
მოწეულ სიკვდილს ივიწყებ სრულად
და საფლავის ქვის ნაცვლად
- 20 ამშვენებ დიდშენ დარბაზთა ჩუქურთმით.
- განძის წყურვილით ილტვი,
რომ ცოფმორეული ზღვის სივრცეს გასცდეს,
რაც შეიძლება მეტად,
ცხელი ბაიას სანაპირონი,
- 25 ანდა არაფრად გიჩანს
შენს მომიჯნავე ყანების სამანი
და დახარბებულს ვინდა,
შემოიერთო მეზობლის მამული:
- განიძევება შენგან
- 30 ღმერთთა მოყვარე წვრილშვილი ოჯახი!
ბოლოქამს მდიდარ კაცსაც
მაინც ორკუსის სავანე მოეღის.
- რას ელტვი ამის შემდეგ?
მიწა პირს უყოფს ღარიბს და მეფესაც!
- 35 ორკუსის ფხიზელ მსახურს
ვერც პრომეთევსი დაუძვრა მოსყიდვით.
- შებორკა ორკუსმა მძლემ
ამაყი ტანტალუსი თავისი მოდგმით.
- ნანატრია თუ არა,
40 ღარიბ კაცს ამ სოფლის ტვირთს დახსნის
სიკვდილი!

თეატრული
მუზეუმი

ბ ა ხ უ ს ს

შთამომავალნო, შორეულ კლდეებში
 ბახუსი ენახე, ნიმფებს და სატირებს
 ტკბილად სიმღერას ასწავლიდა;
 ევოევ, აზრი წამართვა შიშმა!

5 ევოევ, ლაღობს ეს გული ბახუსით,
 ისევ შენ გესავ, დამინდო, ლიბერო,
 გახარებული დამიფარო
 მე, უმძიმესი კვერთხის მპყრობელო!

10 ბედმა მარგუნა ხოტბა ვთქვა მგზნებარე,
 თიაღების და ღვინის მდინარის,
 ესრეთ უმდიდრეს რძის წყაროთა
 და ხეებიდან გადმოსულ თაფლის.

15 ბედმა მარგუნა, სახოტბო სიმღერა
 ვარსკვლავად აღვლენილს ვუთხრა შენს მეუღლეს,
 ვთქვა შენგან ძლევა ლიკურგუსის,
 და პენტევსის ციხის დაცემა.

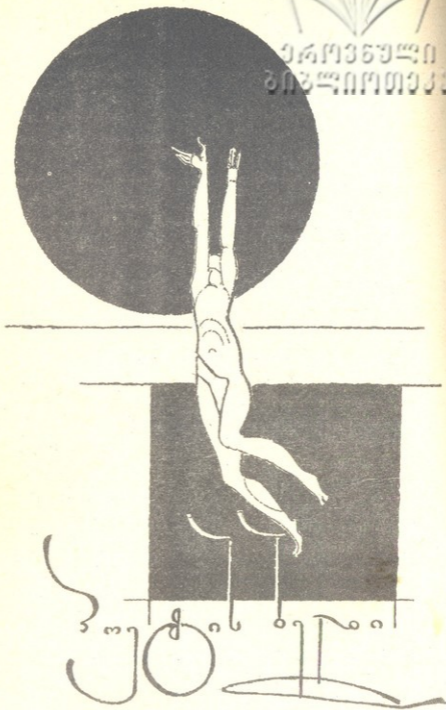
20 ბარბაროსთ ზღვას და მდინარეთ მართავ;
 ზარხოშად მყოფი შორეულ მთებში
 გველთა კვანძებით დალალს უწნავ
 შენ შენს ბისტონიდთ შიშის გარეშე.

ლომად ქცეულმა ბრჭყალით და კბილებით
 უკუაქციე საზარი რეტუსი,
 როს უწმინდურ გიგანტთა გუნდი
 ზეცის მპყრობელთან ლამობდა აღსვლას.

25 ის დროა, შეგფერს ფერხულით გართობა,
 ცეკვა-თამაში და ლალი ხუმრობა,
 მაგრამ ძალგიძდა, ჩანს ასევე
 ზავის დადებაც და ომშიც ჩაბმაც.

ქართული
ბიბლიოთეკა

- 30 ოდეს გიხილა ოქროს რქით შემკული,
თვითონ ცერბერი კუდის ქიციინით
მიელაქუცა მუხლთა შენთა.
მორჩილად თავის სამკაპა ენით.

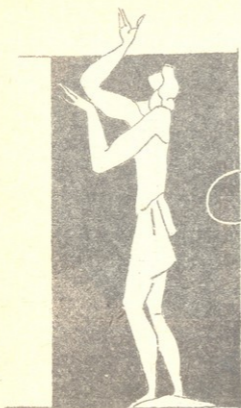
20

აკობის ბაღი

- უმძლავრეს ფრთებით ცად აღვმალდეგი
გაორმაგებულ ბუნების მგოსანი,
დავტოვებ მიწას და ქალაქებს,
განვეშორები შურს მიწიერთა!
- 5 თუმც მიჩქეფს სისხლი მდაბიო მშობლების,
ვისაც თავისკენ მიხმობ, მეცენატო,
არ მივეცემი მსახვრალ სიკვდილს,
ვერ შემბოჭავენ სტიქსის ტალღები.
- 10 ფერისცვალება დამეწყო, ვიგრძენი
და შემემოსა მხარ-მკლავი ბუმბულით,
წვივებს ეცლება უხეში კანი,
გარდავიქცევი ზეციურ ფრთოსნად.
- 15 მე იკარუსზე უფრორე უშიშრად
მოვინახულებ ბოსფორის ნაპირებს,
ლაღად გადვუფრენ გეტულთა სირტს,
ტრიალ მინდორ-ველ! ჰაერბორელთა.
- 20 შემიცნობს კოლხი და შორი გელონი,
მარსელთა რაზმით ნირშეცვლილი დაკი,
მისწავლის ბრძენი იბერიელი
და როდანუსის წყალდალეული!
- არ წამაყოლოთ მწუხარე გალობა,
უაზრო მოთქმა და ზარიც გამშორდეს!
გლოვა-პატივი განარიდე
ცხედარისაგან ცარიელ საფლავს!

ქართული
საქმიანობა

მ ო კ რ ძ ა ლ მ ბ ა

მე განვერიდე უწმინდურს მდაბალ ბრბოს,
მომაპყართ ყურნი, მუხების ქურუმი
სიმღერას ვიტყვი ჭერაც უთქმელს,
ქალიშვილთა და ყრმათა გასაგონს.

5 ოდითგან მეფე მბრძანებლობს მდაბიოთ,
იუპიტერი — განაგებს მეფეთა,
ტრიუმფით მძლევი გიგანტების
წარბის აწევით აღმძრავი არსთა.

10 ხდება — მავანი უკეთ რგავს ნარგავებს,
ვინმე უფრორე კეთილშობილი
ბარად ჩამოვა, მარსის ველზე
მაღალ ღირსების მაძიებელი,

15 სხვა სახელით და ჩვევებით პაექრობს;
ოდეს ლარნაკში ერთად წილს იყრიან:
დაელოდება გარდუვალი
ბოლო გლახაკს და დიდებულს ტოლად!

20 ბიწიერ უღვთოს, რომლის თავზედაც
გაშიშვლებული მახვილი ჰკიდია,
ვით მოხიბლავენ ნადიმები
მადისაღმძვრელი სურნელებებით.

უშფოთველ სიზმრებს ვერ მოგვრის შემცოდეს
ვერცა სირთა და კითარის გალობა,

ტკბილ ძილს გლახაკთა ქოხი უყვარს
და ჩრდილიანი სანაპირონი.

ეროვნული

საბჭოთაო

25 ვინც დაყაბულდა მისთვის ღვთის ბოძებულს
მას არ აღელვებს ზღვაზე ქარიშხალი,
აღარც ჰედუსის გამოჩენა,
ანდა მკაცრ არქტურუსის ხილვა,

30 აღარც დასეტყვილ ვენახებს დასტირის,
აღარც მინდორზე ხეს, მზაკვრულად ამოსულს;
არც წყალდიდობას, აღარც გვალვას,
არც ზამთარს მიწის გამაბერწებელს.

35 ლაღად ზღვას შიგან თევზიც ვერ დაცურავს,
ეხლება დიდშენ ლოდების ვიწროებს,
რომელთაც მიწის მბრძანებელი
მონებთან ერთად აცურებს ზღვაში.

40 ესრეთ შიში და საზარი მუქარა
თან დასდევს კაცთა; და მძიმე ნალველი
მხედრებს ზურგს უკან ჩამოუჭდება,
არც ხომალდს ტოვებს სპილენძმოჭედილს.

წამებულს თუ ვერც ფრიგიის მარმარილო,
ვერც მეწამული — ვარსკვლავზე მბრწყინავი,
აქემენური ფუფუნება
და თუ ზედაშეც ველარ უშველის,

45 რაღად აღმართო ახალი ხერხებით
ატრიუმი და კარიბჭე საშური,
რაღ შეველიო საბინურ ველს
საზრუნავს მომცემ საჭურჭლის ფასად?

ყრმა მეომარს

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ყრმამ გამოწვრთნილმა სამხედრო საქმეში,
დე, სიღარიბის მოთმენა ისწავლოს,
გასალაშქრებლად აღჭურვილი
შორით აფრთხოვდეს ველურ პართელებს.

5 ღია ცის ქვეშე, საფრთხის მადევარმა,
იმუქაფოს და იცხოვროს მუდამდღე,
რომ მტრის კედელთან მის ხილვაზე,
სწუხდეს ტირანის ცოლი და ქალი:

10 „ოჰ, მეფისწული, ოჰ, საქმრო უწვრთნელი,
არ გაიწვევდეს ბრძოლაში ნეტავი,
მაგ ლომს, რომელიც გააფთრებით,
სისხლის წყურვილით იჭრება ომში“.

15 სამშობლოსათვის ტკბილია სიკვდილი,
ვერც მხდალი გასცდეს აღსასრულს თავისას,
დანდობა არ აქვთ არც ნაქცევ ზურგებს,
ბრძოლასა შიგან გაუწვრთნელ ყრმათა.

20 ვაჟკაცი ომზე უარის არმთქმელი,
ბრწყინავს დიდებულ შეურყვნელ პატივით,
არც აღმართავს და არცა ჩახრის
ნაჯახს, ყოველთა აზრის მიხედვით.

ვაჟკაცი უბშობს ციურ გზათ უღირსთა,
თვითონ უძნელეს საეალზე მიფრინავს,
და აღზევებულს ეზიზღება
მდაბალი ბრბო და მყრალი ჭაობი.

25 ჯილდო მოელის დუმილის შემნახველს,
მე კი — კერესის წმინდა საილუმლოს

გამტებთან ყოფნას ვეკრძალები
და ზღვაში მასთან ერთად ვერ გავალ,

- 30 რამეთუ გამწყრალი დიესპიტერი,
ხშირად ბრალიანს უბრალოს უმატებს,
და ბედისწერას იშვიათად
თუ დაუსხლტება ვინმე ცოდვილი.

3

ნურვინ ალაღვენს ტროას

მოუდრეკელ და სამართლიან ვაჟაკს
მოახლოებული ტირანის შეხედვა
კეთილ განზრახვას ვერ შეუცვლის;
ვერც დიდი რისხვა მოქალაქეთა,

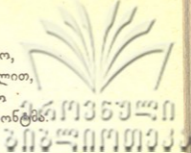
- 5 ვერც ჰადრიაზე ამტყდარი ავსტერი,
ვერც ცეცხლის მფრქვევი იუპიტერი,
თუნდ ჩამოიქცეს მთლად სამყარო,
გმირი ვაჟაკიც თან დაიტანოს!

- 10 ასეთი ნიჭით პოლუქს და ჰერკულეს
ცარგვალს აღმართულ სასახლეს მიადგენენ,
ჩამოწოლილა სად ავგუსტუსი,
დასწაფებია ბაგეთი ნექტარს.

- 15 ასეთი ნიჭით მანამდე უჩვევი
უღლით გატარეს ვეფხვებმა, ბახუსო!
ამ ნიჭით დაუსხლტა აქერონტს
კვირინუსი მარსის ფეხმალ რაშებით,

- 20 ოდეს იუნო ღმერთთა საკრებულოს
შეხმატკბილა: — „ო, ილიონო,
ბილწმა მსაჯულმა, უბედურმა
და უცხო მიწას შობილმა ქალმა

ფერფლად გაქციეს ერთიან, ქალაქო,
ცბიერი მეფით და ხალხით ცოდვილით,
რადგანაც ღმერთთა არა მიაგო
აღთქმული ჯილდო ლაომედონტმა.

25 დღეს აღარ ბრწყინავს ლაქედემონიელ
მეძავის სტუმარი, არც ფიცის გამტეხი
პრიაშე მუსრავს აქაველებს
ჰექტორის ძალით და უკუაქცევს.

30 გაჯანჯლებული ჩვენი კინკლაობით
დამთავრდა ომი, აწ კი მარსს გადავცემ
უდიდეს რისხვას და სძულველ
შვილიშვილს, ტროელ ქურუმის ნასხლეტს.

35 მას ნებას დავრთავ უწმინდეს სასახლეს
ეწვიოს და სვას უტკბესი ნექტარი,
ამიერიდან მიერიცხოს
ზენა ღმერთების უმწვიდეს კრებულს.

40 დაე, სვიანად დღეგრძელად იმეფონ
განდევნილებმა სასურველ ქვეყანას,
ოღონდ შმაგი ზღვა ხმაურობდეს
ილიონის და რომის გამყოფად;

ოღონდ ხვასტაგმა მალიმალ გათელოს
პრიაშესა და პარისის საფლავი,
ესრეთ ცხოველთა გარეულთა
იხმარონ ლეკვთა შესაფარებლად.

45 დე, იდგეს მარად კაპიტოლიუმი,
რომის კანონთა წარმართონ მიღია,
ისმენდნენ მისდა სადიდებელს
ხმელთაშუაზღვის კილით-კიდემდე.

50 დაე, რომს სძულდეს ოქრო მიუკვლევი,
მიწასა შიგან უკეთ შენახული,

ვიდრე მარჯვენით მოიხვეჭდეს
უწმინდეს ნიეთებს მოსახმარებლად.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

55 ქვეყნიერების უშორეს სამანებს
დე, მიაწვდინოს თავისი მახვილი
დაე, მხურვალე მოიხილოს
მზის სხივებიც და წვიმების თქეშიც.

20 მაგრამ ეს ხილვა დე მაშინ აღსრულდეს,
თუ თქვენ, კვირიტნო, არ წაგძლევთ სული და
არ ისურვებთ, რომ ძველი ტროა
სრა — დარბაზებით კვლავ მოიფინოს.

ფერფლით აღმდგარი ტროას ბედისწერა
გაიმეორებს მწარე დამარცხებას,
ოდეს წავმართავ ძლიერ რაზმებს
დაი და ცოლი იუპიტერის.

65 ფებოსის შეწვენით, თუნდაც რომ სამგზის,
დადგეს კედელი, სამგზისვე დაიქცეს
ჩემი არგონელების ხელით;
სამგზის იტირონ ქმარ-შვილი დედათ“.

70 გარნა ჩემს ლირას შეჭფერს ეს სიმღერა,
საით ისწრაფვი, ო, მუზავ ჯიუტად?
გაწყვიტე ღმერთთა საუბარი,
და დამცირება მცირე თქმით დიდთა!

4

იქნებ მეზმანა

ჩამოხედ ზეცით, თქვი გრძელი სიმღერა
აყოლებული სალამურზე, ანდა,
კალიოპევ, იქნებ ფებუსის
კითარის სიმებს ჩამოჰკრავ ტკბილად?

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

5 ხომ გესმით? ნუთუ მარტოდენ მეზმანო?
თითქოს ყურს ვუგდებ და გზააბნეული
დავხეტიალობ წმინდა ქალას,
სად წყარო მოჩქეფს, სადაც ქვიშა

გადამახურეს მწვანე ფოთლები
10 მე საარაკო ფარფატა მტრედებმა,
ოდეს თამაშში ჩამეძინა
ვოლტურის მთაზე, აპულის იქით.

განცვიფრდა ყველა, რომელთაც მიხილეს:
მოსახლეთ ხევში აქერონტიის,
15 ანდა ბანტიის ტყე-ქალებში,
თუ ფორენტუმის ნოციერ ველებზე.

განვისვენებდი უშიშრად იქ თურმე,
არც დათვის კუფრთხოდი, არც გველს შხამიანს,
ტანზე მეყარა მირტი და დაფნა
20 და ყრმას მიცავდა ღმერთების ნება.

მონა-მორჩილი ვარ თქვენი, მუზებო,
თუნდ საბინების მთაგრეხილს შევუდგე,
თუნდაც ტიბურზე, ან პრენესტეს,
ან ბაიასკენ მეჭიროს გეზი.

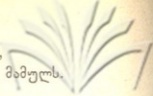
მიჯნური თქვენთა ქოროთ და წყაროთა
20 ვერ შემუსრა ვერც ფილიპთან ბრძოლებმა,
ვერც წაქცეულმა წყეულმა ხემ,
ვერც პალინურუსის ტალღის შემოხლამ.

ოღონდ თქვენ მახლდეთ, უშიშრად გავიდე
30 მშფოთვარე ბოსფორს, ვითარც მეზღვაური,
ან გავყვე ქვიშას — მოგზაურად
შორს — ასირიის ხვატიან ნაპირს.

ვიხილავ ბრიტებს, სტუმრების მოძულეთ,
ულაყთა სისხლის მოყვარულ კონკანებს,

35

ვიხილავ სკვითთა მდინარეს,
ისარშემართულ გელონთა მამულს.

თქვენ კი, მუზებო, თქვენს საბრძანებელში
გამიხალისეთ დიდი კეისარი,
ოდეს ბრძოლები დაასრულოს,

40

დაღლილი ჯარი დაბრუნდეს ქალაქს.

კეთილმსურველნი ყოველმხრივ ზომიერ
რჩევას მისცემთ და ერთობით გულლიად.
ჩვენ ვუწყით, ვითარ დასცა ელვით
ტიტანები და ბრბო საზიზღარი

45

მან, ვინაც სწორად მეუფობს ყოველთა:
უძრავ მიწას და ბობოქარ ზღვათაზღვას,
ქალაქებსა და მიწისქვეშეთს,
მაღალ ღმერთებს და მოკვდავთა ბრბოებს.

50

თავის ღონიერ მკლავების იმედით
იუპიტერსაც შეჰბედეს ჭაბუკთა
ძმათა, რომელთაც პელიონი
სურდათ ოლიმპოს მთაზე დაემხოთ.

55

გარნა რა ძალუძდა ურჩხულ ტიფოვესს,
ღონიერ მიმასს და ღრჯუ პორფირიონს,
ან კიდევ რეტუსს ხეთა დამლეწავს
და ენკელადუსს, გაბედულ ჩუბინს,

60

პალასის მეღერ ფარზე ამხედრებულებს?
ბრძოლის მწყურვალი იქ იდგა ვულკანუსი,
იქ ბრძანდებოდა დედა იუნოც,
და კასტალიის ანკარა წყაროზე

ომის გამბანელი ღმერთი აპოლონი,
ვინც მშვილდს მხრებიდან არასდროს არ იხსნის,

დელოსელი და პატარელი,
გამგებელი ლიკიის ტევრთა.

65 უგონო ძალას უცილოდ სიმძიმე .
დაიტანს თვისი, განჯისმიერი კი
განდიდებული აღზევდება,
მზაკვარი ძალა არ ათნევთ ღმერთთა.

70 მოწამედ ჩემად ასხელა გიესი,
უმწიკვლო დიანას მაცდუნებელი
და მისი ისრით განგმირული
მე ორიონი მინდა მოვიხმო.

75 გადასწოლია შვილებს დედამიწა
დასტირის ელვით დახოცილ ურჩხულებს,
საშინელ ორკუსს მიახლებულთ.
ცეცხლის მძლე ძალა ვერ შთანთქავს ეტნას,

80 და ტიტოსის დარაჯად დამდგარი
არც ღვიძლის კორტნას დააგდებს არწივი,
შებორკილია სამასი ჯაჭვით
პირითოუსი, ცოდვილი მეტრფე.

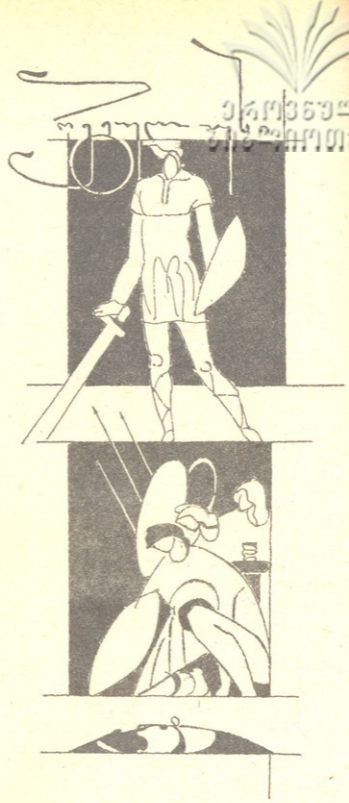
5

რ მ გ უ ლ უ ს ი

იუპიტერის გვწამს ზეცად მეფობა,
ამ ქვეყნის ღმერთი კი ავგუსტუს იქნება,
უკეთუ სპარსებს და ბრიტანებს,
შემოუერთებს თვის საგამგებლოს.

5 ნუთუ გადარჩა კრასუსის მხედარი,
ვინც ცოლად ველური ღიაცი დაისვა
და დუშმან სიმამრს შეაბერდა; —
— ვაი, ადათნო წაბილწულნო!

საქართველოს
საზღვაო მუზეუმი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

10 მიღებში მარსუსმა და აპულუსმა
გადაივიწყეს ტოვა და სახელი,
წმიდა ფარი და ვესტა მარადი,
იუპიტერი და მტკიცე რომი!

15 ეს რეგულუსმა წინასწარ განკვირბა,
არ დაეთანხმა ზავის პირობათ
და მომავალ ახალგაზრდობას
თავის განწირვით დაუბარა,

20 რომ სჯობს სიკვდილი მტრის ხელში ტყვეობას!
„ვიხილე, — თქვა მან, — პუნიურ ტაძრებზე
მიკრული ალმები ჩვენი,
და იარაღი ჩვენგან დაყრილი!

ვიხილე: მტრის ბურჯის კარიბჭე ღიად,
ჩვენგან ნაომარ მიწებზე ხნულები,
და ჩვენი თანამოქალაქენი
ზურგსუკან გათოკილი ხელებით.

25 თქმა აღარ უნდა, დაგვიბრუნდება,
გამოსყიდული ოქროთი მხედარი!
ეს ხომ ხარჯსაც უმატებს სირცხვილს!
ვით მეწამულად ნაღები შალი

30 ძველებურ ფერთა ველარ დაიბრუნებს,
ვერ დაბრუნდება ესრეთ მამაცობა.
გარნა ირემი კვლავ იბრძოლებს,
როდესაც იგრძნობს შემოხსნილ ბადეს?

35 ესრეთ ვერ დასცემს შიშის ზარს კართაგენს
იგი, ვინც ჩაბარდა მუხანათ მოჭიშპეს,
და სიკვდილისგან შეშინებულმა
წინასწარ იგრძნო თასმები ხელზე;

ვინც თხოულობდა ლაჩრულად სიცოცხლეს,
ველარ არჩევდა ომსა და მშვიდობას.

„ოი, სირცხვილო, კართაგენო,
რომის დაცემით ამალღებულო!“

ამბობენ, მერმე ვით პატივყარილი
შვილებისა და მწყაზარი მეუღლეს
ამბორს განუდგა და პირქუშად
ჩასჩერებოდა მამაცი მიწას;

ვიდრემდის მისი თამამი თათბირი,
არ შეისმინეს მერყევ სენატორთა;
მერმე კი უმალ განერიდა,
ვით განდგეგილი დარდიან მოყვასთ.

თუმცა უწყოდა რას განუმზადებდა
შმაგი განზრახვა ბარბაროს ჯალათის,
ისე განშორდა ნათესავებს
და ხალხს მოქცეულს შესაკავებლად,

თითქოსდა დატოვა განკითხვის შემდეგ
მან დახლართული საქმენი კლიენტთა
და გაეშურა გასართველად
ტარენტუმს, ანდა ვენაფრუმის ველთ.

6

დამძიმებული ყოველი ცოდვებით

ო, რომაელო, შენ მოგეკითხება
წინაპართ ცოდვა, ვიდრე არ აღადგენ
ჩამოშლილ ტაძრებს და ღმერთების
შავი კვამლისგან წაბილწულ ქანდაკებს.

ხომ უწყვი, მბრძანებლობ, ღმერთთა წყალობით,
— ესაა ყოველის საწყისი და ბოლო;
მკრეხელობამ უპატიურმა
ჰესპერიასაც მოუტანა ვნება!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

10 მიტომაც ორგზის იოლად ჩაშალეს
პაკორუსის და მონეზის რაზმებმა
ჩვენი შეტევა უღიმღამო,
და მიიტაცეს ჩვენი ნადავლი.

15 ეთიოპელმა, მერმე დაკიელმა
ერთმა ფლოტით და მეორემ ისრებით
კინალამ ნანგრევად აქციეს რომი
მიწყივი შფოთით გარემოცული.

20 დამძიმებულა ყოველი ცოდვებით,
შებლალულია გვარი და ოჯახი,
უბედურების ავბედით წყაროს
დაწაფებულა ჩვენი მამული.

სიმწიფეს შესულ გოგონას ოცნებად
გადაქცევიო ცეკვა იონური,
და აღრეული ბავშვობიდან
ბიწიერ ტრფობას დანატრებულა.

25 გარდავა ხანი, ქმრის გაშლილ ნადიმზე
ის საყვარლების მოძებნას დაიწყებს
და განურჩევლად ბნელ კუთხეში
მავანს მალულად სთავაზობს ალერსს,

30 ანდა აშკარად, ქმრისავე ნებართვით,
ადგება, ოდეს ვაჭარი მიიხმობს,
ან ხელგაშლილი მეხომალდე
მუშტარი მისი უნამუსობის.

35 სხვა ჯილაგისა იყო ის ვაჟკაცი,
ზღვა პუნქტური სისხლით რომ შეღება,
დასცა პირქუში ჰანიბალი,
პირუსი და მძლე ანტიოქუსი.

ის სოფლის მადლით იყო გაზრდილი,
ხენას მიჩვეული საბინურ წერაქვით,

დაუზარებლად რომ მიჰქონდა
 დედის ბრძანებით ნაჩეხი შეშა,

ოდეს მზე მთების ჩრდილებს დააფენდა,
 უღლიდან დაღლილ ხარებს გამოხსნიდა
 და მერმე ეტლით განშორებულნი
 კაცს დასვენების ჟამს უბოძებდა.

რას არ დააკნინებს დრო შემმუსვრელი?
 აწმყო წარსულზე ბევრად უარესია,
 გზა გაგვიმრუდა და ჩვენც ჩვენი მხრივ
 ვშობთ ალბათ უფრო მანკიერ მოდგმას.

7

ე რ თ ბ უ ლ ე ბ ა

ოი, ასტერიევ, ვიგესზე რად ღვრი ცრემლს,
 პირველ გაზაფხულის ზეფირებს მოჰყვება
 აღთქმის ერთგული მამრი,
 მოზიდავს საჭურჭლეს თინურს,

იგი ქარებმა ორიკუმს დააყოვნეს,
 თხის რქის ზოდიაქომ როს გამოანათა
 და ახლა ტირილში გაჰყავს
 უძილოდ ღამენი ცივი.

აღზნებულ მასპინძლის ცბიერმა მსახურმა
 აუწყა, რომ: „ქლოე ტრფიალით ჩამოდნა,
 რომ „ცეცხლი ედება მისი
 და ცდილობს გაგაბას ქსელში.“

აუწყა: პრეტუსი ვერაგმა დიაცმა,
 როგორ შეაცდინა ტყუილი ბრალდებით
 და ბელერფონტის მოკვლად
 როგორ წააქეზა იგი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ვითარ აღესრულა ლამის პელევსი,
როს მაგნეზიელს დაუსხლტა ჰიპოლიტეს.

20 ესრეთ აგონებს იგი
მაცდურად ნაამბობს მრავალს.

მაგრამ იკარუსის ლოდებზე უფრორე
ყრუა ის, არ უსმენს ამ მიეთმოეთებს.
თვითონ შენ იყავ ფრთხილად,
გიცქერს ენიპევსი ისე.

25 თუმც მარსის მინდორზე ვერავინ სწორფერობს,
უბადლო მხედარს და ეგზომად ცხენკეთილს,
ვერც ვინ გაცურავს უფრო
უსწრაფეს ტიბრის ტალღებს,

30 მიმწუხრზე დაახშე მტკიცედ სახლის კარი
და ნურად ჩააგდებ ფლეიტის ვედრებას,
რამდენად გიხმობდეს მეტად,
უფრორე უკარები გახდი.

8

მ ე ც ე ნ ა ტ ი ს ა დ მ ი

ორივე ენის უბადლო მცოდნევ,
გაკვირვებს იქნებ უცოლო კაცისგან,
მარტის შეხვედრა ყვავილთა წნულებით
და საკმეველით.

5 ან მწვანე კორღზე დაყრილი ნახშირი;
გადარჩენილმა მძიმე ხის დაცემას
ლიბერს აღვუთქვი საამო ნადიმი
და თხის შეწირვა.

10 დღეს წელიწადის მოქცევის ზეიმზე,
მოხადეთ ამფორას ქერქის საცობი,

შესაბოლოვად ჩადგმულს ტულუსის
კონსულობის ჟამს.

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

- 15 ო, მეცენატო, შენს დახსნილ შეგობას
მომირთმევია მრავალი ფიალა;
აანთე სანთელი და განუტევე
რისხვა და კმუნვა.

- 20 განუდექ ქალაქს, სამეფოს საზრუნავს,
მოისპო ჯარი დაკელ კოტიზონის,
სისხლში იხრჩობა მიდიის ქვეყანა
შინა ომებით.

- კანტაბრელს თავზე უღელი დავადგით,
ჩვენზე ოდითგან მოსისხლედ გამიზნულს,
სკვიტს მშვილდის ლარი ვერ მოუჭიშია,
ოტებულ იქნა.

- 25 ვით უზრუნველი მავანი ვინმე
არარად დაგიდევთ ხალხის ბედ-იღბალს,
ამ წუთის ძღვენი ისე უზრუნველად
მიილე შენაც!

9

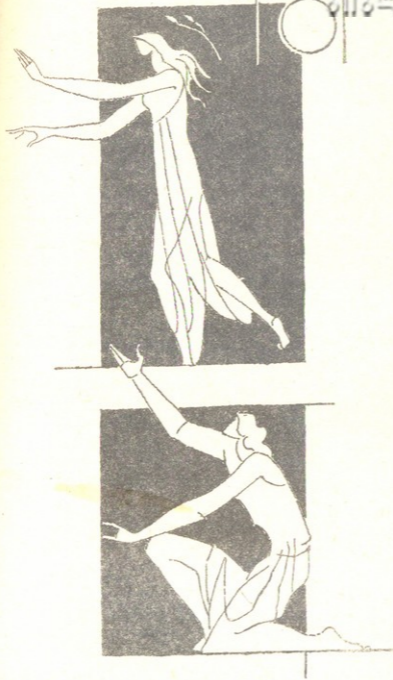
შ მ რ ი ბ ე ბ ა

„სანამდის უტკბესად გეტრფე,
სანამ თეთრყირმიზ ყელს ჩემზე სასურველი
შემოგეჭდობოდა ვაჟი,
სპარსთა მეფეზე ვიყავ ბედნიერი!“

- 5 „სანამდის სხვა არა გწადდა,
სანამდის უფრორე არც თუ ვინ გიყვარდა,
სანამ არ მარჩიე ქლოე,
რას დამედრებოდა თვით რეა სილვია.“

ქართული

საზღვროთა

10 „ქლოე დამეუფლა ახლა,
კითარის წკრიალით ტკბილი ხმით მიგაღობს,
მე მისთვის სიკვდილი ძალმიძს,
ბედი თუ ნეტარპყოფს ჩემთვის“

15 „მეც სხვას ვუზიარე ვნება,
თურნელ კალაისს, ძეს ორინტუსისას;
მისთვის არად მიჩანს კვდომა,
ბედი თუ ნეტარპყოფს ჩემთვის უსაყვარლესს“.

20 „თუ ძველი დაბრუნდა ტრფობა?!
თუ ძველები ვიტვირთით უღელი მიჯნურთა?
—განდევნილ იქნება ქლოე,
და გახსნილ იქნება ბჭენი სიყვარულის.“

„თუმც ის ეცილება ვარსკვლავთ,
თუმც ხან მერყევი ხარ, შმაგობ ვით ჰადრია,
მაინც უტკბესი ხარ ჩემთვის,
მაინც შენთან ერთად მერჩია სიკვდილი!“

10

ბახსენი კარიბჭე, ლიკევი!

ლიკევე, შენ რომ სვამდე ტანაისის წყალს
და უხეშ მეუღლეს უყოფდე სარეცელს,
მაინც დამიტირებ ქარიან ამინდში
შენს კარის ზღურბლთან დამხობილს.

5 გესმის, ქარაშოტი ეძგერა კარიბჭეს,
მოხატულ დარბაზთა და ჭალას გავარდი,
მძლე იუპიტერმა ჩაჰყინა ნათოვი,
ნათელი დაადგა ყოველთა.

10 სიამაყე, რასაც ვერ ჰგუობს ვენუსი,
განაგდე, რათა ბედი არ დაგისხლტეს ხელთ;

130

შენ ხომ პენელოპედ არ გზარდა მშობელმა,
რომ გადაუდგე საქმროთა.

მუდარა და ფერხთა გაშლილი საჭურჭლე
არ გათნევს, არც ფერმკრთალ მეტრფეთა შეხედვა,
15 არც ქმარი მეძავის ტრფიალით დამთვრალი,
გესავ, დაგვინდო, რამეთუ

არა ხარ ურბილეს ფესვმაგარ მუხისა,
და არცა გესლიან გველებზე მომთმენი;
20 უკეთუ დროულად რა გახსნი კარიბჭეს,
მარტოდენ დაგხვდება წვიმა!

11

და ნ ა ი დ ე ბ ი

მოგმართავ მერკურიუს, ვისი შეწევნითაც
ამფიონმა ეგზომ უტკბესი გალობით
ლოდები შეძრა, შენც ჩემო შვიდსიმა
ლულუნა ლირავ,

5 ოდესღაც მდუმარევე, ახლა კი სანდომოვ
ყოველგან: მდიდართ ნადიმში და ტაძრად,
სიმღერა მარქვი ისეთი, — მოხიბლოს
ჯიუტი ლიდე,

10 რომელიც, ვითაც სამი წლის ფაშატი,
უსაზღვრო ველებს კუნტრუშით მოიბრენს,
შეხებას უფრთხის და ჯერ არ უგრძენია
ხელი სწორფერი.

ვის ძალგვიძს ვეფხთა და ტყეთა წარუძღვე,
ნაკადულები მდორე წყლად აქციო,
15 მოაჯადოვე საშინელ კარიბჭის
მცველი ცერბერი,

20 თუმცა მას თავთა გველები ეხვია,
ასხმარტალებდა სამკაპა ენას,
ხახიდან ღველფს და გესლს მომაკვდინებელს
ანთხევდა მიწყვი.

თვით იქსიონს და შუბლშეკრულს
ლიმილი მოჰგვარე და კასრიც შრებოდა,
როს დანაოსის ასულებს ხიბლავდი
ტკბილი გალობით.

25 ახლა კი ლიდემ ქალწულთა ცოდვების
და გამკითხავთა ამბავი ისმინოს:
ვით ქრება წყალი იმ კასრის ძირიდან
და ბედისწერა

30 თვით ორკუსშიაც რომ ელის შემცოდეთ.
უსინდისონი, რას იქმნდნენ უარესს,
უსინდისონი, ქმარი ვით განგმირეს
მახვილის დაკვრით!

35 მარტოდენ ერთი მრავალ ასულიდან
გამოდგა ღირსი ამ ქორწინებისა,
განუდგა მამამისს, სამაგიეროდ
დარჩა სახელი.

40 ქმარს უთხრა ასე: მალე გამოფხიზლდი,
სანამ მარადი ძილი არ გწვევია,
წამოდექ მსწრაფლად, მამაჩემს და დებს
გაღურჩე იქნებ;

ვითარც ლომები ხბოთ დააცხრებიან,
აგრე დახოცეს, ჩემ დებმა საქმრონი,
მე მოწყალე ვარ უფრორე, ვერ მოგკლავ,
ვერც დაგაკავებ!

45 ვიცი ბოროტი მამა შურს იძიებს,
რადგან გადვუდექ და ქმარი არ მოვკალ,

ან მიმაჯაჭვავს, ან ნავით ნუმიდთა
მხარეს წამიყვანს.

50 წა, სად ქარი და ფეხები წაგიყვანს,
სანამდე ვენუსი და მწუხრი გიფარავს,
საფლავის ქვაზე ამოჭერ სახსოვრად
ვარამი ჩემი.

12

ნ ე ო ბ უ ლ ე ს

ქალწულებრივ ტრფიალებას ფრთებს მოკვეცავს
ყოვლგნით მალვა,
ვერც ზედაზე მორეცხს კმუნვას, თუ გადვიდეს ნების
სამანს,
ორთის და შფოთავს ბიძის შიშით.

5 ნეობულევ, შენ კალათას კითერეას ვაყი გართმევს,
და ლიპარელ ჰებრუსის ხიბლს ვააყოლე თან მინერვას
ხელმარჯვობით მოქარგული.

ოდეს იგი გაპოხილი ტიბერის წყლით ტანს განიბანს
ბელერეფონტს სჯობნის დოღში, ფეხმალია უკეთესი,
უძლეველი არის კრივში.

10 მტყორცნელია მკლავმაგარი, თუ ჰოროლზე მიდგა
საქმე,
ოდეს ირმის მხდალი ჯოგი მინდორ-ველზე გაიშლება,
ან ფშანიდან ტახს ააგდებს.

13

წ ყ ა რ ო ს

ბანდუზიის წყაროვ, წმინდა და კამკამავ,
დამტკბარ ზედაშესთან და ყვავილებთან ერთად,

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

ნორჩი რქებით შუბლაბურცულს
ხვალ შემოგწირავენ თიკანს,

5 გამოზრდილს მთათ ლალად შეფენილ ფარაში,
სიყვარულს და რქათა ჯახანს რომ გვირგვინებს,
მაგრამ ნაპირებს შენსას
ჩარეცხავს ხვალ თბილი სისხლით.

10 და ვერღა დაგაშრობს მცხუნვარე ზაფხული,
სანდომო სიგრილეს მოუტან ყვავილთა,
დაამწყურვალე ჯოგებს
და ხარებს დაქანცულს უღლით.

15 ყველა სხვა წყაროზე ცნობილი გახდები,
რომ მუხას ვუმღერებ იმ კლდეზე ამოსულს,
სით მიიჭყევა შენი
ტბილად მორაკრაკე ჩქერი.

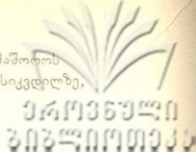
14

დღე გამარჯვებისა

რომაელებო, ის, ვინც დაფნის გვირგვინს
ჰერკულესისებრ სიცოცხლეს სწირავდა,
დღეს ისპანიით უკუშემოიქცა
გამარჯვებული.

5 დე, წინ შემოხედეს დაქანცულს მეუღლე,
ღმერთთათვის უხვი ზვარაკის მომტანი,
დე, შეეგებნონ კოხტად მოკაზმული
სპასპეტის დაი

10 და გადარჩენილ მოყმეთა დედები.
განათხოვარო, კეკელა ქალებო,
გოგო-ბიჭებო, ქარტალა ენები
დაზოგეთ ახლა.

- 15 ამ ზეიმის დღემ დაე, განმავლობოს
შავი ფიქრები ჯანყსა და სიკვდილზე,
რაკი კეისარი ამიერიდან
მართავს ქვეყანას.
- 20 ბალზამ-გვირგვინი მოგვართვი, ყრმავე, სწრაფად
მარსებთან ომის დროინდელი ღვინოც,
თუკი გადაურჩა სპარტაკის ყიალს,
გამოაყოლე!
- მომდერალ ნეერას ეზრაზე იქპაროს,
სურნელოვანი დაღალი აკრიფონ
და თუ მეკარის მიზეზით შეფერხდა,
— ჩამოეცალე!
- 25 მსცოვანის სული სიმშვიდით ნეტარებს,
ერთდროს ჩხუბის და სისხლისღვრის მოთავე,
მე, პლანკუსის დროს ფიცხელი ყრმა ვიყავ.
არარას ვთმობდი!

15

ქ ლ ო რ ი ს ს

- ღარიბ იბიკუსის ცოლო,
დროა განასრულო ეგ ურცხვი მრუშობა,
არ შეგფერს, დიაცო, სიძვა,
ესრეთ მიახლოებულს სიკვდილის სარეცელს
- 5 და ლხინი ქალწულთა შორის,
შეწყვიტე ღრუბლებით ვარსკვლავთ დაჩრდილვა
რაც რომ ფოლოეს შეჰფერს,
შენ, ქლორისს, არ შეგფერს და აღარც გიხდება.
- 10 ეგ გოგო კარს უმტვრევს ჭაბუკთ,
ვითარცა ტიმპანით აღგზნებული თიიასი,

აღძრული ნოთუსის ტრფობით
დახტის და კუნტრუშებს გარეულ თხსავით.

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

15 დღეს შენ ლუკერიის შალი
შეგფერს, ბებრუხუნავ, და არა კითხვა
ანდა მეწამული ვარდი,
ან ღვინის დოჭების ბოლომდე გამოცლა.

16

უძღვებ არს მდიდართა სიმდიდრე

რვალის ციხე-კოშკის ნაწრთობი ურდული,
მიჩენილ ძილფხიზელ ქოფაკთა დავდავი
და მცველი პირქუში ხელს მოუცარავდა
დანაეს ღამეულ მეტრფეთ.

5 მაგრამ აკრისიუსს, ქალწულის გამხიზვნელს,
დასცინა ვენუსმა და იუპიტერმა,
და ოქროდ გარდაქმნილ ღმერთის წინარე
ყოველთა განიხვნა ბჰენი.

10 ოქროებს დარაჯთა ქისები იცნობენ,
კლდეებსაც დახეთქავს ელვარე დაცემით,
არგოსში ფრინველთმისანის სასახლეც
მანვე ჩააქცია სრულად.

15 საკურჭლით აღილო ბჰენი ქალაქების,
ორგულად აქცევდა მეფეთა მსახურებს
მაკედონელი, ხომალდთა წინამძღოლთაც
მზაკვრულად ათნევთ ოქრო.

20 ქონებას თან დასდევს მოხვეჭის სურვილი!
შენ იცი, მეცენატო, მხედართა მშვენებავ,
რომ წარმოჩინებას ვერიდებოდი,
არ მიყვარს აღერება თავის!

მიწიერს, რამდენად თვითონვე მეტს დათმობს,
იმდენად უხვად სდევს ღმერთების წყალობა.
შიშველი მიველტვი არმქონთა ბანაკებს
მეტად მსურს, გადავუდგე მდიდრებს!

25 უმცირეს მამულთა მქნა მორქმით მფლობელი,
ეს მიჯობს, ვიდრე თქვან, რომ ვმაღავ ბელლებში
მონაგარს აპულიელ გამრჯე კაცისას,
ისედაც სხვებზე მდიდარი.

30 წყაროს წმინდა წყალი, მცირე ტყე შრიალა,
და დიდი იმედი ხვავრიელ მოსავლის
უფრორე მხიბლავს, ვიდრე რომ ვმბძანებლობდე
ნოციერ აფრიკის მიწას.

35 თუმც კალაბრიის ფუტკარი არა მყავს,
ღვინოც არ მიხეთქავს ლესტრიგონულ დოქებს,
არც ცხვარი დამიდის უშტი და უშქარი
საძოვრად გალების მინდვრად.

40 მაგრამ არც ლატაკთა მარაქას ვეკუთვნი,
შენ არ დამიკავებ მეტიც რომ ვისურვო;
გარნა არ ჯობია მოვთოკო წადილი,
მცირედით ვიცხოვრო ლალად,

ვიდრე ალიატეს სამეფოს მფლობელმა
შემოვიერთო მინდვრები მიგდონიის
რასაც გვიბრძანებს ღმერთი ის ვიკმართო!
მსურველს ბევრის, აკლია ბევრიც!

ელიუს ლამიასადმი

ო, ელიუსო ლამუსის მოდგმისავ,
უამთაღმწერელი პირუთვნელ ლალადებს,

რომ მისგან იწყო დასაბამი
ლამიას მთელმა შთამომავლობამ,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

5 ახლა შენ ხარ იმ გვარის მემკვიდრე,
ფორმიეს გოდოლი, ვინც პირველ აილო
მორჭმით, სვიანად მეუფებდა
ლირისის წყალზე მარიკას ნაპირს.

10 ხვალ ქარიშხალი ფოთლებს და ზღვის ბალახს
მოხვეტს და მერმე ჭალებში დაფანტავს,
თუ არ მატყუებს, მოსალოდნელ
წვიმაზე ჩხავის ბებერი ყვავი.

15 სანამდის დროა ხმელ ფიჩხზე იზრუნე,
ხვალინდელ დღეს კი კერიის ღვთაებას
ორი თვის გოჭით და ზედაშით
მსახურთან ერთად დასდე პატივი.

18

ფავნუსის ზეიმი

ფავნუსო, მფრთხალი ნიმფების ტრფიალო,
ოდეს ჩაივლი მზით გამთბარ ჩემს მამულს,
შენი მოწყალე თვალი გადაავლე
ჩემს მცირე ნახირს.

5 რამეთუ თიკანს დაგიკლავთ ზვარაკად,
ვენუსის ჯამსაც ხომ ღვინით აგივსებთ,
და აბოლდება საამო სურნელით
საკურთხეველი.

10 როს მოიქცევა დეკემბრის ნონები,
კუნტრუშობს ფარა მინდორზე გაშლილი,
ხარებთან ერთად ისვენებს მდელიოზე
მთელი სოფელი.

- 15 მგელიც ფარაში უშიშრად ძუნძულებს,
ტყე გიფენს ველებზე საამო სიმწვანეს,
სამგზის ფებს ურტყამს საძულველ მიწაზე
და ხარობს მხვნელი.

19.

ტ ე ლ ე ფ უ ს ს

- ჰყვები: კოდრუსს რა აშორებს
ინაქუსს და ვითარ დადო თავი ქვეყნისათვის,
ან ეაკუსის ჯილაგზე
და წმინდა ილიონს გადახდილ ბრძოლებზე,
- 5 არაფერს მარქმევ იმაზე,
რა ფასად ვყიდულობ ხელადა ქიოსურს,
წყალს ვინ შეათბობს ცეცხლისპირს,
ვინ შეშიფარებს და ამაცდენს სიცივეს.
- 10 მოყმევ, გამივსე სასმისი
მურენას, მთოვარის და მწუხრის ზმური ვთქვა,
კათხაში სამი სარწყული,
ან სამჯერ სამი ჩამისხი ღვინო.
- 15 იგი ვინც ეტრფის დებს-მუზებს,
მგოსანია, ლალად ცხრა სარწყულს თხოულობს;
მაგრამ შიშველ დებს ჩაკრული
გრაცია მთვრალეების ყაყანს ერიდება
- და შიშის გამო სამზე მეტს კრძალავს.
მე თავდავიწყების ზმანება მახარებს,
რად დუმს ბერეკინთიული ბუკი?
20 რად აცდენთ მდუმარედ ჩანგსა და სალამურს?
- მძულს დაზოგილი მარჯვენა,
დამთოვეთ ვარდებით, ბებერი ლიკუსი

და მეზობელი იმისი
დე, შეაწუხოს გიჟურმა ხმაურმა.

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

- 25 თმახუჭუჭა ტელეფუსო,
ულრუბლო და მშვიდი საღამოს სწოტეოდ,
შენ როდე დროული გიხმობს,
მე კი მწვავს გლიკერას ტრფიალების ცეცხლი!

20

პ ი რ უ ს ს

ვერ ხედავ, პირუს, საფრთხეში თავს იგდებ,
მძვინვარე ძუ ლომის ლეკვს რომ ეხები?
სულ მალე შიშით დატოვებ ბრძოლას
მიმტაცებელი,

- 5 როს გაშმაგებით ყრმათა ბრბოს გაარღვევს
და უკუ მოითხოვს ლამაზ ნეარქეს;
ვინ უწყის ვისი ხვედრი იქნება
ბრძოლის ნადავლი.

- 10 სანამ შენ კაპარჭით ისართ ამოიღებ,
სანამ ის საზარელ კბილებს ალესავს,
ამბობენ, რომ თქვენი ბრძოლის მიზეზმა
პალმის რტოს დასდგა

- 15 შიშველი ფეხი და ქროლვით იგრილებს
მხრებს, სურნელოვანი თმებით დაფენილს,
ნირევსის სწორი, ან იმის, ვინც იდის
მთით მოიტაცეს.

21

ს ვ ე ლ ი ხ ე ლ ა დ ა

ჩემო ხელადავ, მანლიუსის დროს
ამა ქვეყანას ერთად მოვევლინეთ.

სულ ერთი არის, შენ რას იტევ,
ხუმრობას, ტრფობას, ლალ სიზმრებს, თუ
დარდს,

5 რაოდენ შორსაც არ უნდა დაგძალონ,
ფაქიზ მასიკურს დღე ელის რჩეული!
კორვინუსმა ბრძანა, ხელადავ,
რომ უძველესი ღვინო მოგვართვა.

10 თუმც ეზიარა სოკრატეს მოძღვრებას,
შენზე უარის თქმას არაა ჩვეული;
უბნობენ, თითქოს თვით კატონის
სიქველეს ხშირად თბებოდა ღვინით.

15 მკაცრი გონებაც შეიცნობს სმურების
ძალდატანებით საამო მოწოლას,
გარეთ გამოგაქვს ყოველივე,
ბრძენკაცთა განსჯა და ჩუმი ხვედრი.

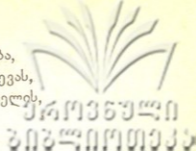
20 სასოწარკვეთილს შენ იმედს აღუძრავ,
გლახას ამხნევებ და აკადნიერებ,
აღარ უფრთხიან ნასმურები
აღარც მეფეს და აღარც სპარაზენს.

გახლდეს ლიბერი და ლალი ვენუსი,
ჩაკონებული ნაზი გრაციები
და ჩირალდანიც მანამდე გვენთოს,
სანამ ფებუსი გაფანტავს ვარსკვლავთ!

დ ი ა ნ ა ს ა დ მ ი

სამსახოვანო ქალწულო, ღმერთქალო,
რომელიც უვლი მთებსა და ჭიუხებს,
მშობიარ ქალებს მხსნელად ევლინები
სამჯერ თუ გიხმეს.

- 5 სავანეს ჩემსას ფიქვი რომ მეზრდება,
დე, შენი იყოს, წლის ყოველ მოქცევას,
მოგირწყავ, ფერღში დანას რომ მოელის,
იმ ტახის სისხლით.

23

ფ ი დ ი ლ ე ს

- ახალ მთვარეზე, ბეჯითო ფიდილევი,
თუ სასობით აღაპყრობ ზე ხელებს
და მხურვალედ შესთხოვ წყალობას
ოჯახის ლარებს საკმევლის კმევით,
- 5 წლევანდელ ნაყოფით და ხარბი ნეზვით,
მაშინ ვენახი ვერ იგრძნობს ზენა ქარს,
უნაყოფობას ნათესები
და ვერც ბატკანი — წელიწადის სუსხს.
- 10 რაიც კი თოვლიან ალგიდუს თელიანში
და მუხიანში გაშლილა ზვარაკი,
რაც — ალბას ველზე, იგი ყველა
ქურუმთა ნაჯახს შეღებავს სისხლით.
- 15 შენ არ გპირდება მცირე ღმერთთ სამსხვერპლოდ
ურიცხვი ხვასტავი დაუკლა და თანაც
უხვად შეამკო როზმარინით
და კვალად მირტის ლორთქო რტობით.
- 20 თუ წმინდა ხელი შეეხო სამსხვერპლოს,
გამწყრალ პენატებს ნაკლებ არ დააცხრობს
ხორბალის და მარილის კვნიტით,
ვიდრე უხვი და ძვირფასი მსხვერპლით.

რას ვაჰნავით მარტოდენ კანონებს

იყავ ინდოთა საუნჯის,
 არაბთა ხელუხლებ საჭურჭლის ჰატრონი,
 სრა-დარბაზებით მოჰფინე
 ხმელი და ყოველთა კუთვნილი ზღვის სივრცე,

5 თუ ბედისწერა სასტიკი
 უმაღლეს მწვერვალებს მიაჰდობს სოლებს,
 სულს ვერღა იხსნი შიშისგან,
 თავს ვერღა დააღწევ სიკვდილის ქამანდებს.

10 უფრო ბედნიერად ცხოვრობს
 სკვითი, ვინც საყუდარს ურმით დაათრევს,
 ანდა ჭიჭური გეტები,
 რომელნიც შეზრდიან ველების სამანებს,

15 იმკიან ხვავრიელ ჭირნახულს,
 მაგრამ ერთ წელზე მეტს როდი იშრომებენ,
 ჯაფით დაღლილებს უთუოდ
 შემდეგ წელს შეცვლიან მემკვიდრეები.

მუდამდღე ზრუნავს სათუთად
 იქ დედინაცვალი საკუთარ გერებზე,
 მეუღლე არ სდევს საყვარლებს,
 ქმარზე არ ბატონობს მდიდრულად ნამზითვი.

მზითევი — მშობლის ხარკია,
 ერთგულ სიყვარულს რომ უმაგრებს საფუძველს,
 გამრიდებელი სხვა ქმრისგან,
 რამეთუ ღალატი იქ სიკვდილს სწორფერობს.

25 ო, ვინ აღუდგეს წინარე
 გულარძნილ მკვლევლობას და ხვანჯებს შინაურს?

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

„ქალაქთა მამის“ სახელი
ვისაც სურს, ქანდაკზე რომ ამოუკვეთონ,

30 მან უნდა აღკვეთოს თავნებობა
და შთამომავლობაც მიუზღავს საკადროს,
უკანონობავ სოფლისა,
ჯერ ვღევნით ქველ გმირებს, მერმე კი
მოვეუხმობთ,

35 რასა იქმს მოთქმა მწუხარე,
თუ ვერლა მოვკვეცავთ ცოდვათა მიზეზებს?
რას ვაქნევთ მარტო კანონებს,
თვინიერ უწმინდეს ზნე-ჩვეულებათა,

40 თუ ცხელი ნაწილი ქვეყნის,
ანდა ჩრდილოეთით მდებარე მხარენი,
სად ყინვად იქცევა თოვლი,
ველარ აკავებენ ვაჭართ და მეზღვაურთ,

ხერხით რომ იპყრობენ ზღვის ტალღებს?
ო, მკოდოვანება, სირცხვილად ქცეული.
ბრძანებს ყოველის თმენასა და ქმნას,
და მკაცრი სიქველის გზას გვატოვებინებს!

45 კაპიტოლიუმს ვეახლოთ,
სრთ გვიხმობს ზარი და ყიყინი ხალხისა,
თუ წყალს გავატანოთ იქნებ
ძვირფასი თვლები და ოქროს ზოდები,

50 მიზეზი დიდთა ზაკვათა;
გულწრფელად თუ ვნანობთ საკუთარ ცოდვებს
ჩვენ

უნდა ძირშივე მოვკვეთოთ
დამღუპველ ვნებათა ყოველი საწყისი,

დაბინდებული გონება
უმკაცრეს სწავლებით და წურთვნით განათლდეს!

55 კეთილშობილი ყმა ახლა
ცხენზე ვერ შემჯდარა და ნადირს გაურბის,

ბერძნულ რგოლს მარჯვედ კი აქნევს
კანონით აკრძალულ კამათლებს, თანაშობს
მამამისი კი სტუმართა

60 და მოკავშირეთა ატყუებს ხვანჯებით,

მემკვიდრისათვის ცოდვილობს,
სიმდიდრეს ყოველმხრივ სულხარბად აცხრება,
საჭურჭლე მისი მატულობს,
ვერღა კი გავიგე, რაღად ვერ ძღება?

25

ბ ა ხ უ ს ს

სით გამიტაცებ, ბახუსო,
რომელსა მღვიმეს, ან ჭალას ფრთაშესხმულს,
აღსავსეს ახალი განცდებით?
რომელ ქვაბს მიწვდება სიმღერა ჩემი?

5 ღმერთთა და ვარსკვლავთა კრებულს
ხოტბა აღუველინო მწადს დიდი კეისრის:
ჯერ რომ არ თქმულა ისეთი,
გამოჩინებული ვთქვა საგალობელი.

ვით თრაკიელი ევპია
10 მთებიდან დასცქერის დათოვლილ თრაკიას
და ბარბაროსის გაქელილს
თვალწარმტაც როდოპეს ფერდობს და
ჰებრუსსაც.

მოხეტიალეს იმგვარად
მახარებს ჰერეთა უდაბური ჭალის.
15 მბრძანებელო, ნაიადების
და იფანთა მგლეჯ ბაქელებისა!

ქართული
ლიბრეოთეკა

წარმავალზე და არარაობაზე,
ან მარტივ პანგებით არასდროს ვიმღერებ;

20

ტკბილი საფრთხე არს, ლენევისო,
როს ვაზის ფოთლებით თავშემკეტულს მისდევ
ღმერთს.

26

ვენუსს ანუ ბანიარაღება

დიდხანს ვიყავი სანდომო ქალწულთა,
ვიბრძოდი მათთან, დიდებას ვიმკიდი,
ახლა იარაღს ომგადახდილს
და ლირას იმავ კედელზე ვკიდებ,

5

რომელიც ვენუსის ხატის მცველია.
აქეთ, აქ დადგით ნათელი ლამპარი,
ბერკეტები და ჩემი მშვილდი,
მტკიცედ ჩარაზულ კართა მმტკრეველი.

10

ოი, ქალღმერთო, კვიპროსის სავანეს,
კვლავად უთოვლო მეშფისის მფობელო,
ქედმაღალ ქლოეს, დედუფალო,
ერთხელაც ჩემთვის შეახე შოლტი.

27

ბ ა ლ ა ტ ი ა ს

დე, მზაკვარს ავი ნიშანი ენიშნოს:
მაკე ძალლი, ან დამფრთხალი ძუმგელი,
ან ყვავ-ყორნის ჩხაველი წარუძღვეს,
ან მაკე მელა;

5

თავს დაუაროს გველმა გზად მიმავალს,
ცხენი დაუფრთხოს შარაზე განრთხმულმა!

ნათელმხილველი და სირთა მჩხიბავი
ვილოცებ მასზე,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

10 ვისთვისაც ვშიშობ და ყორანს ლოცვებით
აღმოსავლეთიდან მოვეუხმობ, სანამდის
ქაობს მიაღწევს სამისნო ფრინველი —
მაცნე წვიმისა.

15 ო, გალატეა, იყავ ბედნიერი,
სადაც იცხოვრებ, გახსოვდე ოლონდაც,
გზაზე დამდგარს ნურც როს შემოგეყაროს
შავი ყორანი.

20 შეხე, ვით გრგვინავს მწუხრის ორიონი;
ადრიატიკის მღვრიე მოწვევი,
მატყუარაა ტატნობის ნათელიც
ამოჭრილ ქარში.

დე, დიაცებმა და მტერთა წვრილშვილმა
შეიგრძნოს მძლავრი ქარების გრიალი,
მღვრიე ზღვის გრგვინვა და ტალღის დაცემით
ნაპირთა ღრეკა.

25 იმგვარად, ვითარც ევროპემ მუხთალ ხარს
ანდო თავისი თოვლივით სხეული,
და ზღვის ურჩხულთა, საშინელებათა
შიშით გაფითრდა.

30 წელან ყვავილთა მდელოზე გართული
ნიმფებისათვის გვირგვინთა დაწვნაში,
ახლა წყლისა და ვარსკვლავთა თვინიერ
ვერრას ხედავდა.

ვითარც კი მიადგა ასი ქალაქით
გაძლიერებულ კრეტას, შესძახა:

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

- 35 „ო, მამაჩემო, ქალწულის სახელო,
ვით დაითრგუნეთ!

- სადაურს საით წაიყვან სოფელო
ქალის ცოდვისთვის ცოტაა სიკვდილი,
ცხადში დავტირი საკუთარ ბედ-იღბალს,
40 მე უბედური,

თუ გამობრძანდა სპილოსძვლის კარიბჭით
და სიზმართხილვა დამცინის უბიწოს,
გარნა ტალღებზე თამაში მიჯობდა
ყვავეილთა კრეფას?

- 45 ვინმემ რომ ახლა ის ხარი მაჩვენოს,
განრისხებული შანთებით ვაწამებ,
იმ რქებს დავამტვრევ, წელან აგრერიგად
მე რომ მზიბლავდა.

- რა უსირცხვილოდ მოვშორდი პენატებს,
50 რა უსირცხვილოდ სიკვდილს ვაგვიანებ,
თუ მისმენ, ღმერთო, მშიერ ლომებთან
ჩამავდე სადმე.

- მსურს სანამ ჩემი ღაწვები ვარდობენ,
სანამდის სალუქ სხეულის სისავსეს
55 ნაოჭი შეცვლის, მძვინვარე ვეფხვების
წერა შევიქმნე.

- შორიდან თითქოს მამის ხმა ჩამესმის:
— ბარემ მომიკვდი, აგერ იმ იფანზე
შენი ფრიალა სარტყელი შეაბი,
60 და აღესრულე!

იქნება ბასრ ქვებზე დაცემას სურვილობ,
წა, არ გიხილო, ქარაშოტს გაჰყევი!

იქნება ბატონის შალი გსურს დართო.
მეფის ასულმა

65 და მძევალივით ვითარც სეფექალი
ამაყ ქალბატონს ემსახურებოდე?
მტირალს უცქეროდა და დასცინოდა
ვენუსი ძითურთ,

70 უთხრა, სიცილით გული რომ იჯერა:
„დაიცხრე რისხვა და ბრძოლის სურვილი,
ოდეს ის ხარი მორჩილად მოგიშვერს
რქებს დასაგლეჯად.

75 ბედნიერების დახვედრა ისწავლე,
იუპიტერის მეუღლე გამხდარხარ,
რალას ტირიხარ, შენს სახელს დაირქმევს
ქვეყნის ნაწილი!“

28

ნეპტუნუსის ზეიმში

გარნა უკეთესს რასა ვიქმ
ნეპტუნუსის დღეს? მომართვი, ლიდევ,
გადანახული ზედაშე
და ნულარ ეცდები განსაჯო ყოველი.

5 ხედავ, დღე მწუხრმა მოკვეცა,
შენ ისე ახანებ, მოხადო ამფორას
ბიბულუსის დროს შენახულს,
თითქოსდა შეჩერდა დღის მწუხრად მიქცევა.

10 მო, სათითაოდ ვუმღეროთ
ნერეიდების დალალებს, ნეპტუნუსს,
შენ ლირით უთხარ აზმანი
ლატონას და უმარდესი კინთიას ისრებს.

ბოლო სიმღერა მისია

- 15 კნიდოსს და კიკლადებს რომელი მფლობელობს,
ვინ პაფოსს გედებით სწვდება;
ლამესაც ღირსი გალობა მივეძღვენათ.

29

მეცენატს

შთამომავლო ტირენელ მეფეთა,
შენთვის ვინახავ უძველეს ზედაშეს,
აბრიალებულ ვარდის რტოებს,
თმისთვის და წნეხილ რტოს სურნელოვანს.

- 5 ო, მეცენატო, განიხსენ საბელი
მიჯნურობის და ნუ ეტრფიალები
ეფულას მინდვრებს, ნურცა ტიბურს,
ნურც მამის მკვლელი ტელეგონეს ქედს.

- 10 ზიზლით დააგდე სიმდიდრე ურიცხვი,
ცად ატყორცნილი დატოვე სასახლე,
გეყოფა ტკბობა კვამლით, განძით
და ურიაშულით ბედნიერ რომის.

- 15 ცვალებადობა მდიდარ ხალხს ახარებს,
მოკრძალებული ღარიბის სადილი,
ფარჩეულის და ძოწის თვინიერ,
გაგიხსნის ნაოჭს დაღარულ შუბლზე.

- 20 მამა ცად აღიგზნო ანდრომედასი,
შემზარავ ლომის ვარსკვლავი ბრდღვიალებს,
ცეცხლს ყრის მრისხანე პროკიონი,
მზეს კი მცხუნვარე დღეები მოაქვს.

მდორედ მიმავალ ფარას წინ მიუძღვის
მწყემსი ჩრდილის და წყაროს ძებნაში,

სილვანუსის ტყეს და წყლის ნაპირს
წიავიც კი არ ელამუნება.

ეროვნული
საქმიანო

25 შენ კი კვლავდაკვლავ სამეფოს საქმეთა
ბჭობ და გაღელვებს რომის ბედ-იღბალი,
თუ რას უპირებენ მას სერნი,
ტანაისი და ან კიდევ ბაქტრია,

30 რომელსაც უწინ კიროსი მართავდა.
წინგამხედავი ღმერთი ბნელ ბურუსით
ფარავს მომავალს და იცინის,
თუ კაცი მას იქმს, რაც არ უნდა ქმნას!

გახსოვდეს, აწმყოს უნდა მოუარო,
რამეთუ სხვათა წაღეკავს მდინარე,
35 ხან რომ დამცხრალი მიდუღუნებს
და შეერთდება ზღვასა ეტრუსკულს;

ხან კი მორღვეულ ლოდების გორებით
ხვასტავს და მორებს მორევში ჩახერგავს,
წაღეკავს სახლებს და ღრიალით
40 აყრუებს მთებში შეხიზნულ ტყეებს,

როს წყალუხვობა დაურღვევს სიმშვიდეს
და მის წყნარ დინებებს ააბობოჭრებს.
ღღევანდელი ღლით კმაყოფილი
თუ არის კაცი, მას ძალუძს გვითხრას:

45 „ვიცხოვრე! ხვალე, გინდ, შავმა ღრუბელმა,
გინდ, ნათელმა მზემ დაფაროს ცარგვალი
ვერ წაიშალოს ის, რაც იყო,
რაც წარიტაცა სრბოლამ ქამისა!“

50 ბედი ხელს ურევს საშინელ საქმეთა,
ვხედავ ხარებულს უცნაურ თამაშით,

მიწყვი ანაცვლებს წარმავალ პატივს
ხან ჩემთვის, ხანაც სხვისთვის განკუთვნილს.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

55

სანამ ჩემთან არს, ვუმღერი აზმანთა,
თუ გაფრინდება, წარილოს ყოველი
კვლავ სიმამაცით აღვიჭურვო,
პატიოსანი ლუკმა ვეძიო.

60

მე არც შემფერის მუხლი დავიტყო,
როს ქარბორბალა ანძას მიეზღება
და ლოცვა იმად აღვავლინო,
რომ ზღვამ ხვასტაგი არ წარიტაცოს.

ოდეს თვინიერს განგება მიფარავს,
შორს დამრჩეს საფრთხე ორნიჩბა ნავში მჯდომს;
წამილებს ზღვასა ეგეოსის
ნავი და ესრეთ ტყუპი პოლუქსი.

30

ქ მ ბ ლ ი

უმტკიცეს რვალისა აღვიგე მე ძეგლი,
არს იგი უმაღლეს მეფურ პირამიდთა,
ო, მისი დანგრევა არც წვიმას საშინელს,
არც წელთა სიავეს და სრბოლას ეამისას,

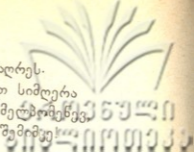
5

არც შმაგად მქროლვარე აქვილონს არ ძალუძთ.
აწ ველარ მომიცვას სიკვდილმა ერთიან,
მეტწილ განვარიდე თავი ლიბიტინას;
მერმისში აღვდგები მე ხოტბაშესხმული

10

მარადქამს, ვიდრემდის კი კაპიტოლიუმს
ქურუმი, მღუმარე ქალწულით აივლის,
მე მომიხსენებენ: — სად მოჰქუხს აფვიდუს,
სად მიწისმხვნელებზე დავნუსმა იმეფა,

მდაბიოდ ნაშობი განდიდდა უაღრეს.
პირველმა გარდაცემენ ეოლელოთ სიმღერა
რომაულ კილოზე, ღირს მყავ მელბონენვე,
და თავი დელფოსური დაფნით შემიმევე

1

ვენუსო, ღამინდი

ვენუსო, ნუთუ კვლავ გინდა,
რომ ისევ განახლდეს დამცხრალი ბრძოლები,
ოდეს მბრძანებლად მყავდა
ტურფა კინარა; ის არ ვარ, ღამინდე!

5 შეწყვიტე, ვნებათა დედავ,
ცდუნება ხუთ ათწლედს მიღწეულ მამრისა:
განვედი ჩემგან და ყური
მიუგდე, სით გიხმობს ჭაბუკთა ვედრება.

10 გედებმა მეწამული ფრთებით
გიჯობს პაულუსის სახლად წარგიტაცონ,
თუ გაქვს სურვილი მწველი,
რომ გულს ვნებით სავსეს ცეცხლი შეუნთო.

15 რამეთუ ღამაზი მოყმე,
კეთილშობილი და განმკითხი შემცოდეთ,
ასი ხელოვნების მცოდნე
შორს ააფრიალებს საბრძოლო შენს დროშას.

20 ოდეს აღზევდება იგი
ხელგაშლით საჩუქრების მფანტავ მეტოქეზე,
მაშინ აღბანუსის ტბასთან
ლიმონის რტოებს ქვეშ ქანდაკს აღგიმართავს.

საკმეველს ისუნთქავ მიწყვივ,
გაგართობს გალობა შენ აყოლებული

ბერეკინთულ ფლეიტაზე,
სალამურისა და ტბილ ჩანგის ხმებზე.

25 დიდების შენის მეხოტბე
ჭაბუკები, მწყაზარ ქალწულებთან ერთად,
სალიებივით დღეში ორჯერ
სამგზისად თეთრ ფეხებს ურტყამენ მიწაზე

30 აღარ მსურს არც ყრმა, არც ქალი,
აღარც სულის ზიარს მიველტვი სიყვარულს,
არც შუმი მახარებს ღვინო,
აღარც საფეთქელთა შემკობა გვირგვინით,

მაგრამ, ო, ლიგურინუსო,
ხანდახან ღაწვებს ცრემლი რად მისველებს?
35 ანდა მჭევრმეტყველი ენა
რისთვის მინებდება ღუმელს უსახელოს?

ღამეულ სიზმრებში ტბილად
გვხვევი, ან ეგზომ ჯიუტსა და ფეხმარდს
მიგდევ მწვანე ველზე მარსის,
40 ან კიდევ უსწრაფეს მდინარის ზვირთებში.

2

გედი და ფუტკარი

შენ, იულუსო, პინდარეს მეტოქე
განწირულ საქმეს იქმს დედალუსისას:
აფრინდეს ზეცად სანთლის ფრთებით და ზღვას
სახელი მისცეს!

5 პინდარე ნაკადს მთით მდინარს სწორფერობს,
რომელიც წვიმით გავსილი იმძლავრებს
უძირო ხევში მოსჩქედს და ნაპირთა
წალეკავს ყოველს.

10 აპოლონისეულ დაფნის ღირსია:
თუ ახლებურად დითირამბს იმღერებს,
ან შეხსნის ლექსთა კანონის არტახვებს
და გაინავარდებს;

15 აზმანს უგალობს: ღმერთთა და მეფეთა
და იმათ ჭილაგს, ვინაც რომ ჩახოცა
კენტავრები და ჩაახშო საშიშო
ქიმერას ღველფი;

20 ანდა თუ უმღერს მძლეს კრივში, ან დოღში,
ვისაც ელიდის პალმა შინ აბრუნებს,
ას ძეგლზე უმჯობეს მიაგებს საჩუქარს
ღირსეულ ვაჟკაცს.

ან პატარძალთან ერთად იგლოვებს
ცხედარს მოყმისას და ცამღე აიყვანს
მის სულს, უკვდავყოფს ვაჟკაცის გმირობას,
აწბილებს სიკვდილს.

25 დირკეს გედს მსუბუქად აღაფრენს ქროლა,
როცა კი ღრუბელთ მიწვდომას ისურვებს;
მე კი ვითარც ფუსფუსა ფუტკარი
მატინუსისა,

30 ტიბურის ირგვლივ მდელოს ყვავილოვანს
თავს რომ დაფარფატებს ტკბილი თაფლისთვის
ესოდენ ჯაფით, არცა თუ სრულქმნილი ვთხზავ,
ნაწვალეზ ლექსთა.

35 შეუთხზე, პოეტო, დიდი სიმღერა
კეისარს, ღირსეული გვირგვინით შემკულს
როცა ამოათრევს თავხედ სიგამბრებს
აქ — წმინდა ბორცვზე.

მასზე უკეთესი არც ღმერთებს, არც ბედს
არ უბოძებიათ დედამიწისთვის,

40 ვერც უბოძებენ, ოქროს საუკუნეც
რომ შემოიჭყეს!

მხიარულ დღეთა უთხარი სიმღერა,
დიდ ავგუსტუსის ლალად დაბრუნებას,
ხალხის თამაშს და ფორუმის კედლებში
დავის აღკვეთას.

45 მაშინ, თუ ვიტყვი მოსმენად ღირსეულს,
შევხედები კეისარს, მე ბედნიერი
შევძახებ ესრეთ: ო, უბრწყინვალესო,
სახოტბო მზეო!

50 „დიდება ტრიუმფს“, — იხუვლებს ყოველი,
„დიდება ტრიუმფს!“ — დავძახებთ მრავალგზის,
საკმეველს ვუკმევთ ჩვენს კეთილმოწყალე
ღმერთების კრებულს!

55 შენ ათი ხარი და ძროხაც ამდენი
გეყოფა ზვარაკად, მე კი შეეწირავ
მწვანე მდელოზე კუნტრუშით მოუღლელ
ჩემს აღთქმულ მოზვერს,

60 წაბლისფერს, რომელიც შუბლზე ნიშანს
ატარებს მოხდენილ მთოვარის მსგავსად,
ოდეს ის მესამედ აღმოსვლის შემდეგ
გამობრწყინდება.

3

მ ე ლ ზ ო მ ე ნ ე ს ა დ მ ი

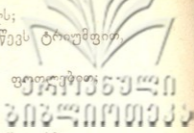
შობის ეამს, შენ, მელზომენევ,
ვაეკაცს თუ კეთილ მზერას გაადევნებ,
მას ვერც ისთმოსური კრივი,
ვერც სრბოლა — მარულა აქეურ ეტლით

ქართული
საქმიანობა

საქართველოს
საქმიანობა

-
- 5 ვერ მოგვრის დიდების სახელს;
ვერც კაპიტოლიუმს მიალწევს ტრაუმფით,
ვითარცა სპასპეტი ვინმე,
თავშემკობილი დელოსურ ფოთლებით;
- მარტოდენ ტიბურის ირგვლივ
10 ლალად მჩქეფარე კამკამა წყლებზე,
და ხშირ ჭალებზე სიმღერა
ეოლიური ლექსით გამოაჩენენ;
- მძლე რომის დიადი ხალხი
მიმიჩენს სავანეს მგოსანთა კრებულში;
15 აწ უფრო და უფრო მცირედ
გამკრავენ მწარედ კბილს ჩემი მოშურნენი.
- ო, შენ, ყოვლისშემძლე მუზავ,
ოქროსდარ ჩანგს რომ საამოდ აუღერებ,
და ხელგეწიფება, თევზებს
20 გედისებრ სიმღერის შეძლება მიაგო,
თუ რომაული ჩანგის მსახურს,
ყველა გამვლელი თითით მიმანიშნებს,
თუ ჩემს სიმღერებში მოსწონთ რამე
შენგან მაქვს ბოძებული ეს ყოველივე!

4

გამაცთა თაოზა

- ვითარც არწივი, ელვათა მორბედი
ფრინველთ მეუფედ ღმერთმა რომ აქცია,
განიმედესთან ვინც დასცადა
და ერთგულება ირწმუნა მისი;
- 5 სისხლის ჩქროლამ და უდრეკმა ჯილაგმა
უცადი მართვე ააგლო ბუდიდან,

ფართხალით ფრენას შეეცადა,
ცაზე კი ღრუბლებს წეწავდა ქარი;

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

10 ოდეს ცხოველმა ძალამ აღიტაცა,
ჭამის და ბრძოლის წყურვილით ატყდა
ის ჯერ ცხერის ფარას მიეახლა,
მერმე კი მტრულად აღძრულ დრაკონებს;

15 ან ვითარცა თხა კუნტრუშით ანაზდად
წაადგეს დედის ჯიქანით გამომძლარს
ლომს, ვისი კბილის ერთი გაკვრა
გამოასალმებს სიცოცხლეს საწყალს, —

20 ესრეთ იხილეს დრუზუსის ბრძოლები
ვინდელიკებმა რეტეის ალბებთან.
მე არ ვეძიებ, თუ სით მოდის
ამაძონთ ცულით მათი აღჭურვის

ადათ-წესების ძველი ამბავი,
— არც ძალუძს მოკვდავს უწყოდეს ყოველი.
მაგრამ ძლიერმა მტრის ლაშქარმა,
დიდხანს ომს შიგან ძლევით მავალმა

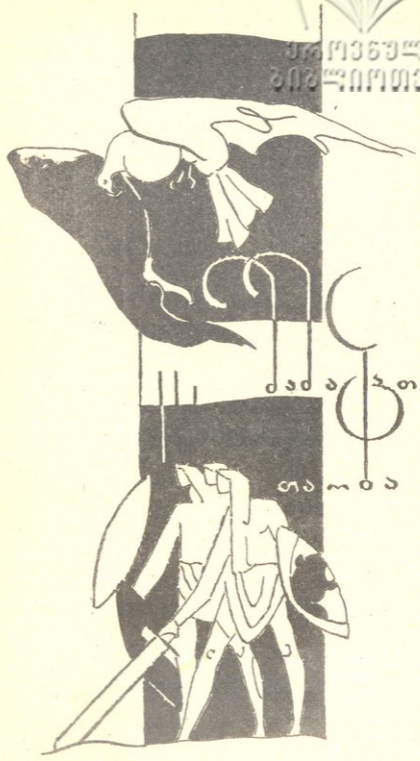
25 შეიგრძნო მადლი გონიერ განსჯის,
რა მოაქვს სწორად წვრთნასა და გამოცდას,
რა შეუძლია ჭაბუკ ნერონთა
ავგუსტუსისგან მამურ სიყვარულს.

30 გულადს კეთილი გულადი დაჰბადებს,
კვიცსა და მოზვერს ჯილაგით იცნობენ,
არ დაჩეკავენ არწივები
ყოვლის მოშიშარ, უსუსურ მტრედებს.

35 მაგრამ გაწვრთნითა ძლიერებს ყოველი,
სულიც მართალი აღზრდითა განმტკიცდეს;
თუკი ნიშატი ველარ მოსდევს,
ღვთით ბოძებულ ნიჭს ზაკვას მოიხმარს.

საქართველოს
რეპუბლიკის
საქართველოს
საქართველოს

ს ა მ დ
ს ა მ დ
ს ა მ დ

40 ვით იმუქაფეს ნერონთა, ო, რომო,
 მოწმენი არიან მეტავრუსი და
 პასდრუბალი დამარცხებული,
 პირმცინარი დღეც ლაციუმშიდას

ბინდის გამფანტავი, — პირველი ჯილდო,
 რაც აფრიკელი უღმობელი დააცხრა
 იტალიას, ვითარც ცეცხლი ფიჭვს,
 ან ზენაქარი სიცილიის ზღვას.

45 შემდგომად რომის აღზევდა დიდება,
 ძღვევამოსილად უმრწემესთ იბრძოლეს,
 და პუნეელთა ანაოხარს
 კვლავ მოევლინენ ტაძრებს ღმერთები.

50 ვერაგ ჰანიბალმა ასე თქვა მაშინ:
 მხდალი ირემი ხარბი მგლის დავლაა,
 მოტყუებულნი ვდეენით იმათ,
 ვისგან გაცლასაც ტრიუმფად ჩავთვლიდით,

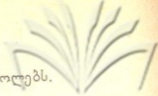
55 ვინც ილიონის ხანძარს გადაურჩა,
 მერმე ტუსკიის ზღვის გრივალს ებრძოდა,
 და ავზონიას წარიტანა
 წმინდა ნიეთები, ბალლი და მამა;

60 ვინც თვის ძლიერებით ძელქვას სწორფერობს,
 ნოყიერ ალგიდუსის მთაში რომ მოჭრეს,
 ვინც თვით რკინისაგან ძღვევის უამს,
 სულის და ხორცის სიმტკიცე მიიღო,

მისებრ თვით ჰიდრაც უწყალოდ ნაჩეხი
 ვერ აღიდგენდა ღონეს და სიმრთელეს,
 მსგავსი ურჩხული არ ყოლიათ
 არცა თებულებს და არცა კოლხებს.

65 რაც ღრმად ჩასძირავ — მით მშვენი ამოვა,
 შეეჭიდები — უფრორე დიდებით

გამარჯვებული მიიქცევა,
სატრაბახოს გაუხდის ცოლებს.

70 კართაგენს ელჩთა აღარა წარუგზავნი,
ო, დაიღუპა ყოველი იმედი,
სახელი ჩვენი მოიკვეცა
ჟამს ჰასდრუბალის აღსასრულისას.

75 რას არ იქმს რაზმი კლავდიუსისა,
იუპიტერი მფარველობს რომელთაც
და შორსმჭვრეტელი განსჯის მადლიც
უმკაცრეს ომში მხსნელად ევლინება!“

5

დაბვიბრუნდი, კეისარო!

ზენაარ ღმერთთაგან იშვი ჩვენს მწყალობლად,
შენ, რომულუსის მოდგმის დამცველო,
გამოხდა ჟამი, სენატთან დათქმული,
არ ჩანხარ, დაბრუნდი გელით!

5 სამშობლოს სარდალო, ნათელი მოგვეფინე,
რამეთუ გაზაფხულისდარი შენი სახე
ხალხსაც გააბრწყინებს, დღესაც კარგს მოგვიტანს,
შუქიც მოიმატებს მზისა.

10 ვითარცა მშობელი დედა ჭაბუკისა, —
რომელიც უმძაფრესმა სამხრეთის ქარმა
კარპათოსის ზღვის გადაღმა გარდახვეწა,
მოწყვიტა უტკბილეს კერას, —

15 თავის ვაჟს მოუხმობს აღთქმით და ვედრებით,
თან თვალს არ აცილებს შორეულ ნაპირებს,
ესრეთ ერთგულების ნაღველით აღძრული
სამშობლო უხმობს კეისარს.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

20 ხარიც კი უშიშრად მიყვება იალაღს,
ჰკვებავს უხვი კალთით კერესი მინდორ-ველს,
მშვიდად ნაოსნობენ ზღვაში მეზღვაურნი,
რწმენა ერიდება ღალატს.

კანონი ყოველგვარ მზაკვრობას დათრგუნავს,
არ წაიბილწება უბიწო ოჯახი,
შვილი დედ-მამის პატივისმცემელია,
სასჯელი თან ახლავს ცოდვას.

25 ვისლა ეშინია პართელის ან სკვითის,
პირქუშ გერმანიის ნაშიერ ტომების,
ომში ვინ გაექცეს ველურ ჰიბერიას?
ჯანსაღად როს გეყავს კეისარი?

30 დღეს ყველა საკუთარ მადლობზე მუშაობს
და ვაზი ობოლი თალარზე გადაჰყავს,
მერმე კი სუფრასთან ღვინის თასს დასცლის და
ვითარც ღმერთს მოგინებობს შენ.

35 მავანი მუდარით აღგივლენს ვედრებას
ოჯახის უწმინდეს ლარების კრებულში,
ისე ვით საბერძნეთი მოიხსენიებს
კასტორს და ჰერკულესს — დევგმირს.

40 ჩვენ მუდამ ვნატრობთ უზმოზე თუ ვახშმად
ოდეს მზე ზღვათა-ზღვას ამოეფარება:
„ნეტავ ჰესპერიას დღეობებს ჰმატებდე,
სვიანო პატრონო ჩვენო!“

ს ა კ ო ლ ო ნ ი ს ა დ მ ი

ღმერთო, ვინც მიაგე სამაგიერო
ნიობეს მოდგმას, მტაცებელ ტიტოსს

და ტროას კედლების თითქმის დამძლეველს
ფთიელ აქილევსს;

5 სპარაზენობდა უებროდ, მაგრამ შენ
ტოლს ვერ დაგიდებდა თეტისის ვაჟი,
თუმცაღა შუბით დარდანელთ გოდოლებს
უმტვრევდა ბჭეებს.

10 ის ვითარც ფიჭვი რკინით მოჩეხილი,
ან კვიპაროსი ევრუსის მოთხრილი,
შექანდა ისე და მტვერში განერთხო
ტევკრთა მიწაზე.

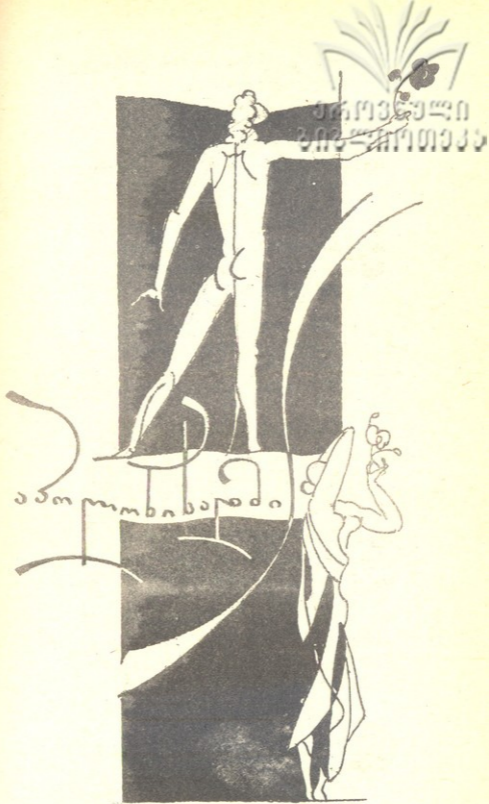
15 იგი მზაკვრულად შეწირული ცხენით
ნადიმზე ტროას თავზე რომ დასხმოდა,
არ აცდუნებდა პრიამეს ჯალაბს
მწარე ზეიმზე;

20 დაუფარავად მოსპობდა ძლეულ მტერს,
ძუძუთა ბავშვებსაც, ოი, უღვთოებავ,
და დედის საშოში მყოფ უცოდველთაც
ცეცხლით დაწვავდა,

თუ არა შენი და ვენუსის ვედრებით
ღმერთების მამა კეთილ შეგონებით
არ იქმდა ახალ კედელთა შენებას
ენეასისგან.

25 ფებუსო, ქნარს რომ ასწავლი თალიას,
ქსანთოსის წყალში ვინც თმათა განიბან,
დავნიის მუზა, გთხოვ, რომ დაიფარო
აგუიევსო!

30 ფებუსმა სული შთამბერა, მასწავლა
სიმღერა, მომცა პოეტის სახელი.

კეთილშობილო, ამაყო მოყმენო
და ქალწულებო,

35 შემართულ შუბით ქალღმერთი გიფარავთ,
ირემა და ფოცხვერს რომ გარდასვეწს შობითა,
აჰყევით ლესბოსურ ჰანგებს სიმებზე
ჩემგან ჩამოკრულს.

40 ვითარცა წესია, სიმღერა მივაგოთ
ლატონას ძეს და ვინც მწუხრს გვინათებს,
ვინც მართავს თვეთა მიწყივად მოქცევას,
უვლის მოსავალს.

თქვი შენ მეუღლე: „ღმერთთა საუკუნო
ზეიმზე მათდა ვიმღერე აზმანი,
ჰორაციუსმა, ჩვენმა მგოსანმა
ჰანგთ მაზიარა“.

7

გ ა ფ რ თ ხ ი ლ ე ბ ა

გაღღვა, წავიდა თოვლი, კვლავ დაუბრუნდნენ ხეებს
ფოთლები
და ბალახები მინდვრებს,
სახე იცვალა მიწამ და მდინარეთა შმაგი დიდროა
ჭიქურ ეხლება ნაპირს.

5 ნიმფებთან ერთად ძველები, ტანშემოძარცვული ნაზი
გრაციები
წინ მიუძღვებიან ქოროს,
იძრა ყოველი ირგვლივ, და უკვდავება ნუ გჯერა,
რადგან
ქამი წარიტანს დღეებს.

მკაცრ სუსხს ზეფირი ალღობს და გაზაფხულსაც
მოსდევს ზაფხული,

10

რა გასრულდება იგიც,
დაგვიზამთრდება ჩქარა, როს შემოდგომა ნაყოფიერი
დაცლის ხვავიან კალთას.

თუმც სწრაფად ცვლადი თვენი მუდამ ავსებენ
დასაქლოსს ცხოვროს,

15

ერთი ბოლო გვაქვს ყველას,
მორკმულ ტულუსს და ანკუსს, მამა ენეასს
მივეახლებით
ქმნილნი ჩრდილად და ფერფლად.

იქნებ განგების ძალით ხვალინდელი დღე არ
გაგვიოთენდეს,
ვინ უწყის ღმერთთა ნება?
ლალობით განვლე დღენი, ის რაც ძალგვიძლდა, გულით
მიგვეძღვნა,
გულხარბ მემკვიდრეს დარჩა.

როს ბედისწერა გვიწევს, დაკრავს მინოსთან
განკითხვის ჯერი,
ო, ტორკვატუსო, მაშინ
ვერც შთამომავლობა, ვერც მოკრძალება და
ენამჭევრობა
ვერ აღგადგენენ მკვდრეთით:

25

რამეთუ აღარ ძალუძს, თვით დიანასაც სულთა
სამეფოდან
ჰიპოლიტუსი იხსნას;
რამეთუ თვითონ თეზევსს არ შესწევს ძალა, რომ
პირითოუსი
წარტაცოს ლეთეს ბორკილს.

მივცემდი მეგობრებს ხალისით საჩუქრად
 თასებს და ასევე ნანატრ ბრინჯაოს,
 მივცემდი სამფეხებს — ჯილდოს მძლე ბერძენთა,
 შენც, ცენზორინუს, მცირედს არ გარგებდი,

5 იმ ხელოვნების ოსტატი რომ ვიყო,
 პარასიუსსა და სკოპასს რომ ძალუძოთ:
 მარმარის თეთრ ქვაში, ანდა ნაზ ფერებში
 კაცთა და ღმერთების სახეთა ხორცშესხმა.

10 მაგრამ მე ვინ მომცა ამდენის შეძლება,
 შენც არ გაქვს სურვილი ამის, არც სახსარი,
 შენ ხარობ ლექსებით, მეც ძალმიძს მოგიძღვნა
 მარტოდენ სიმღერა და ფასიც დაგიოქვია.

15 ვერც მარმარილოზე ნაკვეთი წარწერა,
 დაცემულ მამაცთ რომ სიცოცხლეს უბრუნებს,
 ვერც დათრგუნვილი მუქარა პანიბალის,
 ვერც ფერფლად ქცევა უწმინდურ კართაგენის

20 ვერ იტყვის კალაბრიის მუზებზე უკეთ
 იმ მამაც ვაჟკაცის ქებათა ქებას,
 რომელმაც სძლია და მთლიანად შემუსრა
 აფრიკა და მისგან სახელიც დაირქვა.

ჯილდო არ ერგება შენს ქველ ნაამაგარს,
 ნუსხა თუ დადუმდა. რაღა იქნებოდა
 ილიას და მარსის ვაჟი, თუ ღუმილი
 შურით რომულუსის დიდ საქმეთა შეკრავდა?

5 სტიქსის ტალღებიდან დახსნილი ეაკუსი
 მგოსანთა სიქველემ, ენამ და სიკეთემ

ნეტართა კუნძულზე მარად დაამკვიდრეს:
ღირსეულ ვაჟკაცის სიკვდილს მუზა კრძალავს,

გმირს ზეცად ამალღებს! თვით იუპიტერის
ლხინის მონაწილე გახდა ჰერკულესი;
და ტინდარიდების ნათელი ვარსკვლავი
ზღვაში დასალუპად განწირულ გემთ იხსნის.

ლიბერი მტევნებით საფეთქელშემკული
კეთილად აგვიხდენს ნანატრს და ნაფიქრალს.

9

ლოლიუსისადმი

არ უწერია იმ სიტყვებს დაღუპვა,
რაც აფეიდუსთან ნაშობმა წარმოვთქვით,
მანამდის უცნობ ხმოვანების
სიმთა ქლერასთან შეერთებული.

5 უპირველესად დაბრძანდეს ჰომეროს,
ვერც ვინ დაჩრდილავს დიდებულ პინდარეს,
ვერცა ალკეოსს, ვერც კეოსელს,
ვერც სტესიქორეს ნაღვლიან ლექსებს.

10 დრომ ვერც ანაკრეონტს დააკლო რაიმე,
რამეთუ ჯერაც სუნთქავს სიყვარული,
კვალად იცოცხლებს გალობანი
ტკბილი, ეოლიელ ქალწულისა.

15 გარნა მარტოდენ ლაკედემონიელ
ელენეს მისწვდა ალი დაგზნებული,
ოდეს მოხიბლა ოქროს სამოსმა,
მეფურ ბრწყინვალეობამ, ამაღამ მრუშის.

გარნა პირველად ტევკრმა ჰკრა ისარი,
ანდა ერთგზისად მოადგნენ ილიონს,

20 გარნა სთენელუს, ანდა კიდევ
მძლე იდომენევს, მხოლოდ და მხოლოდ

მუზათა სამღერ ბრძოლაში ვიწოდნენ
არცა ჰექტორ და შმაგი დეიფობუს
იყვნენ პირველნი, ვინც იბრძოდნენ
შვილთა და ცოლთა გადასარჩენად.

25 იყვნენ გმირები აგამემნონამდე,
მაგრამ ყველანი გრძელ ღამეს შეერთვნენ,
ასე უცრემლოდ დაიფარნენ,
რადგან დააკლდათ მგოსნის სიმღერა.

30 ჯაბანი მკვდარი მცირედით განსხვავდეს
უხოტბოდ შთენილ კაი ყმისაგან,
მე არ დაგტოვებ შეუშკობლად,
არც ნებას მივცემ ნამოღვაწარი

35 შენი, ლოლიუს, ერთიან მოიცვას
შურით აღვსილმა უღვთო დავიწყებამ!
ალალმართალი გიჩნდა სული
საორჭოფო და მართალ საქმეშიც,

40 შური იძიე შენ ყველა მზაკვარზე,
არ გათნევს სხვისი ურიცხვი საჭურჭლე;
კონსული მანამ ყოფილიყავ,
სანამ სარგებელს არად მიიჩნევ

და განიკითხავ სიმართლის ერთგული-
შორს მზვაობარი განდევნე ყოველი,
გამარჯვებულმა იარალი
ზე აღმართული მიმართე გაღმა.

45 როს ბედნიერად მრავალის მფლობელთა
მივითვლით, სწორად არ მიჩანს, რამეთუ

იგი პყრობს სახელს ბედნიერს,
ღვთის ბოძებულს ვინც მოიხმარს ბრძნულად,

50 მკაცრ სიღარიბეს მოთმენით გაიტანს, **ეროვნული**
უპატიოსნოს გაურბის სიკვდილს, **ბიბლიოთეკა**
მაგრამ მოკვდება მოყვასისათვის,
და სამშობლოსთვის თვინიერ შიშის.

10

ლიბურინუსს

ჯერჯერობით უკარებავ, შენ ვენუსის ძღვენით სავსევე,
როს ანაზღად ნორჩი ღინღლი სიამაყეს დაგიორგუნავს,
დაგცვივდება ახლა მხრებზე დაფენილი გრძელი თმები,
შეგეცვლება ლაწვისთავებს მოღებული ვარდისფერი,

5 როცა სახეს დაგიფარავს გაბურღული წვერულვაში,
იტყვი მაშინ, რამდენჯერაც თავს სარკეში დაინახავ:
რასაც ვფიქრობ, რატომ ძველად არ ვფიქრობდი
ყმაწვილკაცი,
ანდა რად არ მობრუნდება ოდინდელი სიქაბუკე?

11

ფილისს

მომეძევება, ცხრა წლის წინ ჩადგმული
ალბანურ ღვინით ყელსავსე ხელადა,
გვირგვინისათვის მაქვს ბაღში ნიახურიც,
ჩემო ფილისო,

5 და ბლომად სურო, შენ რომ დაგამშვენებს!
სახლ-კარიც ჩემი კისკასობს ვერცხლისფრად,
წმინდა ტირიფით მორთულ საკურთხეველს
ბატკნის სისხლი სურს.

10 ირგვლივ ლაღობს და ხმიანობს ყოველი,
წინუკმეუ დარბიან გოგო-ბიჭები,
ცეცხლი ტოკავს და აღმა იკლავს
კვამლის ბოლქვები.

15 ოპ, რომ იცოდე, რა ნადიმზე გიწვევ,
ვზეიმობ იღებს, რომელიც შუაზე ჰყოფს
ზღვათა დამფარველი დიდი ღმერთქალის
ვენუსის აპრილს.

20 ჩემთვის დღე ესე უფრორე მეტია,
მეტი, ვიდრე დღე ჩემი დაბადების,
რადგან ამ დღიდან მოითვლის თავის წლებს
ჩემი მეცენატი!

ყრმა ტელეფუსი, ვისაც შენ მიელტვი,
არ არს შენი ხვედრი; მას სხვა გოგონამ,
ანცმა და მეტად მდიდარმა დაადო
ტკბილი ბორკილი.

25 ფხეთონის სვე დააფრთხობს ხარბ იმედს,
ჩვენ სხვაც გვიღვეს წინ მძიმე მაგალითი:
პეგასუსისგან ძლეული მხედარი
ბელეროფონტი.

30 რაც არც შენ შეგფერს და კრძალავს კანონიც,
განუდექ ყოველს, ფიქრშიაც გაექეც;
ჰე, სასურველო, შენა გხვდა ჩემი
ბოლო სიყვარული.

35 ამიერიდან სხვა ქალს არ მოვუხმობ,
ოღონდ მიმღერე ჩემო საყვარელო;
საზრუნავს ჩვენსას წარიტანს სიმღერა,
მიმღერე ოღონდ!

ვერგილიუსს

ჰა, გაზაფხულის თანმხლები ქარები
დააცხრობს ზღვათა და დაჰბერავს დაღქმას,
აღარ ჩანს ყინულით დამზრალი მინდორი,
მდინარეს დაეხსნა თოვლი.

5 იშენებს საბუღარს საბრალო ჩიტუნა,
დასტირის იტისს და გარდუვალ შერცხვენას
კეკროპსის სახლის, ვისი მეფისაც დათრგუნა
ვნებანი შურისძიებით.

10 მინდორში სალამურს უტკბესად აკვნესებს
მწყემსი და აძოვებს ცხვრის ფარას ნასუქარს,
უმღერის ღმერთს, რომელს ათნევს არკადის
მთა-გორზე გაშლილი ფარა.

15 ვერგილიუსო, ამ დროს მოყვა წყურვილი
თუ შენ, სათაყვანოს კეთილშობილ ჰაბუკთა,
გსურს ღვინო მოგართვან კალენურ ვენახის,
მოგცემ ნარდის ზეთის ფაშად.

20 ზეთის მცირე ქილა დოქს გამოიტყუებს
სულპიციუსის სარდაფში შენახულს
და ახალ იმედებს გულუხვად მოგაგებს,
დართთაგან განბანს საზრუნავს.

თუ შენ მოგიზიდავს ეს მხიარულება,
შენივე საქონლით მოიქვეც იჩქითად,
აზრდაც არა მაქვს, გასვა უსასყიდლოდ,
ვითარცა მდიდარმა ვინმემ!

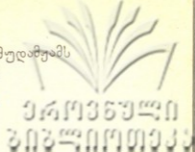
25 ნულარ შეყოვნდები, ნუ გწადს სარგებელი,
ჰკუას შეუზავე სიბრიყვით სილაღე

საქართველოს

საქართველოს
საქართველოს

და სიბრძნე დატკობით განდევნე, მულამუამს
გახსოვდეს სიკვდილის ცეცხლი!

13

ლიკის

მისმინეს ღმერთებმა, ო, ლიკევ, მისმინეს:
ვხედავ, ვით თანდათან გერევა სიბერე,
თუმცა კეკლუცობ ურცხვად,
ანცობ და ეძლევი სასმელს.

5 გაბზარულ სიმღერით კუპიდონს მოუხმობ,
იგი აყვავებულ ღაწვებზე ეხვევა
ქიას, ვინაც ტყბილად უკრავს
და სიმღერას აყოლებს ჩანგს.

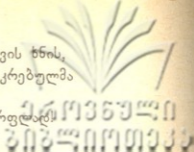
10 ხმელ მუხებს გასცილდა მოუხელთებელი,
გაგირბის შენ, რადგან ჭაღარამ დაგჯაბნა,
დაგინაოჰდა სახუ,
ყვითელი კბილები გიჩანს.

15 ვერ დაგიბრუნებს კოსური ძოწეული,
ვერც უძვირფასესი თვალი იმ დროებას,
რაც წარიტანა ერთხელ
ღღემ და მატიანეს წილხვდა.

20 მარქვი, სად მიიქცა მშვენება წარმტაცი,
სით გაქრა ფერადი და ნელი რონინი,
რა შეგერჩა ტრფობის ღირსი,
რამაც გამიტაცა ისე;

ვინ ხელოვანებით გვატკობობდი ოდესლაც
და სახიერებით კინარას ცილობდი,
მაგრამ მოკვეცა ბედმა
უდროოდ კინარას ღღენი;

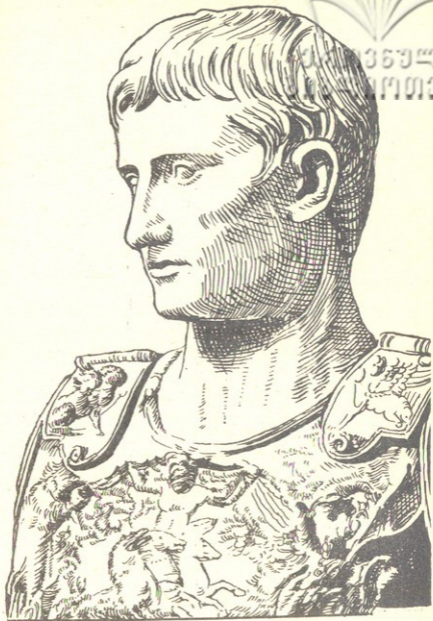
- 25 ალბათ სურს ლიკე შეიქმნეს ყვავის ხნის,
რომ მერმე მგზნებარე ჭაბუკთა კრებულმა
სიცილ-ხარხარით ნახოს
ცეცხლი ჩაღვენთილი ფერფლად.

14

ს ვ ზ უ ს ტ უ ს ს

- სენატორებმა ვითარ იმუქაფონ,
ან რომის მკვიდრთა, ო, დიდო ავგუსტუს,
რომ ქვათა ზედა ამოიჭრას
სადიდებელი შენი სწორფერი.
- 5 სად აღმოხდების მზე მსასობელი,
უპირველესი იმთავრებ ყოველგან!
შენგან ძლეული ვინდელიკები
დამემორჩილნენ ლათინურ კანონებს.
- 10 შენი მძლეთა-მძლე ლაშქრით შემუსრა
ფეხმალი ბრევენები მამაცმა დრუზუსმა,
სძლია ველური გენავნები
და დააქცია ალპებს ციხენი.
- 15 მერმე, სულ მალე უფროსმა ნერონმა,
კეთილი ნიშნებით აღფრთოვანებულმა,
ბრძოლები გამართა უმძაფრესი
და მთლად შემუსრა ველური რეტნი.
- 20 გვენახა, ნეტავ, სისხლისმღვრელ ბრძოლაში
თავისუფლებისთვის თავის გამწირველს
ვით მუსრავდა მტერს უწყალოდ!
ვითარცა ზენა ქარის ამოჭრა
გააპობს ღრუბლებს და ტალღა იშხუვლებს,
ისე მოუღლელად მტრის რაზმით კვეთავდა,

გზას იკაფავდა შეუსვენებლად
ცეცხლის შუაგულში შექრილი რაშით.

25 როგორც ავფიდუს — მძვინვარე დიდროს
ჩამოედინება დავნუსის სამეფოს,
და ემუქრება წასალეკად
ვრცელ აპულის ნახნავ ნათესებს,

30 ესრეთ მტრის რაზმი ჯიქური თავდასხმით
ველზე გაშალა და ისე ჩახოცა
გმირმა სპასპეტმა კლავდიუსმა
და გამარჯვების გზებზე ვიღოდა

35 შენი ღმერთების და ჯარის შეწევნით!
სწორედ ამ დღის სწორს შენს წინ ქედმოხრილი
ალექსანდრიის განიხვნა ბჭე
და დარბაზები პატრონს გელოდა.

40 თხუთმეტი წელი როცა განსრულდა,
კეთილმა ფორტუნამ ომის მოგებით
ყველა ბრძანება აღგისრულა
და ნანატრი ნათელით შეამკო.

თაყვანს გცემს მიდია და მიწა ინდოთა,
კანტაბრიელი, სკვითი მომთაბარე,
ო, ამა დღეთა, მძლე ქომაგო,
იტალიის და მბრძანებელ რომის!

45 ქედს გიხრის ჰისტერი და სწრაფი ტიგროსი,
ნილოსი, რომელიც სათავეს გვიმაღავს,
ზღვათაზღვა სავსე ურჩხულებით,
ბრიტანთა ნაპირს შეჭიდებული;

50 თაყვანს გცემს გალას შეუდრეკელი,
და ჰიბერიის პირქუში ქვეყანა,

და მეომარი სიგამბრებიც
შენს წინ მორჩილად განიარაღდნენ!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

15

სანამ კეისარი განაგებს სამეფოს

მინდოდა მეთქვა დამხობილ ქალაქთა
და ბრძოლათათვის, მაგრამ ტირენის ზღვას
ვერღა გავედი გაშლილი აფრით,
რამეთუ ლირას ჩამოკრა ფეხემ!

5 შენი მეუფობის ჟამს ო, კეისარო,
აღსდგა ბარაქა, კვლავ დაუბრუნდა
იუპიტერის ტაძარს დროშები,
დახსნილი პართთა ტყვეობისაგან!

10 კვირინუსის ტაძარს დაეხშო კარიბჭე;
ლაგამი მოსდე წესრიგის დარღვევას
და ბოროტება განიდევნა;
შენ დაგვიბრუნე ძველი ქველობა,

15 რამაც განაერცო სახელი ლათინთა,
შორს იტალიის გატყორცნა დიდება,
კიდით კიდემდე მიმოჰფინა
ჰესპერიიდან აღმოსავლამდე!

20 სანამ კეისარი განაგებს სამეფოს,
ვერც შინაომი დაგვირღვევს სიმშვიდეს,
ვერც რისხვა, ვინაც გამოჰქედა
მტრობის მახვილი ქალაქთა ზედა!

ვერვინ დაარღვევს შენეულ კანონთა:
ვერცა სპარსები, ვერც გეტნი, სერები,
ვერც ტანაისის გამოზრდილნი,
ვერც დანუვიუსის წყლის შემსმელნი!

25 საზეიმო თუ საქმიან დღეებში
მხიარულ ლიბერის ძღვენით ვერთობით;
ჩვენი ცოლ-შვილით პირველ რიგში
ლოცვა-ვედრებას აღვუვლენთ ღმერთებს,

მერმე კი მამათა ჩვეულებისამებრ
36 ლიდიურ ფლეიტის წკრიალზე ვუმღერებთ:
ანჭიზესა და ტროას ციხე-ბურჯს
და შთამომავალს დიდებულს ვენუსის!

საიუბილეო ჰიმნი
ანუ
ჰიმნი საუკუნო

ფებევ და ტყეთა მეუფე დიანავ,
შემამკობელნო ნათელნო ზეცისა,
თაყვანს გცემთ მარად, გვიბოძეთ, რასაც გთხოვთ
ამ უწმინდეს დღეს!

5 სიბილა ლექსად გამართულ მისნობით
ბრძანებს ქალწულებმა, ნარჩევმა ვაჟებმა,
დღეს შვიდი ბორცვის მფარველი ღმერთების
თქვან საგალობელი.

მბრწყინავი ეტლით, მზევ მსაზრდოებელო,
10 დღეს ხან წაგვგვრი და ხან ისევ გვიბრუნებ
ამოსვლა ჩასვლისას; დე, ნურც გენახოს
რომზე დიადი!

ო, ილითიავ, შენ მიეც დედათა
შვება ნაყოფის დროულად შობაში,
15 ვითარც გნებავს შენ, გინდ გერქვას ლუკინა,
გინდ გენიტალისი!

შენ შეეწიე, ღმერთქალო, მამათა
გადაწყვეტილებას გასათხოვ ქალებზე,

ქართული
ენების
სამეცნიერო
ცენტრი

ს ი ძ ი

ს ი ძ ი

20 დე, ქორწინების კანონით გამრავლდეს
ნორჩი თაობა!

ათჯერ თერთმეტი წლის უკუმბიკვეთ
დაბრუნდეს ზეიმი და ჰიმნთა ცალობა
სამჯერ ნათელ დღეს და ამდენივეჯერ
საამო ღამეს.

25 და თქვენ, პარკებო, სიმართლის მეტყველო,
დე, ის სიკეთე, რაც ბედმა განსაზღვრა,
დაცული იქნეს თქვენი შემწეობით
სამომავლიოდ.

30 მიწამ აგვავესოს ხვავით და საქონლით,
კერესს დაუწნას თავთავის გვირგვინი,
დე, იუპიტერმა წყლით და ნიავით
კვებოს ნაყოფი!

35 ო, აპოლონო, მშვილდი შეიხსენ და
ყრმათა ვედრება მშვიდად შეისმინე!
მთვარის რკალიანო, ვარსკვლავთ დედოფალო,
უსმინე ქალწულთ!

40 რაკი ეს რომი თქვენი შექმნილია,
როს კეთილ ლტოლვით ილიონის მოდგმამ
დატოვა ძველი ფუძე და უწია
ეტრუსკთა მხარეს

და უკან მიჰყვა უბიწო ენეასს,
ვინც მოდგმას ტროას ხანძრიდან უჩვენა
სწორი სავალი, მისცა დაკარგულზე
უფრორე მეტი.

45 ახალგაზრდობას — კეთილი ზნე-ჩვევა,
ჭარმაგთ — სიმშვიდე და დინჯი სიბერე
რომულუსის ტომს — ყოველი სიკეთე
მოეცთ ღმერთებო!

50 დე, ვენუსის და ანჟიზეს სისხლისას
თეთრი ხარების თქვენთვის შემწირველს
მორჩილ მტრის შემწყალეს და სხვათა დამორჩუნველს,
მოეცო, რაც გთხოვათ!

55 მძლავრი ხელით და ალბური მახვილით
ძრწის მიდიელი ზღვასა და ხმელეთზე;
ერთ ღროს დიდგულა სკვითი და ინდოც
წყალობას ითხოვს.

60 მშვიდობა, რწმენა და პატიოსნება,
ძველი რიდი და სიქველე დაბრუნდა;
აი, გამოჩნდა ნეტარი სიუხვე
ხვავის სავსე რქით.

ცხრა მუზის სატრფო, მბრწყინავი ფეხუსიც
დამამშვენებელ მშვილდ-ისრით, მისანი,
ვინც ხელოვნებით მუდამყამს მკურნალობს
ჯაფით დაქანცულთ.

65 ის წლიდან წლამდე გააბედნიერებს
და გააძლიერებს რომს და ლაციუმს,
კეთილ თვალს დაადგამს საკურთხეველს
პალატიუმისას.

70 დე, ყური მიაბყროს ავენტინუმის
და ალგიდუსის მეუფე დიანამ
ლოცვა-ვედრებას თხუთმეტი ვაჟკაცის
და ჭაბუკთ აღთქმებს.

75 სახლებში მიგვაქვს რწმენა და იმედი,
რომ იუპიტერმა და ღმერთთა კრებულმა
ისმინეს ლოცვა ფებეს და დიანას
რომ აღვევლინეთ!

შენიშვნები

რიცხვით მითითებულია ლექსი და მისი სტრიქონები

წიგნი I

1

გაიუს ცილნიუს მეცენატი (ძვ. წ. 70—8), ვისაც ეს ოდა ეძღვნება, რომის სახელმწიფოს თავკაცის — პრინცეპსის — ოქტავიანუს ავგუსტუსის უახლოესი თანამდგომი პირი და მრჩეველი იყო. ავგუსტუსის კარზე იგი თავს უყრიდა და მფარველობდა პრინცეპსისა და რომის სახელმწიფოს ერთგულ, მეზობზე პოეტებს. ამ პოეტთა შორის იყვნენ: ვერგილიუსი, პორაციუსი, პროპერციუსი და სხვ.

სხედასხვაგვარია ადამიანის მიღრეკილება და მისწრაფება: ზოგი დოღში გამარჯვებას ელტვის, ზოგი ხალხის გულის მოგებასა და თანამდებობის მოპოვებას ცდილობს, ზოგი პურით ბედლის ავსებას, ზოგ კაცს საკუთარ მამულს ვერ მოსწყვეტ, ზოგს ვაჭრობით სურს გამდიდრდეს, ზოგი ცხოვრებას ღვინით სავსე თასთან განცხრომაში ატარებს. ზოგიერთთა მისწრაფება კი ომსა და ნადირობაშია.

ლექსის ავტორის იდეალი პოეზიაა. უმაღლესი ბედნიერება პოეტის აღიარებაა, ასეთია ამ ლექსის უმთავრესი აზრი.

4. მეტა — კონუსისებური სასტარტო და საფინიშო სვეტი, რომელიც შვიდგზის უნდა შემოეწერათ დოღის მონაწილეებს.

8. სამმაგი პატივი — მაღალ თანამდებობათა სამი საფეხური ძველ რომში: ედილიტატი, პრეტურა, კონსულატუსი.

11. ლიბია — რომის პროვინცია ჩრდ. აფრიკაში; მარცვლეულით მდიდარი მხარე, რომელიც რომს პურეულით ამარაგებდა.

12. ატალუს III — პერგამონის (მც. აზიაში) უმდიდრესი მეფე,

რომელმაც ძვ. წ. 133 წელს თავისი მხარე რომს უანდერძა.

16. მირტოუმის ზღვა — ეგეოსის ზღვის სამხრეთ მონაკვეთი.

19. მასიკური ღვინო — საუკეთესო ღვინო, რომელსაც კამპანიის მხარეში ამზადებდნენ.

32. ევტერპე — ლირიკული პოეზიის მუზა.

33. პოლიპიმნია — საგუნდო-საფერხლო პოეზიის მუზა.

2

ამ ლექსში, რომელიც ოქტავიანუს ავგუსტუსისადმი მიძღვნილი, ასახულია რომის მღელვარე ცხოვრება იულიუს კეისრის მკვლელობის შემდეგ. პოეტი შემწეობას სთხოვს ოქტავიანუს ავგუსტუსს.

1. ყოველთა მამა — იუპიტერი.

3. გოდოლი — კაპიტოლიუმი, ბორცვი რომში იუპიტერის, იუნოსა და მინერვას ტაძრებით.

6. პირას დრო — საყოველთაო წარღვნა. პირა, ეპიმეთესა და პანდორას ასული, თანახმად მითისა, თესალიის მეფის დევკალიონის მეუღლე იყო. დევკალიონი და პირა გადაურჩნენ მხოლოდ და მხოლოდ წარღვნას. მათგან იღებს დასაბამს წარღვნის მერმინდელი თაობა.

7. პროტევსი — ზღვის ღვთაება — მისანი.

14. მდინარე ტიბერის აღიდება მოხდა იულიუს კეისრის მოკვლის შემდეგ. პორაციუსი ამ წყალდიდობას (დიდროას) მითიურ წარღვნას უკავშირებს.

15. ვესტა — კერის ღმერთქალი. მისი ტაძარი რომის ფორუმზე იდგა.

15. ეტრუსკული მხრიდან — ტიბერის მარცხენა სანაპიროდან.

18. ილია — რეა სილვია, რომის ფუძემდებელ ძმათა — რომულუსისა და რემუსის დედა; მითის თანახმად, მდინარის ღმერთის ტიბერის მეუღლე იყო.

23. სპარსები — აქ იგეგვა, რაც პართები, რომაელთა ყველაზე დიდი მტრები. პორაციუსი მათ ხშირად „სპარსებისა“ და „მიდიელების“ სახელით მოიხსენიებს.

33. ერიკინა — ვენუსის (ბერძენთა აფროდიტეს) ეპითეტი ნაწარმოები სიცილიაში მდებარე მთის ერიქსის სახელისაგან. ამ შთაზე ვენუსის ტაძარი იდგა.

34. კუპიდო (კუპიდონი) — ვენუსის ფრთოსანი ვაჟი, სიყვარულის ღვთაება (ბერძ. ეროსი).

41. მაიას ძე — იუპიტერისა და ატლანტის ასულის მაიას ვაჟი — ღმერთი მერკურიუსი (ბერძენთა ჰერმესი). აქ იგი გაიგივებულია ოქტავიანუსთან.

ლექსი ეძღვნება ზომალდს, რომელსაც ვერგილიუსი ათენში უნდა ჩაეყვანა. პოეტი მეგობარს უსურვებს კეთილ მგზავრებას და კიდევს ადამიანის დაუოკებელ გამბედაობას.

1. კვიპროსის ღვთაება — კვიპროსობოლი (ვენუსი).
2. ელენეს ძმები — კასტორი და პოლუქსი. მათი სახელობის თანაგარსკვლავი შეზღვეურთა მფარველად მიიჩნეოდა.
13. ჰიადები — შვიდი მთიები. მათი ჩასვლა ქარიშხლის მომასწავებელია.

34. კრეტის მეფის მინოსისაგან თავის დასაღწევად დედალუსმა თავისთვისა და თავისი ვაჟის იკარუსისათვის ხელოვნური ფრთები გააკეთა და მათი წყალობით სიცილიისაკენ გაფრინდნენ. იკარუსი გზად დაიღუპა.

35. ჰერკულესის თორმეტ გმირობათაგანი იყო საიჭიოს სამეფოდან ურჩხულის — კერბერის ამოყვანა.

4

პოეტი აღწერს გაზაფხულის დაბრუნებას და გვიჩვენებს დავტკბეთ სიციცხლით, რაკი სიკვდილი გარდუვალა.

7—8. ვულკანუსი (ბერძ. ჰეფესტო) ცეცხლისა და მკვდლობის ღვთაება, რომელსაც ცალთვალა გოლიათები — კიკლოპები ემსახურებოდნენ სამკვდლოში.

11. ფავნუსი — ტყეთა და ქალათა ღვთაება.

14. ლიციუს სესტუს კვირინუსი — პორაციუსის მეგობარი; ძვ. წ. 23 წელს იყო კონსული.

5

პოეტი უსაყვედურებს მშვენიერ პირას ორგულობასა და ღალატს.

15. ზღვაში ქარიშხალს გადარჩენილი კაცი ტაძარში ღმერთებისადმი მადლიერების შემცველ წარწერიან დაფასა და სველ სამოსს ჰკიდებდა. აქ სიმბოლურად იგულისხმება პირას ღალატი და მისგან გადარჩენა.

6

პორაციუსი გვამხმენებს, რომ მას ხელეწილის უმღეროს ლხინსა და ტრფობას და აქედან — დიდ ეპიკურ საქმეთა უმღეროს ეძღვნება მარკუს ვიპსიანუსს ანტიპატრუსს — ოქტავიანუსს ავგუსტუსის უერთგულეს თანამდგომს, რომელსაც პორაციუსს შეუკვეთა ეპიკური თხზულების შექმნა პრინციპის მის დიად საქმეთა შესაქებად.

2. ლიციუს კვირინუს რუფუსი — ეპიკოსი და ტრაგიკოსი პოეტი, ვერგილიუსისა და პორაციუსის მეგობარი.

მონია — ლიდია; მეონური სიმღერა — ეპიკური სიმღერა, პომეროსის ეპოსი.

7. პელიდე — აქილევისი.

8. პელოპისა და მისი ვაჟების ატრევსისა და თევსტეს აქბუღითი თავგადასავალი ეპოსისა და ტრაგედიის ხშირი თემა იყო.

9. ულიქსე — ოდისევსი.

14. მერიონე — ტროას ომის მონაწილე, იდომენევსის თანმზღები.

15. პალადა (პალასი) ღმერთქალ ათენას ეპითეტი.

16. ტიდევსის ძე — ტიდიდე — ტროას ომის გმირი დიომიდე, არგოსის მეფე.

7

პორაციუსი ლუციუს მუნაციუს პლანკუსს მოუწოდებს, დარდი და ნღველი ლხინით გადაივიწყოს ლატიუმის მშვენიერ დაბა ტიბურში.

5. პალადას (პალასას) ქალაქი — ათენი.

12. ალბუნეა წყაროსა და ნიშფის სახელი.

22. ტევკრი (ტევკროსი) — ტელამონის ძე ტროას ომის მონაწილე გმირი; ვინაიდან შური არ იძია ძმის (აიაქსის) მკვლელობაზე, მამამ მშობლიური სალამინიდან გააძევა.

8

პოეტი უსაყვედურებს თავისუფალი ყოფაქცევის ლიდიას, რომელმაც სიბარისს ვაჟკაცურ საქმეებზე ხელი ააღებინა.

2. სიბარისი — განებვირებულ-გაზულუქებულ ყმაწვილი კაცის ზოგადი სახელი (სიბარისი — სიმდიდრითა და ფუფუნებით სახელგანთქმული ქალაქი იყო ლუკანიაში).

14. ღმერთქალმა თეტისმა თავის ვაჟს აქილევესს, ომისაგან დასახსნელად, ქალის სამოსი გადააცვა და სკიროსზე შეფე ლიკოდემეს ქალიშვილებთან გადამალა. აქილევისი გამოამეღაენა და ტროას ომში წაიყვანა ოდისევსმა.

9

პოეტი აღწერს ზამთარს და მეგობარს განცხრომისაკენ მოუწოდებს.

1. სორაკტე — რომის ჩრდილოეთით მდებარე მთა.

10

1. მერკურიუსი — ბერძენთა ჰერმესი, იუპიტერის (ზევისის) და მიაის ძე, ტიტან ატლასის შვილიშვილი. ღმერთთა შიკრიკი. დაბადე-

ბის დღესვე კილენეს მთაზე (არკადიაში) კუს ბაქანისგან ჩანგი გააქეთა.

14. ატრიდები — ატრევის ძენი: ავამემონი და მენელაოსი. ტროას მეფე პრიამუსი მერკურიუსის (პერმესის) წინამძღოლობით უჩუ-მრად შევიდა ბერძენთა ბანაკში და აქილევსს თავისი შვილის ჰექტორის გვამი გამოსთხოვა.

17—20. მერკურიუსს საიქიოს სამეფოში გადაჰყავს მიცვალებულთა სულები.

11

ეს ლექსი ეპიკურელის მოძღვრებად მიიჩნევა. პოეტი ურჩევს მორწმუნე გოგონას ლევკონოს, დაემორჩილოს ბედს და დღევანდელი დღის სიამით დატკბეს. „ხვალემ იზრუნოს ხვალისა!“ ესაა ამ ლექსის უმთავრესი აზრი.

12

ამ ლექსში პოეტი უმღერის ღმერთებსა და გმირებს და ბოლოს ოქტავიანუს ავგუსტუსს.

4. კლიო — ისტორიის მუზა.

5—6. ჰელიკონი, პინდუსი, ჰემუსი — მუზათა სამკვიდრო მთანი.

21. ლიბერი — ბახუსი, დიონისე ღმერთი.

21—24. ივლისხმებთან და-ძმანი, ღმერთქალი დიანა და ღმერთი აპოლონი.

25. ალკიდესა (პერკულესის) და ლედას ვაჟკაცები — კასტორი და პოლუქსი, მერმე თანაუარსკვლავედად მოქცეულნი.

33—35. რომულუსი — რომის ფუძემდებელი მეფე;

ნუმა პომპილიუსი — რომის მეორე მეფე;

ტარკვინიუს ზვიადი — რომის უკანასკნელი მეფე, რომელიც 510 წელს გააძევეს.

36. მარკუს პორციუს კატონი უმცროსი (95—46 ძვ. წ.) კეისრის მტერი. დაეცა ძვ. წ. 46 წელს თაფსუსის ბრძოლაში.

49—50. ივლისხმება სატურნუსის ძე იუპიტერი.

51. კეისარი ოქტავიანუს ავგუსტუსი.

13

პოეტი ურჩევს ჰეტერა ლიდიას, ნუ მიენდობა მთლიანად ჰაბუე ტელეფუსს, ვინც ბოლოსდაბოლოს მიატოვებს მას.

16. ორიგინალშია „მეზუთელი ნაწილი ვენუსის ნექტარისა“. პითაგორას მოძღვრებაში ბუნებაში წყალსა, მიწასა, ცეცხლსა და ჰაერთან ერ-

თად არის მეხუთე ელემენტიც (სტიქია) — ნივთთა არსი (quinta essentia). აქ ეს ელემენტია სიყვარულის ნაწილი.

14

ეროვნული

ამ ოდას ალევგორიულ ლექსად მიიჩნევენ ვს. წ. I ს-ის განთქმული რომელი რიტორი მარკუს ფაბიუს კვინტილიანუსი. მართლაც, განსაცდელში მყოფი ზომალდი რომის სახელმწიფოა; აბობოქრებული ზღვა — დამღუპველი სამოქალაქო ომი, რომელიც ოქტავიანუს ავგუსტუსმა და სექსტუს პომპეუსმა განაახლეს. ნავსადგურში ღუზის ჩაშვება — მშვიდობისაკენ მოწოდებას გულისხმობს: *navem pro re publica, fluctus et tempestates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia* («De institutione oratoria», VIII, 6, 44).

10. ზომალდზე რომაელები მფარველი ღმერთების ქანდაკებებს დგამდნენ.

13. პონტოს ანუ შავი ზღვის სანაპიროებიდან ბერძნებსა და რომაელებს გაჰქონდათ საზომალდო მასალა. ასეთი მასალით, როგორც ძვ. წ. I ს-ის ბერძენი გეოგრაფოსი სტრაბონი გადმოგვცემს, მეტად მდიდარი იყო კოლხეთი. («გეორგია» XI, 2, 1, 7).

20. კიკლადები — კუნძულები ეგეოსის ზღვაში (სამხრეთ ნაწილში).

15

ოდა ჰომეროსისეულ ეპოსს ეყრდნობა. დამშვიდებულ ამინდში პაროსს, რომელსაც მშვენიერი ვლენე ზომალდით მიჰყავს ტროაში, ზღვის მისანი ნერეუსი ავ აღსასრულს უმისნებს.

2. მუხანათი მწყემსი — პაროსი.

21. ლაერტის ძე — ლაერტიადე — ულიქსე (ოდისეუსი)

35. პერგამოში — ილიონის ანუ ტროას ციხე-სიმაგრე.

16

ეს ლექსი პალინოდიციაა; პოეტს უკან მიჰქვს თავის უწინდელ იამებში გამოთქმული რისხვა, გესლიანი სიტყვები, რომლებითაც სატრფოს გული ატყინა.

5—7 დინდიმენე — რეა — კიბელე — „დიდი დედა“ მცირე-აზიული ლეთაება; პითოს მკვიდრი — აპოლონ ღმერთი; ლიბერი — ღმერთი დიონისე — ბახუსი; კორიბანტები — რეა — კიბელეს (დინდიმენეს) თანმხლები ქურუმები.

13—16 მითის ერთი ვარიანტით პრომეთემ თიხისაგან (ტალახისაგან) შექმნა ადამიანი.

18. თ ი ე ს ტ ე — პელოპისისა და ჰიპოდამიას ძე, ატრევსის ძმა.

17

პოეტი თავის მამულში იწვევს მშვენიერ ელენესდაც ვოკონას, სახელად ტინდარისს. ურჩევს, ამით თავი განარიდოს თავზედ ჰაბუკს — კირუსს.

1. ფ ა ვ ნ უ ს ი (ბერძენთა პ ა ნ ი) ტყის ღვთაება.
2. ლ ი კ ე უ ს ი — მთა არკადიაში; ლ უ ქ რ ე ტ ი ლ ი ს ი — მთა ჰორაციუსის მამულთან.
11. უ ს ტ ი კ ა — მთა ჰორაციუსის მამულში.
17. ორიგინალშია *aestus Caniculae* (— „ძაღლის, გოშის სიცხე“) — სირიუსი — ყველაზე ცხელი ვამი.
18. ტ ე ო ს უ რ ი ჩ ა ნ გ ი — ტეოსი და დიდი ბერძენი პოეტის ანაკრეონტის საშობლო იყო.
19. ე რ თ ი კ ა ც ი — ულისე — ოდისევსი.
20. კ ი რ კ ე — კოლხეთის მეფის აიეტის გრძნეული დაი; პ ე ნ ე - ლ ო პ ჰ ე — ულისეს — ოდისევსის ცოლი.
22. ს ე მ ე ლ ე ს ძ ე — ლიბერი — ბახუსი — დიონისე.

18

ჰორაციუსი მიმართავს მეგობარ პოეტს კვინტილიუს ვარუსს; ურჩევს ყველგან ვაზების დარგვას და ღვინის ზომიერ სმას.

2. ტ ი ბ უ რ ი — ქალაქი რომის აღმოსავლეთით. მისი დაარსება მიეწერება სამ ძმას: ტიბურნუსს, კორასსა და კატილუსს.
10. ს ი თ ო ნ ე ლ ნ ი — თრაკიელი.
13. ბ ა ს ა რ ე უ ს ი — ბახუსის ეპითეტი.
14. ბ ე რ ე კ ი ნ ტ ი ა — ფრიგიის მთა.

19

3. ს ე მ ე ლ ე ს ძ ე — ბახუსი, დიონისე.
5. პ ა რ ო ს ი ს — ეგეოსის ზღვის კუნძულის — მარმარილო მეტად სახელგანთქმული იყო თავის სიქათქათით.

20

პოეტი მეცენატს იწვევს თავის მამულში, ოღონდ აფრთხილებს, რომ უბრალო საბინურ ღვინოს შეასმევს.

5. ძვ. წ. 30 წელს მძიმე სენს გადარჩენილ მეცენატს რომის თეატრში ტაშით შეეგებნენ.

7. ვატიკანუსი — რომის ბორცვთაგანი.
 9—11. ცეკუბური, კალენური, ფალერნული, ფორმიული — ღვინის ჭიშები.

21

პოეტი მოუწოდებს ქალიშვილთა და კაბუკთა გუნდებს, უძღვრონ ღმერთქალ დიანასა და მის ძმას — აპოლონს.

2. კინთიელი — აპოლონი, რომელიც კუნძულ დელოსის მთაზე — კინთუსზე დაიბადა.

4. ლატონა — დიანასა და აპოლონის დედა.

5. ერიმანთუსი, კრაგუსი, ალგიდუსი — დიანასადმი შეწირული მთები.

9. აპოლონს კუს ბაკანიდან გაკეთებული ჩანგი ძმამ — ჰერმესმა მიუძღვნა.

22

პატიოსან კაცს არაფრის შიში არა აქვს. მას შეუძლია მშვიდად უმღეროს სატრფოს, პოეტის სატრფოა ლალაგე („ენაელურტულა გოგონა“):

1. მარკუს არისტოუს ფუსკუსი — ჰორაციუსის მეგობარი პოეტი.

5. სირტები — დიდი და მცირე სირტი — ორი მეჩხერი უბე აფრიკის ჩრდ. სანაპიროსთან.

7. ჰიდასპე — მდინარე ინდუსის შენაკადი (ზეპატი).

14. დავნია — აპულიის ჩრდ. ნაწილი. სახელი შეერქვა მითიური მეფის დავნუსის სახელისაგან.

15. იუბა — მავრიტანიის მეფე.

23

ლექსი ანაკრეონტიესებურია.

24

ძვ. წ. 24 წელს გარდაიცვალა ვერგილიუსისა და ჰორაციუსის მეგობარი, მეცენატის წრის პოეტი კვინტილიუს ვარიუსი.

4. მელპომენე — ტრაგედიისა და ლირიკული პოეზიის მუზა.

25

ლექსი ეძღვნება ლიდიას, რომელიც სიბერის გამო პეტრეების რიგს გამოაკლდა.

პოეტს სურს თავისი მეგობრის — დრამატურგ ელიუს ლამიას ზეიმი ღირსეულად აღნიშნოს.

5. ტირიდატე II რომელთა მოკავშირე პართული რომელიც ფრაატეს ებრძოდა ტახტისათვის.

6. პიმპლეა — ერთ-ერთი მუხის ეპითეტი.

12. დები — ხელოვნების მფარველი ცხრა მუზა.

ჰორაციუსი მეგობრებს მოუწოდებს, ზომიერება დაიცვან ღვინის სმაში და განერიდონ შეუფერებელ, საშიშ სიყვარულს.

19. ქარიბდისი — ზღვის მდებრობითი სქესის ურჩხული (აქ — საშიში მიჯნური).

24. პეგასუსი — ფრთოსანი რაში, მასზე ამხედრებულმა ბელერეფონტმა, კორინტოს მეფის გლავკოსის ძემ, მოკლა ტიფონისა და ექონდნეს სამთავიანი ასული, ურჩხული ქიშკრა.

ოდა წარმოადგენს დიალოგს მეზღვაურსა და სახელგანთქმულ მეცნიერ არქიტას შორის. არქიტას გვაში ხომალდის დაღუპვის შემდეგ დიღხანს დაუკრძალავად ეგდო ზღვის ნაპირზე. ლექსის 5 კარედა მეზღვაურის სიტყვებია, დანარჩენები — არქიტასი.

4. არქიტა ძველი დროის (ძვ. წ. 400—365 წწ.) ცნობილი მათემატიკოსი და პითაგორაელი ფილოსოფოსი იყო. მოღვაწეობდა ტარანტუმში.

7. პელოპსის მამა — ტანტალოსი, რომელიც ღმერთებმა მათი საიდუმლოებების გამჟღავნებისათვის სულთა სამეფოში ჩაავდეს და მარადიული შიმშილ-წყურვილი მიუსაჯეს.

8. ტითონუსი — განთიადის ღმერთქალის ეოსის (ავრორას) სატრფო.

9. მინოსი — კრეტის ლეგენდარული მეფე. მინოსი და მისი ძმა რადამინთისი საიჭიოს სამეფოს მსაჯულები არიან.

10. პანთოიდე — ეფფორბოსი, მამაცი ტროელი, რომელიც მენელაოსმა მოკლა. ფილოსოფოსი და მათემატიკოსი პითაგორა (580—500 ძვ. წ.) სულთა გადასახლების თავისი თეორიის საფუძველზე ამტკიცებდა, რომ იგი კვლავ დაბადებული ეფფორბოსი იყო.

17. ფურია — შურისძიების ღმერთქალი (ბერძნ. ერინისი).

20. პროზერპინა — ბერძენთა პერსეფონე, საიჭიოს დედოფალი.

22. ორიონი — ქარიშხლის მომასწავებელი თანავარსკვლავი.

25. ვენუზია — აპულიის ქალაქი.

26. პესპარია — დასავლეთი (აქ — იტალია):

ევრუსი (ველტურნუსი) სამხ. აღმოსავლეთის ქარი.

29. ტარენტუმი (ტარენტო) — ქალაქი კალაბრიაში. წარმოიქმნა ახალმენიდან ძვ. წ. VIII ს-ში, იგი სპარტელებმა დააფუძნეს.

პორაციუსი ირონიის შერევით უსაყვედურებს თავის მეგობარს იკ-ციუსს, რომელმაც ფილოსოფია მიატოვა და იარაღს მოჰკიდა ხელს ძვ. წ. 25 წ. მან გაილაშქრა არაბებზე, მაგრამ სასტიკად დამარცხდა.

2. საბა — ქალაქი სამხ. არაბეთში (აწინდელ ეპიწოფში).
14. პანეტიუსი (პანაიტიოსი ძვ. წ. 180—110 წწ.) სტოედი ფილოსოფოსი როდოსიდან.

16. პიბერული — ესპანური.

80

1. კნიდოსი (მც. აზიაში) და პაფოსი (კვიპროსის სამხრ. სანაპიროზე) ვენუსის საკულტო ადგილები იყო.

5. ფიცხი ბიჭუნა — ვენუსის ვაჟი კუპიდონი (ბერძ. ეროსი).

6. გრაციები — მშვენიერი სამი ღმერთქალი (ბერძ. ქარიტიები — ევფროსინე, აგლია და თალია).

7. სიყმაწვილე — მოწიფულობის ღმერთქალი — იუნვენტასი (ბერძ. ჰეზე).

81

ძვ. წ. 28 წელს, მილესთან და აქციუმის კონცხთან მოპოვებულ გამარჯვებათა აღსანიშნავად, იმპერატორმა ავგუსტუსმა რომში — პალატიუმის ბორცვზე აკურთხებინა ახლად ნაგები აპოლონისადმი შეწირული ტაძარი, რომელთანაც საგანგებოდ მორთული ორი — ბერძნული და ლათინური ბიბლიოთეკა გახსნა.

ამ შემთხვევას მიუძღვნა ეს თავისი ცნობილი ოდა პორაციუსმა. პოეტს სიმღერე არ სჭირდება. დაე, მისცეს მას აპოლონ ღმერთმა ხანგრძლივი სულიერი და ხორციელი ჯანსაღობა, ჩანგზე სიმღერის უშრეტი უნარი, — ასეთია ოდის დედააზრი.

7. ლირისი — მდინარე ცენტრალურ იტალიაში.

9. ფორტუნა — ბედისა და კეთილი ხვედრის რომელი ქალღმერთი.

20. კითარა — ოთხსიმანი საკრავი. აქ: პოეზია.

82

პოეტი ზეშთავონებასა და აღმაფრენას შესთხოვს თავის ჩანგს.

5. ლესბოსის მკვიდრი — ძვ. წ. VI ს-ის ბერძენი პოეტი ალკეოსი — მელიკური პოეზიის ანუ ლესბოსური ლირიკის დიდი წარმომადგენელი საფოსა და ანაკრეონტთან ერთად. პორაციუსი თავის თავს სწორედ ლესბოსური ლირიკის მემკვიდრედ თვლიდა.

9. ლიბერი — იხ. შენ. 12, 21.

13. ფებუსი — აპოლონ ღმერთი.

ჰორაციუსი ანუგეშებს გლიკერას ღალატით დადარდიანებულ მგვობარ პოეტს, სახელგანთქმულ ელევგიოსს — ალბიუს ტრებუტუსს.

ჰორაციუსმა ზურგი შეაქცია მატერიალისტური მიმართულების ბერძენი ფილოსოფოსის ეპიკურეს (ძვ. წ. 342—271) მოძღვრებას, რომელიც ძალუმად აისახა დიდი რომაელი ათეისტის, ფილოსოფოსისა და პოეტის ტიტუს ლუკრეციუსის (ძვ. წ. 99—55) სახელგანთქმულ პოემაში *De rerum natura* — „საგანთა ბუნებისათვის“ (ამ პოემის ქართული თარგმანი შესრულებული პ. ბერაძის მიერ გამოქვეყნებულია 1958 წელს).

ღმერთებსა და, უწინარეს ყოვლისა, იუპიტერს ადამიანმა თაყვანი უნდა სცეს. ასეთია ამ ოდის ღრმად რელიგიური კენტიცენცია.

6. დიესპიტერი — იუპიტერის სახელის უძველესი ფორმა.

11. ტენარუსი — კონცხი სამხრ. პელოპონესში. აქ თითქოს იყო მღვიმე, საიდანაც გზა ჩადიოდა სულთა სამეფოში.

12. სტიქსი — საიჭიოს მდინარე.

13—16. ვფიქრობთ, ეს ადგილი ძვ. წ. VIII ს-ის დიდაქტიკოსი პოეტის ჰესიოდეს სიტყვების რეშინისცენციაა:

„ოლიმპოს მეუფის ნებით სხვადასხვა მოკვდავთა ზედი; სახელი, პატივი, კაცის დამცირებაც მისგანვე მოდის. ზეცაში მცხოვრები ღმერთი, ყოვლისშემძლე მეზმრები ზევსი, ადვილად ამაგრებს ბეჩავს და ღონიერს ძირს დასცემს უმაღ; ბედნიერს მოსტაცებს იღბალს, რომ უბედურს მიუძღვნას იგი.“

კუზიანს ასწორებს ზევსი და ამაყ კაცს ქედზე კუზს ადგამს“ (ჰესიოდე, სამუშანო და დღენი 3—8).

პოეტი ბედის ღმერთქალს — ფორტუნას ევედრება, შემწედ ექმნეს რომსა და ავგუსტუს კეისარს.

1. ანტიუმი — ლაციუმის ქალაქი, სადაც ფორტუნას ტაძარი იდგა.

8. კარპათიუმის ზღვა — ეგეოსის ზღვა.

13. სვეტი (Columna) — ძლიერების, სახელმწიფოს სიმტკიცის სიმბოლო.

18—19. სოლი, კავი, ვალდობილი ტყვია, რომელსაც ნივთთა შესამტკიცებლად ღრმულებში ასხამდნენ — უცვლელი ბედის სიმბოლოებია.

40. მასაგეტები — მომთაბარე ტომი კასპიის ზღვის აღმოსავლეთით. აქ პართები იგულისხმებიან.

ჰორაციუსი ხარობს მეგობრის — ნუმიდას დაბრუნებით.

9. ყრმობიდან გამოსული რომაელები მოწიფული კაცის ტოვას (ზედა სამოსელს) იცვამდნენ.

10. კრეტული ნიშანი — ზეიმის აღნიშვნა ზეირის ცნობით.

11. სალიები — მარსის ქურუმები, რომლებიც მხედრულ ფერხულს აღუსრულებდნენ ომის დმერტს.

13. ბახუსი — პოეტი ვინმე.

14. დამალისი — ლხინში მიწვეული კითარაზე დამკვრელი პეტრა.

15. თრაკიული სმა — სავსე თასის სულმოუთქმელად შესმა.

ძვ. წ. 30 წელს ოქტავიანუს ავგუსტუსმა დაამარცხა ანტონიუსი და კლეოპატრა და აიღო ალექსანდრია. ანტონიუსმა თავი მოიკლა. ეგვიპტის დედოფალმა — კლეოპატრამ, გადმოცემის თანახმად, გველებს დააკბენინა თავი და ამ გზით აღასრულა სიცოცხლე, რათა ტყვედ არ წაეყვანათ და რომელთა წესით ტრიუმფში (გამარჯვებულის საზეიმო პროცესიაში) არ გაეტარებინათ.

ავგუსტუსის გამარჯვებამ მის მომხრეთა აღფრთოვანება გამოიწვია. მათ შორის იყო, ცხადია, ჰორაციუსიც. ამ ოდაში ჰორაციუსი ჰბაძავს მელიკოს პოეტ ალკეოსს, რომელსაც მისი პოლიტიკური მტრის სიკვდილზე უთქვამს: „ახლა საჭიროა გამოვთვრეთ და სხვასაც მოვუწოდოთ დალიონ, რადგან ჩაძაღლდა მირსილე“ (ალკეოსი, ფრგ — 39).

3. სალიური ლხინი — მარსის ქურუმების სალიების ზეიმი.

6. დედოფალი — ეგვიპტის დედოფალი კლეოპატრა, იულიუს კეისრისა და მერე ანტონიუსის სატრფო (ძვ. წ. 69—30).

17. შდრ. პომპროსი, ილიადა, XXII, 139:

„ვითარცა ქორი დაესხმის თავს მხდალ მტრედს“

პოეტი მსახურს მოყრძალებული სუფრის გაშლას უბრძანებს. იგი არაა მომხრე სპარსთა ანდაზად ქცეული, ფუფუნებით გადაპარბებული ნადიმისა.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ცნობილი რომელი მოღვაწე ისტორიკოსი და დრამატურგი გვიუს აზინიუს პოლიონი (ძვ. წ. 76 — ახ. წ. 3) სამოქალაქო ომის ისტორიის წერას შეუდგა. მეგობარმა ჰორაციუსმა მას ეს ოდა მიუძღვნა.

ჰორაციუსი ომის შემზარავ ამბების აღწერას სატრფილო სიმღერების შეთხზვას ამჯობინებს.

1. სამოქალაქო ომის ისტორია ძვ. წ. 60 წელს, ე. წ. პირველი ტრიუმვირატის დროს გაიუს ცეცილიუს მეტელუსის კონსულობაში დაიწყო.

12. აქ ორიგინალშია: *cecropius cothurnus* — ქეკროპიული კოთურნუსი — ანტიკური მაღალი ხის ფეხსაცმელი, რომელსაც ტრაგედიის მსახიობები იცვამდნენ.

16. დელმატია — დალმაცია — ილირია. აქ, ძვ. წ. 40 წელს, პოლიონის კონსულობაში, რომაელებმა დაამარცხეს პართები.

23. იგულისხმება მარკუს პორტიუს კატონ უმცროსი, იხ. შენ. I, 12, 36

25. აფრიკელები — კართაგენელები. კართაგენის მფარველ ღვთაებად ითვლებოდა იუნო.

27. იუგურთა — კართაგენის მომიჯნავე ქვეყნის — ნუმიდიის მეფე, რომელიც ძვ. წ. 111—105 წლებში რომაელებს ეომებოდა და სასტიკად დამარცხდა. რომაელებმა იგი დაატყვევეს და შიმშილით მოაკვდინეს.

25—28. აქ, იგულისხმება იულიუს კეისრისა და პომპეუსის ბრძოლა, რომელმაც 10.000 რომაელის სიცოცხლე შეიწირა.

36. დაენია — აპულია. აქ — იტალია.

38. სიმონიდე კეოსელი — ძვ. ბერძ. ქორიკოსი პოეტი.

39. დიონე — ვენუსის დედა; თვითონ ვენუსი.

1. ჰორაციუსი მიმართავს ცნობილი ისტორიკოსის სალუსტიუსის დის შვილიშვილს გაიუს სალუსტიუს კრისპუსს — უმცროსს: იგი ახლო იყო ავგუსტუსთან და დიდი სიმდიდრე ჰქონდა, მაგრამ ხარბი არ ყოფილა და ქველმოქმედებას ეწეოდა.

მდიდარი და ბედნიერი ისაა, ვინც სიძუნწესა და სიხარბეზე აღმადლდა. ოდის დედაზრს საფუძვლად უდევს სტოელთა დებულება „მხოლოდ ბრძენია მდიდარი“ („პოტი ჰო სოფოს პლუსიოს“).

5. გაიუს პროკულეიუსმა, მეცენატის მოყვარე კაცმა, სახელი გაითქვა იმით, რომ სამოქალაქო ომში დაზარალებულ ძმებს მამობა გაუწია და მთელი თავისი ქონება დაუნაწილა.

11. გადესი — ფინიკიელთა მიერ დაარსებული ახალშენი ესპანეთის სამხ. სანაპიროზე (აწ. კალიკსი).

17. ფრაატე — პართების მეფე (ძვ. წ. 1 ს.).

20. კიროსი — სპარსთა სახელმწიფოს ფუძემდებელი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

8

კვინტუს დელიუსი, რომელსაც პოეტი ურჩევს ამქვეყნიური ცხოვრებით დატკობას, პოლიტიკურად მერყევი პიროვნება იყო. ბოლოს ავგუსტუსის მხარეზე დადგა.

15. სამი და — ბედისწერის სამი ღმერთი (რომ. პარკები, ბერძნ. მოირები), რომლებიც ადამიანის ბედის ძაფს ართავენ.

22. ინაქე — არგოსის მითური მეფე, იოს მამა.

24. ორკუსი — საიქიოს ღმერთი (პლუტონი). მის სამეფოში მიცვალებულთა სულები ნავით გადაჰყავდა მდინარე სტიქსზე ქარონს.

4

პოეტი ურჩევს ქსანთიას, ნუ ერცხვინება მსახური ასულის ტრფობა. ვინ იცის, ვგებ კეთილშობილი წარმოშობისაც იყოს? ამის მაგალითი ხომ ბევრია წარსულში!

4. იგულისხმება ტყვე ქალი — ბრისეისი, რომლის გამოც წაეციდნენ ერთმანეთს აქაველთა წინამძღოლი აგამემნონი და ფებმარდი აქილევსი.

7. ატრიდმა აგამემნონმა ხასად წაიყვანა ტროას მეფის მისანი ასული კასანდრა.

15. ბენატები — კერის ღვთაებები.

23—24. აქედან ჩანს, პორაციუსს ეს ოდა ძვ. წ. 25 წელს შეუთხზავს (პოეტი დაიბადა ძვ. წ. 65 წელს).

5

ანტიკურ პოეზიაში უმწიფარ გოგო-ბიჭებს ხშირად დეკეულს (უშობელს) და მოზვერს უწოდებენ.

20. გიგესი (Gyges) მც. აზიური სახელია ვაფისა (შდრ. „გიგა“). პოეტს სურს სიბერის ეპი თავის მეგობართან ერთად გაატაროს მდინარე ანიოზე მდებარე ლაციუმის ქალაქ ტიბურში, ანდა მდინარე გალუზუსთან ახლო გაშენებულ ტარენტუმში.

2. კანტაბრები — მეომარი ტომი ჩრდ. დას. ესპანეთში; ძვ. წ. 20—19 წლებში დაიმორჩილა სარდალმა აგრიპამ.

9. პარკნი (პარკები იხ. შენ. II; 3, 15) ბედისწერის ღმერთ-ქალები.

10. ტყავდაკრული ცხვრის ფარა — ძველად ასეთი

წესი იყო; შუპყისა და ავდრისაგან რომ დაეცვათ მატული, ცხვრებს სხეულზე ტყავს აფარებდნენ. ამგვარად შოვლილი ცხვრის მატულისაგან საუკეთესო ხარისხის შალს იღებდნენ.

12. სპარტელი ფილანთუსი ტარენტუმის დამფუძნებელი ვინ ჩნდათ.

7

ამ ოდაში ჰორაციუსი თავისი ძველი მეგობრის, პომპეიუს ვარუსის, დაბრუნებით გამოწვეულ სიხარულს ამჟღავნებს.

პომპეიუს ვარუსი რესპუბლიკური პარტიის წარმომადგენელი იყო და რომში დიქტატურის დამყარებას ებრძოდა.

რომში დაბრუნდა ოქტავიანუსის ამნისტიით (ძვ. წ. 29 წელს).

7. სირიული მალობათრონი — ერთგვარი მცენარე.

9. ძვ. წ. 42 წელს ოქტავიანუსმა და ანტონიუსმა ფილიპთან ბრძოლაში დაამარცხეს ბრუტუსისა და კასიუსის მხედრობა, ბრუტუსის მხარეზე მაშინ ჰორაციუსიც იბრძოდა პომპეიუს ვარუსთან ერთად და ძლეულმა ფარცი კი დაკარგა (ბრძოლაში ფარის დაკარგვის მოტივი ცნობილია ანტიკურ პოეზიაში.) პირველად იგი ძვ. წ. VII ს-ის ბერძენი იამბოგრაფოსის არქილოქე პაროსელის ლექსში გვხვდება.

26. ელონები — თრავიელები.

8

ბარინე, ვისაც ეს ლექსი ეძღვნება, ეტყობა, ერთ-ერთი ჰეტეროთაგანი იყო.

9

გაიუს ვალგიუს რუფუსი მეცენატის წრის მწიგნობარი პოეტი — ელეგიკოსი იყო. ჰორაციუსი ტრადიციული მაგალითებით ანუ-გეშებს მას და ურჩევს შეწყვიტოს შვილის თუ ნაშვილები მისტეს დაკარგვით გამოწვეული გლოვა.

3. კასპიუმი — კასპიის ზღვა.

7. გარგანუსი — აპულეის შთა.

13—14. აქ იგულისხმება ტროას ომის მონაწილე მოხუცი, ტკბილ-მოუბარი ნესტორი, რომლის ვაჟიც — ანტილოქე ბრძოლაში მოკლეს.

15. ტროილუსი — ტროას მეფის პრიამოსის უმცროსი ვაჟი, რომელიც აქილეუსმა მოკლა.

21. მედეები — პართები.

23. გელონები — სკვითური ტომი.

ეს ცნობილი ოდა ჰორაციუსმა მიუძღვნა მეგობარს, ძვ. წ. 23 წელს კონსულად მყოფ ლუციუს ლიცინიუს მურენუსს. რომელიც ძვ. წ. 22 წელს სიკვდილით დასაჯა ავგუსტუსის წინააღმდეგ მიმართულ შეთქმულებაში მონაწილეობისათვის.

ოდაში პოეტი ადრესატს მოუწოდებს, ყოველ საქმეში, ბედსა თუ უბედობაში, დიცივას ზომიერება ანუ ოქროს შუალედი (aurea medecritas).

11

პოეტი მეგობარს, კვინტიუს პირპინუსს, ურჩევს, ცხოვრება ლაღობაში გაატაროს.

22. ლიდე — ერთ ჰეტერათაგანი

(23—24.) ლაკონიურად, გაშლილი თმა — სპარტელ ქალწულთა წესით გაშლილი თმა.

12

პოეტი ზოტბას ასხამს მეცენატის ახალგაზრდა ცოლს ტერენციას, მეტსახელად ლიკიმნიას.

2. ჰანიბალი — კართაგენელთა სარდალი მეორე პუნიურ ომში (ძვ. წ. 218—201). ნუმანცია — ქალაქი აღმოს. ესპანეთში, რომმა დაიმორჩილა ძვ. წ. 133 წელს.

6. პილეუსი — კენტავრთაგანი.

8. ტელუსი — ბერძ. გეა, დედამიწის ღმერთქალი.

11. რომაელებს დაძლეული მტრის დატყვევებული მეფეები, დიდებულები და სხვა პირები გამოჰყავდათ საწვიმო პროცესიაში, ტრიუმფში, რომელიც „წმინდა გზისა“ (Sacra via) და ფორუმზე გავლით კაპიტოლიუმისაკენ მიემართებოდა.

22. აქემენე — სპარსთა სამეფო მოღვმის მამამთავარი, რომლის სიმდიდრე საარაკოდ ითვლებოდა.

23. მიგდონები — ტომი ფრიგიაში.

18

ოდა შეთხზულია შემთხვევის გამო, როცა პოეტი კინლამ იმსხვერპლა საკუთარ ეზოში მოხეტიალემა ზემ.

8. კოლხური შხამი — venena colcha: წამალთმკეთებლობით სახელგანთქმული იყო ძველი კოლხეთი. ამ გრძნელ ზელოვნებას ჰეკატესა და კირკესაგან დაეუფლა კოლხთა გამგებლის აიეტის ასული მედეა.

პორაციუსი თავის „ოდებში“, ებოდებსა და „წერილებში“ ხშირად იმოწმებს არგონავტების თქმულებას; იგი მოიხსენიებს კოლხებს, იასონს, მედეას, კოლხურ წამლებს... პორაციუსის თხზულებათა სქოლიოებში, რომელთა შედგენა პომპონიუს პორფიროსსა და პელენუსს აკრძანს მიეწერებათ, გადმოცემულია არგონავტთა თქმულების შინაარსი და სანაღრო განმარტებები (იხ. აკაჯი ურუშაძე, ძველი კოლხეთი არგონავტების თქმულებაში, თბილისი, 1964, გვ. 97—98).

15. პუნელი — კართაგენელი.

21. ეაკუსი — ბერძნ. მით. გმირი, ზევსის (იუპიტერის) ძე, ეაკიდების (პელეგის — აქილესის — ნეოპტოლემეს) წინაპარი. სიკვდილის შემდეგ საიქიოს მსაჯულად დააყენეს ღმერთებმა, როგორც მინოსი და რადამანთისი:

35. ასთავიანი ურჩხული — კერბერი (ცერბერი).

37. პელოპსის მამა — ტანტალოსი.

39. ორიონი — მითური მონადირე, რომელიც არტემიდემ მოკლა ძალადობისათვის. მითის სხვა ვარიანტით, იგი საიქიოს სამეფოში კი არ იმყოფება, არამედ თანაუარსკვლევედადა მიჩნეული.

14

ცხოვრება ხანმოკლეა, სიკვდილი — გარდაუვალი. პოსტუმუსი, ეტყობა, კონკრეტული პირი კი არ არის, არამედ განზოგადებული სახეა კაცისა, რომელიც ქონების დაგროვებას გაუტაცნია და ვერ შეუგნია ამოება ამა ქვეყნისა.

7. მწუხარების ტალღა — მწუხარების მდინარე, საიქიოს სტიქსი.

8. გერიონი — სამფაშვიანი ურჩხული, რომელსაც პერკულესმა (პერაკლემ) ხარები მოსტაცა. ტიტოსი — საიქიოში შებორკილი ურჩხული, რომელმაც ღმერთქალ ლეტოზე (ლათონაზე) ძალა იხმარა და რომელიც აპოლონმა და არტემიდემ მოკლეს.

14. პადრია — ადრიატიკის ზღვა.

17. კოციტუსი — კოციტოსი — საიქიოს სამეფოს მდინარე. სხვა აქაური მდინარეებია: სტიქსი, აქერონტი, პერიფლეგეტონი და ლეთე („დავიწყების წყალი“).

18. დანაოსის ჯილაგი — ეგვიპტის მეფის დანაოსის ასულები, რომლებიც ქმრების დახოცვის გამო დაისაჯნენ.

24. კვიპაროსი — მიცვალებულის სახე.

15

ამ ოდაში პოეტი ფუფუნების წინააღმდეგ ილაშქრებს და წინაპართა ცხოვრების უბრალო ნირს სანიმუშოდ მიიჩნევს.

4. ლუკრინუსი — ტბა კამპანიაში.

5. ჰადარი, როგორც ცნობილია, დეკორატიული ხეა. სხვა ხე მასთან ვერ ხარობს.

12. მარკუს პორციუს კატონ უფროსი — სენატორი და ისტორიკოსი (ძვ. წ. 234—149) ფუფუნების წინააღმდეგ იბრძოდა.

16

პოეტი ხობბას ასხამს ზომიერებას, სიმშვიდესა და პოეზიის მადლს. პომპეიუს გროსფუსი, ვისაც ოდა ეძღვნება, მხედართა წოდების უმდიდრესი მემამულე იყო სიცილიაში.

15. ვერცხლისა თუ სპილენძის სამარილე ტრადიციულ სამეგვიდრო ნივთად ითვლებოდა ყოველ ოჯახში.

17

ლექსი ეძღვნება ავადმყოფობიდან თავდახსნილ მეცენატს.

14. გიესი (გიასი) — ასხელიანი გოლიათი, რომელიც შებორკილია საიჭიოს სამეფოში.

27—29 იხ. II, 13 ოდა.

18

პოეტი ბედნიერია იმით, რომ მოზომილი ცხოვრებით ცხოვრობს. საბრალთა სიმდიდრისაკენ მლტოლველი კაცი, რომელსაც ავიწყდება სიკვდილის მსახვრალი ხელი.

4. ჰიმეტე (ჰიმეტოსი) — მთა ატიკაში, საშენი ხის მასალით სახელგანთქმული.

12. აქ მეცენატი იგულისხმება.

14. საბინუმი — მეცენატისაგან ნაბოძები მამული პორაციუსისა.

24. ბაია — მდიდარ რომაელთა საკურორტო ადგილი კამპანიაში.

35. ორკუსი — პლუტონი. მისი მსახურია საიჭიოს მენავე ქარონი.

19

პოეტი ხობბას ასხამს ღვინისა და გართობის ღმერთს ბახუსს (დიონისეს), რომლის ეპითეტებია ევოე, ლათინური ლიბერი.

10. თიადები — მენადები — ბახუსის მხლებელი, ექსტაზში შესული — აღვზნებული ქალები (ბაქველები).

14. ბახუსის — დიონისეს შეუღლე — არიადნე, მერმე ვარსკვლავად მიქცეული.

20. ბისტონიდები თრაკიელები, ბაქველი ქალები.

22. რეტუსი — გიგანტთაგანი.

პორაციუსი წინასწარ კერეტს თავისი პოეტური შემოქმედების უკვდავებას.

1. ო რ მ ა გ ბ უ ნ ე ბ ა შ ი, არისტოტელეს თანახმად, იგულისხმება პოეტი, რომელიც სიკვდილის შემდეგ ადამიანის სულს შენახუნებით ფ რ თ ო ს ა ნ გ ე ლ ა დ გარდაისახება.

13. ი კ ა რ უ ს ი — დედალუსის ძე, რომელიც მამასთან ერთად ხელოვნური ფრთებით კრეტის ლაბირინთიდან გაფრინდა და გზად დაიღუპა.

15. ვეტულები — ტომი ჩრდ. აფრიკაში.

17. ჰ ი პ ე რ ბ ო რ ე ბ ი — უკიდურეს ჩრდილოეთში მოსახლე ტომი.

18. კ ო ლ ხ ი და კ ო ლ ხ ე თ ი არცთუ იშვიათად ფიგურირებს პორაციუსის თხზულებებში.

19. ი ბ ე რ ი ე ლ ი — ესპანეთის მკვიდრი.

20. რ ო დ ' ა ნ უ ს ი — მდინარე გალიაში (რონა.)

წ ი ბ ნ ი III

მესამე წიგნის პირველი ექვსი ოდა შინაარსით ერთი ციკლის შემცველია. მათ სალექსო საზომიც საერთო (ალკეოსისეული სტროფი) აქვთ.

ამ ოდების შინაარსი ეთიკური — ფილოსოფიური ხასიათისაა. პოეტი მიმართავს ახალგაზრდობას და ამალელებული მოძღვრებით მოუწოდებს მას ზნეობრივი აღორძინებისა და სრულყოფისაკენ. კემარტი მოქალაქე უნდა ცდილობდეს არა მარტო პირადი ბედნიერების მიღწევას, არამედ სამშობლოს კეთილდღეობის შექმნას. პოეტის მოძღვრების იდეალებია: ზომიერება — მოკრძალება, მამაცობა, სამართლიანობა, მოქალაქეობრივი მოვალეობის ურყევი შესრულება.

ამ ოდებით პოეტი თითქოს ემიჯნება თავის საკმაოდ ხშირ მოწოდებას ამქვეყნიური ცხოვრებით დატკობისაკენ და, საერთოდ, ეგრეთ წოდებულ ეპიკურიეზმს.

1

პოეტის აზრით, სულიერი სიმშვიდისა და ბედნიერების წყაროა ზომიერება, მოკრძალება და არა სიმდიდრე და ფუფუნება.

27. ჰ ე ლ უ ს ი — ქარიშხლის მომასწავებელი თანავარსკვლავი.

28. ა რ ქ ტ უ რ უ ს ი — უამინდობის ვარსკვლავი.

33—34. იგულისხმება ჯებირთა მშენებლობა.

41. ფ რ ი გ ი ი ს მ ა რ მ ა რ ი ლ ო — მეწამული ფერის ძვირფასი ქვა.

43. აქემენური ფუფუნება — სპარსული ფუფუნება.
 46. ატრიუმი — ღარბაზი.

2

ახალგაზრდა რომელი სიმდიდრესა და ფუფუნებას ეძიებდა უნდა ესწრაფოდეს, არამედ მამაცობით სახელის მოხვეჭას.

13. სამშობლოსათვის სიკვდილი ტბილია და შემამკობელი (*dulce et decorum est pro patria mori*).

26. კერესი — ბერძ. ღმერთრე ღმერთქალი კერესის საიდუმლო — ელევსინის მისტერიების საიდუმლო.

29. დიესპიტერი — იუპიტერი.

3

დიდია სამართლიანობის მნიშვნელობა. სამართლიანობის გზაზე კაცი ზნეობრივ ძალასა და სიმამაცეს იძენს. იდეალურ სამართლიან გმირს მიწიერი ცხოვრების შემდეგ სამარადისო ნეტარება ელის ღმერთებთან. სამართლიანობა სახელმწიფოს კეთილდღეობის საწინდარია, უიმისოდ იგი დაიქცევა.

პოეტს პირდაპირ შეეყავართ „ამბავთა შუაგულში“ (*in medias res*) და ლექსის დასაწყისშივე გვიხატავს სიმამაცეს, რომლის წყაროც სამართლიანობაა. შემდეგ ჩამოთვლილია გმირთაგმირები, რომლებიც სამართლიანობის წყალობით ღმერთთა კრებულს მიერიცხნენ. ასეთ ჯილდოს პოეტი უწინასწარმეტყველებს ოქტავიანუს ავგუსტუსს — რომის დიად გამგებელს.

იუნოს ვრცელ სიტყვაში ტროას დაცემის მიზეზი უსამართლობა იყო, ამიტომ არ უნდა აღდგეს ტროა!

გადმოცემის თანახმად, ავგუსტუსს თითქმის განზრახული ჰქონდა, ტროას აღდგენა და თავისი რეზიდენციის იქ გადატანა.

5. ჰადრია — ადრიატიკის ზღვა; აესტერი — სამხრეთის ჭარი.

9—11. კასტორი და პოლუქსი (ბერძ. პოლიდევე); ზევსისა და ლედას ძეები, მრავალი საგმირო საქმის შესრულების შემდეგ, ღმერთებთან დამკვიდრდნენ და მონაცვლეობით ხან ოლიმპოს მთაზე ცხოვრობდნენ და ხან მიწის ქვეშეთში. ასევე ოლიმპომ შეიფარა სიკვდილის შემდეგ ზევსისა და ალკმენეს ძე ჰერაკლე (ჰერკულესი). ღმერთებთან აღმალდება ასევე ნეტარი ოქტავიანუს ავგუსტუსიც.

16. კვირინუსი — რომის ფუძემდებელი რომულუსი, რომელიც სიკვდილის შემდეგ ომის ღმერთმა მარსმა ზეცად აღამალა და ღვთაებად აქცია.

18. ილიონი — ტროა.

19. ბილწი მსაჯული — პრიამოსის ძე პარისი, რომელმაც თავისი მსჯავრით ოქროს ვაშლი აფროდიტეს მიანიჭა.

20. აქ მშვენიერი ელენე — ტროის ომის მიზეზი — იგულისხმება
24. ლაო მედონტი — პრიაშოსის მამა, ტროას მეფე, რომელმაც ტროას გალავანის მშენებლობაში მონაწილეობისათვის ღმერთებს — პოსეიდონსა და აპოლონს აღთქმული ჯილდო არ უბოძა.
25. ლაკედემონიელი მეძავი — სპარტიდან გატაცებული მშვენიერი ელენე.
- 30—35. ღმერთალი იუნო (პერა). აქ გულისხმობს რომელსაც, რომელსაც ენეასის შთამომავლის ტროელი ქურუმის — ილიას ანუ რეა სილვიას ძედ თვლის.
58. კვირიტები — რომელი მოქალაქენი.
64. ღმერთალი იუნო იუპიტერის დაც და მეუღლედ იყო.
67. არგოსელები — აქაველები — ტროას წინააღმდეგ მებრძოლი ბერძნები.

4

მუზეები ანიჭებენ მგოსანს ნიჰსა და სიბრძნეს. ისინი არიან მისი მფარველებიც.

3. კალიოპე — პოეზიის (ეპოსის) მუზა.
12. ვოლტური — აპულიასა და ლუკანიას შორის მდებარე მთა.
- 14—16. აქერონტია, ბანტია, ფორენტუმი — ჰორაციუსის მშობლიური აპულიის ქალაქის ვენუზიის ახლოს მდებარე ადგილები.
26. ახალგაზრდა ჰორაციუსი იმყოფებოდა იულიუს კეისრის მკვლელთა — კასიუსისა და ბრუტუსის ლაშქარში, რომელიც სასტიკად დამარცხდა ძვ. წ. 42 წელს ფილიპთან გამართულ ბრძოლაში. აქ გაიმარჯვა კეისრის მომხრეთა კოალიციამ ოქტავიანუსისა და ანტონიუსის წინამძღოლობით (ოდა II 7, 10).
27. იხ. ოდ. II, 13.
28. პალინურუსი — ლუკანიის მთა, სადაც ჰორაციუსი დიდ ქარიშხალს გადაურჩა.
34. კონკანები — ტომი ესპანეთის ჩრდ. სანაპიროზე მდებარე კანტაბრიაში, რომელიც რომმა ძვ. წ. 2—19 წლების ომთა შედეგად დაიმორჩილა.

35. სკვითიის მდინარე — ტანაისი (დონი).
- 36—42. ოდის ეს ადგილი იმას გვამცნობს, რომ თვითონ ოქტავიანუს ავგუსტუსიც ერთობოდა ხოლმე ლექსების თხზვით.
- 50—52. ჭაბუკმა ძმებმა — გოლიათებმა — ოტოსმა და ეფიალტემ განზრახეს თესალიის მთები, ოსსა და პელიონი, ზევსის საბრძანებელ ოლიმპოზე დაემხოთ.
- 53—75. გადმოცემულია მითი ღმერთების ბრძოლისა გეას ძებთან — ტიტანებთან და გიგანტებთან.
69. გიესი (გიასი) — იხ. შენ. II, 17, 14.

75. ო რ კ უ ს ი — 1. საიჭიოს სამეფო; 2. პლუტონი.

80. პ ი რ ი თ ო უ ს ი — ლაპითების შეფე, რომელმაც თესვესთან ერთად საიჭიოდან პერსეფონეს (პროზერპინას) გატაცება მოინდომა. საიჭიოს ღმერთმა, პერსეფონეს მეუღლე პლუტონმა, იგი საიჭიოშივე შებორკა. თესვესი პერაკლემ დაიხსნა.

5

ოდის მიზანია წინაპართა გმირობის მაგალითზე ახალგაზრდას აღუძრას მოვლეობის გრძნობა, სამშობლოსათვის თავდადება და მისი უსაზღვრო სიყვარული.

5. ძვ. წ. 53 წელს რომელი სარდლის კრასუსის ლეგიონერები პართების წინააღმდეგ გამართულ ბრძოლაში ქალაქ კარესთან (მესობოტამიაში) დამარცხდნენ და მრავალი მათგანი ტყვედ წაიყვანეს. რომელი ტყვეები შემდეგ პართების სამსახურში ჩადგნენ და ცოლადაც პართელი ქალები შეირთეს.

10—13. მიღებში ე. ი. პართებში. მარსუსი და აპულუსი რომელთა განზოგადებული სახელებია. აქ იგულისხმება ის, რომ ტყვედ ჩაივარდნილმა რომელებმა, რომლებიც მტერს სამსახურში ჩადგნენ, გადაივიწყეს სამშობლო (რომაული სამოსი — ტოგა), რომის დიდება (მეფე ნუმა პომპილიუსის მიერ ნაპოვნი, ზეციდან ჩამოვარდნილი წმინდა ფარი), მშობლიური კერა (სატურნუსისა და ღმერთქალ ოპსის ასული რომის მფარველი ღვთაება ვესტა...)

13. რეგულუსი — მარკუს ატილიუს რეგულუსი, რომელი სარდალი, რომელიც I პუნიკურ ომში დამარცხდა და ვინც კართაგენელებმა ტყვედ ჩაიგდეს მთელ ლაშქართან ერთად. კართაგენელებმა იმ პირობით, რომ უკან დაბრუნდებოდა, რეგულუსი ზავის წინადადებებით რომს წარგზავნეს. რეგულუსმა სენატს ურჩია, არ დაედოთ ზავი კართაგენელებთან და დატყვევებული რომელები არ შეენდოთ. პირობის თანხმად, იგი კართაგენში დაბრუნდა, სადაც წამებით ამოხადეს სული.

18. პუნიური ტაძრები — კართაგენის ტაძრები.

25—26. აქ ეს სიტყვები რონიითა ნათქვამი (მხედარი ე. ი. ტყვე რომელი).

6

პოეტი უჩივის ზნეობის დაცემას და რომაელს მოუწოდებს აღადგინოს და დაიცვას სამშობლოს დიდება. საამისოდ, უწინარეს ყოვლისა, საჭიროა ღმერთთა სამსახური.

10. პაკორუსი, მენეზე — პართელი სარდლები.

13. ოქტავიანუსის წინააღმდეგ ამხედრებულ ანტონიუსს თავის ლაშქარში მრავალი ეთიოპელი და დაკიელი ჰყავდა.

34. იგულისხმება რომელთა მამაცობა I პუნიკურ ომში.

35—36. პანიბალი — კართაგენელთა სარდალი; ანტიოქუსი — სირიის მეფე; პირუსი — ეპირის მეფე.

7

ამ ოდით პოეტი ერთგულებას უმღერის.

1. ასტერიე — გოგონა ვინმე ვარსკვლავსადარი. გიგესი — ჰაბუკი ვინმე.

4. თინური საჭურჭლე — ბითინიური (მცირეაზიული) სიმღირე.

5. ორიკუმი — ეპირის ნავსადგური.

13—16. სიზიფეს შვილიშვილი, გმირი ბელერეფონტი, ცხოვრობდა ტირინთოს მეფის პრეტუსის კარზე. მეფის ცოლმა ანტიამ შონდომა შეეცდინა ბელერეფონტი, მაგრამ ამან უკუაგდო დედოფლის ტრფიალი. ანტიამ შური იძია და მეუღლეს შეაგონა, ბელერეფონტი ურჩხულ ქიმერას მოსაკლავად გაეგზავნა. ბელერეფონტი შეება ქიმერას და მოკალია.

17—18. პიპოლიტე — იოლკოსის მეფის აკასტეს მეუღლე.

8

პოეტი მეცენატს მოუწოდებს ზეიმით შეეგებოს მარტის კალენდებს (მარტის დადგომას) და ამ დროს გამართულ მატრონალიას — იუნო — ლუკინასადმი მიძღვნილ დღეობას.

1. ორივე ენა — იგულისხმება ბერძნული და ლათინური ენები.

18. კოტიზონი — დაკიის მეფე.

9

ეს ცნობილი ლექსი სამი წყვილი სტროფის შემცველია (1—8, 9—16, 17—24) და წარმოადგენს მიჯნურთა დიალოგს.

პირველ წყვილ სტროფში ასახულია მიჯნურთა წარსული ბედნიერება, მეორეში — ნუგეში ახალი სიყვარულისა, მესამეში კი — შერიგება.

23. პადრია — იხ შენ. II, 14, 14.

10

ამ ლექსის ადრესატი ლიკე ჰეტერას განუთავადებელი სახეა.

1. დონი — ორიგინალშია მისი ძველბერძნული სახელი ტანაიხი.

11

პირველ ექვს სტროფში პოეტი მიმართავს მერკურიუსს და მის გამოგონებულ ჩანგს, ლიდეს მოთვინიერებაში შემწეობა აღმოუჩინონ.

14. პორატიუსი

მერკურისმა კუს ბაკანზე ლარები გასჭიმა და გააკეთა ჩანგი — ლირა, რომელიც ყოვლისშემძლეა. დანარჩენ სტროფებში დანაიღების ამბავია გადმოცემული.

2. ამფიონი ზევსისა და თებეს მეფის ასულის ანტიოქეს ძე, რომელიც ოსტატურად აეღერებდა ჩანგს. თებეს მშვენიერების უამრავ ამფიონის ჩანგის ხმაზე ქვეები თავისით ლავდებოდნენ ერთმანეთზე.

13—20. აქ იგულისხმება ლეგენდარული ორფეუსის ჩანგისა და სიმონის ძალა, ორფეუსის და ევრიდიკეს ყოფნა საიჭიოს სამეფოში.

22. იქსიონი — ლაბითების მეფე. ჰერას ხელყოფისათვის საიჭიოში მარად მბრუნავ ბორბალს მიაჯაჭვეს.

ტიტიოსი — ევბეელი გოლიათი, რომელიც ღმერთქალ ლეტოს (ლატონას) შეურაცხყოფისათვის საიჭიოში ჩაადგეს და მარად ღვიძლის მკობრნავი არწივი მიუჩინეს.

27—52. არგოსის მეფის დანაოსის ბრძანებით მისმა ქალიშვილებმა (დანაოსს 50 ასული ჰყავდა) ქორწინების ღამეს დახოცეს მოძალადე საქმროები. მხოლოდ უმცროსმა ასულმა ჰიპერმნესტრემ არ მოკლა საქმრო ღინკვესი. მკვლელ ასულებს მიუსაჯეს საიჭიოში უძირო ქვევრში მარადიულად წყლის სხმა.

47. ნუმიდია — მხარე ჩრდ. აფრიკაში.

12

ლექსი ეძღვნება ვინმე ასულს, სახელად ნეობულეს.

ამ ლექსში ჰორაციუსი ჰბაძავს ალკეოსს, რაც ალკეოსის ლექსის ჩვენამდე მოღწეული ფრაგმენტიდან ჩანს.

4. კითერეა — ეპითეტია ვენუსისა (ბერძ. აფროდიტესი), რომლის ვაჟი არის კუპიდონი (ბერძ. ეროსი).

5. ლიპარა — კუნძული სიცილიის ჩრდილო კუთხეში.

13

2. ბანდუზია — წყარო ჰორაციუსის მამულის მახლობლად საბინთა მხარეში.

14

ოდა ეძღვნება სამი წლის ბრძოლების შემდეგ ესპანეთში კანტაბრებზე გამარჯვებული ოქტავიანუს კეისრის რომში დაბრუნებას ძვ. წ. 24 წელს. 5—8 ოქტავიანუს ავგუსტუსის მეუღლე იყო ლივია; დას ოქტავია ერქვა.

18. მარსებთან ომი ანუ ე. წ. „მოკავშირეთა ომი“ ძვ. წ. 91—88 წლებში მიმდინარეობდა.

19. სპარტაკი — გლადიატორთა და მონათა ამბოხების შეთა-
ური ძვ. წ. 74—71 წლებში.

21. ნეერა — ერთი პეტერთაგანი.

27. ლუციუს მუნაციუს პლანკუსი — რომის კონსული
ძვ. წ. 42 წელს, როცა ფილიპთან ბრძოლა მოხდა.

15

ასაკვადაცილებულს არ შეჰფერის ტრფობით გატაცება. ასეთია ამ
ლექსის დედააზრი...

8. ქლორისი — სიბერეს მიღწეული ქალის ირონიული სახელი.
იგი მომდინარეობს ბერძნული „ქლოროს“ სიტყვიდან, რაც „გაყვითლე-
ბულს“, „ჩაყამებულს“ აღნიშნავს.

11. ნოთუსი — ქაბუკი ვინმე.

13. ლუკერია — აპულიის ქალაქი, რომელიც განთქმული იყო
მატყლის წარმოებით.

16

პოეტი კიცხავს სიმდიდრისადმი უსაზღვრო მისწრაფებას. ამ ოდას
კარგად ესადაგება რუსთაველის ნათქვამი „ნახე, თუ ოქრო რასა
იქმს, კვერთხი ეშმაკთა ძირისა“.

1—8. არგოსის მეფეს, აკრისიას, უმისნეს, რომ შეილიშვილი მო-
კლავდა. აკრისიამ თავისი უღამაზესი ასული დანაე ცხრაკლიტულში ჩა-
ამწყვდია, რათა არავინ მიჰკარებოდა. დანაეს ტრფობით აღზნებულმა
ღმერთთა და ადამიანთა მამა ზევსმა (იუპიტერმა) ოქროს წვიმის სახით
შეაღწია დანაეს სადგომში, დაუკავშირდა ასულს და ამგვარად აკრისიას
შაინც შეეძინა შვილიშვილი — პერსევსი.

11. არგოსის მეფე და მისანი ამფიარაოსი ოქროს საჩუქრით მოს-
ყიდულმა ცოლმა დასაღუპავად თებეს წინააღმდეგ ომში გაგზავნა. ამფიარ-
აოსი ბრძოლაში დაქვა. მისმა ვაჟმა ალკმეონმა შური იძია და დედა
სიცოცხლეს გამოასალმა.

15. მაკედონელი — იგულისხმება ფილიპე მაკედონელი —
ალექსანდრეს მამა, რომელიც ამბობდა თურმე: „ავიღებ ყოველ ციხე-
სიმაგრეს, სადაც კი ჩემი ოქროთი დატვირთული ჯორი ავაო“.

18. მეცენატი მხედართა (ექვიტების) წოდებას ეკუთვნოდა.

34. ლესტრიგონული დოქი — იმ ადგილის (ლაციუმის
ფორმიეს) ღვინო, სადაც თითქოს ჰომეროსის ლესტრიგონების ლეგენ-
დარული ტომი ცხოვრობდა.

41. ალიატე — 1. ლიდია, 2. ლიდიის სიმდიდრით განთქმული
მეფე—კრებუს მამა.

42. მიგდონია — ფრიგია, რომლის მეფე მიდასი ღიდი სიმდიდ-
რით იყო ცნობილი.

ეს ლექსი ერთგვარი პაროდიაა ჰორაციუსის მოღვაწეობის დროს რომში მოდადქცეულ მისწრაფებაზე — ასე თუ ისე გამოჩენილ კაცს თავისი წარმომავლობა მითიური წინაპრის სახელისათვის დაეკავშირებინა.

1. ლუციუს ელიუს ლამია — იხ. I 26. ლამიების მოღვაწეობის წინაპრად თვლიდა ჰომეროსის „ოდისეაში“ მოხსენიებული კიკლიკური ლესტრიგონების მეფეს ლამუსს, რომელსაც ლაციუმის ქალაქის ფორმიუს დაფუძნებას მიაწერდნენ.

8. მარკა — ნიმფა, ფავნუსის მეუღლე, რომლისადმიც მდინარე ლირისის სანაპირო იყო შეწირული (ლაციუმის ქალაქ მინტურნესთან).

ლექსი ეძღვნება ფავნუსის (ტყეთა და ქალათა და აგრეთვე მწყემსთა მფარველი ღმერთის ფავნუსის დღეობას ფავნალიას).

9. ნონები — თვის 7 რიცხვი მარტში, მაისში, ივნისსა და ოქტომბერში, ზოლო დანარჩენ თვეებში 5 რიცხვი. ფავნალია იმართებოდა 5 დეკემბერს.

13. ფავნუსი (გაიგივებული ღვთაება პანთან) მგლისგან საქონლის დაძველიცაა (ლუპერკუსია).

პოეტი ჰაბუკ ტელეფუსს ლხინისა და ტრფობისაკენ უხმობს.

1. კოდრუსი — ათენის მეფე, რომელმაც საკუთარი თავის განწირვით ატიკა დორიელთა თავდასხმისგან იხსნა.

2. ინაქუსი — არგოსის მითიური მეფე იოს მამა.

10. მურენა — რომაელი ავგური-ფრინველთმისანი, მეცენატის მოყვარე.

13. კენტი დები — ხელოვნების მფარველი ცხრადა.

16. გრაცია, გრაციები — მშვენიების სამი ღმერთქალი (ევფროსინე, აგლეა და თალია), იუპიტერისა და ვერინომეს ასულები, ვენუსის მხვეალნი.

19. ბერეკინთული — ფრიგიული.

პოეტი ურჩევს ჰაბუკ პირუსს, ნეარქეს ტრფიალების უამს გაუფრთხილდეს ვინმე დიაცს, რომელსაც ასევე შეჰყვარებია ყრმა ნეარქე და ვით მძვინვარე ჰუ ლომი თავის ბოკვერს, ისე იცავს თავისი ვნების საგანს სხვისი ბელყოფისგან.

13—14. ტრფობის ობიექტი — ლამაზი ყრმა ნეარქე ამავე დროს მსაჯულიცაა და ელოდება პირუსისა და ვინმე დიაცის ბრძოლის

შედგეს, რათა პალმის რტო, რომელზეც ფეხი დაუდგამს, გამოაჩვენებულს უბოძოს, მას დანებდეს.

15—16. ნირევსი — ტროის ომში მონაწილე ბერძენთა შორის ულამაზესი ვაჟაკი; წყალუხვი იდის მთიდან. მოტაცებული იქნა ღმერთის მიერ მეფე ტროისის უმშვენიერესი ვაჟი განიძდვი. რომელიც ზევსმა (იუპიტერმა) თავისი არწივით გაიტაცა და ოლიმპოს მთაზე დმერთების მერიქიფედ აქცია.

21

1—2. პორაციუსი მიმართავს მისი დაბადების დღიდან (ძვ. წ. 65 წ.) გადანახულ ღვინით სავსე ჭურჭელს.

ძვ. წ. 65 წელს რომის კონსულები იყვნენ: ლუციუს მანლიუს ტორკატუსი და ლუციუს აერელიუს კოტა.

7. მარკუს ვალერიუს მესალა კორვინუსი (ძვ.წ. 64 — ახ. წ. 9) — პოლიტიკური მოღვაწე და მწერალი, პორაციუსის მეგობარი.

24. ფებუსი — აპოლონი, ღმერთი, რომელიც შზის ეტლით დაქრის ცის კამარაზე და განთიადზე ვარსკვლავებს აჭრობს.

22

ტყეთა და ჰალათა მეუფე დიანას (*Diana nemorensis*) პოეტმა შესწირა დიდი ფიჭვის ხე.

1. სამსახოვანი დიანა — 1) მიწაზე — ნადირობის მფარველი (არტემიდე), 2) ცაზე — მთვარის ღმერთქალი (სელენე ანუ თებე), 3) მიწისქვეშეთში — სულთა მეუფე (პეატე).

23

პოეტი უბრალო, სოფელ მშრომელ ქალს — ფიდილეს შეაგონებს, რომ კერის მფარველ ღვთაებებს, ფუძის ანგელოზებს — ლარებს, თუ პენატებს სრულიად დააკმაყოფილებს მოკრძალებული მსხვერპლი, თუ იგი წმინდა გულით და სპეტაკი ხელებითაა შეწირული.

9. ალგიდუსი — იხ. შენ. I, 21, 5.

11. ალბას ველი — ლაციუმის ძველი ქალაქის ალბა — ლონგას მახლობლად გადაშლილი ველი, რომელიც ტაძართა და მათ ქურუმთა განკარგულებაში იყო.

24

ეს ოდა აგრძელებს III წიგნის პირველ ექვს ოდაში გადმოცემულ მოძღვრებას: უსაზღვრო სიხარბე და მისწრაფება სიმდიდრისაკენ — ბორტება.

5—6. ბედისწერა — (ორიგინალშია *Necessitas*. ბერძნული „ანახ-
კე“) ყველაფერს განაგებს;

— სოლების უმაღლეს მწვერვალზე მიქდობა „ბედის გარდაუვალობის
ძალის სიმბოლოა.

9—24. სკვითებისა და გეტების ლალსა და უბრალო ცხდვრებას პოეტო
ფუფუნებასა და გარყვნილებაში ჩაფლული რომის ცხოვრების წესს უბი-
რისპირებს.

45—48. მაცდუნებელი თვალმარგალიტი და ოქროს ზოდები ან კა-
პიტოლიუმს (იუპიტერის ტაძარს) უნდა შეეწიროთ ანდა ზღვაში გადა-
ყაროთ — ასეთია ამ სტრიქონების მოწოდება.

25

ეს ლექსი დიონისე — ბახუსისადმი აღვლენილი დითირამბია.

6. კეისარი — ოქტავიანუს ავგუსტუსი.

9. თრაკიელი ევპია — თრაკიელი ბაქხელი ქალი (ევპიუსი
— ბახუსის ეპითეტია).

12. როდოპე — შთა თრაკიასა და მაკედონიას შორის; ჰებრუ-
სი თრაკიის მდინარე (აწინდელი მარციკა — ბულგარეთში).

15. ნაიადეზი — წყლის ნიმფები.

19. ლენევი — დიონისე — ლიბერის ეპითეტი.

26

ოდა ანაკრეონტისებურია.

9. კვიპროსი — ვენუსის დაბადების ადგილია

10. მემფისე — ეგვიპტის ქალაქი. ვენუსის კულტი ეგვიპტეში
ღმერთქალ ისისის კულტს გაუთანაბრეს.

27

პოეტი მსუბუქი ირონიით მიმართავს მორწმუნე გოგონას —
გალატეას („რძისდარს“) უსურვებს ბედნიერებას და მოაგონებს
თქმულებას ევროპეზე.

16. უბედურების მუწყებელ ფრთოსნად დასახელებულია კოდალაც
picus.

25. ევროპე — ფინიკიის მეფის აგენორის ასული, რომელიც
კრეტაზე გაიტაცა ხარადქცეულმა ზევსმა (იუპიტერმა).

34. კუნძულ კრეტას „ასქალაქონად“ (ჰეკატომპოლინ) ჰომე-
როსი მოიხსენიებს „ილიადაში“ (II, 649).

28

ლექსი ეძღვნება ზღვათა და ოკეანეთა მეუფის ნებტუნუსის ზემოს,
რომელიც რომში 23 ივლისს იმართებოდა.

პოეტს სურს, ეს დღეობა თავის მსახურსა და სატრფო გოგონა დედსთან ერთად გაატაროს.

7. მარკუს კალპურნიუს ბიბულუსი კონსული იყო ძვ. წ. 59 წელს. მისი სახელი აქ ზემოთხსენებული „ბიბილუსი“ ლათინურად „მსმენელს“ აღნიშნავს.

10. ნერეიდები — ზღვის ღვთაების ნერეუსის ასულები.

12. კინთია — დიანას (არტემიდეს) ეპითეტი.

13—15. აქ იგულისხმება ვენუსი, რომლისადმიც შეწირული იყო ეგეოსის ზღვის კუნძულები: კნიდოსი, პათოსი, კიკლადები. ვენუსის ეტლში ჩვეულებრივ მტრედები არიან შებმულნი.

29

პორაციუსი მეცენატისადმი მიძღვნილ ამ ოდაში კვლავდაკვლავ ავითარებს აზრს იმის თაობაზე, რომ „ხვალინდელ დღეზე ხვალინდელმა დღემ უნდა იზრუნოს“. კაცი უნდა დაელოდოს საღამოს, რათა თქვას, რომ დღე კარგად განვლო; „მოკვდავს სვებედნიერი არ ეწოდების, ვიდრე უნადვლოდ არ შიადწევს ცხოვრების აღსასრულს“ (სოფოკლე, „ოიდიპოს მეფე“ 1528—1530).

1. ტირენელი — ეტრუსკული წარმომავლობისა.

7. ეფულა — ლაციუმის პატარა ქალაქი.

8. ტელეგონეს ქედი — ტელეგონუსი, ტუსკულუმში — პატარა ქალაქი რომთან ახლოს მდებარე, რომლის დაარსებას თქმულება მიაწერს ოდისევისა და კოლხთა მეფის, აიეტის, დის კირკეს ვაჟს ტელეგონეს, ვინც მამა მოკლა.

10. მეცენატს ესკვილინის ბორცვზე ედგა სასახლე, საიდანაც რომა და მის მიმდებარე არემარეს გადასცქეროდა.

17. ანდრომედას მამა — კეფევსი. მისი ასული ანდრომედა ზღვის ურჩხულისაგან დაიხსნა პერსევსმა. კეფევსი ფინიკიაში მეფობდა. სიკვდილის შემდეგ ვარსკვლავთ შიარიცხეს.

კეფევსის, ლომისა და პროკონის ანუ ძაღლის (სირიუსის) თანავარსკვლავთა გამოჩენა ივლისის ზეატს მოასწავებს.

23. სილვანუსი — ტყე-ველთა და მდინარეთა სანაპიროების ღვთაება.

27—28. სერნი შორეული აღმოსავლეთის ტომი; ბაქტრა — სპარსთა სასატრაპოს ბაქტრიის ქალაქი; ტანაისი — დონი.

65. ტყუპი პოლუქსი — იგულისხმება „დიოსკურების“ თანავარსკვლავები.

30

თავისი ოდების პირველ გამოცემას (ძვ. წ. 23 წელს) პორაციუსმა სწორედ ეს ლექსი დაურთო ეპილოგად, რომელშიც დამსახურებული

სიმაყით შეაფასა საკუთარი პოეტური მოღვაწეობა.

5. აქვილონი — ჩრდილოეთის ძლიერი ქარი.

7. ლიბიტინა — მიცვალბულთა რომაული ღვთაება.

11. ავფილუსი — მდინარე ჰორაციუსის მშობლიურ აპულიაში.

12. დავნუსი — იხ. შენ. I, 22, 14.

15. მელპომენე — იხ. შენ. I, 24, 4.

წიგნი IV

1

პოეტი ევედრება სიყვარულის ღმერთქალ ვენუსს, რათა დაეხსნას მას, შუახანს მიღწეული კაცს, რომელსაც ტრფობის ქაში გარდასვლია.

4. კინარა — ჰორაციუსის ყრობის ქამინდელი სატრფო გოგონა, რომელიც ადრე გარდაცვლილა.

10. პაულუს ფაბიუს მაქსიმუსი — კონსულად მყოფი ძვ. წ. 11 წელს ავგუსტუსის უერთგულესი თანამდგომი. ეტყობა, ოდის შეთხზვის ქაშს, პაულუსი ახალგაზრდა კაცი იყო და ლალ ცხოვრებას ეწეოდა.

19. ალბანუსის ტბა — ტბა რომის მახლობლად.

26—27. ივულისხმება ქურუმ სალიების ფერხული.

33. ლიგურინუსი — ქაბუკი ვინმე.

2

ძვ. წ. 15 წელს ოქტავიანუს ავგუსტუსმა დაიმორჩილა სიგამბრების გერმანული ტომი. ახალგაზრდა პრეტორმა იულუს ანტონიუსმა ჰორაციუსს დაავალა, რომში გამარჯვებით დაბრუნებული ავგუსტუსისადმი მიძღვნილი დიდი სახოტბო სიმღერა (ჰანეგირიკი) შეეთხზა. ჰორაციუსმა იულუსს ამ ოდით უპასუხა. მასში, ისევე როგორც პირველი წიგნის მე-6 ოდაში, ჰორაციუსი აღნიშნავს, რომ დიდი ეპიკური ლექსების თქმა მას ხელარეწიფების, რომ მისი მოწოდება მოკრძალებული ლირიკული პოეზიის სამსახურია. ამას ეყრდნობა სიმბოლური დაპირისპირება გედისა და ფუტკრისა (გედი — პინდარეა, ფუტკარი — ჰორაციუსი).

1. იულუს ანტონიუსი (დაიბ. ძვ. წ. 44 წელს) ტრიუმვირის მარკუს ანტონიუსის ძე იყო. გამოზარდა იგი დედინაცვალმა, ავგუსტუსის დამ — ოქტავიამ. იულუსი, გადმოცემით, პოეტი ყოფილა და შეუთხზავს თორმეტი წიგნის შემცველი ეპიკური პოემა „ლიომედეა“.

პინდარე (ძვ. წ. 518—442) ბერძნული საგუნდო ლირიკის (ქორიკული პოეზიის) უდიდესი წარმომადგენელია. პინდარე თავის ოდებში ე. წ. ეპინიკებში, რომელთაც პანელინურ დღეობებზე საგანგებოდ გაწვრთნილი გუნდები ვალობდნენ, ხოტბას ასხამდა სპორტულ შე-

ჯიბრსა თუ ბრძოლებში გამარჯვებულ, ძღვევამოსილ ვლუკაცებს.

2. ლეგენდარულმა ხელოვანმა დედალუსმა, თანახმად თქმულებიანა, კრეტის მეფის მინოსის ტყვეობიდან თავდასახსნელად სანთლით შეკრული ხელოვნური ფრთები შეისხა. ასეთივე ფრთები გაუკეთა თივის-გავს — იკარუსს. ფრენის დროს იკარუსს შვის სხივებმა სანთელი გაუღმეს. ფრთებდაცვენილი ყმაწვილი ჩავარდა ზღვაში, რომელსაც დაღუბულის სახელი შეერქვა (იხ. I, 3.34). პოეტის აზრით, პინდარეს მეტოქე განწირულია დასამარცხებლად.

10. აპოლონი მუსიკისა და პოეზიის მფარველი ღმერთიკაა.

11. დითირამბი — საგუნდო სახობო სიმღერა.

15—16. აქ იგულისხმებიან პერაკლე (პერაკლესი) და ბელეროფონტი.

19. შეჯიბრში გამარჯვებულს ოლიმპიური (ელიდური) დაფნის გვირგვინით აჯილდოებდნენ.

22—25. აქ იგულისხმება პინდარეს (და საერთოდ საგუნდო ლირიკის) თრენოსები — სამგლოვიარო სიმღერები, რომლებითაც ბრძოლაში დაცემულ გმირს შეესხმის ხობა.

25. დირკეს გედი — პინდარე. დირკე წყაროა პინდარეს მშობლიური ქალაქის მახლობლად.

28. მატინუსი — პორაციუსის მშობლიური აპულიის ერთ მთათაგანი.

33. პორაციუსი მიმართავს იულიუს ანტონიუსს.

35. სიგამბრები — გერმანული ტომი.

36. წმინდა ბორცი — ბორცი, რომელზეც კაპიტოლიუმის ბურჯი და იუპიტერის ტაძარი იდგა.

39—40. ბერძნულ-რომაული თქმულებით ქვეყნად იყო ოთხი მოქცევა — ოთხი ხანა: ოქროსი, ვერცხლისა, ბრინჯაოსი და რკინისა.

2

ამ ლექსში, ისევე როგორც III წიგნის 30-ე ოდაში, პორაციუსი მიმართავს თავის შთამომავნებელ მუზას — მეღბომენს, რომლის შემწეობითაც მან ლირიკული პოეზიის ზენიტს მიაღწია.

3. პანელინური ისთმოსური დღეობა, რომელიც კრიეში შეჯიბრით გამოირჩეოდა, იმართებოდა კორინთოს ყელზე მდებარე ისთმოსში ორ წელიწადში ერთხელ.

4. აქეური — ბერძნული.

8. დელოსური ფოთლები — აპოლონის მშობლიური კუნძულ დელოსის გვირგვინი.

9. ტიბური — ქალაქი რომის აღმოსავლეთით (ახლა ტივოლი).

პორაციუსი ხობას ასხამს რომაელთა გმირობას, კერძოდ კლავდიუსის გვარის ნერონთა ქველობას. ეს ნერონები იყვნენ: 1) გაიუს კლავდიუს ნერონი, ვინც ძვ. წ. 207 წელს კონსული იყო და მეტავრუსის ბრძოლაში გაიმარჯვა; 2) ტიბერიუს კლავდიუს ნერონი — ოქტავიანეს ავგუსტუსის ცოლსა ლივიას პირველ ქმარს, რომლის შვილები იყვნენ; 3) ტიბერიუს კლავდიუს ნერონი და 4) კლავდიუს დრუზუს ნერონი.

პოეტი არწივს ადარებს კლავდიუს დრუზუს ნერონს, რომელმაც თავის ქმასთან ერთად ძვ. წ. 15 წელს ალპების შუა წელში მოსახლე კელტური ტომები — რეტები და ვინდელიკები დაამარცხა.

1. არწივი ზევსის — იუპიტერის მსახური ფრთოსანია და მისი ელვის მპყრობელი.

18. რეტია — ახლანდელი ტიროლი.

20. ამპიონები — (ამპონები) მცირეაზიელი ლეგენდარული მეომარი ქალები.

27. ჰაბუკი ნერონები — ავგუსტუსის მიერ ნაშვილები ლივიას ვაჟები: ტიბერიუსი და დრუზუსი.

37—39. ძვ. წ. 207 წელს კონსულმა და სარდალმა გაიუს კლავდიუს ნერონმა და მარკუს ლივიუს სალინატორმა უმბრიის მდინარე მეტავრუსთან შემუსრეს პანიბალის ძმა, კართაგენელთა ლაშქრის ბელადი პასდრუბალი.

42. აფრიკელი — კართაგენელი.

43. პუნიელები — კართაგენელები.

49. პანიბალი (ძვ. წ. 247—183) — კართაგენელთა მთავარსარდალი მეორე პუნიკურ ომში.

53. ილიონი — ტროა — აქ იგულისხმება ტროას ხანძრისაგან გადარჩენილი ანქიზესა და ვენუსის (აფროდიტეს) ვაჟი ენეასი, ვინც თავისი პენატებით და ახლობლებით ახალი სამშობლოს საძებრად წარემართა, ავზონიაში (იტალიაში) დამკვიდრდა და რომაელთა წინაპარი გახდა.

53—68 კარედებში რომი და მისი სიძლიერე იგულისხმება.

61. პიდრა — ლერნეს ტბის მრავალთავიანი ურჩხული, რომელიც ჰერაკლემ შემუსრა.

64. თქმულების თანახმად, კადმოსის მიერ ჩათესილი დრაკონის კბილებიდან აღმოცენდა თებელთა ზუთი წინაპარი. ერთი მათგანი (ექიონი) კადმოსს შეელოდა თებეს დაფუძნებაში. ასევე დრაკონის კბილები დაათესინა იასონს კოლხეთში კოლხთა მეფე აიეტმა.

ეს ოდა გაყენებულია ერთგულებისა და გულწრფელი მადლიერების გრძნობით ავგუსტუსისადმი, რომელმაც რომს მშვიდობა და ბედნიერება

მოუტანა, ოდა შეთხზულია ძვ. წ. 14—13 წლებში, როცა აგვისტუს ოქტავიანუსი ჯერ კიდევ ჰესპერიის ანუ იტალიის საზღვრებს მიღმა იმყოფებოდა გალიისა და ესპანეთის ტომთა დასაშოშმინებლად.

11. კარპათოსის ზღვა — ეგეოსის ზღვის სამხრეთი ნაწილი (იხ. I 35,8).

18. კერესი — ნაყოფიერების ღმერთალა (კერესი-ღმერთი).

27. პიბერია — ესპანეთი.

8

პოეტი აპოლონ ღმერთს (ფებუსს) ევედრება, რათა დაიფაროს მისი მუზა, მისი პოეზია. ჰორაციუსმა ეს ოდა წარუძღვარა ე. წ. „სასაუკუნო თამაშების“ (*ludi saeculares*) ზეიმისათვის შეთხზულ საიუბილეო ჰიმნს (*carmen saeculare*), რომელიც ჰაბუჯთა და ქალწულთა გუნდს უნდა ემღერა.

2. ნიობე — ტანტალოსის ასული. მას მრავალი შვილი ჰყავდა, ამით ამყობდა და ღმერთალა ლეტოს (ლატონას), რომელსაც მხოლოდ ორი შვილი (აპოლონი და არტემიდე) ჰყავდა, დასცინოდა. ქედმაღლობისათვის იგი დაისჯა. აპოლონმა ყველა შვილი გაუგმირა თავისი ისრებით (იხ. ოვიდიუსი, „მეტამორფოზები“, თბილისი, 1980, გვ. 154—158).

ტიტიოსი — იხ. II, 14,8

4. აქილევესი — ღმერთალა თეტისის ძე. ტროას ომში განგმირა პარისის ისარმა, რომელსაც მიმართულება აპოლონ ღმერთმა მისცა.

7. დარდანელი — ტროელები.

12. ტეკრები — ტროელები.

13. ბერძნებმა ტროა აიღეს ჰეკვიანი და ცბიერი ოდისეუსის შეგონებით აგებული ხის ცხენის მეშვეობით. უზარმაზარი ხის ცხენი, რომლის მუცელშიც ბერძნები ჩასხდნენ, ტროელებმა ქალაქში შეათრიეს და კიდევ შეიმუსრნენ.

20. ორიგინალშია: „აქაველთა ცეცხლის“ (*Achivis flammis*).

21—24. აქ იგულისხმება რომაელთა წინაპრის ენეასის მიერ ახალი სამკვიდრებელის დაფუძნება იტალიაში. მას მფარველობდნენ აპოლონი და ვენუსი.

25. თალია — კომედიისა და მსუბუქი პოეზიის მუზა.

26. ქსანთოსი — ლიკიის მდინარე. მის შესართავთან მდებარეობდა ქალაქი პატარა აპოლონის ტაძრით სახელგანთქმული.

27. დავნიის მუზა — ჰორაციუსის მშობლიური მხარის აპულეის პოეზია.

28. აგურივესი — ქუჩათა და გზათა მფარველი აპოლონ ღმერთის ეპითეტი.

38—40. ლატონას ძე — აპოლონი; მისი და დიანა ნადირობისა და მთვარის ღმერთალა.

ბუნებაში ყველაფერი ცვალებადია: ზამთარს გაზაფხული ენაცვლება, გაზაფხულს ზაფხული და ზაფხულს შემოდგომა, მერმე კვლავ დაგვიზამთრდება და ა. შ. სწრაფ ეამთასობოლაში ბუნება დანაკლისს აღიღვინს ხოლმე. მაგრამ ჩვენ, მოკვადეებს, სიკვდილის შემდეგ ვეღარაფერი შეგვალა ვეღარ აღგვადგენს მკვდრეთით, რადგან *pulvis et umbra sumus* ვართ: (pulvis et umbra sumus) ამ მელანქოლიური ხასიათის ოდას პორაციუსი უძღვნის თავის ერთ-ერთ მეგობარს — მანლიუს ტორკვატუსს.

5. გრაციები — გაზაფხულის მშვენიების სამი და (იხ. I, 4, 6; III, 19, 16).

15. ტულუს პოსტილიუსი რომის მესამე მეფე იყო, ანკუს მარციუსი — მეოთხე.

26. პიპოლიტუსი (პიპოლიტე) — თეზვისის ვაჟი, რომელმაც უარყო დედინაცვლის ფედრას სიყვარული.

27. პირითუსი (პირითუსი) — იხ. III, 4, 80.

28. ლეთე — საიჭიოს სამეფოს მდინარე, რომლისგანაც დავიწყების წყალს სვამდნენ მიცვალებულთა სულნი.

8

პორაციუსი ამ ოდას უძღვნის თავის მეგობარს, ძვ. წ. 8 წელს რომის კონსულად ნამყოფ მარციუს ცენზორინუსს. იგი მას არწმუნებს, რომ პოეტის ყველაზე ძვირფასი ნობათი პოეზიაა. პოეტური მუზა რომ არ არსებობდეს, დავიწყებას მიეცემოდა გმირთა სიქველე.

3. ძველ საბერძნეთში პანელინურ დღეობებზე გამარჯვებულ გმირს ოქროს სამეფხით აჯილდოებდნენ.

6. პარასიუსი — ძვ. წ. IV საუკუნის სახელგანთქმული მხატვარი, რომელიც ეფესოში მოღვაწეობდა.

სკოპასი — ძვ. წ. IV საუკუნის არქიტექტორი და მოქანდაკე კუნძულ პაროსიდან.

17. კალაბრიის მუზა — იგულისხმება რომელი პოეტი, კალაბრიელი კვინტუს ენიუსი (ძვ. წ. 239—169), რომელმაც თავის პოემა „ანალბში“ ხოტბა შეასხა რომელთა სარდალს პუბლიუს კორნელიუს სციპიონ აფრიკელს, ვინც ძვ. წ. 202 წელს ნუმიდის ზამასთან კართაგენელთა წინამძღოლი პანიბალი შემუსრა.

22. ნუსხათუ დადუმდა — ე. ი. თუ პოეტურად არ აღიწერა.

23. ილიასა და მარსის ვაჟი — ენეასის შთამომავლის, ნუმიტორის ასულ რეა სილვის ანუ ილიასა და ომის ღმერთის მარსის ძე რომულუსი (მისი ძმა იყო რემუსი).

25. ეაკუსი — ზევსისა და ნიმფა ეგინას ძე (იხ. II, 13, 21).

31. ტინდარიდები — კასტორი და პოლუქსი (პოლიდეკე) იხ.
შენ. I, 12, 25.

33. ლიბერი — დიონისე — ბახუსი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ოდა ეძღვნება ავგუსტუსის ფავორიტს და მეცენატის მეგობარს,
ძვ. წ. 21 წელს რომის კონსულად ნამყოფ მარკუს ლოლიუსს.
ოდაში გატარებულია აწრი პოეტისა და პოეზიის უკვდავების თაობაზე.

2. ავფიდუსი — იხ. შენ. III, 30, 11.

7—8. კეოსელი — სიმონიდე კეოსელი და სტესიქორუსი
— სტესიქორე ჰიმერელი ძვ. წ. VI ს-ის ბერძენი პოეტები, საგუნდო
ლირიკის (ქორიკის) დიდი წარმომადგენლები.

12. ეოლიელი ქალწული — ბერძენთა პოეტი ქალი საფო.

13—16. აქ იგულისხმებიან ტროის ომის მიზეზი მშვენიერი ელენე
და მისი მომტაცებელი პარისი.

17. ტევკრი — იხ. შენ. I, 7, 22.

19—20 სთენელუსი, იდომენეუსი — ტროას ომის გმი-
რები.

22. დეიფობუსი — პრიამეს ძე, პარისის სიკვდილის შემდეგ
ელენეს ქმარი.

10

ოდა ეძღვნება ვინმე ყრმა ლიგირინუსს: ყრმობის დროინდელი
სილამაზე წარმავალია და ასაკი ქაბუკური ზვიადობის დამორგუნველი.

11

ფილისი, რომელსაც პოეტი მიმართავს, გააზატებული მხევალი
გოგონაა. მოხსენებულია იგი მეორე წიგნის IV ოდაშიც.

14. იდები — რომაულ კალენდარში მეთხუთმეტე რიცხვი მარ-
ტის, მაისის, ივლისის და ოქტომბრის თვეებისა, ხოლო მეცამეტე — და-
ნარჩენი თვეებისა.

პოეტი ფილისს იწვევს აპრილის იდებზე. ე. ი. 13 აპრილს. ეს
დღე იყო მეცენატის დაბადების დღე.

აპრილის თვე ღმერთქალ ვენუსისადმი მიძღვნილი თვეა.

25. ფათონი — ფებუსის — მზის (პელიოსის) ძე, რომელმაც
ცეცხლოვანი რაშებით შებმული მამის ეტლით დედამიწას ხანძარი გაუ-
ჩინა. იგი მეხისდაცემით მოკლა იუპიტერმა (იხ. ოვიდიუსი, მეტამორ-
ფოზები, წ. I, 747—778 და წ. II, 1. 339).

26. პეგასუსი — ფრთოსანი რაში, რომელმაც ზეცისაკენ
მლტოლველი თავისი მხედარი ბელეროფონტი ძირს ჩამოაგდო
(იხ. I, 7, 29).

ეს ოდა, ისევე როგორც სხვა ლექსებიც, გაუღწეველია კორაციუსისეული ეპიკურეიზმით. ოდის ადრესატი დიდი პოეტი ვერგილიუსი არ არის (ამ ოდის შეთხზვის დროს იგი ცოცხალი ღარ იყო), არამედ სხვა პიროვნება. არის ვარაუდი, რომ ეს ვერგულუსი იყო ტიბერიუსისა და დრუზუს ნერონების კარის ექიმი, რომელიც თურმე ნარდის შცენარის ძვირად ღირებული ნელსაცხებლით ვაჭრობდა. ასეთი საქმიანობით ეს ვერგილიუსი დიდი პოპულარობით სარგებლობდა ახალგაზრდა რომაელებში.

5—8. თრაკიის მეფე ტერევსს ცოლად ესვა ათენის ლეგენდარული დამფუძნებლის კეკროფისის ბაღიშის პანდიონის ასული პროკნე, რომლისგანაც ჰყავდა ვაჟი იტი სი. ტერევსმა ძალადობა იხმარა ცოლისდაზე ფილომელაზე. დებმა შურისძიების მიზნით მოკლეს იტისი. ტერევსმა დების დახოცვა ინდომა, მაგრამ სამივენი ფრთოსნებად გარდაიქმნენ: ტერევსი ოფოფად იქცა, პროკნე—მერცხლად, ფილომელა — ბულბულად (იხ. ოვიდიუსი, მეტამორფოზები: „ფილომელა და პროკნე“ გვ. 161—167)

13

პოეტი ამ თავშესაქცევ ლექსს უძღვნის ყოფილ სატრფოს ჰეტერალიკეს (იხ. III, 10). ლექსის მოტივი (გარდასული ახალგაზრდობა, წყვეული სიბერე) ეხმაურება I წიგნის 25-ე და III წიგნის მე-10 ოდებს.

5. კუპიდონი — ვენუსის ვაჟი. აქ — სიყვარული, ვნება.

7. ქია — ქალწული ვინმე.

13. უნძული კოსი ცნობილი იყო ძოწეულის ნაზი, გამკვირვალე ქსოვილით, რომლითაც რომელიმე ჰეტერები იმოსებოდნენ.

27. კინარა — იხ. შენ. IV, 1, 4

14

ეს ოდა, როგორც გადმოგვემენ, ავგუსტუსის შეკვეთითაა შეთხზული მისი გერების დრუზუსისა და ტიბერიუსის გამარჯვების აღსანიშნავად (იხ. შენ. IV, 4).

ძვ. წ. 15 წლის პირველ აგვისტოს კლავდიუს დრუზუს ნერონმა და კლავდიუს ტიბერიუს ნერონმა დაამარცხეს კელტური მოდგმის ვინდელიკები და მათი მოკავშირე გენავენები და ბრევენები, თხუთმეტი წლით ადრე, ძვ. წ. 30 წელს, სწორედ პირველ აგვისტოს ოქტავიანუს ავგუსტუსმა აღექანდრია დაიმორჩილა.

კორაციუსი ფაქტიურად ავგუსტუსს ასხამს ხოტბას.

13. უფროსი ნერონი — ტიბერიუსი, რომელიც შემდეგ იმპერატორი გახდა.

- 25—26. ავდიუსი, დავნუსი იხ. III, 30, 10—11.
 50. პიბერია — ესპანეთი.
 51. სიგამბრები — იხ. შენ. IV, 2,35.

15

IV წიგნის ეს ბოლო ოდა, რომელიც ძვ. წ. 13 წელს შეთხზულა, პორაციუსმა კვლავ ავგუსტუსს მიუძღვნა, რომელმაც, პოეტის აზრით, ბედნიერება, სიკეთე და სიმშვიდე დაამკვიდრა რომის სახელმწიფოში.

1—4. აქ პოეტური ფიქციაა, რომლის საფუძვლად პოეტი დებს მოტივს, რომ არ ძალუძს შესაფერისად შეასხას ხობტა დიდი ავგუსტუსის ძლევაშოსილ საქმეთ.

7—8. ძვ. წ. 20 წელს ავგუსტუსმა კაპიტოლიუმზე მარსის ტაძარში (Mars Ultor) დააბრუნა საბრძოლო ნიშნები და იარაღი, რომლებიც პარტებმა (მიდიელებმა) წაართვეს რომაელებს.

11. კვირინუსი — რომულუსი. მისი ტაძრის კარები იხურებოდა მშვიდობიანობის ეამს. ავგუსტუსის დროს ეს კარები დაიხშო სამაგზის: ძვ. წ. 29, 25 და 8 წლებში.

16. ჰესპერია — დასავლეთი (იტალია).

23. ტანაისის გამოზრდინი — დონის სანაპიროზე მოსახლე სკვითები.

24. დანუვიუსი — დუნაი. აქ დაკეების ტომი იგულისხმება.

26. ლიბერიის ძღვენი — ღმერთ დიონისე ბახუსის ძღვენი — ღვინო.

31. ანქიზე — ტროასთან ახლოს, ჰელესპონტზე მდებარე ქალაქ დარდანოსის მეფე ანქიზესაგან ღმერთქალმა აფროდიტემ (ვენუსმა) შვა ენეასი, რომელიც იულიუსების და, ცხადია, ავგუსტუსის წინაპრად ითვლებოდა.

საიუბილეო ანუ საუკუნო ჰიმნი

საიუბილეო — საუკუნო ანუ სეკულარული ჰიმნი (Carmen saeculare) პორაციუსმა ავგუსტუსის დაკვეთით შეთხზა რომში დიდ დღესასწაულზე (ludi saeculares — სეკულარულ გართობა-თამაშობებზე) შესასრულებლად.

პორაციუსის ეს ჰიმნი ძვ. წ. 17 წელს გამართული ზემის მესამე დღეს შესრულა 27 ჰაბუკისა და 27 ქალწულისაგან შემდგარმა გუნდმა პალატიუმის გორაკზე აგებული აპოლონის ტაძრის წინ და მერე კაპიტოლიუმზე. ჰიმნს გუნდი შენიცვლებით მღეროდა.

პორაციუსის ამ ჰიმნის თაობაზე ცნობები მოიპოვება ბერძენი მწერლების ფლეგონტრალელის (ახ. წ. II ს.) და ზოსიმეს (ახ. წ. V ს.) თხზულებებში. მეტად საყურადღებო ცნობა დაცულია აგრეთვე 1890 წელს რომში აღმოჩენილ დიდ ეპიგრაფიკულ ძეგლში — ოთხწახანაგოვან მარმარილოს სვეტზე ამოკვეთილ ვრცელ წარწერაში, რომელიც

წარმოადგენს საიუბილეო — სეკულარული დღეობების ოფიციალურ ან-
გარიშს (*commentarium ludorum saecularium*). აქ პირდაპირაა ნათქვა-
მი, რომ „პიმნი შეთხზა კვინტუს ჰორაციუს ფლაცუსმა“.

I

გადმოცემის თანახმად, საუკუნო — სეკულარული სამღვინეო ზეიმ-
როში იმართებოდა ყოველ 110 წელიწადში ერთხელ მისან სიბილას
წიგნებში დაცულ მითითებათა საფუძველზე. ამ ზეიმს ხელმძღვანელობდა
თხუთმეტი კაცისაგან შემდგარი (კვინდეცემვირთა) კოლეგია. პირველი
ზეიმი შედგა ძვ. წ. 456 წელს, დანარჩენები — ძვ. წ. 346, 236 და 126
წლებში. ავგუსტუსის მიერ გამართული ზეიმი რიცხვით მეხუთე იყო.

თავდაპირველად სეკულარული ზეიმი სულთა სამეფოს ღვთაებებს
დისსა და პროზერპინას (*Dis et Proserpina*) ეძღვნებოდათ, ავგუსტუსის
დროს კი ეს დღეობა შესწირეს: აპოლონ — ფებუსს (მზეს) და მის
დას დიანას (მთვარეს), ილითიას (მშობიარობის ღმერთქალს). პიმნს შე-
ნიშვნებს ვურთავთ სტროფების მიხედვით.

II

იგულისხმება რომის შვიდი ბორცვი (პალატიუმი, კაპიტოლიუმი, ცე-
ლიუმი, ავენტინუმი, ვიმინალისი, ესკვილინუსი, კვირინალისი).

III

პოეტი შზეს (*Sol*) უწოდებს რომის მფარველ აპოლონ ღმერთს.

IV

ილითია — მშობიარობის მფარველი ღმერთქალი, მისი სხვა სა-
ხელებია — ლუკინა და გენიტალისი.

V

ავგუსტუსმა და მისმა მეუღლე ლივიამ ძვ. წ. 18 წელს გამოსცეს კა-
ნონი, რომლის ძალითაც კეთილშობილ ახალგაზრდებს ევალებოდათ აუ-
ცილებელი დაქორწინება. კანონი რომის მოქალაქეთა გამრავლებას ითვა-
ლისწინებდა (*Lex Julia de maritandis ordinibus*). საგანგებო კანონები გა-
მოიცა აგრეთვე ცოლქმრული ღალატის — ადულტერიის ასალაგმავად
(*Leges Juliae de adulterii coercendis*).

VI

სეკულარული ზეიმი სამ დღე-ღამეს გრძელდებოდა.

VII

პარკები — იხ. შენ II, 3.15:

IX

გარსკვლავთ დედოფალი — ორიგინალში — ლუნა — მთოვარე,
დიანა.

X

აქ პოეტი მიმართავს იუპიტერსა და იუნოს.

XIII

ანქიზესა და ვენუსის სისხლაგანია ავგუსტუსი.

XVI

აპოლონი მუზების წინამძღოლია (ბერძენ. — „მუსაგეტეს“).

XVIII

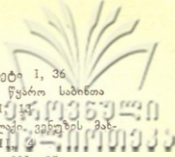
თხუთმეტი ვაჟაკი, კვინდეცემვირთა კოლეგია — ზეიმის ხელ-
მძღვანელი.

სახელთა საძიებელი

ა

- აგამე მონი, ატრევისს ძე IV, 9
- აგიუსი, აპოლონი IV, 6
- აგრიპა, მარკუს ვიპსანიუს აგრიპა, მხედართმთავარი I, 6
- ადრიატიკა II, II, III, 27
- ავგუსტუსი II, 9; III 3; 5, IV, 2; 4; 14
- ავენტინუმი, დიანასადმი მიძღვნილი ბორცვი. — საუკუნო ჰიპნი.
- ავზონია, იტალია IV, 4
- ავსტერი, სამხრეთის ქარი II, 14; III, 3
- ავფიდუსი, მდ. აპულიაში III, 30; IV, 9; 14
- აიაქსი, ტელემონის ძე I, 15 II; 4
- აკრისიუსი, არგოსის მეფე III, 16
- აკროკერავნიის კლდეები I, 3
- ალგიდუსი, დიანასადმი შეწირული მთა ლაციუმში I, 21; III, 23; IV, 4; ს. 3.
- ალექსანდრია IV, 14
- ალკეოსი ბერძ. ლირიკოსი პოეტი II, 13, IV, 9
- ალიატე, ლიდიის მეფე, კრეზუსის მამა III, 16
- ალკიდე, პერკულესი I, 12
- ალპები, IV, 4; 14
- ანაკრეონტი, ბერძ. ლირიკოსი პოეტი IV, 9
- ანდრომედა, კეფევსის ასული III, 29
- ანიო, ტიბერის შენაკადი I, 7
- ანტიკუსი, მარციუსი, რომის მეოთხე მეფე IV, 7
- ანტიოქუსი, სირიის მეფე III, 6
- ანტიუმო, ლაციუმის ქალაქი I, 35
- ანჭიჭე, ვენუსის ძე. ენეასის მამა IV, 15; ს. 3.
- ამფიონი, ზევსისა და ანტიპოსის ძე; ჩანგზე დაკვრის დიდოსტატი III, 11
- აპოლონი I, 2; 7; 10; 21; 31, II, 10; III, 4 IV, 2; ს. 3.
- აპრილი IV, 11
- აპულია, პორაციუსის მშობლიური მხარე III, 4; IV, 14
- აპულიელი III, 16
- აპულუსი III, 5
- არაბნი I, 29; 35; II, 12; III, 24;
- არგოსი, მხარე და ოლქქალაქი I; 7; III, 16
- არგოსელები, აქაველნი, ტროას წინააღმდეგ მებრძოლი ბერძენნი III, 3
- არგოსული ახალშენი, ტიბური II, 6
- არკადია, მხარე ცენტრალურ პელოპონესში IV, 12

- არმენია II, 9
- არმენია II, 9
- არქტურუსი, უამინდობის
ვარსკვლავი III, 1
- არქიტა, მათემატიკოსი და
პითაგორაელი ფილოსოფოსი
I, 28
- ასტერიე III, 7
- ასირია, III, 4
- ატალუსი III, პერგამონის
მეფე I, 1; II, 18
- ატია, I, 3
- ატრიდეები, ატრეესის ძენი:
აგამემნონი და მენელაოსი I, 10
- ატრიდი, აგამემნონი II, 4
- აფრიკა III, 16; 48
- აფრიკელები — კართაგენე-
ლები II, 1; 16; IV, 4
- აფრიკული I, 3; 14
- აქაველნი — ტროას წინა-
აღმდეგ მებრძოლი ბერძნები
I, 15; III, 3, IV, 3
- აქემენე — სპარსთა მეფე —
II, 12
- აქემენური, სპარსული III, 1
- აქერონტი, მიწისქვეშა სამე-
ფოს მდინარე I, 3; III, 3
- აქერონტია, ქალაქი ვენუზი-
ის მახლობლად III, 4
- აქვილონი, ჩრდილოეთის ქარი
III, 30
- აქილევსი I, 15; II, 4; 16;
IV, 6

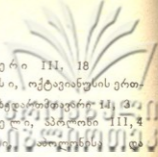
ბ

- ბაბილონური რიცხვები
I, 11
- ბაია, მდიდარ რომაელთა საკუ-
რორტო ადგილი კამპანიაში
II, 18; III, 4
- ბარინე, პეტერათაგანი II, 8
- ბასარეუსი, დიონისე, ბაზუსი
I, 18

- ბასუსი, პოეტი I, 36
- ბანდუზია, წყარო საბინთა
მხარეში III, 14
- ბანტია, ქალაქი ვენუზის მან-
ლობლად III, 4
- ბაქკელები III, 25
- ბაქტრა, ქალაქი ბაქტრიაში
III, 29
- ბახუსი, დიონისე, ლიბერი I, 7;
18; 27; II, 16; 19; III, 3; 25
- ბელერეფონტი, პოსეიდო-
ნის (ნებტუნუსის ძე) III, 7, 12;
IV, 11
- ბერეკინტიული, ფრიგი-
ული I, 18; III, 19; IV, 1
- ბერძენი I, 15; IV, 8
- ბიზულუსი, მარკუს კალ-
პურნიუს ბიზულუსი, კონსული
III, 28
- ბისტონიდეები, თრაკიელები,
ბაქკელი ქალები II, 19
- ბოსფორი II, 13, 20; III, 4
- ბრევენები, ალპებში მოსახლე
ტომები IV, 14
- ბრიტები I, 21, 35; III, 4, 5;
IV, 4
- ბრუტუსი, მარკუს იუნუს
ბრუტუსი II, 7

გ

- გადესი, ესპანეთის ქალაქი
(კადიქსი) II, 2; 6
- გალატეა III, 27
- გალეზუსი, კალაბრიის მდი-
ნარე II, 6
- გალები III, 16
- გალია IV, 4
- განიმედე IV, 4
- გარგანუსი, აპულიის მთა
II, 9
- გელონები, სკვითური ტომი
II, 9, 20, 34
- გენავენები, ალპებში მოსა-

ხლე ტომი IV, 4
 გენიტალისი, ილითია, ლუ-
 კინა, მშობიარობის მფარ-
 ველი ღმერთქალი ს. 3.
 გერიონი, ურჩხული II, 14
 გერმანია IV, 5
 გეტები, თრაკიის ტომი III,
 24; IV, 15
 გეტულები, ჩრდ.-დას. აფ-
 რიკის მომთაბარე ტომი II, 20
 გიგანტები, II, 19; III, 1
 გიგესი, კაბუკის სახელი II, 5;
 III, 7
 გიესი (გიასი), ასხელიანი
 გოლიათი II, 17; III, 4
 გლიკერა I, 19; 30; 33; III,
 19
 გრაციები, ბერძ. ქარიტები,
 ვენუსის მხვეალნი, სამი მშვე-
 ნიერი ღმერთქალი I, 4; 30;
 III, 19, 21; IV, 7

დ

დაენია — აპულიის ჩრდილო
 ნაწილი I, 22; IV; 6 — იტალია
 II, 1
 დავნუსი — აპულიის მითიუ-
 რი მეფე III, 30; IV, 14
 დაკიელნი I, 35; II, 20; III,
 6, 8
 დამალასი, პეტერათაგანი I,
 36
 დანაე — აკრისიუსის ასული
 III, 16
 დანაოსი, დანაიდების მამა II,
 14; III; 12
 დანუვიუსი, დუნაი, IV, 15
 დარდანელნი, ტროელები
 IV, 6
 დედალუსი I, 3; IV, 2
 დეიფობუსი, პრიამუსის ძე
 IV, 9

დეკემბერი III, 18
 დელიუსი, ოქტავიანუსის ერთ-
 გული მხედართმთავარი IV, 3
 დელოსელი, სპროხონი III, 4
 დელონი, ათოლონისა და
 დიანას კუნძული I, 21; IV, 3
 დელმატია, დალმაცია II, 1
 დელფო I, 7
 დელფოსური, III, 30
 დიანა, I, 2; II, 12; III, 4;
 IV, 7; ს. 3.
 დიესპიტერი — იუპიტერი
 I, 34; III, 2
 დინდიმენე, რვა-კიბელე —
 „დიდი დედა“, მცირეაზიული
 ღვთაება, I, 16
 დიონე, ვენუსის დედა, თვით
 ვენუსი II, 1
 დირკე, თებეს წყარო IV, 2
 დირკეს გედი, პინდარე IV, 2
 დრაკონები IV, 4
 დრუზუსი, კლავდიუს დრუ-
 ზუს ნერონი IV, 4; 14

ე

ეაკუსი, ეგინას მეფე II, 13;
 III, 19; IV, 8
 ეგეოსის ზღვა II, 16;
 III, 29
 ედონები, თრაკიელნი II, 7
 ევმენიდები II, 13
 ევროპე, აგენორის ასული III,
 27
 ევრუსი, ვულტურნუსი, სამხ.
 აღმ. ქარი I, 28; II, 16; IV, 16
 ევტერპე, ლირიკული პოეზიის
 მუზა I, 1
 ევპია, ბაქელი ქალი III, 25
 ევპიუსი, ბახუსის ეპითეტი II,
 11
 ეთიოპელი III, 6

საქართველოს
ქრონიკა

ელადა IV, 2
 ელენე I, 3, I, 15
 ელიუსი, ელიუს ლამია, პოეტი I, 26; 36; III, 17
 ენეასი, ვენუსისა და ანჭიზეს ვაჟი, რომაელთა ლეგენდარული წინაპარი IV, 6, 7; ს. 3.
 ენიქეცსი, ჭაბუკის სახელი III, 7
 ენკელადუსი, ერთ-ერთი გიგანტი III, 4
 ეოლიდე — ეოლუსის შვილი, სიზიფუსი II, 14
 ერიკინა — ვენუსის ეპითეტი I, 2
 ერიმანთუსი, დიანასადმი შეწირული მთა არკადიაში I, 21
 ეტნა, მთა III, 4
 ეტრუსკული, I, 2; III, 29; ს. 3.
 ეფესო, იონიის ზღვისპირა ქალაქი, დიანას ტაძრით I, 7
 ეფულა, ლაციუმის ქალაქი II, 29
 ექო, ნიმფა I, 12; 20;

3

ვალგიუსი, გაიუს ვალგიუს რუფუსი, პოეტი-ელეგიკოსი II, 9
 ვინდელიკები, დღევანდელი სამხრეთ ბავარიის ტერიტორიაზე მოსახლე გერმანული ტომები IV, 4, 14
 ვარიუსი — ლუციუს ვარიუს რუფუსი, პოეტი I, 6
 ვატიკანუსი, რომის ბორცვთაგანი I, 20
 ვენაფრუმი, ქალაქი ლაციუმის სამხ. აღმ. ნაწილში II 6; III, 5
 ვენუზია, აპულიის ქალაქი

I, 28
 ვენუსი, ბერძნ. აფროდიტე I, 4; 13; 15; 18; 19; 30; 32; 33; II, 12; III 10, 11, 16, 18, 21, 26, 27, 19; I, 6; 10, 11, 15; ს. 3.
 ვერგილიუსი, 1. პუბლიუს ვერგილიუს მარო, პოეტი (70—19 ძვ. წ. I, 3, 24;
 2. ტიბერიუსისა და დრუზუსის (ნერონების კარის ექიმი IV, 12
 ვესტა, რომის მფარველი ღვთაება; კერიის ღმერთქალი I, 2; III, 5
 ვოლტური, მთა III, 4
 ვულკანუსი, ბერძ. ჰეფესტო I, 4; III, 4

ზ

ზეფირი, დასავლეთის ქარი III, 1, 7.

თ

თალიარხე, ჰორაციუსის მეგობარი I, 9
 თალია, კომედიის მუზა IV, 6
 თებე, ბეოტიის ქალაქი I, 7
 თებელეები, IV, 4
 თეზეუსი IV, 7
 თიადეები, მენადები, ბახუსის თანმხლები ქალები II, 19
 თესალია, I, 10, 27
 თეტისი, აქილევსის დედა I, 8; IV, 6
 თიესტე, პელოპისისა და პიპოდამიას ძე, ატრევსის ძმა I, 16
 თიიასი, ბაქელი ქალი III, 15
 თრაკია II, 16; III, 25
 თრაკიელი II, 27; III, 25
 თრაკიული I, 36
 თურიინუსი, ლუკანიის ქალაქი III, 9

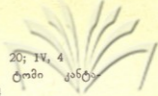
„თხის რქა“, ზოდიაქო II, 17;
III, 7

0

იუგურთა, ნუმიდიის მეფე,
II, 1
იბერიელი, ესპანეთის მკვი-
დრი II, 20
იბიკუსი III, 15
იდა, ფრიგიის მთა III, 20
იღო მენეცისი, ტროას ომის
გმირი IV, 9
იკარუსი, დედალუსის ძე II,
20; III, 7
იკციუსი I, 29
ილირიის ზღვა I, 28
ილია, რეა სილია I, 2; IV, 8
ილითია, ლუკინა, გენიტალისი,
შშობიარობის მფარველი ქალ-
ღმერთი. ს. ჰ.
ილიონი, ტროა I, 15; III, 3,
4, 9, 19; IV, 7; ს. ჰ.
ინაქუსი, არგოსის მეფე, იოს
მამა II, 3; III, 19
ინდო I, 31; III, 24; IV, 4,
14; ს. ჰ.
ინდოელნი I, 12
იონიური III, 6
ისტმოსური, პანელინური —
ისტმოსური დღეობა IV, 3
იტალია I, 37; II, 7; IV, 4,
15, 14
იტისი IV, 12
იუბა, მავრიტანიის მეფე I, 22
იულიუსი, I, 12
იულუსი, იულუს ანტონიუ-
სი IV, 2
იუნო I, 7; III, 3, 4,
იუპიტერი I, 2, 3, 12, 16,
22, 28, 32; II, 6, 7, 10, 17,
III, 1, 3, 4, 5, 10, 16, 27;
IV, 4, 8, 15; ს. ჰ.

კავკასია I, 22
კალაბრია I, 31; III, 16;
IV, 8
კალპონი III, 9
კალენური (კალესი ქალაქია
ჩრდ. კამპანიაში) I, 20; 31;
IV, 12
კალიოპე, ეპოსის მუზა III, 4
კალპილუსი, მარკუს ფურიუს
კამილუსი II, 12
კანტაბრები II, 6, 11;
III, 8
კაპიტოლიუმი III, 3, 24,
30; I, 37; IV, 3
კართაგენი II, 2, 12;
III, 5; IV, 4, 8
კართაგენელთა სპა I, 12
კარპათიუმის ზღვა, მვე-
ოსის ზღვა I, 35; IV, 5
კასპიუმი, კასპიის ზღვა II, 9
კასტორი, პოლიდეკეს ძმა
IV, 5
კათილუსის კედლები
I, 18
კატონი — 1) მარკუს პორ-
ციუს კატო უფროსი; სენატო-
რი და ისტორიკოსი II, 15;
III, 21
2) მარკუს პორციუს კატო
უმცროსი, კეისრის მოწინა-
აღმდეგე I, 12; II, 1.
კეისარი I, 2, 6, 12, 21,
35, 37; II, 12; III, 4, 14, 25;
IV, 2, 5, 15,
კეკროპსი IV, 12
კენტაურები I, 18; IV, 2
კეოსელი, სიმონიდე კეოსე-
ლი, ბერძენი ქორიკოსი — პოე-
ტი II, 1; IV, 9.
კერბერი III, 11
კერესი, ბერძ. დემეტრე, მი-

წამოქმედების ღმერთალი III,
2; ს. 3. IV, 5

კვინტილიუსი — კვინტილიუს ვარუსი — პოეტო I, 24

კვიპროსი, კუნძული I, 1; 3, 19, 30; III, 26; IV, 6

კვირინუსი, რომულუსი III, 3; IV, 15

კვირიტნი, რომაელი მოქალაქენი III, 3

კითერეა, ვენუსის ეპითეტი III, 12

კიკლადები I, 14; III, 28

კიკლოპები I, 4

კინარა IV, 1, 13

კინთია, დიანას (არტემიდეს) ეპითეტი III, 28

კინთიელი, აპოლონის ეპითეტი I, 21

კირკე, კოლხთა მეფის აეტის გრძნეული დაი I, 17

კირუსი, 1. სპარსეთის სახელმწიფოს ფუძემდებელი II, 2; III, 29.

2. რომაელი ჭაბუკი I, 17 33

კურიუსი, მანიუს კურიუს დენტატუსი, კონსული 290 წ. I, 12

კლიო, ისტორიის მუზა I, 12

კნიდოსი, მც. აზიაში ვენუსის საკულტო ადგილი I, 30; II, 5; III, 28

კნოსური I, 15

კორინთო I, 7.

კრაგუსი, დიანასადმი შეწირული მთა ლიკიაში I, 21

კრასუსი, მარკუს ლიკინიუს კრასუსი III, 5

კრეტა, I, 26; 36; III, 27

კრისპუსი, გაიუს სალუსტიუს კრისპუსი უმცროსი II, 2

კოდრუსი, ათენის მეფე III, 19

კოლხი II, 13; 20; IV, 4

კონკანები, ტომი კანტაბრიაში III, 4

კორვინუსი, მარკუს ვალერიუს კორვინუსი III, 21

კორიბანტები, რომაელებს ლა-დინდიმენუს თანმზღები ქურუმები I, 16

პოზიტონი, დაკიის მეფე III, 8

კოციტუსი, საიქიოს მდინარე II, 14

კუპიდონი, ვენუსის ვაჟი, ბერძ. ეროსი I, 2; II, 8; IV, 13

ლ

ლაერტეს ძე, ლაერტიადე, ულიქსე, ოდისეესი I, 15

ლაკედემონია, სპარტა I, 7

ლაკედემონიელი, სპარტელი II, 6, 18; III, 3, IV, 9

ლაკონიური, სპარტული II, 11

ლალაგე, ჰორაციუსის სატროფო I, 22; II, 5

ლამია იხ. ელიუს ლამია I, 26

ლამუსი ლესტრიგონების მიითური მეფე III, 17

ლაომედონტი, პრიაპუსის მამა, ტროას მეფე III, 3

ლაპითები I, 18; II, 12

ლარები, ფუძის მფარველი ღვთაებები III, 23

ლარისა, ქალაქი თესალიაში I, 7

ლატონა, დიანასა და აპოლონის დედა, I, 21; 31; III, 28; IV, 6

ლაციუმ I, 12, 35; IV, 4; ს. 3.

ლედა, ტინდარეოსის ცოლი I, 12

ლეკონოე, ქალის სახელი, I, 11
 ლეთე, საიქიოს მდინარე IV, 7
 ლესბოსი I, 32
 ლესბოსური I, 17, 26; IV, 6
 ლესტრიგოშები, III, 16
 ლიბერი, დიონისე, ბახუსი I, 12; 6, 32; III, 8, 21 IV; 15; II, 19
 ლიბია, აფრიკის ჩრდ. ნაწილი; რომის პროვინცია I, 1; II, 2
 ლიბიტონა, სიკვდილის ღმერთ-ქალი III, 30
 ლიგურიუსი, კაბუკის სახელი IV, 1
 ლიდე II, 11, III, 11, 28
 ლიდია, 1. ჰორაციუსის სატრფო I, 13; III, 9
 2. ჰეტერა I, 8, 25
 ლიდორი, IV, 15
 ლიკე, ჰეტერათაგანი III, 10; IV, 13
 ლიკეუსი, მთა არკადიაში I, 17
 ლიკია III, 4
 ლიკიდა, ბიჭის სახელი I, 4
 ლიკორისი, ქალიშვილის სახელი I, 33
 ლიკურგუსი, თრაკიის მითური მეფე II, 19
 ლიკუსი, ალკეოსის სატრფო I, 32
 ლიკუსი, რომელი მოხუცი III, 19
 ლინეესი, დიონისე ლიბერის ეპითეტი III, 25
 ლიპარა, კუნძული სიცილიის ჩრდილოეთით
 ლირისი, მდინარე სამხ. აღმ. ლაცეუმში III, 17
 ლიცინიუსი — ლუციუს

ლეცინიუს მურენა II, 10
 ლოლიუსი, მარკუს ლოლიუსი IV, 9
 ლუკრეტუსი, ტანკრედა კომპანიაში II, 15
 ლუკრეტუსი, მთა — მარკუს ციუსის მამულთან I, 17
 ლუკინა, გენიტალისი, ილითია, შობიარობის ღმერთქალი. ს. 3.

8

მაგნეზიელი III, 7
 მავრიტანია II, 6
 მავრული, აფრიკული, პუნიური I, 22
 მაიასძე, მერკურიუსი I, 2
 მაკედონელი, ფილიპე მაკედონელი III, 16
 მანლიუსი, ლუციუს მანლიუს ტორკვატუსი, კონსული III, 21
 მარიკა, ნიმფა III, 17
 მარსელი, რომელი I, 2
 მარსი I, 2, 6, 17; III, 3, 7; IV, 1, 8.
 მარსის ველი III, 1
 მარსუსი, რომელის განზოგადებული სახე III, 5
 მარტი III, 8
 მასაგეტები I, 35
 მასიკური — მასიკუსი მთა ჩრდ. დას. კამპანიაში (მასიკური ღვინო) I, 1; II, 7; III, 21
 მატინუსი, მთა აპულიაში I, 28; IV, 2
 მარცელუსი, მარკუს კლავდიუს მარცელიუსი, მხედართმთავარი, I, 12
 მეგილა I, 27
 მედეზი, პართები II, 9
 მელპომენე, ტრაგედიისა და ლირიკული პოეზიის მუზა, I, 24; IV, 3; III, 30.

მე მ ფ ი ს ი III, 26
 მე რ ი ო ნ ე, ბერძენი გმირი,
 ილომენესის შეეტლე I, 6, 15
 მე რ კ უ რ ი უ ს ი, ბერძ. პერმესი
 I, 10; 24; 30; II, 7; III, 11
 მე ტ ა ვ რ უ ს ი, მდინარე IV, 4
 მე ც ე ნ ა ტ ი, გაიუს ცილიუს
 მეცენატი I, 1, 20; II, 12, 17,
 20 III, 8, 16, 29; IV, 11
 მი გ ღ ო ნ ი ა III, 16
 მი გ ღ ო ნ ე ბ ი, ტომი ფრივია-
 ში II, 12
 მი დ ე ბ ი III, 5
 მი დ ი ა III, 3, 8; IV, 14
 მი დ ი ე ლ ი, პართელი I, 2, 29;
 II, 16; ს. 3.
 მი დ ი უ რ ი I, 27
 მი კ ე ნ ი I, 7.
 მი მ ა ს ი, ერთ-ერთი გიგანტი
 III, 4
 მი ნ ე რ ვ ა, ბერძ. ათენა III, 12
 მი ნ ო ს ი, კრეტის მეფე I, 28
 IV, 7
 მი რ ტ ა ლ ე, ქალიშვილის სახე-
 ლი I, 33
 მი რ ტ ო უ შ ი ს ზ ღ ვ ა I, 1
 მი ს ტ ე ს ი, ბიჭის სახელი II, 9
 მი ტ ი ლ ე ნ ე, ლესბოსის ქალა-
 ქი I, 7.
 მ ო ნ ე ზ ე, პართების სარდალი
 III, 6
 მ უ რ ე ნ ა III, 19

5

ნ ა ი ა დ ე ბ ი, წყლის ნიმუშები
 III, 25
 ნ ე ა რ ქ ე, ვაჟის სახელი III, 20
 ნ ე ე რ ა, ჰეტერათავანი III, 14
 ნ ე ო ბ უ ლ ე III, 12
 ნ ე ბ ტ უ ნ უ ს ი, პოსეიდონი I,
 28; III, 28
 ნ ე რ ე ვ ს ი, ზღვის მისანი I, 15

ნ ე რ ე ი დ ე ბ ი, ზღვის ღვთაების
 ნერეუსის ასულები III, 28
 ნ ე რ ო ნ ი, ნ ე რ ო ნ ე ბ ი, გაიუს
 კლავდიუსი, ტაბერაუსი, დრუ-
 ზუსი IV, 4, 14
 ნ ე ს ტ ო რ ი, პილოზის მეფე,
 ტროას ომის გმირი I, 15
 ნ ი რ ე ვ ს ი III, 20
 ნ ი ფ ა ტ ე, შთა თუ მდინარე
 არმენიაში II, 9
 ნ ი ო ბ ე, ტანტალუსის ასული
 IV, 6
 ნ ო თ უ ს ი, ჭაბუკის სახელი,
 III, 15
 ნ ო ტ უ ს ი, სამხრეთის ქარი,
 I, 7; 28
 ნ ო რ ი კ უ ლ ი I, 16
 ნ უ მ ა ნ ც ი ა, ესპანეთის ქალაქი
 II, 18
 ნ უ შ ი დ ა, ჰორაციუსის მეგობა-
 რი I, 36
 ნ უ შ ი დ ი ა III, 11

მ

ო ლ ი მ პ ო I, 12; III, 4
 ო ლ ი მ პ ი უ რ ი I, 1
 ო პ უ ნ ტ ი ე ლ ი I, 27
 ო რ ი ო ნ ი I, 28; II, 13; III,
 4, 27
 ო რ ი ნ ტ უ ს ი III, 9
 ო რ ი კ უ შ ი, ეპირის ნავსადგუ-
 რი III, 7
 ო რ კ უ ს ი, I. საიჭიოს სამეფო;
 2. პლუტონი — II, 3, 18; III,
 4, 11
 ო რ ფ ე ვ ს ი I, 12, 24

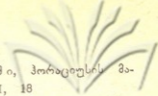
პ

პ ა ვ ლ უ ს ი, I. ლუკიუს ემილიუს
 პავლუსი, რომაელი კონსული
 I, 12

2. პავლუს ფაბიუს მაქსიმუსი, აგუსტუსის თანამდგომი IV, 1
 პაკორუსი, პართელი სარდალი III, 6
 პალადა (პალასი), ათენა — მინერვა I, 6; 7; 12; 15; III, 4
 პალატიუმი, ბორცვი, რომელზედაც დგას აპოლონის ქანდაკება ს. 3.
 პანეტიუსი, სტოელი ფილოსოფოსი I, 29
 პანთეესი, თებეს მეფე II, 19
 პანთოიდე, ეფფარბოსი, ტროელი, რომელიც მენელაოსმა მოკლა I, 28
 პარასიუსი, მხატვარი IV, 8
 პარისი III, 3
 პარკები, ბედისწერის ღმერთ-ქალები II, 6ს. 3. (ბერძ. მოირები)
 პართები IV, 15
 პართელი I, 12, 19; II, 3; III, 2; IV, 5
 პაროსი, კუნძული ეგეოსის ზღვაში I, 19
 პატარელი — აპოლონი III, 4
 პაფოსი I, 30; III, 28
 პეგასუსი — ფრთოსანი რაში I, 27; IV, 9
 პელეესი, აქილევსის მამა III, 7
 პელოპსი, ტანტალუსის ძე I, 6; II, 13
 პენატები, კერიის მფარველი ღვთაებები II, 4; III, 23, 27
 პენელოპე, ოდისევსის — ულისეს ცოლი I, 17; III, 10
 პერგამუსი, ილიონის — ტროას ციხე-სიმაგრე I, 15
 პითოს მკვიდრი, აპოლონი

I, 16
 პიმპლეა, ერთ-ერთი მუზა I, 26
 პინდარე IV, 2, 9
 პინდუსი, მუზათა სამკვიდრო მთა I, 12
 პირა, დევკალიონის მეუღლე I, 2, 15
 პირითოუსი, ლაპითების მეფე III, 4; IV, 7
 პირუსი — I. ჰაბუკის სახელი, III, 20
 2. ეპირიის მეფე III, 6
 პლანკუსი, ლუკიუს მუნატიუს პლანკუსი, კონსული I, 7; III, 14
 პლუტონი — ჰადესი, I, 4; II, 14
 პოლიონი, გაიუს აზინიუს პოლიონი II, 1; III, 4
 პოლიპიმნია, საგუნდო პოეზიის მუზა I, 1
 პოლუქსი, ბერძ. პოლიდეკე, კასტორის ძმა, ზევსისა და ლედას ძე III, 3, 29
 პომპეუსი, პომპეუს ვარუსი, პორაციუსის ყმაწვილკაცობის დროინდელი მეგობარი II, 7
 პომპილიუსი, ნუმა პომპილიუსი, რომის მეორე მეფე I, 12
 პონტო, შავი ზღვა I, 14
 პოსტუმუსი II, 14
 პორფირონი, ერთ-ერთი გიგანტი III, 4
 პრენესტე, ქალაქი ლაციუში III, 4
 პრეტუსი, ტირინთოს მეფე III, 7
 პრიაშუსი, პრიაშე, ტროას მეფე I, 10, 15; III, 3; IV, 6
 პროზერპინა, პერსიფონე, ჰადესის (პლუტონის) ცოლი,

მიწისქვეშეთის დედოფალი I, 28; II, 13

პრომეთე, I, 3, 16; II, 18

პროკიონი თანავარსკვლავედი (სირიუსი) III, 29

პროკულეიუსი, გაიუს პროკულეიუსი, რომელი მხედარი, ავგუსტუსის მეგობარი II, 2

პროტევისი, ზღვის ღვთაება, მისანი I, 2

პუნიური, III, 6.

რ

რეასილვია, რომის მითური დამაარსებლის რემუსისა და რომულუსის დედა III, 8

რეგულუსი, მარკუს ატილიუს რეგულუსი, რომელი სარდალი, კონსული 267 და 256 ძვ. წ. I, 12; III, 5

რეტია, კელტური ტომებით დასახლებული მხარე, IV, 4

რეტები, რეტიის მკვიდრნი IV, 14

რეტუსი, ერთ-ერთი გიგანტი II, 19; III, 4

როდანუსი, მდინარე რონა II, 20

როდე, ქალის სახელი III, 19

როდოპე, მთა თრაკიასა და მაკედონიას შორის III, 25

როდოსი, კუნძული I, 7

რომი I, 37; II, 7, 13; III, 3, 5, 6, 29; IV, 3, 4, 14; ს. პ.

რომულუსი, რომის დამაარსებელი და მისი პირველი მეფე I, 12; II, 15; IV, 5, 8; ს. პ.

ს

საბერძნეთი IV, 3

საბინუმი, პორაციუსის მამული II, 18

საბინებრი მხარე რომისხარდი აღმ. III, 4

საბინუმი I, 9, 20, 22; III, 1, 6,

სალამინი I, 7

სალიები, მარსის ქურუმები I, 36, 37; IV, 1

სარდინია, კუნძული I, 31

სატირები I, 1

სატურნუსი, სამყაროს გამგებელი I, 12; II, 12; II, 17.

საფო, ლირიკოსი პოეტი II, 13
სემელეს ძე, დიონისე, ბახუსი I, 19, 17.

სერნი, აღმოსავლეთ აზიის მკვიდრნი I, 12; III, 29; IV, 15

სეპტიმიუსი, პორაციუსის მეგობარი II, 6

სესტუსი, ლიციუს სესტუს კვირინუსი, I, 4

სთენელუსი, დიომიდეს მეეტლე ტროას ომში, I, 15; IV, 9

სიბარისი, ყმაწვილის სახელი, I, 8

სიბილა, ლეგენდარული წინასწარმეტყველი ქალი ს. პ.

სიგამბრები, გერმანელი ტომი IV, 2, 14

სიზიფე ეოლიდი II, 14

სითონელნი, თრაკიელნი I, 18

სილვანუსი, მდინარეთა და ტყე-ველთა ღვთაება III, 29

სირტე II, 20

სირტები, დიდი და მცირე სირტე; ორი მეჩხერი უბე აფრიკის ჩრდ. სანაპიროსთან I, 22

სირტისი II, 6

სიცილია II, 12; IV, 4
 სიცილიური IV, 4
 სკავრუსი, მარკუს ემილიუს
 სკავრუსი, კონსული I, 12
 სკვითი, სკვითები I, 19;
 35; II, 11; III, 4, 8, 24.
 სკოპასი, ხუროთმოძღვარი IV
 8
 სოკრატე I, 29; III, 21
 სორაკტე, რომის ჩრდილოე-
 თით მდებარე მთა I, 19
 სპარსები, პართები, მიდი-
 ელნი I, 2, 21, 38; III, 5;
 IV, 15
 სპარტაკი, გლადიატორთა
 და მონათა ამბოხების მეთაუ-
 რი ძე წ.წ. 74—71 წ.წ. III, 14
 სტესიქორე, ბერძენი ჭორი-
 კოსი პოეტი IV, 4
 სტიქსი, საიქიოს მდინარე I,
 34; II, 20
 სულპიცეუსი IV, 12

ბ

ბანაისი, დონი II, 18; III,
 10, 29; IV, 15
 ბანტალუსი II, 12
 ბარენტუმი, (ბარენტო) ქა-
 ლაქი კალაბრიაში I, 28; III,
 5
 ბარტარუსი, საიქიოს სა-
 მეფო I, 28
 ბევკრი, ტელამონის ძე, ტროას
 ომის მონაწილე I, 7, 15;
 IV, 9
 ბევკრები, ტროელები IV, 6
 ბეკმესა, ფრიგიის მეფის ქა-
 ლიშვილი II, 4
 ბელეგონე — ბელეგონუ-
 სი, ოდისევსისა და კირკეს ძე
 III, 29
 ბელეფუსი, 1. მიზიის მეფე

IV, 11; 2. კაბუკი I, 13; III,
 19
 ბელუსი, ბერძ. გეა, დელამი-
 წის ღმერთქალი II, 12
 ბემპე, ველი თესალიაში
 I, 7, 21; III, 11
 ბენარუსი, კონტნი ნაბ.
 პელოპონესში, საიდანაც გზა
 ჩადიოდა სულთა სამეფოში
 I, 34
 ბეოსური ჩანგი I, 17
 ბიბერი, მდინარე ცენტრა-
 ლურ იტალიაში I, 2; 8, 20, 29;
 II, 3 III, 6, 12
 ბიბური, ქალაქი ლაციუმში
 I, 7, 18; III, 4, 29; IV, 2, 3
 ბიბურელი II, 6
 ბიბურნუსი I, 7
 ბიგროსი, მდინარე IV, 14
 ბიდიდე, არგოსის მეფე,
 დომიდეს მამა I, 6, 15
 ბითონუსი, ეოსის (ავრორას)
 სატრფო I, 28
 ბითონი II, 16
 ბინდარიდეზი, კასტორი და
 პოლუქსი IV, 8
 ბინდარუსი, ლედას ქმარი;
 კასტორისა და პოლიდეკეს
 მამა I, 7
 ბირენი, იგივე ეტრუსკი I, 11;
 IV, 15
 ბირენელი, ეტრუსკული წარ-
 მომავლობის III, 29
 ბირიდატე II, რომელთა
 მოკავშირე პართელი I, 26
 ბიტანები, ურანუსისა და
 გეას შვილები III, 4
 ბითიოსი, ურჩხული, II, 14;
 III, 4, 11; IV, 6
 ბიფოევსი, ბიტანთაგანი III,
 4
 ბორქვატუსი, პორაციუსის
 მეგობარი IV, 7

ტრთა I, 6, 8, 10, 15, 28;
11, 4; III, 3; IV, 6, 15; ს. 3.
ტროელი, ტროას მკვიდრი
III, 3
ტროილუსი, პრიამოსის უმ-
ცროსი ვაჟი II, 9
ტროული I, 15
ტულუსი, 1. ჰოსტილიუსი,
რომის მესამე მეფე IV, 7
2. ლუციუს ვოლაციუს ტუ-
ლუსი, კონსული III, 8
ტუსკია, ეტრუსკია IV, 4

უ

ულიქსე, ოდიხევი I, 6
უსტიკა, მთა ჰორაციუსის მა-
მულში I, 17

ფ

ფაბრიციუსი, გაიუს ფაბ-
რიციუს, ლუსკინუსი, კონსული
I, 12
ფავნუსი, ბერძ. პანი, მერკუ-
რიუსის ვაჟი ტყე-ველთა ღვთა-
ება II, 17; III, 18
ფაეტონი ფაეთონი, მზის
(პელიოსის) ძე IV, 11
ფალანთუსი II, 6
ფალერნუსი, მხარე ჩრდ.
აღმ. კამპანიაში I, 20, 27;
II, 6, 11
ფებუსი, აპოლონი I, 12; 32;
III, 3, 4; IV, 6, 15; ს. 3.
ფებე, ფებუსი, ს. 3.
ფთიელი, აქილევსი IV, 6
ფიდილე, ქალის სახელი III, 23
ფილიპი II, 7; III, 4
ფილისი, ქალის სახელი, II, 4
IV, 11
ფოლოე, ქალის სახელი I, 33;
II, 5; III, 15

ფორენტუმი, ქალაქი ვენუ-
ზიის მახლობლად III, 4
ფორმე, ზღვისპირა ქალაქი
სამხ. ლაციუმში III, 17
ფორტუნა, ბედისწერის ქალ
ღმერთი I, 31; 34, 35; IV, 14
ფრაატე, პართების მეფე II, 2
ფრიგია III, 1
ფრიგიული II, 12
ფურია, შურისძიების ღმერთ-
ქალი I, 28
ფუსკუსი, მარკუს არისტო-
ფუსუსი, ჰორაციუსის მეგო-
ბარი I, 22

ძ

ძარიბდისი, ზღვის ურჩხული
I, 27
ძია, ქალწული ვინმე IV, 13
ძიმერა, ურჩხული I, 27;
IV, 2
ძიოსური III, 19
ძლოე I, 23; III, 7, 9
ძლორისი II, 5; III, 15
ძსანთია, კაცის სახელი II, 4

ც

ცეკუბური, ღვინო I, 20, 37;
II, 14
ცენზორინუსი, მარციუს
ცენზორინუსი, კონსული, IV, 8
ცერბერი, კერბერი II, 19

ღ

„ღრიანკალი“, ზოდიაქო II,
17

წ

წითელი ზღვა I, 35

ბ

ბმელთაშუა ზღვა III, 3

ა

პადესი, მიცვალეზულთა სამეფო I, 10

პადრია, ადრიატიკის ზღვა II, 14; III, 3, 9.

პებრუსი III, 12

პანიბალი II, 12; III, 6; IV, 4, 8.

პასდრუბალი IV, 4

პებრუსი, მდ. თრაკიაში (ახლანდელი მარცხა ბულგარეთში) III, 25

პედუსი, ქარიშხლის მომასწავებელი თანაფარსკელავი III, 1

პელიკონი, მუზათა სამკვიდრო მთა I, 12

პემუსი, მუზათა სამკვიდრო მთა I, 12

პერკულესი, ბერძ. პერაკლე I, 3; II, 12; III 3, 14; IV, 5, 8

პესპერიო, იტალია I, 28; 36; II, 1, 17; III, 6; IV, 5, 15

პექტოლე II, 4; III, 3; IV, 9

პიადები, შვიდი მთიები I, 3

პიბერია, ესპანეთი IV, 5, 14

პიბერიული, ესპანური I, 29

პიდასპე, მდ. ინდუსის შენაკადი (ბეჰატი) I, 22

პიდრა, შრავალთავეიანი ურჩხული IV, 4

პილეუსი, კენტავრთავეიანი II, 12

პიმეტუსი, ატიკის მთა II, 6; 18

პიპერბორელები II, 20

პიპოლიტე, იოლკოსის მეფის აკასტეს მეუღლე III, 7

პიპოლიტუსი, თეზევსის ვაჟი IV, 7

პირპინიუსი, კვინტიუსი, პორაციუსის მეგობარი II, 11

პისტერი, მდინარე დუნაი IV, 14

პომეროსი IV, 9

შინაარსი

ჰორაციუსი და მისი პოეზია	5
ჰორაციუსის ბიოგრაფია	17
ჰორაციუსის თხზულებები	23
1. სატირები	23
2. ეპოდები	27
3. ეპისტოლენი	29
4. „საუკუნო ანუ საიუბილეო ჰიმნი“	31
5. ოდეები	32
6. ჰორაციუსი მსოფლიო მწერლობაში	37
7. ჰორაციუსი და კოლხეთი	39
8. ოდეების თარგმანისათვის	41
ჰორაციუსის ოდათა სალექსო საზომები	43
ბიბლიოგრაფიული ცნობები	44
წიგნი პირველი	49
წიგნი მეორე	87
წიგნი მესამე	113
წიგნი მეოთხე	155
შენიშვნები	187
სახელთა საძიებელი	226

Гораций

Оды

(На грузинском языке)

Издательство Тбилисского Университета
Тбилиси, 1988

გამომცემლობის რედაქტორი ნ. იორამაშვილი
მხატვარი ლ. ცუცქერიძე
ტექნიკური რედაქტორი ი. ხუციშვილი
კორექტორი ე. გონჭილაშვილი

სბ 1158

გადაეცა წარმოებას 5.12.84. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 20.11.86
საბეჭდი ქაღალდი № 2.84×108¹/₃₂ პირობითი ნაბეჭდი
თაბაში 14,52. სააღრ. საგამომც. თაბაში 10,81.
ტოლაჟი 15000. შეკვეთა № 1270.

ფასი 1 მან. 80 კაპ.

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა,
თბილისი, 380028, ი. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 14.
Издательство Тбилисского университета,
Тбилиси, 380028, пр. И. Чавчавадзе, 14.

საქართველოს კპ ცკ-ის გამომცემლობის შრომის წითელი
დროშის ორდენისანი სტამბა, თბილისი, ლენინის, 14
Ордена Трудового Красного Знамени типография изд-ва
ЦК КП Грузии, г. Тбилиси, ул. Ленина, 14.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

თბილისის უნივერსიტეტის „ბერძნულ-ლათინური
ბიბლიოთეკის“
ბ ა მ ო ც ე მ ე ბ ი

1. ქ ა ე ნ ო ფ ო ნ ტ ი. მოგონებები სოკრატეზე. სოკრატეს
აპოლოგია.

2. ჰ ე რ ო დ ო ტ ე. ისტორია: ტ. 1. II.

3. ო რ ფ ი კ უ ლ ი ა რ გ ო ნ ა ვ ტ ი კ ა.

4. ს ა ფ ო. ლირიკა.

5. ვ ე რ გ ი ლ ი უ ს ი. ენეიდა

6. ო ვ ი დ ი უ ს ი. მეტამორფოზები.

7. ა რ ი ს ტ ო ტ ე ლ ე. რიტორიკა .

8. ჰ ო რ ა ც ი უ ს ი. პოეტური ხელოვნებისათვის

9. ტ ო მ ა ს მ ო რ ი. უტოპია.

10. ა ნ ს ე ლ მ კ ე ნ ტ ე ბ ე რ ი ე ლ ი. ჭეშმარიტებისათვის

11. ს ო ფ ო კ ლ ე. თებეს ტრაგედიები.

12. ჰ ო რ ა ც ი უ ს ი. ოდეები.

საქართველოს
საბჭოთავო

